


BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
253
8 A
24

[illegible]

No. 21.

ELK DEEL IS AFZONDERLIJK VERKRIJGBAAR.

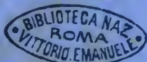
GULDENS-EDITIE.

OUDE KENNISSEN.

NOVELLEN

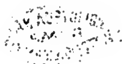
VAN

GERARD KELLER.



TE ARNHEM BIJ D. A. THIEME.
TE GENT BIJ W. ROGGHÉ.

DE PRIJS VAN ELK DEEL IS EEN GULDEN.



GULDENS-EDITIE.

No. 21.



OUDE KENNISSEN.

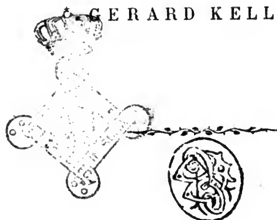
OUDE KENNISSEN.



NOVELLEN

VAN

GERARD KELLER.



TE ARNHEM,
BIJ D. A. THIEME.

1861.

NIJMEGEN. — SNELPERSDRUK VAN H. C. A. THIEME.

VOORWOORD.

„Oude kennissen" zegt men misschien bij het opslaan van den index. Het is zoo, maar ik meen te mogen aannemen dat de oude kennissen tevens vergeten kennissen zijn. In zoo verre staat die inhoud dus met iets nieuws gelijk. De vraag is nu slechts of dat oude waard was in herinnering te worden gebragt.

Daarover zal ik met den lezer maar niet disputeren, allerminst in de voorrede, nu hij geacht moet worden het overige nog niet te kennen.

Eéne goedgunstige lezeres reserveer ik mij echter: mijne zuster Aleida, *wie ik met broederlijke toegenegenheid deze bladzijden toewijd.*

G. K.

INHOUD.







HOE ZIJ GEBRUIKT WERDEN.

Het was vrij donker op straat; want — het was lichte maan. Mogt dit voor vijf-en-twintig jaar een paradox zijn, thans is het in onze groote steden een gewoon verschijnsel, nu gasfabrikanten en gemeentebesturen contracten hebben gesloten, waarin de maan betrokken is, zonder dat zij er in werd gekend, terwijl bovendien de wetenschap dat oude idôle van ziekelijke geesten sinds lang ontroofd heeft van zijne meer praktische functie van straatverlichter. Maar was de lucht donker en de straat in een ondiep moeras veranderd, toch wemelde het de gansche stad door van voetgangers, die haastig en zwijgend elkaar in alle rigtingen doorkruisten, en aan dat oude sprookje herinnerden van die stad, waarvan de inwoners plotseling hun geheugen hadden verloren, zoodat niemand zijne woning kon terugvinden. Ook thans ging menigeen eene andere deur dan de zijne binnen, en in menige woning vond men den huiselijken haard dood, en de meid aan de deur, om naar het schieten te hooren. Want — en dit verklaart de woelige drukte — het is de laatste dag des jaars, en het is nu eenmaal een maatschappelijk

gebruik om zijne dankbaarheid of plegtige stemming bij groote gebeurtenissen door kruiddamp lucht te geven. Op den oudejaarsavond geeft men haar intusschen ook nog op andere wijze lucht, en die drommen voorbijgangers getuigen er van, hoe er nog altijd een overblijfsel van de farizeesche leer der voldoening in Christen-harten blijft leven.

Dat vieren van den oudejaarsavond is eene goede, eene eerbiedwaardige gewoonte; jammer slechts dat het bij zoo velen misschien niet meer dan eene gewoonte is! Straks, als die kerkgangers gasten en gastvrouwen zijn, zal er bij velen niets meer van de godsdienstoefening zijn overgebleven, dan de herinnering aan het volle en benaauwde, en aan de dame, die haar flacon niet presenteerde, en die andere, die zoo valsch zong. Straks — maar wij zijn zoo ver nog niet. De zwarte drom, door parapluien en overjassen onherkenbaar, wemelt nog altijd dooreen en verandert langzamerhand van bestanddeelen. De kerkgangers verdwijnen er uit; de dienende klassen nemen toe; en telkens hoort men winkelschellen overgaan, die het verhalen hoe oneindig veel behoeften de maatschappij, ook nog op dien laatsten avond, heeft. Overal heerscht drukte, en niet het minst in dat vrolijk verlichte voorhuis, waar een viertal mannen, geheel in het wit gekleed, bezig is met het bereiden van het oudejaarsavondgeregt bij uitnemendheid.

Eigenlijk zijn er maar drie aan het openmaken van oesters. De vierde staat rustig tegen de toonbank geleund, nu en dan ter sluiks een trekje doende uit een kort eindje pijp, dat geheel in disharmonie is met zijne reine kleeding, Zoo dikwijls de deur open gaat, verdwijnt het eindje pijp en wordt er eene bestelling gedaan, dan krabbelt Koos een paar regels in het winkelboek, die het adres en de hoeveelheid voor zijn geheugen moeten roepen; want te lezen is het niet. Dat is ook niet noodig. Koos zelf, al is hij de oudste knecht, moet de meeste oesters te huis brengen. Zijne beenen toch hebben zich beter gehouden dan zijne handen; want terwijl zijne zestigjarige vingers hunne be-

hendigheid in het openen van oesters verloren, zijn zijne beenen nog zoo goed als de besten, en zijn hoofd als denkend en dragend orgaan nog even stevig als voorheen. Er is er geen, die zoo veel oesterschalen kan torschen en in evenwigt houden als hij; als eene schim doorklieft hij de drukste straten en baant hij zich een weg door alle belemmeringen heen. Abuizen met adressen zijn hem onbekend; en liever zou hij zelf de oesters hebben opgegeten, dan er onverrigter zake mede naar den winkel terug te keeren. Voor een liefhebber van oesters zou dat besluit zoo vreeselijk niet geweest zijn; maar Koos heeft eene antipathie tegen lillende zeemonsters; hij kan ze te naauwernood zien, en er werd dus eene groote mate van zelfverloochening en zelfopoffering van hem vereischt, om zoo dagelijks met de meeste égards zijne tegenstanders te behandelen. Maar Koos moest er van leven, en het is niet enkel in den vischwinkel, dat men in zulke gevallen zelfverloochening en zelfopoffering aantreft: bij hem gingen zij evenwel zóó ver, dat hem nooit eene enkele klagt, zelfs geen blik van verontwaardiging ontsnapte, als hij van het eene einde der stad naar het andere moest kruisen. Ook dien avond wachtte hij met gelatenheid het oogenblik af, dat hij zijne togten zou aanvangen: hij had er zevenduizend voor zijne rekening! Het was waarlijk om het hoofd te doen duizelen bij de gedachte, dat hij ze alle zevenduizend op dat hoofd dragen zou.

Toen de drukte op staat begon te verminderen, klopte Koos zijn stompje pijp uit, stopte zijn rooden neusdoek tusschen den overslag van zijn witten jas — dat deed de frischheid van zijn gewaad nog meer uitkomen, — trok zijne polsmoffen aan, zette zijn pet op, met het koperen plaatje, waarop de naam van zijn meester te lezen stond, en verliet met het eerste vrachtje de deur.

„Die heeft ook zijn pels niet aan!" riep een voorbijganger een ander toe. — „Daar heb je den lantaarnopsteker weêr!" spotte een ander. — „Met olie voor de

groote luî," antwoordde zijn medgezel. — „Ik zou er eene gansche week van eten, 't is schande," pruttelde eene oude vrouw. — „Hé, vriend! je loopt verkeerd. Je zou ze maar bij mij t' huis brengen; ik lust ze ook wel," lachte een timmermansknecht. —

„Krimp-schellevisch!" schreeuwden de straatjongens hem na.

Maar Koos bekreunde zich om al die aanmerkingen niet; 't is het eenige genot, dat de weelde van den rijke aan de burgerklasse geeft; ligt dat deze er iets van heeft. Zonder op te houden, doorkliefde hij de voorbijgangers; maar nog had hij zijne bestemming niet bereikt, toen mijnheer Damman zijne meid reeds last had gegeven om eens even naar den vischkooper te loopen, en te zien waar de oesters bleven. Want hij had het nog eens gehad, dat men hem geheel had vergeten, en tot den huidigen dag toe welde die herinnering telken jare bij hem op en vergalde hem het genot van den oudejaarsavond. Een oudejaarsavond zonder oesters was voor hem ondenkbaar, en sedert hij met zijne vrouw, dertig jaar geleden, voor het eerst dien avond onder eigen dak had doorgebragt, hielden mijnheer en mevrouw Damman trouw die gewoonte vol.

„Je hebt immers de schel nog niet vastgezet?" vroeg mevrouw: „de man staat misschien op stoep te schellen." —„Je weet wel, dat ik dat nooit voor 's morgens doe," antwoordde Damman knorrig. — „Loop maar eens even naar den vischkooper, Antje, en zeg dat ik de oesters binnen een half uur hebben moet." — Meneer, de man woont een half uur hier van daan." — Zie je weer tegen de moeite op?" — „'t Is zulk slecht weêr," pruttelde de meid, maar zij ging toch, terwijl Damman heel aardig aan zijne vrouw deed opmerken, dat *zijne* voeten. van dat slechte weêr niet nat zouden worden. Maar dat t' huis blijven en lijdzaam wachten beviel hem toch ook niet, en tot tijdkorting haalde hij zich al de teleur-

stellingen en misrekeningen voor den geest, die zij, Dammans, in den laatsten tijd ondervonden hadden, en die nu weder met eene nieuwe teleurstelling dreigden vermeerderd te worden. Die vrees bleek evenwel ijdel. Koos verscheen al spoedig; maar het eens begonnen onderwerp bleef de grond hunner oudejaarsavond-overpeinzingen uitmaken. Misschien zijn de Dammans de eenigen niet, die voor zulk een onderwerp op zulk een avond voorliefde hebben; misschien zijn de oesters de eenige zaken niet, waarop men klagten van miskenning verongelijking, misdeeldheid bouwt . . . . Maar wij moraliseren niet, hoeveel stof er misschien voor wezen zou aan het souper van mijnheer en mevrouw Damman, dat door eene natte en beslijkte meid werd opgebragt en afgenomen. Zij smulden met de deur digt, zooals het Hollandsche spreekwoord, in strijd met den Hollandschen landaard, zegt; zij smulden met hun beiden, zij genoten met hun beiden, zij morden met hun beiden, en dachten aan zichzelven en aan de oesters, die men had *kunnen* vergeten.

Toen Koos eene berisping kreeg dat hij aan de bestelling zoo laat had voldaan, wreekte hij zich door te zeggen: „Voor zoo'n honderd oesters maken we zoo'n haast niet." — „Honderd? 't Is genoeg: wij zijn maar met ons beiden," had mevrouw geantwoord. — „Dat 's te zeggen, mevrouw, daar zijn er nog wel meer buiten u." En met die woorden was Koos met zijn tweede vrachtje voortgewandeld. *Daar* dachten mijnheer en mevrouw niet aan.



Het vrachtje, dat Koos op zijn hoofd hield, was voor de van Moezens bestemd. De van Moezens — eene talrijke familie, eene respectable familie ook. Zie maar eens! in de groote suite, waar twee lampen een gezellig licht verspreiden en een helder vuur in den haard flik-

kert, zit papa, — neen papa is uit, maar mama en vijf dochters. De vier zoons zijn ook uit. De oudste maakt eene zeer deftige visite bij zijn chef; de tweede eene minder deftige op een paar fraai gemeubeleerde kamers, waar hij zijne moeder niet brengen zou, en voor geen tien levens zijne dochter eens als bewoneres zou willen zien. Toch amuseert hij er zich uitstekend, veel beter dan in de suite. De derde zoon is op dit oogenblik polichinel op een gemaskerd bal, en nommer vier hangt juist op een *misère ouverte* in de kleur.

„Wat kan men dat nog ruiken, dat Karel hier met zijne cigaar geweest is," zegt Emilie, haar neus optrekkende. „Foei mama, dat moest ge toch niet toestaan!" — „Papa doet het nooit," zegt Sophie: „'t is dan ook een execrable lucht. Eergisteren, bij de van Warmens, zaten de heeren den ganschen avond te dampen. Drie zoons, den ganschen avond!" — „Daarom alleen zou men er van daan blijven. Elken avond is er tabagie." — „Mevrouw van Warmen pretendeert dat hare zoons er om t' huis blijven," sprak mevrouw van Moezen. — „Nu daar zou men veel om doen," glimlachte Antoinette, terwijl zij opstond en aan de schel trok, om den knecht een paar blokjes op den haard te laten werpen.

In plaats van den knecht kwam de oude keukenmeid. „Jerôme," zeide Antoinette kort af. — „Sjeroom is uit, freule! — „Dan moest Hendrik komen." — „Hendrik is ook uit, freule!" — „Reinier." — „Ook uit, freule! Mijnheer de baron heeft gezegd, zij konden van avond, van wegens het oude jaar, als er dan toch niemand komt...." — „Och Antoinette, maak nu hier geen praatjes met dat mensch!" knorde Sophie. „Laat zij nu het vuur wat opstoken!" — „Dat mensch heeft altijd zulke geschiedenissen," klaagde Emilie. — „'t Oude jaar, *quelle bêtise*, om daar voor uit te gaan!" zeide Marie. „Het nieuwe zal ons toch wel vinden, al slapen wij."

Wel zeker, freule Marie! en het oude zal ons wel

ontsnappen ook. Geef u maar geen moeite om er voor te bidden of te danken, of er over te denken: laat dat aan de Jerômes en de Hendrikken en de Reiniers over, of aan de oude keukenmeid, die door het neuriën van een psalm de oude werkmeid in slaap heeft gezongen.

„Souperen wij van avond, mama?" vraagt freule Charlotte. — „Ik heb wat oesters besteld." — „Hé mama, hoe *bourgeois!* omdat het nu oudejaar is!" — „Ge weet de gewoonte, Charlotte!" — „Mij doet u er pleizier meê, mama!" zegt Emilie. „U weet dat ik ze adoreer. 't Is het eenige dat ik adoreer." — Die lieve, onschuldige Emilie! — „Komt papa t' huis, denkt u?"

Mama dacht het niet, en papa wist zeker dat hij niet kwam. Hij zat in zijne club, waar het bijzonder comfortable was dien avond. Generaal X. had zijn ontslag; de minister was afgetreden; er waren twee vacatures bij de diplomatie, dus eene rijke stof voor discours; en dan de pari van jonkheer Leopold om een kwart anker Champagne, waarbij de winner de partij oesters had laten komen: 't was wezenlijk een interessante avond.

Als er eens gevraagd werd of die avond ook interessant was voor de vorming van vijf dochters en vier zoons? Maar wie vraagt zulke dingen! Toch, het kon gebeuren dat het wel eens gevraagd werd.

In de kleine zaal staat het souper der dames van Moezen gereed. Emilie, die oesters adoreert, gebruikt er veertien; mama negen; de andere freules zien ze eens met minachting aan, en bewonderen de zilveren schaal, dien de baron uit Londen heeft medegebragt. En vóór het oude jaar geëindigd is, houden de waskaarsen en oesters elkander gezelschap.

Zij zouden waarlijk niet stelen, mevrouw, zoo het hun vergund werd slechts één kwartier daar aan te zitten. Zij heeft het gestreken goed nog t' huis gebragt, dat den anderen dag dienst zal doen, en hij is met haar medegegaan, omdat het al zoo laat en zoo donker is,

en er zoo veel dronken volk op straat loopt. Maar liever lagen zij beiden reeds ter ruste; want de dag is lang en hard geweest, en gegeten hebben ze nog niet.

Jerôme stond met spelen van kwartier over twaalven op stoep, waaruit hij het regt afleidde om Hendrik, die tien minuten vóór half een kwam, duchtig den mantel uit te vegen. Jerôme en Hendrik hielden niets van oesters — de freules hielden er ook niet van, en Reinier zag naauwelijks onderscheid meer tusschen oesters en waskaarsen. In de keuken hield men ook niet van die dingen. De oudste zoon kwam het eerst te huis; de tweede in het geheel niet. De baron smaakte de vadervreugde van te gelijk met zijn derden zoon de voordeur binnen te gaan, en van hem, met bewogen stem, den raad te hooren om toch vooral meer voor zijn gezin te waken en niet zoo laat te huis komen. De jongste moest vier maal schellen; want Reinier, die tot drie ure had opgezeten in de keuken, was eindelijk in den salon op de kanapé gaan liggen, en verkeerde nu in het holst van zijn slaap. De jongste baron was doodkoud; want had de gloed van het *vingt-et-un* hem niet doen gevoelen dat de kagchel was uitgegaan, thans bemerkte hij het dubbel. Hij had nu een gevoel alsof hij een uitgebrand vuurwerk was, dat koud en nat en wit en eenzaam in de kille nachtlucht hing.

Toen Koos den anderen morgen de oesterschalen haalde, sliep de jonge baron nog vast.

Koos kon het adres niet zoo dadelijk vinden; want mijnheer Zomer behoorde niet onder het gewone geslacht der oestereters. Hij woonde dan ook in eene buurt, waar die schitterende schelpen zelden slechts gezien werden, en sedert onheugelijke jaren geen oesterbak den smallen trap naar het bovenhuis was opgedragen. Toch kwam Koos te regt. Met geheimzinnigheid werden de

oesters aangenomen. — „Moet je ook op de bakken wachten?" vroeg het meisje. — „Een mooije vraag!" antwoordde Koos, terwijl hij half spottend, half met minachting de meid aanzag. „Denk-je dat ik niet anders te doen heb?" — „Nu nu, word maar niet boos: we zijn ze niet gewoon, zie je. Zijn ze allen open?"

Koos verwaardigde zich niet haar antwoord te geven, en was al een straat ver, toen Mijnheer Zomer, door de meid geheimzinnig achter geroepen, in de keuken kwam, om de oesters te *zien*.

„Moet er nu niets meer aan gedaan worden, mijnheer?" vroeg de meid, eenigzins verlegen met haar figuur. — „Niets, kind! Als ik nu schel en zeg: „Dientje, breng de scharretjes eens!" dan houdt je je of je ze brengen zult, hoor, en dan draag je voorzigtig de bovenste schaal naar binnen." — De meid grinnikte. — „En als ik dan weer schel, en het bier vraag, dan breng je de twee flesschen, die onder mijn schrijftafel staan." — „Die met de papiertjes, zal ik maar zeggen?" — „Juist. Begrepen? eerst de bovenste schaal...." — „Ja, ja, meneer, en dan de papiertjes!" En Dientje had een pleizier, veel meer dan of ze zelf op oesters werd onthaald.

In de kleine voorkamer was er feest. Daar waren bijeen mijnheer Zomer en mevrouw Zomer en Jakob Zomer en Willemien Zomer en Hendrik Zomer en Leentje Zomer en Jozef Zomer . . . , in een tooneelstuk zou er eene accolade achter staan, en de woorden „zonen en dochteren van mijnheer en mevrouw Zomer." Om hen was dus eigenlijk het feest niet aangelegd; maar oom Jozef Hellevoet en tante Doortje Hellevoet waren te visite, en zouden het oude in het nieuwe helpen vieren. Oom Jozef Hellevoet nu was een van je notabelste uit je stad, met een vreeselijk gewigtig gezigt en dito buik en meer geld dan Zomer in zijn gansche leven als tractement ontvangen had. Oom Hellevoet had zich wel

goedgunstig verwaardigd om de uitnoodiging van zijn neef aan te nemen en bij hem den avond door te brengen. Lust had hij er niet in: kapitein Dapper en de raadsheer Komnooit en de rentenier Binnen waren wel zulke fatsoenlijke menschen om den avond mede te passeren; maar hij had met nieuwjaarsdag zijn woord al moeten geven, en het gansche jaar had neef Zomer er hem aan herinnerd. Hij was dus gekomen; hij, dat is — oom Hellevoet, minus al zijne goede eigenschappen, want die had hij toch ook, ondanks zijne voornaamheid — en gewapend met een geest van contradictie, die slechts geëvenaard werd door de kwade luim zijner vrouw. Die had ook liever met de dames Dapper, Komnooit en Binnen gezeten, vooral wanneer het lid der Tweede Kamer, dat nooit sprak, ook kwam, een verre bloedverwant van de Binnens, en van wien de gansche coterie steeds den mond vol had.

„Je maakt graag een partijtje, niet waar, oom?" sprak Zomer, toen de tijd daarvoor aangebroken was.

Oom was in eene bui om niets gaarne te doen; hij zeî dat het hem volmaakt onverschillig was.

„Als nu de dames elkaâr eens gezelschap hielden, en u en Jakob en Hendrik en ik eens een kaartje legden?" — „Enfin, als je 't zoo geschikt heb, neef, zal ik er mij niet tegen verzetten: maar lust heb ik er niet in." — „Wel nu, dan vervalt het," zei Zomer goedhartig: „dan zullen wij wat blijven praten."

Maar praat eens met iemand, die in niets lust heeft! Tante Doortje sprak ten minste nog, al was het hoofdzakelijk over het lid van de Kamer, dat nooit sprak, en de Binnens en de Komnooits en de Dappers; maar oom zat met een allergewigtigst gezigt voor zich te turen, nu en dan zijne afkeuring te kennen gevende, en zelfs zijn stokpaardje, zijn zoon, den luitenant ter zee eerste klasse, Jozef Hellevoet, en diens reizen verloochenende. Punch of grog dronk oom nooit, en de wijn was niet

naar zijn smaak; hij dronk dien altijd onversneden, „regelregt uit Bordeaux." De tabak was vochtig, en het licht der lamp te dof, — volstrekt niet berekend voor gezelschapslicht. De oude Zomers waren zeer met de zaak verlegen, en de jonge Zomers ergerden zich geweldig. Hendrik stond zelfs op het punt om zijn oom eens duchtig de waarheid te zeggen. Misschien had het goed gedaan; ware de bui losgebarsten, er zou welligt goed weêr zijn gevolgd. Maar oom en tante waren toch altijd oom en tante, en zij hadden als gasten volkomen regt om zich te amuseren of te vervelen. Het laatste was hun lot: zij waren zelven de grootste slagtoffers van hun gedrag.

Eindelijk was het uur van souperen daar. „Neem het eenvoudige voor lief, vrienden!" zeî Zomer met een geheimzinnigen glimlach, en wees op de hoofdkaas, de eenige toespijs. Mevrouw wenkte dat hij het maar zeggen zou; maar Zomer wilde nu eens pleizier hebben van zijn verrassing. „Jozef, schel eens!" — Jozef schelde. — „Dientje, je moest de scharretjes eens brengen." Dientje zag er uit als de bol der carcellamp, louter van de pret over de verrassing. Zij verdween, en weinige oogenblikken later kwam zij met de oesterschaal terug. Zomer sloeg ter sluiks een blik op zijne gasten: oom Hellevoet bewaarde zijn gewigtigst gelaat, en tikte met zijn mes een begraafnismarsch op tafel. Tante verdiepte zich in waarnemingen omtrent den tijd, dien haar horologie aangaf.

„Je houdt van een oestertje?" vroeg Zomer eindelijk — „Voor geen duizend gulden zoude ik er een proeven," zeide oom. — „U toch, tante?" — „Neef-lief, ik kan ze niet *zien* eten."

Zomer stond nu zelf op en trok aan de schel; gelijktijdig trad Dientje binnen, met de flesschen met de papiertjes. Ze had ze bij de hand gehouden, om getuige te zijn van de verrassing. „Breng die dingen maar weêr

achter," — beval Zomer, „en zorg dat de kat er niet aankomt." „Deugen ze niet, mijnheer?" vroeg de meid onthutst. — „'t Raakt je niet," barstte Zomer uit, zijne opgekropte spijt op het onschuldige kind koelende. „Als ik zeg dat je ze achter brengt, dan breng je ze achter, en dan vraag je er niet naar. Versta je?" — „Maak je nu niet boos, Zomer, omdat wij niet van oesters houden: hadt ge 't mij vooraf gevraagd, ik zou je het terstond gezegd hebben," sprak oom met het zachtzinnigste gezigt ter wereld. — „Boos maken? elk zijn smaak," antwoordde Zomer; „maar het doet mij leed, dat spreekt. Het zou niet in mijne hersens opkomen om met mijn gezin oesters te eten; maar ter uwer eer deed ik het, en zie je, dan vallen zulke verklaringen je raauw op het lijf." — „Ja neef, men moet zijne gasten *kennen*," antwoordde Hellevoet onverstoorbaar kalm, en verzonk toen weder in zijne gewigtige overpeinzingen, die hij zelfs niet door het eten van een boterham wilde storen.

Het uur van twaalven was inderdaad een uur van verlossing. Koud en koel waren de gelukwenschen, waaraan de zeer gebruikelijke, dat men het volgende jaar weder zoo bijeen mogt zijn, ontbrak. Toen oom en tante vertrokken waren, en Zomer, na met geweld de grendels voor de deur geschoven te hebben, knorrig boven kwam, vroeg Jozef zeer naïf of oesters ook bedierven.

„Wis en waarlijk," riep Zomer; „morgen zijn ze oneetbaar, tenzij je ze in een kelder zet, en dien hebben wij niet. Drie maal drie gulden zijn er naar de maan!" — „Weêrom geven gaat niet, wel Zomer?" vroeg mevrouw met hare zachtste stem, en tranen stonden in hare oogen. „Weêrom geven? Ze zouden je zien aankomen." — „Wel vader, laten wij ze dan nu maar opeten," hernam Jozef: „*ik* heb er op gerekend." — „Ik ook," lieten de anderen volgen.

In een oogenblik waren de oesters op tafel; en Zomer kon zichzelven niet bedwingen om óok den wijn met de

papiertjes te halen; en waarlijk, ze smaakte toch goed, al waren de Zomers *en famille* — misschien zelfs nog beter.

Dientje had ook haar aandeel gekregen. Dat mogt zij wel hebben, want Hellevoet had niet eens een fooi gegeven.

„Pak de schelpen nu maar in een zak," zeide Zomer, toen het maal was afgeloopen. — „Voor de varkens, meneer?" — „Neen, meid, voor de gracht; want ik wil niet dat de buren merken dat wij oesters hebben gegeten."

Dientje zocht eerst de schelpen nog eens na, of er ook parels in zaten. Zeer zeker was er een in geweest; maar de Zomers hadden hem reeds gevonden, toen de vreemden niet meer in hun huiselijken kring waren.

Het volgende vrachtje kon Koos wel aan. Toch was hij niet alleen. Weinige schreden voor of achter of naast hem stapte een mannetje met een groen-grijnen kraagjas, zoo als onze vaderen veertig jaar geleden droegen, en ook zijne overige kleederen getuigden van een eerwaardigen ouderdom. Zoo dikwijls hij iemand zag, die hem kende, hield hij zich of hij niets met Koos te maken had; maar was de kennis uit het gezigt, dan naderde hij weêr, en keek eens naar de oesterborden, of zij nog wel in evenwigt waren, en vroeg aan Koos, of er nooit een oester kon afvallen, of ze zóó wel frisch bleven, of de vracht niet te zwaar was, enz. En als Koos hem dan verzekerd had, dat hij met gemak vijftig oesters drie uren ver kon dragen zonder een droppel verloren te laten gaan, stapte hij wêer rustig vooruit, totdat zij een vrij aanzienlijk huis bereikt hadden.

„Hier woont mijnheer Dokhuizen," zeide het eenvoudige mannetje. — „Dat weet ik wel," antwoordde Koos met zekere minachting: „ik heb er eergisteren nog zeshonderd gebragt."

Zijn geleider hoorde het niet; hij had zich al op eenigen afstand geplaatst, zoodat men hem bij het openma-

ken der deur niet zien kon. Maar nog even waagde hij het te keeren: „Niet zeggen dat het van mij komt," fluisterde hij Koos nog toe.

Koos knikte dat hij wel wist wat hem te doen stond.

„Ze zijnen niet besteld," zeide de meid, toen de oesterknecht de schalen overgaf. — „Neem jij ze maar aan, kind! ze zijn teregt."

Het mannetje knikte dat Koos zich goed zou houden.

„Ik zal het eerst eens gaan vragen," hernam het meisje. — „Kom, kom! vijftig oesters kan iedereen wel inschikken," hernam Koos, en daar hem zijn tijd meer waard was dan het geheim van een ander, voegde hij er zacht bij: „'t Is een present van dien mijnheer daar."

De meid keek even om den hoek. „O zoo! Nu, dan zullen we ze maar aannemen!" En zij verdween in den gang,

„Je hebt immers niets gezegd?" vroeg het mannetje, toen de deur gesloten was. — „Wel neen." — „Maar waarom keek de meid dan buiten?" — „Zij dacht misschien, dat er nog meer kwamen," antwoordde Koos, niet zonder eenige ironie. — „Nog meer! nog meer!" prevelde zijn geleider. „Ze zijn maar met hun drieën, me dunkt dat ze toch een lekker soupeetje er aan hebben." — „Goeden avond!" zei de oesterknecht en sloeg eene zijstraat in, terwijl het mannetje nog bij zichzelven voortging. „Vijftig voor hun drieën, ik weet zeker dat zij het aardig zullen vinden; 't was dan al een heel goede inval van mijne vrouw."

De familie Dokhuizen zat vrij gezellig bij elkander. Het is familie-avond, en de vier gezinnen, wier leden zich vereenigden, zijn elk op zijne beurt om de vijf jaren op oudejaarsavond gastheer, met uitzondering van den predikant Dokhuizen, wiens woning minder voor zulke familie-avonden berekend is. Ook was er nog een bezwaar: hij had speeltafels noch viesjesdoozen — een groot gebrek in onzen tijd, — en drie mannelijke en een

vrouwelijke Dokhuizen waren er, voor wie een avond zonder spadille een verloren avond was. De overigen evenwel waren in den kring gebleven, waarin dominus Dokhuizen het hoogste — neen, alleen woord voerde. Maar het was onderhoudend; de dames hingen aan zijne lippen, en de heeren bewonderden hem, al vonden zij dan ook dat de gewoonte, om alleen te spreken, meer eigenaardig op den kansel moest worden gehandhaafd.

„U verliest dan al heel erg," zeide de vrouwelijke Dokhuizen, toen het viertal van het tafeltje oprees. — „Ik kreeg geen kaart in mijne handen," bromde de gastheer, knorrig een daalder nederleggende, en die daalder ging hem meer ter harte dan de twintig daalders, die zijn souper hem kostte. Hoe meer hem de gebruikelijke vraag gedaan werd: „Zaken gemaakt, Dokhuizen?" des te meer geraakte hij uit zijn humeur, en hij zou zeker den ganschen avond in die stemming gebleven zijn, als de predikant niet, naar aanleiding van die vragen en het humeur van den gastheer, eene anekdote had verteld, die iedereen trof en juist tot het souper duurde. Eigenlijk duurde zij iets langer, zoo als duidelijk bleek uit het gelaat der gastvrouw, die onophoudelijk haren man wenkte om toch aan tafel te gaan. Maar Dokhuizen zelven brandde nu ook eene anekdote op het hart, die hij zoo aardig naar aanleiding van die des predikants kon te pas brengen; hij hield zich dus of hij zijne vrouw niet begreep. Helaas! juist was het verhaal uit en zou de gastheer het zijne beginnen, toen mevrouw hem influisterde, dat hij noodzakelijk even moest achter komen.

„Wij hebben daar vijftig oesters gekregen," zeide zij. — „Vijftig? Daar hebben wij niets aan. En van wien?" — „Van Toon." — „Toon lijkt wel mal, met zijn vijftig oesters. Met ons hoevelen zijn wij?" — „Zeventien." — „Dus kunnen wij ze niet eens gebruiken om vooraf te presenteren." — „Maar Dokhuizen, dat zou goed zijn als het een diner was." — „Weet je wat.... geef ze aan

de meiden; morgen ochtend zullen wij er toch ook geen trek in hebben." — „Och heer, neen; ik heb er vooreerst volstrekt geen smaak in; eergisteren pas zeshonderd. Maar de meiden houden er ook niet van." — „Ik wenschte wel dat je broer t'huis gebleven was met zijne tractatie." — „Dankbaarheid," zeide mevrouw, de schouders ophalende. — „Och wat, dankbaarheid! als ik hem geen commies had gemaakt, zou hij immers geheel en al voor mijne rekening komen. Dat de man dit zelf niet begrijpt." — „Maar nu de oesters?" — „De oesters — och, de oesters!.... Laat de meid ze maar even aanreiken bij Limmer. Dat is in de buurt, en daar zal men ze wel kunnen inschikken."

Mijnheer en mevrouw Dokhuizen haastten zich om naar hunne gasten terug te keeren, en weldra zaten allen aan tafel. Eene prachtige tafel was het; maar het kon op de winsten van het afgeloopen jaar, en meer nog op de uitzigten van het volgende — die zijn altijd nog mooijer dan het genotene — gemakkelijk overschieten. Het souper was uitstekend geschikt om de dankbaarheid en de vriendschap en de menschenliefde en andere deugden, wier theoretische beoefening binnen 's kamers zoo aandoenlijk en zoo prettig is, bij de gasten op te wekken. De menschenliefde ging zoo ver, dat men zelfs aan de afwezigen een dronk wijdde: aan den zoon in de Oost; aan den broeder in Amsterdam; aan de zuster, die slechts door de komst van haar negende verhinderd werd deel te nemen aan den kring, waarvan zij de ziel uitmaakte — maar waar het zonder die ziel toch wel zoo levendig was; kortom, aan ieder, behalve aan dien aangehuwden broeder, die commies was bij de belastingen. Zulke kiesche zaken moest men niet aanroeren. Toch werd aan hem gedacht, en tusschen een paar toasten in vroeg de predikant: „Uw broêr Toon is tevreden in zijne nieuwe betrekking? Je hebt er geen moeite voor gespaard."

„Dat spreekt, dominé! zijn vrouw *blijft* toch altijd de zuster van mijne vrouw."

Dat *bleef* zij.

„Of ze begrijpen van wie ze de oesters hebben?" vroeg op dat oogenblik die zuster, terwijl zij met haren echtgenoot alleen de klok van twaalven wachtte. — „Ik denk dat ze er lang naar zullen raden," antwoordde Toon. „Ik ben regt benieuwd wat broêr morgen ochtend wel zal zeggen, als ik bij hem kom." — „Hij zal het wel vinden met de kinderen." — „Foei, Trui! Dáárom heb ik het niet gegeven. Maar zoo'n verrassing — ik weet bij ondervinding hoe prettig het is om verrast te worden."

't Was goed dat broer Toon het bij ondervinding wist; want de gelegenheid zou zich niet zoo dikwijls meer voordoen.

Limmer zat in zijn leunstoel, digt, heel digt bij den haard. Toch wees de thermometer ruim 70_0 Fahrenheit. Jufvrouw Limmer had het dan ook geducht warm; maar zij hield zich of zij de hitte niet voelde; haar man scheen er geheel door op te knappen. Hij was sinds lang zoo wel niet geweest als dien avond, en meer dan eens legde hij zijne bleeke, uitgeteerde hand op den schouder zijner gade, en zeide met een flaauwen glimlach: „Nu geloof ik toch waarlijk, Lot, dat wij 't volgende oude jaar weder zamen zullen vieren." — „Maar ga dan nu ook slapen, Limmer!" — „Och, ik ben zoo wel, en wie weet! ik *moest* er eens niet meer zijn het volgende jaar! Wie zal dan voor u zorgen, Lot?"

Lotje zweeg. Zij wist het wel, maar zij vond het zoo „boeksch" om het te zeggen. „Hij, die de vogelen spijst," lag haar op de lippen; maar dat wist Limmer toch even goed als zij: waarom zou zij het uitspreken?

„'t Is jammer, niet waar Lot?" vervolgde Limmer na eene poos, terwijl hij met eene onbeschrijfelijke uitdrukking zijne jonge vrouw aanzag. — „Kom lieve!" sprak zij opbeurend: „je gevoelt je immers van daag weêr veel beter? De doctor heeft zelf gezegd, dat het volstrekt niet hopeloos was. Onder de dertig, en een sterk gestel." — „Onder de dertig," herhaalde de zieke, „en een sterk gestel. O, o, ik had het leven zoo lief! het begon zoo gelukkig voor mij te worden; ik had al wat ik verlangde, en zulk eene toekomst.... Lot, dezen oudejaarsavond zult ge wel nooit vergeten."

Lotje antwoordde niet; haar hoofd was diep voorover gebogen; en toen Limmer naar haar omzag, vielen er twee groote tranen op het werk, dat in haren schoot lag.

„Maar ik maak u te akelig; het kan *zeer* goed, dat ik nog dikwijls, heel dikwijls, op oudejaarsavond bij u ben," hervatte Limmer, op zijne beurt zijne vrouw hoop gevende. „Gij hebt gelijk; de doctor geeft zooveel moed; laten wij nu elkander niet bedroefd maken. Lees mij liever eens wat voor.

Toen Lotje opstond om een boek te krijgen, werd er driftig gescheld, en zelfs in de achterkamer hoorde men de stem der meid van Dokhuizen, die de oesters overreikte, met de woorden: „Komplement van meneer en meneer hoopt dat meneer er eens lekker van eten zal. De schalen zal meneer morgen wel laten halen; want weetje...." En toen volgde er een fluisterend gesprek, dat eindigde met de vermaning: „Maar vóór je houden, hoor!"

Zulk eene beleefdheid van de Dokhuizens hadden de echtgenooten niet verwacht. De oesters, ja, deze waren welkom; maar de attentie trof hen nog oneindig meer. Het gaf Limmer een gevoel dat zijne weduwe niet door allen verlaten zou zijn, en haar was het een bewijs dat ook de buitenwereld zijn toestand niet als zoo wanhopend beschouwde Wie zou aan een stervende oesters zenden?

En toen zij op tafel stonden, en Limmer, om zijne vrouw aan te sporen, er zeven at, en verklaarde dat ze hem heerlijk smaakten, en dat hij Lotje reeds vooruit was, toen was het of die oudejaarsavond slechts een schakel was tusschen jaren van zorgeloos geluk, en hun afscheidsgroet aan het vervlogen jaar was een danklied, hunne bede voor het jaar, dat aanbrak, een lied der hope.

„Twaalf uur terugkomen, Koos!" — „Graag," antwoordde Koos. — „Met de kleine schoteltjes?" — „Natuurlijk." En vrolijk draafde Koos naar zijn winkel terug; want het vooruitzigt om voor het enkele uur, dat hij bij de van Warmens de functie van oesterknecht vervulde, een drie gulden te ontvangen, was wel geschikt om ook zijn oudejaarsavond op te vrolijken. Eerst evenwel wachtte hem nog een paar andere vrachtjes.

Tweehonderd bij mevrouw van Vuren en honderd bij mijnheer Muller of Mulder; — de mindere man, met zijn fijn gevoel voor euphonie, geeft de voorkeur aan de laatste uitspraak, en, daar nu het aantal Mulders geducht groot is en op die wijze vermeerderd wordt met het aantal Mullers, dat niet minder groot is, verkrijgt men een naam, die door eene fabelachtige hoeveelheid personen wordt vertegenwoordigd. Men vindt hem in alle straten, in alle standen, in alle menschelijke vormen; en Koos zou lang kunnen gezocht hebben, wie de oester-etende Mulder zijn moest, als hij niet het dienstmeisje herkend had, dat de bestelling had opgegeven. Van Vuren en Mulder woonden weinige huizen van elkander, en Koos nam de driehonderd op zijn hoofd, en schelde bij het adres der tweehonderd aan. Het duurde lang eer hij opengedaan werd; dat is stijl in voorname huizen. Eindelijk verscheen de meid, eene deftige meid, die onwillekeurig deed denken aan den lantarenpaal op den hoek.

„U zou even wachten," zeide ze op eerwaardigen toon. — „Ik heb niet veel tijd; wij hebben het zoo druk van avond," bromde Koos. — „Mevrouw heeft verlangd dat u even wachten zou," hernam de meid met ijzeren eerwaardigheid, en ging hem voor naar de keuken, die hoog, wit en koud was, en waar alles glinsterde en glom, behalve de haard. — „Dat 's frischjes hier!" zei Koos.

De deftige meid zag hem met een blik aan, die hem al zijne nietigheid en al de nietigheid zijner woorden moest doen gevoelen, waarna zij uit de keuken verdween.

Koos hoorde een deur opengaan, en te gelijk drong de plegtige wijs van een psalm hem in de ooren.

„Dat mag ik nu wel," dacht hij bij zichzelven, en volgde de verheven melodij. Het speet hem waarlijk dat hij zijn „boek" niet bij zich had; het wachten zou hem dan wel zoo kort gevallen zijn. Maar mevrouw van Vuren begreep dat hij wel een kwartiertje voor haar over kon hebben; zij was te midden van den psalm, en met de aardsche dingen kon zij zich nu niet bezig houden. De drie heeren en twee dames, die zij stichtte en die haar stichtten en die elkander stichtten, zouden het ook niet goed opgenomen hebben, en het minst de twee meiden en de knecht, die op den tweeden rang aan de wederkeerige stichting deelnamen. De zes verzen waren eindelijk afgezongen, en na een oogenblik van indrukwekkende stilte stond mevrouw op en begaf zich naar de keuken.

„Hebt u de tweehonderd oesters gebragt?" vroeg ze. — „Om u te dienen, mevrouw!" — „Wilt u dan zoo goed zijn dit bankje van zestig eens voor mij te wisselen?" — „En af houen, mevrouw?" — „Ik geloof niet dat ik dat zeide," hernam mevrouw van Vuren ootmoedig. — „Excuseer mevrouw, maar ik dacht het, ziet u...." — „Ik zou gaarne spoedig het geld hebben. Kan het binnen een half uur? Een muntje van tien, vier rijksdaalders, tien guldens, tien gulden aan kwartjes,

tien gulden aan dubbeltjes, vijf gulden aan stuivertjes, en de rest aan centen."

Zoo zalvend sprak mevrouw die woorden uit, dat iemand, die geen Hollandsch verstond, ze voor een bijbeltekst zou hebben gehouden.

„Heel goed, mevrouw! ik zal mijn best doen. Ik ben in een half uur terug." — „Binnen een half uur, niet waar?" herhaalde mevrouw zachtzinnig.

Toen mevrouw van Vuren het vertrek verlaten had, zeide een van de heeren, dat *zulk* een oudejaarsavond verre de voorkeur verdiende boven de ijdele vermaken eener zondige wereld. 't Was maar jammer dat de brave man dit niet eerder had ingezien; want dertig jaar lang had hij zich niet onbetuigd gelaten aan die ijdelheden, en vrij wat bandeloozer genoten dan zij, wier namen hij nu, van eene enkele opmerking vergezeld, aan de afkeuring der uitverkorenen prijs gaf.

De tweede heer knikte toestemmend, en geeuwde daarbij geweldig. Hij was aan zulke avondjes eerst kort geleden gewoon geraakt, toen hij in zijne tegenwoordige betrekking geplaatst was; sommigen zeiden evenwel, dat hij zijne tegenwoordige betrekking had gekregen juist ten gevolge van zulke avondjes.

Nommer drie zag zijne beide vrienden eens aan met een blik, die duidelijk uitdrukte, dat er eene totale afwezigheid van gedachten bij hem heerschte. Hij bepaalde zich met, in navolging van den tweeden heer, eens even te geeuwen, en keek op zijn horologie, of het niet zoo langzamerhand tijd werd voor een glaasje uit den fijnen kelder van mevrouw van Vuren.

„Hebt ge wel gemerkt," vroeg een van de dames fluisterend aan hare buurvrouw, „dat zij ons aan gezang 160 wilde hebben?" — „Och mijn lieve mevrouw, ik heb het al zoo menigmaal opgemerkt; en straks nog... wat zeî ze ook weêr?" — „'t Goeje mensch zegt zoo veel, waarvan zij zich geen rekenschap geven kan;



en, geloof mij vrij, als het niet was dat wij 't nu eens begonnen zijn, zou ik met *haar* geen oefeningen willen houden."

De uiterste dame stootte de andere uiterste onder tafel aan, en wenkte op haar, die deze woorden had gesproken. Had de uiterste dame het in hare keus gehad, zeker zou zij de middelste hebben uitgesloten, al was het alleen — neen, o heer neen, dat was de reden niet; maar het was toch alles behalve vleijend, dat men de middelste dame presidente had gemaakt van de vereeniging tot zedelijke verbetering van den dienstbaren stand, en mevrouw van Vuren penningmeesteres, en haar — niets!

De knecht zat gerust te dommelen, en droomde van zijn vorigen heer, die elken oudejaarsavond met een roes aan te huis kwam, en in die stemming de fooijen voor nieuwejaarsdag uitlegde. De jongste meid vroeg om de vijf minuten aan hare kameraad, of zij niet eens naar de keuken zou gaan, waar die vreemde man nu toch maar alleen was, of naar de voordeur, die zij meende dat open ging, enz.; maar de oude meid begreep het zieleheil van hare jeugdige kameraad beter, en dwong haar binnen te blijven.

Mevrouw van Vuren keerde terug, en het gesprek werd in zijne oude voegen gewrongen: de zonde des naasten, het zieleheil der uitverkorenen, de dierbaarheid van de leer, en dergelijke rijke stoffen, waarover elk op zijne beurt zalvende ontboezemingen hield. Weder werd er gescheld; gelukkig was de oudste meid ook ingesluimerd, en de jongste maakte van de gunstige gelegenheid gebruik om te ontsnappen.

„Als je maar eens aan mevrouw wilt vragen of dat goed is!" zeide Koos, het gewisselde geld overreikende. Koos had zich gehaast; de honderd oesters bij Mulder had hij zonder te wachten afgegeven, en zich toen naar zijn winkel gespoed, om aan het verzoek van mevrouw

van Vuren te voldoen. Er zou wel wat op overschieten.

Het dienstmeisje riep mevrouw, die aan het zestal weder gelegenheid gaf om meer saillante punten te bespreken. Koos telde het geld voor haar uit; mevrouw telde het na, en Koos volgde haar met scherpen blik. „Zou het een gulden zijn? twee kwartjes? één kwartje?...." — „Hier, vriend!" zeide mevrouw van Vuren, kalm en zachtzinnig, en gaf hem twee tractaatjes. „Dat is voor uwe moeite."

De penningmeesteres der vereeniging tot verbetering van den dienstbaren stand hield zich overtuigd, dat zij op eene waardige wijze het oude jaar geëindigd had.

Toen kwamen de oesters en het verdere souper, en het werd gebruikt met vromen ootmoed en stille berusting en kalmen zielevrede.

De jongste meid wenschte geen heil en zegen in 't nieuwe jaar aan mevrouw.

Koos had bij Mulder de oesters afgegeven zonder te wachten. Verwonderde dienstmeiden waren zulke gewone verschijnselen in zijne betrekking, dat hij er niet eens meer op lette. Te naauwernood had hij opgemerkt, dat eene andere hem open deed dan zij, die de oesters had besteld.

Toen de schalen binnen werden gebragt — want de gebeurtenis was zoo gewigtig, dat de meid begreep er terstond de gansche familie mede bekend te moeten maken — stonden allen van het kienspel op. Mijnheer Mulder zag zijne vrouw aan; jufvrouw Mulder haren man, de kinderen vader en moeder bij beurten; want op niemands gelaat was een spoor te ontdekken, dat men van de verrassing af wist.

„Ik begrijp het niet," zeide Mulder. „Zou het van mijnheer Maarten zijn? die heeft toen eens gezegd, dat

hij het wel met mij zou vinden." — „Dat is al drie jaar geleden. Neen, ik geloof eer dat het van Fokke wezen zal; die heeft laatst gevraagd of ik van oesters hield." — „Fokke? Die moet veel te veel geld van me hebben om me nog presentjes te geven." — „Moe, kienen wij nu nog?" riep een der jongeren, die vier kansen had, even als zijn vader in 't maatschappelijk leven, maar wiens nommer, dat de kans vervullen zou, steeds uitbleef — ook even als bij zijn vader.

Maar de anderen hadden hunne kaarten al bijeen geschoven, en stonden rondom de twee schotels, turende naar het geheimzinnige geregt, dat zij nog nooit in werkelijkheid hadden aanschouwd. Eén waagde het eindelijk zijn vinger heel voorzigtig, als of hij bang was dat het dier hem bijten zou, even in eene oesterschelp te leggen, en behoedzaam met het puntje van zijn tong af te likken.

„Hoû *jij* van oesters?" vroeg hem zijn zusje. — „Of ik!" — „Ik ook, niet waar moe?"

De jongste stond intusschen in den zak met nommers te grabbelen, om zich van het verlangde nommer meester te maken: dat was haar meer waard dan de beide schalen zamen.

„Zouden wij ze wel durven eten?" vroeg Mulder. — „Waarom niet? zij zijn er voor gegeven." — „Pa, als u niet durft, ik durf wel," zeide de voorproever. „Stil, jongen! ze moesten eens verkeerd zijn bezorgd." — „Welnu, dan — dan zijn ze op!" antwoordde zijne gade. — „Ja maar, wie zal ze betalen?" — „Die ze besteld heeft. *Wij* kunnen het niet helpen, dat wij oesters present krijgen, zonder te weten van wien." — „In ieder geval zullen wij een half uur wachten," hernam mijnheer Mulder, op zijn horologie ziende. „Zijn ze dan niet gehaald dan zullen wij ze maar als eigendom beschouwen. Wij kunnen onder de hand wel voortkienen."

Er was evenwel geen attentie meer voor het spel;

ieder dacht meer aan de oesters dan aan de nommers, en elk oogenblik vroeg een der kinderen of het half uur nog niet om was. Nog vijf minuten.... Daar klonk de schel en de illusie was verdwenen. Koos kwam de verkeerd bezorgde oesters terug eischen. „Je moest het dan ook zeggen," bromde hij, onder den indruk zijner fooi van mevrouw van Vuren, „en geen dingen aannemen, die je niet toekomen." — „Wel, *wij* lusten ze ook wel," gaf de meid snibbig ten antwoord, en daarmede verdwenen de schalen en het genot der familie Mulder. Zij waren dien avond anders zoo regt gelukkig geweest; zij hadden het niet bemerkt dat oesters hun ontbraken; maar nu was het hun duidelijk, dat anderen veel meer genoten dan zij. Och, hoe menige oudejaarsavond wordt door de verschijning — het zij werkelijk, het zij in den geest — van oesterschalen verbitterd!

Mijnheer Mulder, de wezenlijke mijnheer Mulder, zat geduldig op zijne oesters te wachten. Geduldig is minder juist; dat was de hoofddeugd niet van Mijnheer Mulder. Maar de man was ook altijd ziek. Wat hem deerde, kon geen doctor zeggen, geen apotheker genezen: zij konden alleen raad en middelen geven, en er voor rekenen — dat konden zij; maar het herstel was niet van hen afhankelijk. Den ganschen dag had hij geknord; hij scheen het zich ten taak gesteld te hebben om op dien laatsten dag nog eens afrekening te houden met allen. Vond hij niets anders, dan knorde hij op het weer en op de kagchel en op de morsige straten, waarmede hij niets te maken had. Maar eindelijk zou het hem aan onderwerpen gaan ontbreken. De drukte van den dag was geweken, de avondkerk was geëindigd, mevrouw zat rustig in de huiskamer; de zonen en dochteren ook, allen kalm en stil zoodat er niets te beknorren viel, en het vooruitzigt bestond dat de oesters, die

mijnheer besteld had, de goede stemming nog verbeteren zouden. Intusschen, mevrouw begon al eens naar de klok te zien; mijnheer liet zich al een enkel woord ontvallen over het „laat in de weer zijn"; maar het waren nog slechts schapenwolkjes, die den storm voorspellen, maar niet *altijd* voorafgaan. Naarmate het later werd, pakten evenwel de wolken aan den huiselijken horizont hoe langer hoe digter zamen, en de eerste bui brak los op het hoofd van het dienstmeisje. Zij had ze besteld, dat wist ze zeker, en mevrouw trok partij want het was eene nieuwe meid, en dames hebben altijd eene zekere voorliefde voor nieuwe meiden. Toen dreef de bui op het hoofd van mevrouw, en vervolgens op de kinderen, en nu was er geen bedwingen meer aan. Eindelijk stond de oudste zoon op, om hoogte van de zaak te gaan nemen: de oesters waren verkeerd bezorgd, maar het abuis zou worden hersteld. En toen bedaarde de storm? Neen, toen barstte hij met dubbele woede los: het eene woord lokte het andere uit, en toen eindelijk de wezenlijke Mulder in het bezit gesteld werd van de twee honderd oesters, was er niemand die er smaak in had. Zij waren de oorzaak van den twist, — want de storm was twist geworden — en het was dus maar beter ze van tafel te houden. Den anderen morgen stonden ze nog onaangeroerd, en hun leven lang zouden de Mulders geen oesters eten zonder zich dien oudejaarsavond te herinneren, toen men elkander niet *kon* geluk wenschen.

Als .... Maar wij moraliseren niet, hebben wij gezegd.

Twaalf slagen klonken er van de oude torenklok en werden gelijktijdig weergegeven door de prachtige pendule in de receptiezaal der van Warmens. De muziek zweeg; de dansmeester klapte in zijne voorheen witte

handschoenen ; de walsende paren stoven uit elkaâr, de gastheer klom op een stoel, en zijn champagneglas hoog boven het hoofd heffende, sprak hij : „Het oude is heengegaan; het nieuwe is daar: schenke het vernieuwing van levensgeluk en levenslust aan u allen !" Een daverend hoezee beantwoordde dien dronk. De dansers mengden zich dooreen, en duizend goede woorden en duizend zachte woorden werden er gesproken en gefluisterd. Er werden handen gedrukt, en zelfs hier en daar, maar meer in het verborgen, een kus gegeven, vooral in het kamertje waar Koos met zijne oesters stond, die hij straks moest rondbrengen. Zoo'n oude oesterknecht — om hem behoefde men zich niet te ontzien. Koos knipte met zijne oogen, alsof hij zeggen wilde: „Gaat je gang maar; voor mijn driegulden zie ik veel door de vingers." En toen hij een half uur later aan de verschillende tafeltjes de schalen van dertien bragt, knipte hij dezen en genen nog eens vertrouwelijk toe, ter herinnering aan hetgeen hij in het zijkamertje gezien had. Nog eens en nog eens ging hij rond, en nu en dan moest hij blijven stilstaan, om de aandacht niet te storen van hen die naar een toast luisterden, want er waren bijna evenveel toasten als oesters; ja de voorraad scheen nog grooter, want vijf heeren wilden nog te gelijk het woord, toen Koos zijne ledige borden bijeenzette, en op een wenk van den heer des huizes afscheid nam, nadat hij eerst nog in de zijkamer een glas champagne en de toezegging had gekregen, dat mijnheer het morgen wel goed zou maken. Hij wist zeker dat van Warmen geen tractaatjes gaf.

„Geen been gebogen," zeide Koos, toen hij eindelijk in zijn winkel terug kwam, waar twee knechts zaten te dommelen, terwijl een derde met een paar fleschen naar de achterkamer ging. — „Zijn er *hier* nog?" vroeg hij. — „Nog vier," bromde een der slapenden, en het

schijnt dat die van nacht blijven." — „Daar is een paillas bij," liet de ander volgen. — „Dan moet ik eens gaan zien," zeide Koos, en ging met eene karaf water naar binnen. — „Houd je karaf water maar bij je!" riep hem de baron van Moezen toe, die, als polichinel gekleed, door de knechts voor paillas was uitgemaakt. „Wij drinken ze liever zuiver." Van Moezen hief toen een drinklied aan, nog minder zuiver dan de wijn, waarbij hij door twee zijner vrienden werd ondersteund; de vierde — de oudste zoon van Mulder, die bij tijds den storm ontvlugt was — zong niet mede; hij was te gemoedelijk om in te stemmen. — „Kom' Louw, waarom zing je niet?" riep van Moezen. — „Omdat mijn oude heer zoo boos is," zuchtte Mulder. — „Wel, *mijn* oude heer is ook boos, en alle oude heeren zijn boos; dat is nu eenmaal de wet der natuur. Je hadt vroeger op het bal moeten komen: daar was niemand boos, niet waar van Vuren?"

Van Vuren, wiens mama oefening hield tot verbetering van den dienstbaren stand, en oesterknechts met tractaatjes beloonde, zeî dat het overal goed was, als men pleizier had in zijn leven, en op dat pleizier dronk hij zijn glas leêg. „Als hij het gansche jaar zoo veel pleizier had als dien eersten avond, zou hij het zich niet beklagen."

Wie weet!

„Nog een oestertje, Mulder?" — „Nooit, nooit, nooit!" snikte Mulder. — „Een glas wijn, dat zal je opfrisschen. Koos, geef er nog eens een paar!" En het viertal dronk, tot dat het geen oude jaar van nieuwe jaar meer wist te onderscheiden, en Helman zich nu eerst begon te herinneren, dat zijn oude heer wel op zou zitten.

Daar zat dan ook de oude heer Helman, eenzaam bij zijn kagchel en zijne lamp, en hij had niet eens bemerkt dat het oude in het nieuwe was overgegaan.

Zijn ingespannen arbeid had hem geheel bezig gehouden, zoo als die hem het gansche jaar door bezig hield. Voor hem was de eene dag als de andere, het eene jaar als het andere; zij vloeiden in elkander en smolten weg: maar zijn werk bleef veelomvattend, zwaar en dringend.

„Veel heil en veel zegen, vader!" zeî Helman junior zoo helder mogelijk, toen zijn oude heer hem de deur openmaakte. — „Wat zeg je, is 't al twaalf uur? Sakkerloot, wat vliegt die tijd! Rust wel, jongen!"

Zeker was Koos niet de laatste, die zijn huis opzocht, maar slechts zeer, zeer weinigen doorkliefden nog de morsige straten. In de achterbuurt was alles reeds gesloten en ter rust, en van het huisgezin van Koos was niets meer te ontdekken, dan een keteltje koffij, dat op eene glimmende kool stond te zeuren.

„Een goed wijf!" prevelde Koos bij zichzelven, en dronk een paar kopjes, die hem beter smaakten dan menigeen de oesters.

DE NETELDOEKJES.

(*Eene schets uit de hofstad.*)

I.

IN ZIJN STAND.

'sGravenhage telt vele fraaije huizen, maar ook vele die fraai geweest zijn. Dikwijls trekken ze onze aandacht, wanneer wij ons in die halfslachtige straten bevinden, die, zonder nog tot de achterbuurten te behooren, toch geenszins aanspraak kunnen maken om genoemd te worden onder de aristokratische wijken. Daar voelen wij ons vaak zonderling aangedaan bij het zien van ouderwetsche, massive gevels, die eenmaal een degelijk en achtenswaardig voorkomen moeten gehad hebben, maar wier verwelooze, half verzakte posten en kozijnen getuigen, dat hun bloeitijd voorbij is, en dat zij geen enkel vermogend man meer konden overreden om er zijn eigen huis van te maken, maar in handen gevallen zijn van hen, voor wie huizen niet meer zijn dan voorwerpen om hun geld in te beleggen. Waartoe zouden deze hun den vroegeren luister weêrgeven? De stand is er niet naar, en huurders vinden zij altijd. Slechts zelden toch ziet

men die huizen leêg staan, maar van de andere zijde is het waar, dat men er even zelden sporen van bewoning aan bemerkt. De digte horren of hermetisch gesloten gordijntjes laten schier nooit een blik in het inwendige toe, en zoo de gordijnen voor de ramen der bovenverdieping al hoog opgehaald zijn, om het licht te verlengen der zon — die hier veel vroeger haar afscheid neemt dan van de vrolijke buurten der aanzienlijken — de straat is te eng en de ramen zijn te hoog, om de bewoners in het oog te krijgen, voor wie het ook even moeijelijk is den voorbijganger gade te slaan. Slechts eene spion, die als met een wangunstig oog op de nabijgelegen drukke buurten gerigt is, herstelt voor den bewoner de gemeenschap met de buitenwereld. Passage is er weinig of niet. De eenige fatsoenlijke voorbijgangers zijn de buren, en zij die om een ongelukje aan hunne kleeding, of om de felle zon te vermijden, aan deze straat de voorkeur geven.

Nooit ziet men voor die huizen eene file van rijtuigen, die de straatjeugd doet stilstaan om de rijk gekleede heeren en dames te bekijken; nooit ziet men daar langs de gordijnen de schaduw van dansende paren zweven; nooit hebben zij een vrolijk aanzien, zelfs niet op een algemeenen illuminatie-avond. Het kleine aantal lampions strekt dan alleen om de doodschheid der woningen nog meer te doen uitkomen.

En toch vindt men er zoo vele huurders voor? Geen wonder: aan die huizen is een groot voordeel verbonden. Zoo de huurprijs al niet bij uitstek gering is — in eene andere stad zou men er ligt een der fraaiste huizen voor krijgen — door het afgelegene der buurt is de bewoner in staat om in zijn huiselijken kring al de zuinigheids-maatregelen te betrachten, die hij noodig oordeelt, zonder dat de wereld er iets van te weten komt.

Men schat dit oordeel misschien gering; maar men vergete niet dat wij spreken van de hofstad. Daar heeft

men niet enkel te kampen met materiële behoeften, maar ook met eene, die oneindig moeijelijker te voldoen is: de behoefte om zijn fatsoen te houden. Gij, die in uw landstadje leeft zoo als gij kunt; eet zoo als uw inkomen het gedoogt, en draagt wat gij hebt: gij schaamt u niet er rond voor uit te komen, dat gij minder bezit dan uw buurman. De bewoner der hofstad houdt dit zorgvuldig geheim. De een verbergt het door een onbegrensd gebruik te maken van zijn krediet; de ander door in het openbaar den schijn aan te nemen dat hij bemiddeld is; om in 't verborgen, waar het oog der wereld niet reikt, zijne uitgaven in te halen. Het uitwendige pronkt ten koste van het inwendige, de man binnen 's huis lijdt ter wille van den man buiten 's huis.

Dat is de pest van sommige hofplaatsen, die vooral den middenstand aantast; die zich aan allen, welke er toe behooren, bijna zonder uitzondering, mededeelt, en menig gezin ten gronde gebragt heeft, of althans, uit den huiselijken kring, dat heiligdom der zamenleving, alle geluk heeft geweerd.

Daarom, om uw fatsoen te handhaven, kiest gij die stille buurt. De wereld, die u op de publieke plaatsen ziet, en voor wier glimlach over uwe kleeding gij de oogen niet behoeft neêr te slaan, de wereld weet wie uwe deur opent; hoe klein en slordig uw loopmeisje is; hoe veel, of liever, hoe weinig vleesch en brood uw gezin gebruikt; hoe laat eerst de kagchels gebragt worden; hoe vuil uwe gordijnen zijn, en hoe lang de schemering bij u duurt. De wereld weet van dat alles niets — zij ziet u alleen dan wanneer gij *wilt* gezien worden.

Meent gij nog dat het bewonen dier afgelegen straten geen voorregt is?

De Heer Retelhouck had er sedert jaren gewoond, en zijn huis — dat is, het huis door hem gehuurd — was er niet beter op geworden. In de sombere achterkamer waar wij hem thans met zijn gezin vereenigd vinden, is de

verw en het behangsel reeds even oud als de jongste dochter, eene zestienjarige, en beiden dragen de sporen der scharen en zakmesjes die de kinderen in hunne schooljaren daarop beproefd hebben. Ieder jaar wordt de huisheer wel aangezocht om toch eens een ander „verfje" te geven, en dan wordt de belofte daartoe gedaan, doch daar blijft het ook bij: want al te zeer er op aandringen durft men niet; het zou ook niet baten: de eigenaar heeft, in een geldelijk opzigt, zoo vaak geduld met den huurder, dat deze ook wel in dat materiële opzigt geduld met den verhuurder mag hebben.

Hetzelfde verval openbaart zich in al de voorwerpen die eenmaal ornamenten waren, maar thans op verre na dien naam niet meer verdienen. Blijkbaar is de gewoonte om ze te zien den goeden smaak te sterk geweest, en zoo de porceleinen herder geflankeerd wordt door een gewerkt sigarenvaasje, en de eene candelabre één arm minder telt dan zijn tweelingbroeder, men zou ze toch niet gaarne op den schoorsteen missen, evenmin als de gebarsten stolp der pendule, en den intkoker, wiens stop in den een of anderen schoonmaaktijd verloren is geraakt. De ouderwetsche meubelen zijn even weinig geschikt om het oog te streelen; het vloerkleed is gestopt en bijgelapt; de overgordijnen door de zon verkleurd en geschift; kortom, alles getuigt van ouderdom en kwijning. Maar nog in het oogloopender zijn die, nu wij de bewoners zelven hier aantreffen, die een sterk contrast met hunne omgeving vormen.

Het is zondag; de heer des huizes zit deftig in het zwart gekleed aan de koffijtafel, waarvan mevrouw, wie de zwarte zijde niet minder deftig staat, de honneurs waarneemt. Mina zit met een roman van Dumas in het kozijn, zoo ver mogelijk van de boterhammen af, om haren lichten japon niet te bevlekken. Jet, de jongste wendt melk, brood, gom-élastique en alle andere mogelijke huismiddelen aan, om een paar wit glacé handschoe-

nen harer zuster nog zoo veel glimp te geven, dat zij ze dien middag kan dragen. Hendrik is naar de kerk — wij zeggen niet *in* de kerk — om bij het uitgaan de lieve gezigtjes te zien; eene uitspanning die hem bijzonder dierbaar is geworden, sedert hij zijn ouden rok met eene fantasie-frac heeft verwisseld.

„Maar, Ma! zie nu zelve eens, is het mogelijk daarmede uit te gaan!" roept Jet eindelijk uit, terwijl zij de handschoenen wanhopend op de tafel werpt — „die vlak! — de hemel weet wat Mina er mede gedaan mag hebben! Ik *kan* er niet mede gaan."

„Welnu, kind! blijf dan maar t'huis," antwoordt de oudste dochter vrij vinnig, terwijl zij even van haar boek opziet.

„t'Huis blijven! Nu nog fraaijer! Omdat gij altijd nieuwe handschoenen moogt koopen en ik uwe afgelegde lorren moet dragen, zou ik nog t'huis blijven bovendien."

„Woudt ge misschien dat ik de uwe droeg?"

„En waarom niet? We moesten althans beurten houden.

„Kind!" zegt Mina minachtend en zet hare lectuur voort.

„Pa! mag ik, als-je-blieft, een paar handschoenen koopen?"

„Wel neen, Jet!"

„Maar, Pa! ik heb ze noodig."

Mijnheer Retelhouck zwijgt eenige oogenblikken. Een zonderlinge trek komt op zijn gelaat; men zou zeggen dat het een glimlach was; maar het gebogen hoofd en het doffer wordende oog bewijzen dat er eene treuriger aandoening in hem opwelt, en zijne stem trilt terwijl hij zegt:

„Bij God, kinderen! ik kan het niet langer volhouden. Gij kost mij zoo veel — ik weet niet wat er van ons worden moet."

„Nu, dat enkele paar handschoenen zal ons niet armer maken," herneemt Jet naïf.

„Nu een paar handschoenen; dan een hoed; dan een mantille; dan naar 't Bosch; dan naar Scheveningen .... waarachtig, ik weet niet waar het geld van daan moet komen!"

De oplossing van dat voor velen onoplosbaar vraagstuk scheen toch voor den Heer Retelhouck zeer gemakkelijk. Hij was ambtenaar en ontving ieder kwartaal zijn tractement, door zijn naam op de betaalsrol te schrijven. Maar, indien men naging dat zijn tractement achttien honderd gulden bedroeg; dat er gemiddeld vier honderd gulden op gekort werd voor oude schulden; dat hij vier honderd gulden verwoonde; ongeveer honderd gulden aan belasting betaalde, en er dus slechts negen honderd overbleef om zich-zelven, zijne vrouw, zijne drie dochters — een was er buiten 's huis — en zijn zoon te voeden, te kleeden, te verwarmen en „overeenkomstig hun stand" te doen leven -- dan werd het vraagstuk: waar het geld van daan moest komen, nog ingewikkelder dan dat: wat men stoken zal, wanneer eenmaal de kolenmijnen zijn uitgeput. Maar even als men in afwachting dier gebeurtenis maar voortleeft en niet enkel zijn kagchel stookt, maar de kolen in fabriek en stoomboot en locomotief bij millioenen ponden vernietigt, even zoo zette de familie Retelhouck hare verteringen voort en maakte, zoo lang het rekken wilde, gebruik van haar krediet. En het krediet van een ambtenaar is zeer rekbaar; zijne betrekking bindt hem aan de plaats zijner inwoning; zijn tractement wordt hem getrouw toegeteld, en, betaalt hij niet, het vragen om korting staat iedereen vrij. Ambtenaars — helaas! zij genieten niet eens het voordeel onder de kwade posten gesteld te worden.

„Ik weet niet waar het van daan moet komen," herhaalt de Heer Retelhouck, na eenige oogenblikken pauze, als verwachtte hij een antwoord.

Mevrouw slaakt een diepen zucht. Dáárdoor kwam het zeker niet.

„Maar, Pa!" herneemt Mina, „gij kunt toch niet vergen dat wij altijd t'huis zitten. Ons huis is er niet naar om menschen te zien; ons geld laat het ook niet toe. Het eenige wat wij nog hebben, is dat wij nu en dan uitgaan, en dan dienen wij toch naar onzen stand gekleed te zijn. Gij zijt toch altijd ambtenaar en uwe kinderen kunnen niet voor schandaal over straat loopen. We moeten onzen stand ophouden."

„En als Maria en Justine, die toch ook maar de dochters van een kommies zijn, nu wit glacé handschoenen hebben, mag ik er met mijne bloote handen naast zitten! Ik zie er toch al zoo versleten uit. En dat alleen omdat Mina maar netjes zal zijn!"

Een honend lachje van Mina maakte de losbrekende gramschap der jongste nog heviger.

„Als jij er maar zoo élégant uitziet, niet waar, dat Vorder en Delaat je komen aanspreken? — of denk-je dat ik niet gezien heb hoe lief ge hen aankijkt — en toch ben-je leelijk."

Mina werd op hare beurt rood van boosheid: minder om het laatste verwijt, dat zij trouwens niet verdiende, dan wel om de toespeling op de Heeren Vorder en Delaat, een paar jongelui, waarvan de een de familie wel eens kwam aanspreken, de ander bepaaldelijk Mina groette. Was zij en famille dan maakte Delaat gebruik van het regt, dat iedereen heeft, maar dat vooral in 's Hage op hoogen prijs wordt gesteld, het regt om bijziende te zijn of er den schijn van aan te nemen. In de hofstad is het zeer fatsoenlijk om slechte oogen te hebben. Een lorgnet behoort tot de accessoires van een jong mensch die in de wereld leeft. — Maar wij waren met Mina en Jet!

Ook van de zijde der oudste barstte thans een vloed van verwijten los, en het einde was, dat beiden met bekreten oogen zich verwijderden.

Zulke tooneelen vielen er dikwijls voor. Zusters be-

nijden elkander nooit eene boterham, maar wel een fraaijer stuk kleeren. Over het algemeen ziet de vrouw wel het geluk harer vriendinnen, maar niet dier beter voorziene garde-robe zonder wangunst aan. En nog was er vrede in huis in vergelijking met vroegere jaren, toen Louise nog bij hare ouders inwoonde. Deze verschilde maar een jaar met Mina, en bijna dagelijks was er ongenoegen uit jaloezie, tot dat na een hevigen twist de jongste besloot het huis te verlaten, èn als gouvernante eene plaats bekwam. Voor de wereld heette het, dat zij voor haar pleizier die betrekking bekleedde, en werd er wat te zeer aan getwijfeld, dan liet Mevrouw doorstralen, dat Louise het huis verlaten had om eene liefde, waar nooit iets van in mogt komen. Dat was wel niet zoo braaf, maar wél zoo fatsoenlijk.

Mevrouw had aan het gesprek geen deel genomen. Zij kon geene partij vatten. Jet was wel hare lieveling, maar Mina was de oudste, en de aanleiding van haren twist — zij was er zelve oorzaak van. Mevrouw was op weelderigen voet bij rijke bloedverwanten, de Talmhouten, groot gebragt. Door haar huwelijk met een onbemiddeld man had zij veel van hare weelde moeten laten varen, maar de zucht om althans in schijn te schitteren was haar bijgebleven. Zij had hare dochters voor de wereld opgeleid, en hoe kon zij zich nu beklagen, dat deze de moederlijke lessen nakwamen!

De te huis komst van Hendrik bragt de meisjes tot bedaren. Hij vertelde Mina iets in 't geheim, en toen deze zich daarop verwijderd had en Jet hem haar nood klaagde, beloofde hij voor een paar handschoenen te zorgen.

Mijnheer en Mevrouw begaven zich met de oudste dochter vooruit — want *en famille* uit te gaan vindt de Hagenaar niet comme-il-faut — en Hendrik en Jet maakten een uitstapje naar een handschoenen-winkel om in de dringende behoefte te voorzien. De eerste was

gesloten; de tweede gaf niet op rekening; de derde vroeg eerst betaling van de vroeger geleverde, maar de vierde gaf een paar gevlekte. Dáár was zoo veel niet aan verloren.

„Hé! daar zijn onze jongeluidjes," sprak Papa, toen zijne jongste kinderen de tent binnentraden, en vriendelijk lachte het vijftal elkander toe, ofschoon Mina's blikken terstond op Jetjes handen gerigt waren. Wie hen daar in de woelige omheining, waar de zijde ruischte en de meesterstukken der modemaaksters ten toon werden gesteld, te zamen zag, en hoorde hoe zij op een toon die van hun fatsoen getuigde over de muzijk en het weêr en de drukte spraken, en bij de onbeduidendste aanmerking aan hun gelaat eene uitdrukking gaven, of er iets ontzaggelijk geestigs werd gezegd, zou de familie Retelhouck uit de sombere achterkamer niet herkend hebben. En toch scheen er iets van hunne bekrompenheid te zijn uitgelekt — leveranciers zijn dan ook indiscrete wezens — althans op eenigen afstand stonden een paar jonge lieden, die, na eene wijl hunne lorgnetten op het tafeltje gerigt te hebben, vrij bijtende aanmerkingen maakten.

„Eten zij weer programma's?" vroeg de een.

De familie Retelhouck was gewoon, in navolging van andere voorname lui, nooit iets te gebruiken in de tent; zij schenen zich te verzadigen aan het gezigt der witte papiertjes, waarop de uit te voeren stukken waren aangegeven.

„Dat spreekt van zelf," was het antwoord, „de bruin kan het niet trekken."

„Met dat al ziet die Mina er toch maar goed uit."

„Een beetje hongerig."

„Presenteer haar een beschuitje."

„Neen, ik ga ze wat anders brengen: mijne hulde. Wil ik je aan hen voorstellen?"

„'t Zou wat baten. Menschen zien ze niet; en als

je er eene visite maakt is er nooit iemand t'huis."

„De keuken en de wasch hebben ook hare eischen," hernam de ander en begaf zich naar het tafeltje waar de familie gezeten was.

En nu volgde er een allageronderhoudendst gesprek over de meest onbeduidende nietswaardigheden, waarbij Mina de hoofdrol vervulde, terwijl Mevrouw met een tevreden lachje nu haar, dan den Heer Vorder — deze was het — aanzag. Mijnheer gaf zich ongeloofelijke moeite om den Minister in het oog te krijgen. Jet voerde de taal der oogen met Justine en Marie, waarbij zij onwillekeurig hare *paille* handschoenen, waarvan men op een afstand de vlekken niet zien kon, in het oog deed vallen.

„Och, Mijnheer Vorder! gij hebt nog al invloed," zeide Mina, „gij moest toch eens zorgen dat wij een anderen Commissaris voor de comestibles kregen. Ik vind hier alles even onsmakelijk."

„Duur, meent gij," mompelde Vorder bij zich-zelven. „Maar het ijs dan?" vroeg hij luid.

„Het ijs, ja, maar dat verkoelt mij te veel, en de limonade is allernaarst. Men kan toch geen sterken drank gebruiken!"

Vorder lachte onwillekeurig, en allen vonden dat denkbeeld om sterken drank te gebruiken zoo geestig, dat een zeer fatsoenlijke lach aller mond plooide.

„Ge hebt goede tijding van uwe dochter, Mevrouw?" vroeg Vorder, om Mevrouw in het gesprek te halen.

„Uitnemende tijding! Het lieve kind is zoo regt naar haar zin buiten, dat zij aan geen t'huiskomen denkt."

„O, ja," sprak Jet op hare beurt, nu een zwaarlijvig heer de telegraphische gemeenschap met hare vriendinnen belette, „Mijnheer en Mevrouw behandelen haar als hunne eigene dochter."

„Dat was ook de voorwaarde," antwoordde Mevrouw met een verwijtenden blik, „zij is er niet voor *hun* plei-

zier. Wij voor ons zouden de lieve Louise gaarne weder te huis hebben maar.... er kunnen omstandigheden zijn, die...."

De muzijk viel in en Vorder nam afscheid, om een kwartier later een ander tafeltje aan te spreken. Want Mijnheer Vorder behoorde tot de aansprekers en bezoekers, en de ondervinding had hem geleerd, dat er op die wijze, met een klein traktementje, nog zeer veel te genieten valt op het ondermaansche. Hij was altijd even fashionable gekleed; kende zijne wereld — beter misschien dan zijn vak — en deed zich uitmuntend voor.

Een „losse" heer is altijd gezien bij talrijke familiën, en Mijnheer Vorder deed dan ook opgeld. Als veertiende man aan den disch en vierde man aan de ombretafel, onvermoeide danser en vrolijk mensch, had hij zich een beroemden naam gemaakt in vele familiën, en zich het uitzigt geopend om met den tijd eene goede partij te doen. De residentie was voor hem wat voor anderen Londen en Parijs is; hij was er te huis en had zijne stad lief als het onuitputtelijk veld zijner exploitaties. Zoo hij haar ooit verliet, het zou zijn om de beeren, die met elk jaar grooter en grimmiger werden. Maar van een jong mensch telt men dat zoo zwaar niet; men is maar ééns jong!

Toen Mijnheer Retelhouck en de zijnen de straat insloegen, waarin zich hunne woning bevond, konden zij juist de kleine meid naar binnen zien sluipen, die een uurtje „op stoep" had doorgebragt in een vertrouwelijk gesprek met de meid van „daarover", en nu, door deze gewaarschuwd, eens naar de soep ging zien. 't Was jammer, zij was juist aan het verhaal van het „schrikkelijke standje" dat er 's morgens weder geweest was, en dat zij op de plaats had afgeluisterd.

Eene welbekende lucht, die het gansche huis door merkbaar was, voorspelde dat het middagmaal was aangebrand en zeker aan den fijnen smaak van Mina niet voldoen zou. Maar honger is de beste saus. De soep werd genuttigd, en als dessert werden de toiletten van den morgen besproken en plannen voor den namiddag gemaakt. Jet kreeg van Mina nog eenige steken over hare handschoenen; Mina werd door Hendrik en Jet geplaagd over hare affectatie tegenover Vorder. Mijnheer deed zijn slaapje, gedachtig aan het *qui dort dîne*; Mevrouw ruimde het een en ander op, tot dat ten zes ure het rijtuig voor kwam en de familie naar 't badhuis reed. Het was wel niet het fraaiste rijtuig, maar de huurkoetsier, die onlangs wat op rekening had gehad, *gaf* er een: dat was al veel. Voor 't betalen hoefde men nu vooreerst niet te zorgen.

Welk genot het badhuis voor gezonde menschen oplevert is ons een raadsel; maar genot heeft het zeker, want honderden trekken er elken feest-avond heen. Rondom de muzijk-tent, aan kleine houten tafeltjes, zoo als gij er geen in uwe kinderkamer zoudt willen hebben; op lage houten stoelen, waarvan een der pooten altijd eenige duimen dieper in het zand zakt dan de ander: met den wind, als 't goed weêr is, van achter en de zonnestralen juist in het gezigt, wacht gij geduldig tot de knecht, na de derde bestelling, het theeservies brengt, en daarna het theewater — als er een ketel beschikbaar is. Dan, als de thee is afgetrokken en de zeewind te koud wordt, raken de tafeltjes verlaten; de overjassen en shawls, die tot dus verre schrikkelijk veel last veroorzaakten, worden in dienst gesteld; en op het terras ziet men nu de aanzienlijke bezoekers heen en weder wandelen, tot dat de een na den ander aftrekt, en eenige Scheveningers de overblijfselen van den „genotvollen” avond opruimen. Als dan de nachtwind opsteekt, en het uitspansel met millioenen sterren schittert, en de

bruisende zee niet meer overstemd wordt door klarinet en trom, en de maan haar schijnsel op de zilveren golven en verlaten duinen werpt — dan is het schoon aan het badhuis!

De Retelhoucken waren van een tegenovergesteld gevoelen en bragten er den namiddag door. Zij zagen en werden gezien. Deze en gene sprak hen aan, en zij dronken met volle teugen de slappe thee en het denkbeeldige genot. Één bezoek slechts vergalde hun genoegen: het bezoek van Kató „en haar man." Kató was eene vriendin geweest van Mina, maar sedert haar huwelijk met een kruidenier was zij zeer in de schatting gedaald. Men vond er nu altijd spekslagers en tabaksverkoopers en bakkers; menschen die geld hadden, maar — geen idée van fatsoen. Zij waren altijd met gansche zwermen in het publiek, en nooit zonder kinderen; en spraken zoo oorverscheurend haagsch, en met zulk eene stalen volharding de fransche woorden verkeerd uit; dat hun *conversaasje* voor de familie Retelhouck onuitstaanbaar was. De kennissen van Kató „en haar man" zagen omgekeerd met minachting neder op de schriele „Neteldoekjes", — want dezen naam hadden zij algemeen, volgens het oud-haagsch gebruik om zoo veel mogelijk de namen niet uit te spreken zoo als zij behooren. De burgerij eener hofstad schept er altijd en alom behagen in de would-be aristokratie de oogen uit te steken en ze te bespotten; deze daarentegen om de gezeten burgers met voorname minachting te behandelen.

Het was reeds vrij laat eer de Retelhoucken van de wandeling te huis kwamen, want zij waren te voet teruggekeerd. De kleine meid zat te slapen op haar stoel en was blijde toen zij hare boterham kreeg en naar huis mogt gaan. De dames ontdeden zich terstond van haar hoogtijds-dos; Mijnheer en Hendrik staken hunne pijpen aan: men zou gaan gelooven dat de familie *en train* was huiselijk te worden. IJdele hoop! er was geen olie in

huis; de kaarsen raakten ten einde; het soupé moest dus maar spoedig gebruikt worden; trouwens, er was niet veel; en ieder begaf zich naar bed, zoo al met geene aangename herinneringen, dan toch met het bewustzijn „zijn stand te hebben opgehouden".

Toen Mevrouw de borstel wegnam, waarop het opgeschoven raam harer slaapkamer rustte, viel haar oog op een klein huisje in hare buurt, en door de gordijnen heen, zag zij hoe daar een veertienjarige knaap voorlas, terwijl de vader aandachtig toeluisterde en de moeder voor het maal zorgde, dat uithoofde van den zondag uit iets extra's bestond. Op den achtergrond zag zij de oudste dochter, die haar vrijer een glas bier inschonk. Een regt ploerten-tooneel, niet waar? en toch scheen het of Mevrouw Retelhouck niet terstond haar man wilde aanzien; of welligt keerde zij zich slechts om, ten einde den bijbel met gouden sloten weg te leggen, die 's morgens weder voor acht dagen dienst had gedaan.

En nu — lach om de Retelhoucken en hunne schijngrootheid. Ons krimpt het hart digt van weemoed, wanneer wij hunne gelijken zien. Want zij *hebben* die in de hofstad. Ja, daar zijn heeren en dames op straat, die slaven en zwoegen in hunne woning; wier leven wordt doorgebragt in voortdurenden kommer en onder voortdurende ontberingen; die gebukt gaan onder zorgen, bespot worden door den minderen in stand maar meerderen in vermogen, en die hun huiselijk geluk opofferen, om in het openbaar „hun stand op te houden"; want huiselijke zin, men zal niet meenen dat die bestaan kan waar de wereld zulk eene magt op de harten uitoefent, waar de binnenkamer meer eene schuilplaats is tegen de oogen van het publiek, dan de gezellige plaats, waar het hart gevormd en opgeleid wordt, en waar de vruchten worden gekweekt die de maatschappij van hare leden mag eischen. *La famille est abolie* is de verschrikkelijkste leus, die ooit werd aangeheven; want het gezin

is de grondslag der zamenleving, en met zijne vernietiging zou de gansche maatschappij in duigen storten. Maar het is vernietigd voor hen die daarin niet meer het middenpunt des levens zien, en het ware doel er van verloochenen. Elke vervulling der onvermijdelijke pligten die het oplegt, wordt daardoor een last die geene zelfvoldoening ten loon geeft; want loon wachten zij slechts van de wereld juist voor hetgeen de zoodanigen aan die pligten te kort doen en haar ten offer brengen... ongelukkiger wijze is de wereld niet zeer erkentelijk uitgevallen.

II.

BOVEN ZIJN STAND.

Er zijn een paar jaren voorbijgegaan. Mijnheer Vorder staat op de stoep van een der prachtige huizen op het Kanaal tegenover een opgesmukten liverei-bediende, die hem de deur opent.

„De familie te huis?"

„Ik zal u aandienen, mijnheer!" — en de knecht opent hem de deur eener antichambre. Eenige oogenblikken later keert hij terug met de tijding: dat mevrouw zich excuseren laat, daar ze zich niet zeer wel gevoelt.

En Vorder neemt den terugtogt aan.

„Trotsch volk!" mompelt hij bij zich-zelven, „toen het in dat klooster woonde dankte het den Hemel als ik hen wel wilde aanspreken, en nu!"

Wat zou hij wel gezegd hebben als hij gezien had, hoe, korten tijd daarna, Delaat aanschelde en als vriend des huizes terstond werd binnen gelaten in de tegenwoordigheid van mevrouw en de dames de Rete le Houx.

Even als haar naam had de familie zelve eene groote verandering ondergaan. Eene lang verwachte erfenis had hare leden eensklaps tot vermogende men-

schen gemaakt. Mijnheer had als kommies zijn ontslag genomen, maar hij sprak nog dikwijls van den tijd, dat *hij* aan het ministerie was — eene uitdrukking voor meer dan ééne uitlegging vatbaar. Hij had het oorbaar geacht den vroegeren naam van Retelhouck te verwisselen met dien van den émigrant, wiens afstammeling hij was: maar dat nam niet weg dat de bakkers en slagers en de verdere vrienden van Kató „en haar man" nog altijd van de „Neteldoekjes" bleven spreken. En — was het geene schande — de wet spande met dezen zamen: in alle officiële stukken werd hij nog bij zijn voormaligen naam genoemd, waarachter dan gevoegd stond: *zich noemende* de Rête le Houx... als of hij zich dien naam maar aanmatigde!

Het oude, sombere huis was verlaten en daarmede ook de weinigen met wie de familie in dat huis had omgegaan. Ook Vorder zag men liefst niet meer. Mevrouw vond hem veel te familiaar, de dochters ijselijk *bourgeois*. Zoo hij zich de koele ontvangst liet welgevallen, het was uit het besef dat hij langzamerhand een jaartje ouder werd en het nu tijd begon te worden om van zijne reputatie, die intusschen aan het dalen was, het gebruik te maken dat hij er zich van had voorgesteld. Maar goede partijen behooren in den regel tot de horizon-voorwerpen, die altijd, hoever men ook voortgaat, op een afstand blijven.

Jonkheer Delaat, die zich vroeger nooit om de familie bekommerde, was nu de vriend des huizes geworden: en als zoodanig noodigde Mevrouw hem terstond om op de sofa aan hare zijde plaats te nemen, tegenover den reusachtigen spiegel, waarin zij elke vijf minuten een welgevalligen blik op zich-zelve wierp. Wij behoeven niet te zeggen dat het overige huisraad daarmede overeenstemde. Er ontbrak echter iets dat wij zoo gaarne in elk vertrek, waar de vrouw en de dochters des huizes te zamen zijn, ontmoeten; iets hetwelk be-

wees dat men wat uitvoerde. Er zijn dames — en wij stellen er prijs op, dat wij haar kennen — die niet rusten voor zij een mandje kousen of een wit stuk goed vóór zich hebben. Wij willen het aannemen dat het geen *ton* is, evenmin als die belangstelling in hetgeen er in de keuken plaats heeft; maar wij hebben toch wel eens ondervonden dat men nergens meer orde aantreft, spoediger zich te huis gevoelt en smakelijker eet; dat er nergens meer vrede en opgeruimdheid heerscht dan daar. Het mandje kousen moge er dood-onschuldig aan zijn; maar dan gelooven wij, dat er een kenmerk is van iets meer, van den huiselijken geest, die zich ook daarin openbaart. Laat ons dan ook niet knorrig zien als wij te vergeefs een plaatsje op de tafel in de huiskamer zoeken, of als te midden van een belangrijk gesprek onze moeders of vrouwen op eens de deur uitwippen; in andere opzigten zullen wij ons ruimschoots voor die onaangenaamheden beloond vinden.

Van dat alles was niets in den salon van de familie de Rête le Houx merkbaar. Mevrouw zat rustig haar dag „door te brengen" — Hermine en Henriëtte dronken thee – dat is ook eene bezigheid. De eerste zag er misschien minder „hongerig" uit, maar het weelderige leven scheen haar toch geen goed gedaan te hebben. Henriëtte, die als vijftienjarige zoo gaarne een dame wilde schijnen, deed nu, op haar achttiende jaar, àl haar best om voor een kind te worden aangezien. Zij droeg heur haar *à l'enfant*, en was in hare woorden zoo naïf of onnoozel mogelijk. Kind te zijn is veel meer *bon ton* dan achttien jaar te tellen.

„Gij komt eigenlijk of gij geroepen waart, *mon cher!*" zeide Mevrouw na eene poos," indien ge u althans sacrifieren wilt om ons naar de opéra te conduiseren. Mijnheer de Rête le Houx heeft tegenwoordig zoo vele conferentien met den Minister en andere personen, dat wij nooit staat op hem kunnen maken."

De conferentien van mijnheer bestonden in een partijtje whist of een potje in de societeit, met andere heeren, bij wie hij zeer in trek was, omdat hij gestadig verliep en zelden gelukkig speelde.

Delaat had in dat denkbeeld om mevrouw en de dochters naar de opéra te vergezellen weinig zin. De familie de Rête le Houx baarde hem wat te veel opzien; de toiletten der dames waren overdreven kostbaar; haar *air* in het publiek gaf der burgerij aanstoot en der aristokratie aanleiding tot spot; en waar zij verschenen wees men elkander doorgaans glimlagchend op de rijk geworden „Neteldoekjes" en vertelde allerlei geruchten van den dag omtrent hunne pogingen om zich toegang te banen tot een kring die ondoordringbaar voor hen bleef. Delaat gevoelde dus weinig opgewektheid om met de dames het publiek onder de oogen te treden. Binnen 'shuis ging dat; vooral omdat niemand zulke kostbare bals gaf als de heer de Rête le Houx. Die bals werden hoofdzakelijk bezocht door rijk geworden Indische familiën, en het verdere personeel bestond uit officieren, jongelui en vreemdelingen, wier introductie altijd welkom was. Op die bals was Delaat een getrouw comparant, en daarom en om eene nog andere reden bezocht hij de de Rête's zeer druk: maar om met hen naar de opéra te gaan, was te veel van hem gevergd. Zijn antwoord, met een *front d'airain* gegeven, was dan ook terstond gereed:

„Het zou mij waarlijk een opregt genoegen zijn u te conduiseren, mevrouw! maar tot mijne spijt heb ik mijn woord gepasseerd."

„Neen, dan mogen wij er niet op aandringen, mama!" zeide Hermine, met een welsprekenden blik op den adelijken bezoeker; wij mogen mijnheer Delaat niet van een aangenamer gezelschap afhouden."

„Foei, gij moogt het niet weigeren." vleide de „kleine" Henriette, terwijl zij hare hand op Delaats arm

legde, „wij zouden immers dat duo uit den *Robert* zamen zingen, en hoe kunnen wij dat *goed* doen als wij 't stuk niet zamen gezien hebben?"

Delaat kon er niet af; toen hij zag dat weigeren niet mogelijk was, antwoordde hij met een gedwongen glimlachje:

„Aangenamer gezelschap dan het uwe zou ik te vergeefs zoeken; en wat freule Henriëtte gezegd heeft overreedt mij geheel."

Een half uur later kwam een élégant rijtuig met twee schimmels voor, en de dames de Rête le Houx, die zich sedert hare naams-verandering freule lieten noemen, reden met hare mama en den *caballero servente* naar de opéra.

De tweede acte was afgeloopen toen zij met veel opschudding de eigen loge binnentraden, en de kennissen van Delaat wisselden een veelbeteekenenden wenk met den opofferenden huisvriend.

„Het zal niet lang meer duren of wij zien Delaat met eene der vergulde Neteldoekjes verloofd," sprak er een.

„Arm schaap! ik gun haar een beter echtgenoot dan zulk een *mauvais sujet.*"

„Niemand dwingt er haar toe. Waarom willen zij ook zoo hoog op?"

„Nu, de jonkheers-titel is wel wat waard," merkte een derde aan, „maar 't blijft voor Delaat toch eene mésalliance."

„Zijn oude heer zal 't ook wel beletten. Die houdt niet van parvenus."

Dat was het gesprek in de stalles.

„Heer, Kató! kijk nu Mina en Jet er eens uitzien, en wat schreeuwen ze weêr!"

„Ja, 't zijn heele dames geworden! Ik hoor dat zij niet rusten voor zij aan het hof zijn gepresenteerd."

„O, mijnheer „Neteldoek" wil schatten geven als hij er zijn dochters brengen kan. Ze zijn nu evenwel al

trotsch genoeg. Zie eens hoe verliefd Jet dien jonker weer aanziet."

„Dat is die Delaat, niet waar, die zoo dikwijls bij die jufvrouw over ons komt?"

„Juist. Mevrouw loopt mooi met hare dochters te koop!"

Dat was het gesprek op den tweeden rang, waar Katô gezeten was met haar man, die een buitenkansje had gehad en daarvoor zijne vrouw eens naar de komedie had gebragt.

„Zoo, daar zijn onze karicaturen weêr!"

„Als die jongste eene andere jurk aandeed was er nog wel wat van te maken. Waar is de tweede toch?"

„Met haar broer naar Spa. Daar laat ze zich *madame la baronne* noemen, en geeft zich voor weduwe uit, om vrijer te zijn."

„Of om een vrijer te krijgen."

„Hebt gij gehoord hoe men den ouden Heer heeft beet gehad? Eene oude, prullige kopij heeft men hem voor een origineel van van Dijk verkocht."

„Wie heeft dat gedaan?"

„Dezelfde vreemde kladder, die honderd gulden gehad heeft om een oranjelintje op zijn portret te schilderen."

„Nu, dat moet hem ook wat waard zijn: hij heeft tot zelfs op zijn chambercloak eene ridderorde."

Dat was het gesprek in het parterre.

„*Mon Dieu que ces gens là m'ennuyent — ça sent l'épicier d'une lieue!*" sprak eene dame op den eersten rang, terwijl ze met minachting haar tooneelkijker neerlegde, dien zij geruimen tijd strak op de de Rête's gerigt had gehouden.

Op den hoogsten rang stond, in qualiteit van agent van politie, de timmerman die vroeger over de Retelhoucken had gewoond; en nu in zijne betrekking zijne wederhelft had medegebragt.

„Gunst! Janes!" zeide deze, „zijn dat niet die dames van over ons?"

„Dat zijn ze, maar nu hebben ze geld."
„Hoe ze daar wel aan gekomen zijn?"
„Wel, meneer zal digt bij 't laadje hebben gezeten."
Hoe veel doorzigt Janes in zijne qualiteit ook had, hier bedroog hij zich. Maar de mindere stand is gewoon om op zulk eene vraag altijd hetzelfde geestige antwoord te geven.

„Sakkerloot, de Rête! wat een mooi span schimmels hebt gij toch!" sprak een heer, die op het eind der tweede acte den schouwburg verlaten had om in de societeit zijn partijtje te maken. „Gisteren zeî de baron Delafosse nog tegen mij, dat hij in gansch Brussel zulk een span niet gezien had."
„Ja, ze zijn mooi," sprak de oude Heer de Rête, „mag ik je een glas wijn schenken? Ik heb hier een wijntje ontdekt, zoo als ik nog nooit gedronken heb: ze is nog uit den tijd van het Keizerrijk. Zie maar 't wapen staat op de kurk."
„Met genoegen," antwoordde de ander, en bezag het wapen, en herinnerde zich dat de leverancier met dat zelfde wapen zijne brieven toelakte. „En wat betaalt ge er voor?"
„Vijf gulden zeventig."
„Goede wijn! Maar om nog eens op je paarden terug te komen, je moest hen 's avonds niet naar den schouwburg zenden; je bederft ze radicaal."
„Kom, kom, als ze op zijn, zijn er weer andere te koop."
„'t Is waarachtig jammer! Als ik paarden had zou ik er anders mede handelen."
„Welnu, koop een span," zeide mijnheer de Rête met de voorname onbevattelijkheid van den rijke, die niet begrijpt dat een ander geldgebrek kan hebben.
„'t Ziet er mooi naar uit! Ik zit er nu reeds zoo in.

Morgen vervalt er een wissel, en de Hemel weet hoe ik hem betaald krijg. Je hebt bij geval geen duizend gulden voor me? Binnen drie maanden krijgt gij ze terug. Maar, neen, ik mag je er niet om vragen. Ik ben toch al uw schuldenaar. A propos, zie ik je morgen avond op het bal?"

„Aan het hof?" zeide mijnheer de Rête, „je weet immers wel dat ik er niet kom."

„Vergeef me; dat is waar ook. Jongen, de Rête! daar moeten wij toch wat aan doen. Ik ken nog al invloedrijke menschen, en je weet als *ik* eene zaak entameer, dan breng ik haar ook ten einde."

De invloedrijke man had dit onder anderen getoond met zijn vermogen, dat hij tot het laatste effectje toe had doorgebragt.

„Je zoudt me verbazend veel pleizier doen."

„Zou ik? Nu dan sta ik er borg voor, dat binnen drie maanden gij en uw gezin gepresenteerd zijt. Bovendien, menschen als gij *moeten* aan het hof komen. Ze zijn de steun van de kroon. Hé, dat valt me daar zoo in, zoudt ge geen lust hebben om lid van de Eerste Kamer te worden?"

Het hart van mijnheer de Rête begon hoorbaar te kloppen bij de gedachte aan zulk eene toekomst. Hij schonk nog eens in, en dronk een vollen teug, waarna hij zijn vriend met een onbeschrijfelijk veelbeteekenenden blik aanzag.

„Ja, ik meen 't," hernam deze, „jongen! dat was eene goede betrekking voor je en dan kwam je meteen aan het hof. Wie weet, menschen als jij, met verstand van zaken, worden ligt president gemaakt, en president... de president is de tweede man na den Koning."

Met die woorden verliet hem de invloedrijke heer, om in zijn vuistje te lagchen over *dien* de Rête, die wel lid van de Eerste Kamer zou willen worden!

Maar Mijnheer de Rête zelf had zijne zielsrust ver-

loren. Lid der Eerste Kamer, president misschien, en waarom ook geen minister? Dan was hij al zijne vroegere ambtgenooten ver boven het hoofd, en die baronnen en jonkheeren, die hem nu de hand niet wilden toesteken, zouden dan bij hem op audiëntie komen, en naar zijne gunst dingen!

„Als ik maar eerst lid van de Kamer ben!" dacht mijnheer de Rête, en zóó bezielde hem dat denkbeeld, dat hij dien avond nog driemaal meer verloor dan anders, terwijl Delaat rustig voortging het hoofd der naïve Henriëtte op hol te brengen.

Bij de te huis komst uit de opéra had Hermine hoofdpijn en begaf zich terstond naar hare apartementen. Delaat nam spoedig afscheid en ging juist Kató „en haar man" voorbij, toen deze de huisdeur sloot. Mevrouw en Henriëtte bleven nog eene poos in den salon; de eerste bekende openhartig dat zij zich verveeld had en verveelde. Trouwens, die bekentenis was overbodig: sedert mevrouw afstand gedaan had van alle huiselijke bezigheden verveelde zij zich altijd. Dat was ook geen wonder; hare nicht Talmhout had zich óók altijd verveeld, en het was dus niet meer dan natuurlijk dat die eigenaardigheid van haar geslacht op haar was overgegaan. Henriëtte gebruikte, regt kinderlijk, haar soupé en dacht met welgevallen aan den charmanten Delaat, die alleen om háár zijne soirée had prijs gegeven. Daarna begaven ook zij zich ter ruste, en toen Mijnheer de salon binnentrad — eene huiskamer bestond er niet in de prachtige woning — waren de bougies in de lustres bijna opgebrand.

„Lotje!" sprak hij, want het nieuwe plan brandde hem op het hart, „ik word denkelijk lid van de Eerste Kamer, en binnen drie maanden komt gij aan 't hof."

„Dan ontbreekt u niets anders dan de adel. Mogt die ons deel nog eens zijn!" antwoordde Mevrouw, en sliep weder in.

Dat was het avondgebedje van mevrouw de Rête le Houx.

Van dien tijd af was het eenige streven van mijnheer om zich kansen voor het lidmaatschap der Eerste Kamer te scheppen. Hij begon met zoo veel eigendommen te koopen als hem mogelijk was. Zijn gedienstige vriend, die hem het eerst den raad gegeven had, en den anderen morgen reeds vroegtijdig bezocht, om duizend gulden rijker hem te verlaten, stond hem getrouw ter zijde. Alle middelen werden aangewend om zijn wensch vervuld te krijgen; al wie op de verkiezing konden werken, werden in den arm genomen, en niets werd gespaard om hem den titel te doen verkrijgen aan welken hij portefeuille, adeldom, en geluk verbonden achtte.

Intusschen bleef de familie bals en partijen geven. Mijnheer bezocht getrouw de societeit, en mevrouw en de dochters lieten zich even getrouw chaperonneren door Delaat cum suis.

„Hoe dat nog zal afloopen?" zeide Kató tot haar man, en deze haalde de schouders op en meende dat het niet lang meer zou duren of de „Netetdoekjes„ waren versleten. En ook anderen oordeelden dat er wel eens een einde aan die pracht zou komen, als de fortuin van mijnheer de Rête niet onuitputtelijk was.

Men houdt den bijnaam van parvenu enkel voor een scheldnaam; doch wij voor ons deelen dat gevoelen niet. Wij — en zeker wij niet alleen — hebben achting voor den man, die door zijn ondernemenden en volhardenden geest, of door zijn talent zich den weg heeft weten te banen tot een veel hooger standpunt, dan waarvoor hij in de wieg gelegd scheen. Wij zijn geene planten, die door onze natuur bestemd zijn om ons gansche leven door te brengen binnen de grenzen van den kring, waarin wij bij onze geboorte zijn geplaatst. Waarom zou de tim-

mermanszoon geen advocaat mogen worden en tot hooge staatsambten opklimmen, indien hij er de gave toe bezit? De Patres Conscripti, het Gulden Boek en de Standen behooren tot het verleden; — *alles voor allen* is thans de grondregel onzer maatschappij, en het land waar hij het onvoorwaardelijkst in toepassing gebragt wordt — behalve ten opzigte van de slavernij — Amerika, heeft in zijn Washington het treffendst voorbeeld zijner minachting voor die kleingeestige begrippen omtrent parvenus gegeven. Wij gelooven dat er geen kwaad of schande, maar eere in gelegen is, wanneer men vooruit is gekomen; en toch houden de meesten het zoo veel mogelijk geheim, en het voorbeeld van hem die zich zijn vroeger beroep niet schaamt en nog den kruiwagen vertoont waarmede hij gereden *heeft*, wordt bijkans voor eene fabelachtige anekdote gehouden.

Minder achting gevoelen wij voor zulke parvenus, die door eene plotselinge vermeerdering van tijdelijk vermogen van maatschappelijken toestand zijn veranderd. Maar ook deze verdienen daarom geene minachting. Of zou men willen dat zij, met tienmaal grooter middelen dan vroeger, bleven 't geen zij waren, alleen maar om der wereld geen aanstoot te geven? De fortuin — hoe grillig ook — is meesteresse van hare daden, en te begeerig naar hare gunsten, om het iemand ten kwade te duiden als hij ze niet afwijst. Maar wij beklagen hen die, wanneer zij hare gunsten deelachtig worden, ten eenenmale breken met hun vroeger *ik*, om nieuwe menschen te worden. Begrijpen zij dan niet dat voor alles opleiding noodig is, en dat zij als nieuwe menschen even weinig geoefend zijn om in den kring, waar zij op eens willen plaats nemen, zich staande te houden, als het pas geboren kind geoefend is om reeds in eene wereld te leven, waar elke schrede eene nieuwheid oplevert?

De familie de Rête le Houx bewees het. Hare rijke

levenswijze was een al te doorzigtige sluijer voor haar gebrek aan wereldkennis. En ware dit slechts alles! Maar het huiselijk leven, dat zij vroeger verwaarloosd had, om te leven *in* haar stand, werd thans ten offer gebragt aan de zucht om zich *boven* haar stand te verheffen. Was toen de huiskamer eene schuilplaats, thans, nu men geene schuilplaats meer noodig had, ontbrak zij geheel.

III.

BUITEN DE WERELD.

O, er zijn zoo velen die buiten de wereld leven, al nemen zij ook ligchamelijk aan hare verpligtingen en genoegens deel. Er zijn er die leven in eene wereld van wetenschap, die hen onvatbaar maakt voor al het ijdele der maatschappij. Er zijn er die leven in eene wereld van verdichting, wier ziel vervuld is met beelden en toestanden zoo als de werkelijkheid ze niet oplevert, en die daarom de werkelijkheid als bijzaak beschouwen. Er zijn er die leven in eene wereld der toekomst, die, door hartstogt — soms dweepzucht — voortgejaagd, het heden niet tellen en slechts op het toekomende den blik gevestigd houden. Er zijn er ook, die leven in de wereld van het verledene. Dat is een droevig leven; want het verledene is voorbij en keert niet weder, en men zou er zich niet in terugdenken, indien het tegenwoordige geene reden gaf om het te betreuren. Dat is een leven zonder afwisseling, zonder beweging, zonder nieuwheid. Het doet zich heden voor als gisteren, en morgen als heden, maar de magteloosheid om iets van het gebeurde ongedaan te maken, doet het met den dag zwaarder drukken.

Weêr zijn er eenige jaren verstreken. Thans vinden wij de familie de Rête le Houx niet meer in de hofstad: zij woont buiten. Maar wij vinden ze daar ook niet meer vereenigd. Mijnheer en mevrouw en de oudste dochter slechts zijn te zamen gebleven en bewonen in Zuid-Holland een dier buitentjes die te ver van de stad zijn gelegen om voor theetuin te dienen, en te klein zijn voor elk die van het buitenleven iets meer verlangt dan de gelegenheid om in de open lucht thee te drinken en in de vaart te hengelen. Het draagt den naam van „*Nooit-Gedacht*", maar we moeten er bijvoegen, dat, hoe toepasselijk misschien ook op den tegenwoordigen bewoner, die naam er reeds voor jaren aan gegeven werd. Twee zware beukenboomen, bestemd om het huis te beschaduwen, maken het bijna onzigtbaar en geven zelfs aan de vertrekken aan de zuidzijde iets doodsch en sombers, ondanks de pracht die daarbinnen heerscht. In een er van staat op korten afstand van het raam een rolstoel, en daarin zien wij mevrouw de Rête le Houx gezeten. Mevrouw is lam. Eenige jaren geleden werd zij, ten gevolge van eene hevige aandoening, door eene zenuwziekte aangetast, en van dien tijd af mist zij het gebruik harer beenen. Iederen middag wordt zij voor hare woning door een liverei-bediende heen en weder gereden, tot verwondering der dorpsjeugd, die van dat schouwspel — meer uit nieuwsgierigheid dan uit kwade bedoeling — eene soort van uitspanning heeft gemaakt; en de meester haalt haar dikwijls aan als een „leerzaam" voorbeeld hoe men rijk kan wezen zonder gelukkig te zijn. Wie van de witharige jongens er anders aan getwijfeld mogt hebben, zulk een bewijs overtuigde zelfs den meest ongeloovige.

Dat was misschien het eenige nut dat de familie de Rête op het dorp stichtte. Mijnheer kwam er nooit. Hij hield niet van de menschen, en hij sprak ook zelden met iemand. Eenzaam doorkruiste hij den omtrek; zoo ver-

loren in zijne gedachten, dat het „goeden avond" of „goeden morgen" meestal onbeantwoord bleef. Met de oogen strak op den grond gevestigd, zag hij niets van hetgeen hem omringde, en hoe helder blaauw de hemel boven hem, en hoe liefelijk de natuur rondom hem wezen mogt een pijnlijke sombere trek bleef op zijn gelaat. Ook dàn wanneer hij langzaam voortstapte naast den rolstoel zijner vrouw, scheen hij niets te hooren van de onophoudelijke aanmerkingen en klagten, waarmede zij elk, die onder haar bereik was, lastig viel. Mevrouw zette in hare verbeelding het leven in de groote wereld nog voort, voor mijnheer was het een afgesloten tijdperk, dat hij slechts betreuren kon.

Al zijne illusiën waren verdwenen. De vriend die hem zijn geld ontleend had, was met de noorderzon vertrokken; geene enkele stem was op hem uitgebragt om hem in de Eerste Kamer te doen zitting nemen; het presidentschap en de portefeuille, en de adeldom, en het hof, waren door die enkele stemming verloren gegaan. En hij had er zoo vast op vertrouwd! En hij meende zulke zekere beloften te hebben gekregen!

Hebt gij wel eens aan de faro-bank gespeeld? Als gij dan uw inzet, en uw dubbelen inzet, en uw vier-, misschien ook achtdubbelen inzet, achtereenvolgens weg ziet halen door het onverbiddelijke schopje van den croupier, en gij zijt dan wijs — of dwaas genoeg, volgens sommigen — de fortuin niet langer te verzoeken, dan komt er plotseling een gevoel in u op als of dat gansche spel maar „voor de aardigheid" was gespeeld, en 't niet waar is, dat ge in ernst uwe kostelijke Thalers verloren hebt. Zoo was het ook met de Rête gegaan. Toen de stemming was afgeloopen, kon hij het niet gelooven dat men hem niet verkozen had; groote waarheden willen er nooit zoo spoedig bij de menschen in; maar langzamerhand moest hij wel overtuigd worden, en van toen af kreeg het leven eene andere tint voor hem. Wel beproefde hij

aanvankelijk zich tevreden te stellen met de vleijende spreuk: „in het groote is 't genoeg gewild te hebben", en nog op eene tweede verkiezing te hopen; doch meer dan één voorval na zijne niet-verkiezing deed hem gevoelen, dat „de tijd toen hij aan het ministerie was", nooit eene andere beteekenis voor hem zou verkrijgen, en dat de groote wereld, die hij door zijn vermogen wilde dwingen zich voor hem te ontsluiten, niet van hem gediend wilde zijn. Bovendien had dat vermogen veel geleden door zijn onverstandig aankoopen van eigendommen, en het liet zich aanzien, dat hij zich zou moeten bekrimpen. Dit reeds deed hem niet vreemd worden aan het plan om buiten te gaan wonen.

Mevrouw en de dochters verzetteden zich er tegen: nu eerst begon den Haag aangenaam te worden. De Talmhouten zouden er weêr komen wonen, en mevrouw was zeker, dat zij door deze wel te huis zou raken in de hoogere kringen. Hermine zag hare jeugd voorbijgaan, en door thans de residentie te verlaten, zou zij voor goed breken met die toekomst, waaraan elk meisje voorgeeft niet te denken, waarvan zij althans nooit durft spreken, en die toch bijkans alle meisjes aannemen als zij zich voordoet. Dat man en vrouw voor elkander geschapen zijn, is, volgens de wetten der zamenleving, een zeer onkiesch axioma zoo lang men er niet zelf het bewijs van geeft.

Ook Henriëtte was zeer ingenomen met de hofstad, en toch op een morgen had zij haar verlaten voor een oord, dat niemand wist waar het gelegen was. Jonkheer Delaat, wiens vader nooit in eene mésalliance zou willen toestemmen, had eene schaking het beste middel gedacht om zich in het bezit te stellen van de vaderlijke bewilliging en een deel van het vermogen der de Rêtes. De Rête zou toch zijne dochter niet laten verhongeren, en de toestemming zou wel komen?

Hoe voornaam ook, die gebeurtenis was weinig naar

den smaak der respective familiën. De oude Heer Delaat verweet de Rête, dat hij zijn zoon had aangehaald, en de schaking wel met zijne voorkennis zou geschied zijn. De Rête zeide, dat Jonkheer Delaat junior een schurk was, en dat senior het ook zijn zou, indien hij zijne toestemming langer onthield. Die toestemming kwam dan ook, op éénе voorwaarde: dat de familie de Rête le Houx evenmin als de dochter ooit zou trachten met de Delaaten om te gaan. De zaak maakte zoo veel opspraak, en zij werd door zoo vele onaangenaamheden gevolgd, dat mijnheer zijn huis verkocht aan de Talmhouten, en aan zijn plan om buiten te gaan wonen gevolg gaf.

Maar eer hij het nog ten uitvoer kon brengen, had er eene andere gebeurtenis plaats. Hendrik, de eenige die meer regtstreeks met lieden van zijn stand had omgegaan, en al het belagchelijke en onhoudbare had ingezien om, terwijl hij als Retelhouck in 's Hage bekend was, zich als de Rête le Houx een ander mensch te toonen, had de ouderlijke woning verlaten, zoodra de fortuin zulk een gunstigen keer voor hen genomen had. Een jaar had hij met zijne zuster Louise in badplaatsen en te Parijs doorgebragt. Toen waren zij elkander moede en gêneerden zij elkaar. Louise had zich daarop voor de weduwe van een baron uitgegeven. Hendrik had zich te Brussel gevestigd, en men kon niet zeggen dat hij eene te strenge levensrigting volgde. De arme jongen vond er wel niet wat hij zocht, maar hij kon ook niet weten wat hem ontbrak. Menigeen is van het kwade teruggehouden of teruggekeerd door de herinnering van een meer degelijk geluk, waarvan het besef zich krachtiger doet gevoelen naar mate het genot minder bekoorlijkheid erlangt. Die herinnering bestond bij hem niet; door den eenen hartstogt zocht hij het ledige des anderen aan te vullen. Op zijn vijf-en-twintigste jaar was hij oud en de wereld moede; en zijne krachten waren

zoo zeer ondermijnd, dat zijn gestel geen weêrstand meer bieden kon aan eene ziekte die hem binnen weinige weken ten grave voerde. Hij stierf ver van de zijnen, in een vreemd land, in de armen van vreemden; maar daar hield men hem toch voor zoo fatsoenlijk, dat de Belgische bladen het der moeite waardig keurden, om zijn dood onder de „nieuwsberigten" mede te deelen, en hem daarbij het praedicaat van Jonkheer te verleenen.

Helaas! die bevrediging van den zoetsten wensch van mevrouw de Rête le Houx strekte thans maar weinig om hare smart te lenigen, en den schrik weg te nemen dien het lezen dier tijding, de eerste van des jongelings dood, op haar maken moest. Eene hevige zenuwziekte was het gevolg er van, en de familie betrok haar buitentje slechts met eene gebrekkige, half wezenlooze moeder, in diepen rouw gedompeld.

Slechts enkele condoléance-visiten werden hun gebragt. De meesten van hen met wie zij omgang hadden, vonden dat te lastige bezoeken, en bovendien hadden zij den jongen de Rête nooit gekend. Als de familie het kwalijk nam — welnu, wat was er aan verbeurd? zij ging toch spoedig de stad uit. Met vroegere kennissen hadden zij sedert lang gebroken; Vorder was juist verloofd en in geene stemming om een treurig gezigt te zetten. Alleen Kató „en haar man" kwamen in de schemerdonker eens even aan. Zij hadden Hendrik zoo lang gekend, en zij hadden hem altijd gaarne mogen lijden. Maar zoo wel de familie de Rête, als Kató „en haar man" voelden zich tegenover elkander gegêneerd; en toen zij de deur uitgingen en Kató zeide: — ik geloof toch, lieve! dat zij zielsbedroefd zijn — antwoordde hij: — Och, je kunt er niet op aan. 't Is alles schijn bij die menschen: tegenover ons, burgers, houden zij zich bedroefd, maar tegenover elkaâr zouden zij zich schamen. Je hebt immers wel gemerkt hoe zij veranderden toen die lange heer binnen kwam, die niets zeide?

„Ja, dat is waar, die zeide niets; maar, misschien was hij er al meer geweest."

„Wel neen, kindlief! de menschen zijn al bang genoeg om ééns in een sterfhuis te komen. Maar dat is zoo de mode in de groote wereld om elkaâr te troosten."

„O, zoo!"

De man van Kató mogt in het laatste opzigt gelijk hebben, in het eerste bedroog hij zich toch. De familie de Rête trok, zoo als wij zagen, zich den dood van den eenigen zoon en stamhouder van haar geslacht zeer aan. Van dien tijd af dagteekenden de sombere stilte van mijnheer en de knorrige, onverstandige buijen van mevrouw. Ook Hermine leed er onder; maar nog leed zij onder het gevoel der dertig jaren die zij achter den rug had, en de noodzakelijkheid om bij zulk een paar vervelende wezens te blijven. Met dien titel bestempelde zij hare ouders in hare brieven aan Louise, die zich van hare zijde wel wachtte, dien kinderpligt met hare zuster te komen deelen. Madame la baronne had eens de ouderlijke woning verlaten onder gelofte van nooit meer een voet over den drempel te zullen zetten, en het zou schande zijn als zulk eene baronnes haar eens gegeven woord brak. Zij had het zeer naar haar zin in Parijs, had eene regt aangename conversatie, en zoo zij niet begreep dat het bijzijn harer zuster voor hare ouders onmisbaar was, zou zij zeker Hermine wel animeren om eens bij haar te komen. Wat Henriëtte betrof, zij beklaagde het lieve kind, dat, zoo als zij uit de brieven uit Holland merkte, zeer getiranniseerd werd door haren echtgenoot. Gelukkig dat hij meestal uit was. In haar omgang, vertrouwde zij echter, zou Henriëtte wel vergoeding vinden.

De weinige brieven van Louise waren allen in dien toon geschreven en dus weinig geschikt om het bloedende hart der ouders en het spijtig gemoed van Hermine met de nog altijd wereldsgezinde te verzoenen. De

laatste brief werd zelfs niet eens aangenomen. Maar ziet, korten tijd later hield er eene reiskoets voor het stille buitenverblijf op; eene schoone vrouw in de kracht haars levens trad er uit en — de verloren dochter keerde tot hare ouders weder? Neen, de vrouw der wereld moest voor eene wijl „buiten de wereld" leven, en wat was beter voorwendsel dan een bezoek aan hare ouders? Eenige maanden later vertrok zij weder. Slechts weinigen hadden haar gezien, niemand haar herkend; maar vóór haar vertrek verliet op een avond de vrouw van Janes den agent „*Nooit-Gedacht*" in een gesloten rijtuig, en Janes had 's avonds eene dubbele vracht te wiegen. Maar „de een gaf meer dan de andere opat", zeide hij, en dat verzoette hem de moeite.

De familie de Rête le Houx woont nog buiten. Velen die het ouderwetsche huis in de zijstraat aanzien, vragen zich af: wat er toch van die schrale familie geworden is, die zoo veel moeite had om *in* haar stand te leven? — Zij, die hen in het prachtige huis op het Kanaal gekend hebben, lagchen nog wel eens om het dwaze gezin, dat zich *boven* zijn stand wilde verheffen. Maar de nieuwsgierigheid van dezen gaat zoo ver niet: zij begrijpen dat de de Rêtes thans „buiten de wereld" leven. Niemand verlangt dat zij er in terugkeeren. Ook zij-zelven niet; want de wereld heeft voor hen niets opgeleverd dan kommer, spot, teleurstelling en smart; niets dat hun iets vergoeden kon. Waarom niet?

Is het noodig die vraag te beantwoorden? Wij zijn kort geweest; wij hebben slechts even aangestipt wat voor veel breeder behandeling vatbaar was; maar dit toch meenen wij duidelijk te hebben doen uitkomen, dat het geluk ondenkbaar is waar 't huiselijk leven ontbreekt, en slechts geleefd wordt voor de wereld. Och, mogt ieder het méér beseffen, dat die inspanning om in een

stand te blijven, en dat streven om in een hooger stand te worden opgenomen, en al die opofferingen voor, en al dat jagen naar een schijn, niet de ware levensrigting is.

Als in dat sombere huis liefde en huiselijke zin geheerscht hadden, de prachtige woning zou een gelukkig gezin hebben gehuisvest, en het afgelegen buiten ware nooit van zoo veel leed en berouw getuige geweest.

EEN BAKERSPROOKJE.

„Alles gaat uitmuntend, mijnheer Blomme, uitmuntend, uitmuntend."

Maar mijnheer Blomme gaf geen antwoord en, ondanks die verzekering, dat alles uitmuntend was, bleef zijn gelaat zoo stroef en strak als of hij eene bezigheid onderhanden had, die de grootste inspanning vorderde. Toch bestond zij in niets anders dan in het vernietigen van een visite-kaartje, dat zijn pennemes in duizend stukjes sneed. Het kwam er dan ook op een enkel kaartje niet aan; er lagen er wel vijftig, gedrukte, gelithografieerde en geschrevene, van allerlei grootte, gehalte en gewigt, juist zoo als de vrienden en bekenden van wie zij afkomstig waren. Ernstige, ongeglansde kaartjes met drukletters, ernstige, ouderwetsche bekenden vertegenwoordigende, die van den druk der tijden en de toenemende pligten zouden gewagen; nuffige, naauwelijks leesbare, geglaceerde blaadjes, getuigende van eene belangstelling, evenredig aan het gehalte; degelijke, eigenhandig geschrevene, met een vouwtje aan den hoek, bewijzende, dat hij, die ze bragt, liever zelf een handdruk zou hebben gewisseld; kaartjes met lange

titels, die het op prijs moesten doen stellen, dat zulke groote mannen nog aan zulke onbeduidende maatschappelijke zaken dachten; kaartjes met een enkelen geslachtsnaam, vol van hoogmoedige nederigheid; kaartjes met rouwrandjes, van beproeving sprekende en verliezen.

Maar men neemt immers zijne kaartjes zoo als....

Juist, zoo als men ze zelven verkiest en, is er over den smaak niet te twisten, zeer zeker is hij toch in naauw verband met het geheele karakter. Ik geef u evenwel toe, dat er zijn — en in de eerste plaats behoort gij er onder, waarde lezer — wier dun geglaceerde kaartjes of wiens ongeglansde gedrukte kaarten een uitvloeisel zijn van gansch andere oorzaken, dan van het karakter.

Nu zijn wij weêr in het effen, hoop ik.

„Van middag kan mevrouw een kalfsoepje gebruiken," vervolgde hij, wiens woorden wij het eerst aanhaalden, en hij stak zijne hand uit om van den gelukkigen vader afscheid te nemen.

De gelukkige vader nam de hand aan, nadat hij eerst nog een duchtigen steek aan het kaartje had toegebragt en bromde toen dat zijne schoonzuster daarvoor zorgen zou.

„Heb ik niet gehoord dat uwe schoonzuster de peet zal zijn?"

„Dat is ze, en ik woû dat ze 't kind meênam ook. — Klaar! eenmooije naam voor een kind, Klaar! 't Had Willem moeten heeten: dat had het."

„Maar mijn beste mijnheer Blomme...."

„Och spreek er niet van! Dat is nu de vijfde dochter, 't lijkt hier waarachtig een jongejufvrouwen-school. Daar zijn nu tien vrouwen in huis! overal zie je mutsen en rokken."

De dokter haalde glimlagchend de schouders op en zocht naar een troostgrond, maar Blomme vervolgde, bijna driftig: „En dat is alles nog niet, maar dat zoo'n ver-

maledijde baker naar me toevliegt en zegt, dat ik een zoon heb, kijk, dat is onverdragelijk!"

„Ja, dan is het zeker eene dubbele teleurstelling, maar vergeet niet dat...."

„Ja wel, ja wel; ieder heeft er wat moois van te zeggen. De een vertelt dat het groot brengen van jongens zoo moeijelijk is; een ander troost je met het uitzigt, dat ge niet voor de militie hebt te zorgen; een derde vindt het zoo gezellig voor mijne vrouw, maar ik, zie je,.... maar laten we er maar over zwijgen; de zaak ligt er nu toe. Dit zweer ik je evenwel, dat ik al zoo lief geen kind meer had gehad dan een vijfde dochter."

„Zoo zijn er meer," dacht de dokter, maar hij vervolgde hard op, dat kinderen *altijd* een zegen des Heeren zijn, en Blomme zich gelukkig mogt achten, dat hij in staat was de zijnen op te voeden en *hun* te geven wat noodig was.

„*Haar*," verbeterde Blomme, „zeg *haar* als-je blieft," en toen de dokter hem alleen had gelaten, bromde hij nog een poos lang bij zich zelven over het noodlot, dat hem voor de vijfde maal vader had doen worden van een meisje.

„Als je nu straks eens kunt, broêr!" klonk een vrouwenstem door het reetje van de deur.

„Wat nu weêr?"

„Je hebt gezegd, dat je die kast eens zoudt helpen verzetten."

„Kunnen de meiden dat dan ook al niet! Ze gebruiken mij hier in huis als dommekracht, geloof ik. Daar ben ik goed genoeg toe; voor het overige kom ik niet in aanmerking."

„Zeg dat nu niet, broêr; maar met die drukte gaat ons wel eens wat door het hoofd."

„Zoo als van ochtend mijn ontbijt, niet waar? en gisteren avond de kagchel en de boodschappen?"

„Gunst, dat 's goed dat je er van spreekt. Daar is gisteren avond een heer voor je geweest, die je absoluut

spreken moest. Hij zou je van morgen bij hem wachten. Maar — je moet niet boos zijn, Willem — 't nichtje van de baker heeft hem open gedaan en den naam aan de baker gezegd en de baker heeft hem vergeten."

„Vergeten! vergeten! Heeft dat mensch dan zelfs geen geheugen meer?"

„Nu, maak er u niet driftig om; de zaak zal wel te regt komen. Als die heer je absoluut spreken moet, zal hij het er immers niet bij laten. Help mij nu die kast maar eens verzetten!"

„Maar jammer en ellënde! zuster, begrijp-je dan niet dat het eene zaak kan wezen van hoog belang?"

„Ik hoop het niet — en in ieder geval er zijn *in deze dagen* zooveel dingen te doen en te onthouden, dat je het zoo naauw niet nemen kunt," antwoordde Klara, dood kalm, want Klara verloor hare kalmte nooit, eene eigenschap die *in deze dagen* van onberekenbare waarde was. Zoo'n kraamvrouw toch en een baker, een zuigeling, vier kinderen, twee meiden en mijnheer, daar viel wat voor te zorgen! Klara stelde die zorg dan ook hooger dan de verloren boodschap en in plaats van eenige verdere verontschuldiging, bragt zij met ijskoude koelbloedigheid het gesprek op een ander onderwerp.

„Vóór je uitgaat, broêr, zal ik nog wat geld van je moeten hebben."

„Geld! Al weêr geld! Mijn hemel, Klara, wat doe-je er dan mede?"

„Maar Willem, meen je dan dat *in deze dagen* huishouden geen geld kost? Eigenlijk had ik het gisteren al moeten hebben. Met een gulden of tien zal ik deze week wel uitkomen."

Blomme wierp knorrig vier rijksdaalders voor zijne zuster neêr, zoo hard, dat zijne vierde dochter in hare wieg er wakker van werd, en voegde er nog een kleinen wensch voor zijne jongste bij, die niet juist van een gevoel van vaderweelde sprak.

„En nu de kast even, niet waar?"

Het was Blomme's kleêrkast, *in deze dagen* afgestaan aan zijne schoonzuster, even als zijne waschtafel en meer andere huiselijke nooddruften, ja, wat meer zeide, even als de kamer, waar hij de uren doorbragt, waarin hij niet op zijn ministerie moest zijn, even als zijne plaats bij den haard, en zoo vele regten en privilegiën, die men eerst op prijs stelt, als men ze derft. En dat alles om die vijfde dochter!

De kast werd verplaatst en toen nog even het ledikant en toen werd nog even de spiegel verhangen, want zuster kon waarlijk haar krullen niet opmaken, nu hij niet tusschen de ramen hing. „Vrouwen, ijdele wezens!" knorde Blomme, „als die vijf groot zijn, zal 't wat geven. En geen enkele broêr om haar die ijdelheid wat te verleeren, geen enkele jongen om den naam van Blomme op te houden! Al mijn getrouwde kollega's hebben jongens..... ik, ik alleen niet! En ze lagchen er mij nog om uit op den hoop toe."

Het was waar; de wreede kollega's van Blomme hadden volstrekt geen mededoogen voor zijn ongeluk en ontzagen zich nooit van hunne jongens te verhalen, waarbij nog kwam, dat de zonen en zoontjes van genoemde kollega's de beste, de knapste en geestigste zonen en zoontjes waren, die men zich denken kon.

Dat was althans de overtuiging van genoemde kollega's.

Terwijl Blomme daarover mijmerde en zich voor den geest haalde hoe het Jantje van den een met al de eerste prijsjes wegging en het Pietje van den ander in zijne geestige naïveteit zulke alleraardigste profanaties zeggen kon — iets wat vele ouders bijzonder schijnt bij te blijven — en de Kees van den derde zulk eene ontzaggelijke carrière maakte of zou maken, kleedde hij zich aan in het naauwe vertrekje, dat zijne kamer voor hem ver-

ving en spoedde zich naar zijn bureau, waar hij althans buiten bereik was der huiselijke jammeren.

Daar heerschte als gewoonlijk die onaangename atmosfeer, aan alle bureaux eigen, ontstaan uit de vereenigde geuren van roet, turf, oud papier en oude kleeren. De kagchel gloeide, de zon scheen op de ruiten — aan de overzijde, en de kollega's wisselden hunne jassen en maakten met kalme bezadigdheid hunne lessenaars en laden open, en vroegen, toen Blomme binnentrad, belangstellend hoe „het vrouwtje" het maakte, of de kleine zoog, of hij het nog al getroffen had met de baker, en of — bittere satire, al sproot zij voort uit onwetendheid — of het niet een jongen was?

„Neen 't is geen jongen," zei Blomme, „'t is een meisje, ze zuigt, mijne vrouw maakt het goed en de baker is een baker." Toen verzonk hij in een diep stilzwijgen, waaruit de behandeling der meest belangrijke kwestie van den dag niet in staat was hem te wekken.

Het sloeg twaalf uur; de meeste kollega's wisselden weder hunne jassen om t' huis koffij te drinken, de een uit gewoonte, een ander uit beginsel, gegrond op de verhouding tusschen loon en arbeid, een derde om zijne gezondheid, een vierde om zich te verpoozen van het ingespannen werk — van twee uren; een vijfde uit geest van navolging, een zesde om zijne vrouw. Anderen haalden pakjes te voorschijn, van buiten bestaande uit een courant en van binnen uit een waterbroodje. Ook Blomme tastte in den zak van zijn overjas...., 't is waar hij had eene kraamvrouw te huis en *in deze dagen* was er tijd noch gedachte voor zulke zaken.

„Ga je met mij mede," zeide van Maalberg, de eenige, dien Blomme nog niet met wangunstige oogen behoefde aan te zien, want van Maalberg had ook geen zoon, en dochters evenmin. Blomme nam dus zijne uitnoodiging aan en vergezelde zijn kollega naar diens woning, waar mevrouw van Maalberg aan eene copieuse koffij-

tafel zat, met een keurig toiletje, omringd door keurige meubelen en keurige sieraden. Alles was even fraai, kostbaar, netjes en smaakvol en mevrouw stelde blijkbaar er prijs op om het zoo te houden, want naauwelijks waren de heeren binnen of zij zeide tot haar echtgenoot:

„Och schat, nu heb je weêr je voeten niet geveegd."

„Ik verzeker je, beste, dat ik het altijd doe. Maar.."

„Pas op.... och!.... Die mannen zijn toch altijd even lomp."

„'t Is maar een beetje asch."

„Je weet dat ik zoo'n hekel heb aan asch. Dat rooken, ik begrijp niet wat de heeren er toch aan hebben! Is mevrouw Blomme er ook zoo tegen?"

„Tegenwoordig is tabaksrook contrabande op hare kamer."

„O, dat moest hij altijd zijn: die verfoeijelijke damp verpest het gansche huis."

„Je weet, lieve, als je die kamer voor mij inschikte, zou je er hier geen last van hebben."

„Kom praat daar nu niet meer van. Wat zegt u, mijnheer Blomme? Maalberg wil volstrekt een eigen kamer hebben en ik zeg dat hij de uren, die hij t'huis is, waarlijk wel bij zijne vrouw mag doorbrengen."

„Vooral wanneer zij mij den ganschen dag beknort," zeide van Maalberg schertsend — ja zeker schertsend.

„Ik moet wel eens knorren, want die mannen! Zou ik u van middag weêr voor niets moeten wachten?"

„Wachten? lieve, 't was gisteren geen weêr voor je."

„Och, hoe bezorgd; ik wist waarlijk niet, dat gij zoo bang voor mijne gezondheid waart."

Mevrouw van Maalberg scheen ook veel van scherts te houden.

„Banger dan gij voor de mijne, anders zoudt gij mij van nacht niet de ronde hebben doen maken. Is uw vrouw ook zoo bevreesd voor dieven, Blomme?"

„Dieven? och daar valt bij mij niets te stelen en te-

genwoordig althans zullen zij wel niet komen: zoo'n schreeuwster in de wieg.

Van Maalberg zuchtte en zijne vrouw zag vóór zich en vroeg toen of het nat was op straat, en toen zij vernomen had, dat de straten droog waren, drukte zij op vrij stellige wijze hare hoop uit, dat mijnheer van Maalberg eindelijk die visite eens met haar maken zou.

„Maar schat, van avond woudt ge ook uit en gisteren avond zijn we ook al uit geweest en eergisteren ook en morgen avond misschien weêr. Denk toch dat ik werk heb."

„Ja wel, als ik uw zin deed, zou ik avond aan avond alleen kunnen zitten om die akelige stukken. Ik begrijp niet waar al die stukken voor dienen."

„Mijn lieve mevrouw," antwoorde Blomme, „die stukken zijn even noodzakelijk in den Staat als huiselijke bezigheden in een huisgezin, waarvan wij mannen op onze beurt geen verstand hebben."

„Hoor-je 't, van Maalberg? Gij kunt u niet begrijpen, mijnheer Blomme, hoe mijn man zich in alle huiselijke zaken mengt, en er een verstand van heeft, of pretendeert te hebben" — zeide mevrouw weder schertsende — „waarvoor men eerbied voelt."

„Ja, ja," antwoordde van Maalberg, „als je er nu en dan de hand niet aan hieldt, zou het raar loopen in een huishouden. Denk je er ook zoo niet over, Blomme?"

„Als ik mij met mijn huishouden bemoei, is het met de levende waar," zeide de kraamheer, en hij gevoelde op dat oogenblik dat er zelfs in vijf dochters een zegen lag.

Zoo er in die smaakvolle, fraaije vertrekken van mevrouw van Maalberg eens een paar rondkropen, met kinderlijke onderzoekingsgeest en rusteloosheid alles aantastende, 't zou er zeker minder netjes zijn. Maar misschien zou mevrouw hare geestige scherts verliezen; misschien zou aan mijnheer wel een kamer worden aangewezen, waar hij zich minder met de huiselijke zaken,

en mevrouw zich minder met hem bemoeide, en misschien zouden de Maalbergen gelukkiger wezen.

Zoo dacht Blomme en hij dacht er bij; dat het dan nog beter was vijf dochters te hebben dan kinderloos te zijn.

In deze dagen evenwel moest Blomme zich wel mengen in huiselijke zaken, bepaaldelijk met het loopende werk. De baker mogt natuurlijk niet van de kraamkamer; de schoonzuster kon het huishouden niet aan de meiden overlaten; de keukenmeid moest voor de fijne geregten zorgen en de kindermeid had het te druk met luijers te spoelen en voor de vier oudsten te zorgen. Toch moest er gewerkt worden, zeide jufvrouw Klara; en de schoonmaakster moest komen, en Blomme werd in commissie naar de schoonmaakster gezonden met magtiging om, bij ontstentenis van deze, eene andere op te sporen. Die taak viel hem minder moeijelijk dan aan menig ander, want in zijne vroegere betrekking van diaken had hij zich bewogen in een bende schoonmaaksters, die altijd arm waren, ofschoon zij nooit het uur vrij waren, dat de mevrouwen haar noodig hadden.

De schoonmaakster woonde zoo als de meeste schoonmaaksters wonen. Kent gij hare verblijven niet, 't is u niet genoeg aan te raden om er eens een kijkje te nemen, vooral als zij, zoo als vrouw Mol, negen kinderen hebben en een man zonder werk. 't Schijnt eene eigendommelijkheid te zijn van schoonmaaksters, dat zij òf geen man òf een man zonder werk hebben. In het eerste geval zijn zij intusschen nog van betere conditie dan in het laatste. Vrouw Mol verkeerde in het laatste en Mol zelf, die tot het echte ras der baliekluivers behoorde, stond ook nu tegen de balie van de brug geleund, wachtende of er wat te lossen zou vallen. — „Je vrouw t' huis, Mol?" vroeg Blomme in het voorbijgaan.

„Ach God ja, mijnheer, ze is te zwak as dat ze op er beenen staat. 't Is wat te zeggen, mijnheer, as-je er

zoo negen heb, en geen slag werk. Ik zeî der al tegen Kees — niet waar Kees? — dat er nog nooit zoo'n tijd is geweest as tegenwoordig."

Blomme was al voortgegaan en had weldra het achterkamertje bereikt, waar vrouw Mol met hare kinderen huisde. De kleine ruimte, die er in het vertrekje overbleef, wanneer men er de plaats afnam voor chiffonnière, tafel, wieg en vier stoelen vereischt, want andere meubelen waren er niet — de bedstede was de slaapplaats voor allen, met uitzondering der twee oudsten, voor wie 's nachts vaders jas op een paar bossen stroo werd gelegd en wien moeders rokken tot dek werden gegeven — die kleine ruimte, zeggen we, was nu geheel opgevuld met levende wezens. In den hoek bij de bedstede zat vrouw Mol met een bleek mager voorkomen — zij was ook pas zes dagen met haren zuigeling aan de borst. Om de tafel stonden de vijf oudsten om een grooten rooden schotel, die ieder voor leêg zou verklaren, behalve het vijftal, dat er nog dapper de vingers doorhaalde. Een kleine jongen, doodsbleek, met een vuil slaapmutsje en dito japonnetje zat overeind in de wieg en bij de deur zaten er nog een paar, juist zoo, dat zij elk togtje moesten opvangen, dat door de vele reten binnendrong. Maar zij voelden het niet en waren slechts vervuld met de snede roggebrood, het *petit-pain* bij de soep, die de oudsten hadden gegeten. Ondanks die instroomende lucht, die ook haar weg vond door een paar ruiten en reten in het raam, heerschte er een benaauwde lucht in het vertrek, eene lucht die, zoo zij in de kraamkamer bij Blomme had geheerscht, met zekerheid den dood der kraamvrouw had doen voorspellen.

„Wel, vrouw Mol, hoe gaat het?"

„Zoo'n gangetje mijnheer; 'k ben nog wat zwak, weet u, maar 't ergste ben ik nu te boven. 't Is een juweel van een meid, mijnheer, zie eens." Vrouw Mol nam het wichtje van de borst en toonde het vuurroode

oude-vrouwen-gezigtje, dat, volgens alle moeders, mooi is, en, volgens alle bakers, op den vader gelijkt. Het eerste werd ook hier weder beweerd, maar, wat het laatste betrof, de baker was al naar huis en kon die verklaring dus niet meer afleggen. Blomme wijdde eenige meerdere aandacht aan het kind dan hij in andere omstandigheden zou gedaan bebben en verzekerde toen ook, dat het „wel een lief rotje was."

„En dat 's nu je negende?"

„En met Gods goedheid allemaal in leven, mijnheer, voor dien dáár ben ik wel wat bang geweest," — en zij wees op het jongetje in de wieg — „maar de dokter zegt dat we 't wel met hem halen zullen."

„Zeg eens, vrouw Mol, wie kan er zaturdag bij mijne vrouw komen werken?"

„Wie, mijnheer? wel ik hoop bij leven en welzijn zelve te komen."

„Jij! weet je wel dat we van daag donderdag hebben?"

„Ja, mijnheer. Heel vlot zal 't dan ook niet gaan, maar als mevrouw wat consideraasje wil hebben — hoe is 't met mevrouw mijnheer, en 't kleintje? Ik heb al tegen mijn man gezeid, als mevrouw 't hebben woû, zou ik de mijne ook wel Klara willen noemen, van wege de betrekking. Ze verschillen maar vijf dagen!"

„Is er nu geen mensch om zoo wat op de kinderen te passen?" vroeg Blomme, om over het peetschap heen te praten.

„Och gunst, mijnheer, wie zou ik er lastig mede vallen? Mijn man is er de man niet naar en die moet ook de straat op om wat te verdienen. Mijn mans familie, dat weet u, die ziet niet naar ons om, en mijne moeder is op dit oogenblik bij me zuster, die nu al zes weken plat te bed ligt. 't Is er een narigheid van belang, mijnheer. Als mevrouw nog eens een oud hemd voor haar had; ik kan ze nu niet meer afstaan. Ja, 't is een geschiedenis, mijnheer. Ik mag van geluk spreken, dat

't bij mij altijd zoo goed afloopt, en dat we allemaal zoo gezond zijn."

Ik mag van geluk spreken? wie? wie? wie? mompelde Blomme in zich zelven, en hij liep peinzend naar huis, nog altijd met het achterkamertje voor oogen en de geur in zijn neus en..... ja iets in zijn hart ook.

„Ik woû dat ik met u ruilen kon," zeide mijnheer Zwietman, toen hij den volgenden dag Blomme tegenkwam, die op zijn gelukwensch vrij koel opmerkte, dat het weêr een meisje was.

„Gij zoudt wel anders spreken, zoo ge in 't geval waart."

„Toch niet, vriend, ik spreek uit ondervinding. Je weet ik heb er vier, niet waar? Nu, de oudste is op studie, de tweede notaris-klerk, de derde te Breda, de vierde gaat school. — Kijk," viel Zwietman zich zelven in de rede, „daar komt juist mijne vrouw aan, ze is alleen, zie je 't!"

Blomme kon niet ontkennen, dat werkelijk mevrouw Zwietman alleen over straat ging.

„Nu man, zóó is 't nu altijd, op straat, in huis, overal. Ik heb het te druk om veel met haar te zijn, en mijne jongens, ze houden veel van hun moeder, dat zal ik niet ontkennen, maar jeugd zoekt jeugd, en als ze op dien leeftijd zijn, kunt ge ze niet in de huiskamer vastleggen." — „Wat zeg jij, Mina? mijnheer Blomme is knorrig dat hij eene dochter heeft."

Mina begreep het ook niet, dat iemand ter wereld er knorrig om zijn kon.

„Maar," zeide Blomme, „dat is heel natuurlijk, hebt *gij* dan nooit eens om eene dochter verlangd? Die vraag moest Zwietman en zijne gade op eens vast zetten. Toch deed zij het niet.

„Ik heb er naar verlangd, ja," antwoordde mevrouw

met een zucht, „maar ik heb er berouw genoeg over gehad. Ik had twee jongens, mijnheer Blomme, en mijn man en ik stelden ons beiden vast voor, dat de derde een meisje zou zijn. De derde was weder een jongen. God weet het, dat ik het kind heb lief gehad, en Zwietman ook, niet waar, Zwietman? En toch, 't is nog altijd of ik in dat kindje gestraft werd. Wij hebben het tengere knaapje verloren, nadat het vier jaar gekwijnd had. En nu, ik herhaal het — nu is 't mij altijd nog, of wij 't niet genoeg hebben liefgehad. Niet waar, Zwietman?"

„Ja, Mina.... maar ik moet voort. Neem mij niet kwalijk Blomme, mijn werk wacht. Adieu.... à propos als je een paar van je kleintjes vooreerst bij Mina wil zenden, — niet waar, Mina? — dan heeft ze gezelschap."

„Graag," zeide Mina, „want ik zit dag aan dag alleen."

„Ik zal er t'huis eens over spreken. Wat mij betreft, heel gaarne."

„Doe maar eens een goed woord voor me," eindigde Mina, glimlagchend. „Je vrouw heeft er nu vijf, ze kan er wel eentje missen."

„Tijdelijk, toch maar tijdelijk," antwoordde Blomme, en hij voelde dat hij het meende.

Dien middag ontdekte Blomme voor het eerst, wat hij de gansche week reeds had kunnen ontdekken, dat zijne schoonzuster *in deze dagen* toch ook goede eigenschappen had. Er hing een leitje achter de deur en onder bedreiging der vreeselijkste straffen was de last opgelegd, al wie of wat er voor het hoofd des huizes kwam, daarop te registreren, en Blomme vond er nu zelfs de kopij op van de kaartjes, welke er dien dag gekomen waren. „Excès de zèle" prevelde hij en dacht aan dien kollega, die zelfs een register bijhield op hetgeen hij tot scheurpapier verklaarde: men kon nooit weten; men kon er naar zoe-

ken en dan was het toch altijd uitgemaakt, dat men niet langer *behoefde* te zoeken.

Maar er stonden ook andere berigten op. Met groote letters las men onderaan: „*de Heer van Eergisteren hiet Boring.*"

„De heer van Eergisteren? wien drommel meent men daarmede? Vertel mij eens, Klara, wat voor eene mystieke mededeeling heeft men met die woorden op het oog?" vroeg Blomme, toen hij bij zijne schoonzuster kwam.

„Och die heer, dien 't nichtje van de baker heeft opengedaan; ik heb de meid naar haar heen gezonden, en om het niet te vergeten heeft deze het terstond op de lei geschreven."

„Een knappe inventie van je, Klara."

„Dank-je Willem. 't Spijt me dat ik het niet vroeger bedacht heb."

„Alles niet te gelijk," zeide het hoofd des huizes vriendelijk.

Klara's gelaat helderde blijkbaar op; het waren de eerste vriendelijke woorden, die zij kreeg, en om van hare zijde het bewijs te geven, welk een prijs zij er op stelde, legde zij de hoogste belangstelling aan den dag voor het vermoedelijke doel van Bowrings bezoek, en betuigde zij haar diep leedwezen, dat zij eene welligt zeer gewigtige zaak niet met de vereischte zorg had behartigd, enz. enz.

„'t Zal wel schikken, 't zal wel schikken," zeide nu Blomme, op zijne beurt zeer toegevend. „Straks zullen we er maar eens heengaan. De zaak zal zulk een haast niet hebben."

Toch had zij haast en Blomme kwam maar juist bij tijds om zijn vriend nog te zien.

„Goed dat ik je nog even zie, Blomme; ik wenschte je een paar zaken op te dragen, die je zeker wel voor mij zult willen waarnemen. Er ligt al een briefje voor

je gereed, maar nu kan ik het mondeling doen, dat is nog beter."

„Ga-je op reis?"

„Zoo als je ziet," antwoordde Bowring; en hij wees op allerlei heterogene voorwerpen om hem henen, die uit alle deelen van het huis hier bijeen waren gebragt om gemeenschappelijk in een koffer te worden begraven. „Over een uur moet alles gepakt zijn — ik had je dan ook eigenlijk niet meer gewacht."

„Ja, de boodschap is vergeten met de drukte: mijne vrouw is bevallen."

„Zoo. En alles wel? 'k wist het niet, anders.... maar mijn hoofd staat er niet naar om van de zaken van anderen notitie te nemen. — Dat pakje daar — dat 's je eerste toch niet, is 't wel?" vroeg Bowring, gedachteloos; terwijl hij een stapeltje linnen in de koffer legde.

„Mijne vijfde dochter."

„Vijf dochters! Dank er God voor."

„Je bent wat distrait, Bowring. Ik kan niet begrijpen, dat *dit* juist in zulk eene hooge mate mijne dankbaarheid moet opwekken."

„Niet?" vroeg Bowring, „één, twee, drie, vier, vijf, zes..."

„Neen vijf."

„Och, ik tel mijne kousen; neem mij niet kwalijk, ik wou alleen maar zeggen, dat vijf dochters je zoo veel leed niet doen als één zoon." Bowring achtte die uitspraak belangrijk genoeg om even op te zien, en de blik, dien hij op Blomme wierp, bewees dat hij daarbij althans dacht en niet vrolijk dacht ook.

Blomme zag hem ongeloovig aan.

„Jong treden zij op 't kleed, oud treden zij op 't harte."

zeide Bowring, zijn scheergerij met zijne hemden vastklemmende. „*Ik* ga naar mijn eenigen zoon toe, Blomme.... als ik hem nog zie. God weet het; misschien is

't maar beter dat ik hem niet zie. En toch!.... Jongen, jongen, vriend Blomme," ging hij voort met tranen in de oogen, „als je vaderleed kendet, je zoudt bijna smeeken nooit vadervreugd gekend te hebben. Mijn jongen! mijn eenige.... hij is verloren. Dat is vreeselijk niet waar?.... Verleiding, eerzucht, lust tot genot.... kortom hij heeft *moeten* vlugten. Nu zit hij in Londen, over een paar dagen gaat hij naar Noord-Amerika — dat past precies. — Eerst heeft hij mij geruïneerd, de ellendeling — kom dan — nu is hij een schurk geworden en hij heeft ook mijne eer geroofd, de laatste vonk van levensgeluk in mij uitgebluscht..... — Nu is 't er — ik heb hem vervloekt, Blomme, en nu — nu ga ik naar hem toe om afscheid van hem te nemen," zeide Bowring met een hartverscheurenden glimlach. „Ik zou niet kunnen sterven voor ik mijn jongen nog eens gezien heb. 't Was mijn eenige!... rok — broek — vest. — Ik heb voor en in hem geleefd. — Dank God dat je vijf dochters hebt, Blomme. — Mijn gibus en een paar schoenen aan deze zijde."

Blomme zag met medelijden den vader aan, die, zoo als zijne woorden en gansche houding bewezen, zoo geheel door zijne smart aangegrepen was, dat hij in zekere mate aan verstandsverbijstering leed. Dat bleek ook eenigzins uit den verwarden brief, waarin hij aan Blomme de waarneming van een paar zaken had opgdragen; hij sprak daarin van een pleizierreisje, dat hij voor plotseling opgekomen zaken moest ondernemen, die hij maar al te lang had voorzien en dat hij onderteekende „uw in het hart getroffen vriend."

„Arme Bowring! — Als ik een jongen had, ik zou... ei! zou ik? Ben ik zoo zeker dat ik zou? Bowring heeft toch ook zijn zoon niet groot willen brengen voor een schurk!"

Een der commissies, hem door Bowring opgedragen, bragt hem in het atelier eens schilders; een jong talentvol kunstenaar, in dat gelukkige tijdperk, waarin de naam zich begint te vestigen en eer en lof het zoetst zijn; waarin de ingenomenheid met zich zelven, zoo menigen kunstenaar eigen, het hart niet ongevoelig heeft gemaakt voor de sympathie van anderen, en waarin men ook ten opzigte van onderscheiding en hulde eene rijke toekomst en nog arm verleden heeft.

Die toekomst beloofde den kunstenaar veel, dat getuigden de schetsen, studiën en voltooide stukken langs den wand, vol geest en gedachten en treffend door waarheid en uitvoering. Blomme bezag ze en prees ze en bezag ze nog eens. Daar viel zijn oog op eene breede zwarte lijst om eene schets in potlood. Het was eene vlugtige schets, maar elke lijn bewees, dat de hand geen oogenblik gedwaald had, dat zij was geleid door eene hoogere kracht dan die van het geoefend talent. Het vrouwenkopje, half verborgen in een kussen, met vermagerde trekken en bijna gebroken oogen, het *moest* sprekend gelijken. Men voelde het wie die jeugdige vrouw voorstelde. Ook dan, wanneer de los daaromheengeslagen haarlok niet verkondigde wat die noodlottige dagteekening, onder de teekening geplaatst, beteekende, ook dan wist men het, dat die kunstenaar, voor wiens talent zulk eene schitterende toekomst lichtte, zelf geene toekomst meer had; slechts een verleden, aan gene zijde van het uur, toen zijne bezielde hand die schets daar neêrwierp; aan gene zijde van den dag, met naauw leesbare letters er onder gesteld. Die dag had de schoonste zijns levens kunnen zijn; zij was de vreeselijkste; moeder en kind werden te gelijk zijne woning uitgedragen: hij bleef alleen met zijn geroemd talent en zijne geprezene stukken, waarvan hij de voortreffelijkste geven zou, om nog eenmaal een blik te mogen ontvangen van *haar!*

„Hoe gaat het, Marie?"

„Goed Willem! Heel goed, 't spijt me maar, dat gij u nu zoo behelpen moet. Ik heb al gezegd...."

„Luister eerst eens wat ik gezegd heb: dat je man, Willem Blomme, een ondankbare, knorrige kerel *was* — hoor-je, Marie? — maar 't nu niet meer is en 't nooit meer wezen zal, al gaf-je hem nu nog vijf dochters. — Kom eens hier, Klara, neen de kleine – de groote Klara mag er ook bij — zie zoo; gij ook baker, het gansche serail bijeen! Daar, kind, daar heb je een zoen van je vader, een hartelijken, welgemeenden zoen. God zegen je, mijn vijfde!"

„En toen?"

„'t Is een bakersprookje, en die hebben gewoonlijk slot.... noch zin?"

12 November 1858.

FORTUIN.

I.

DE DAMES MAZARON.

Het is lang een geschil geweest, en het is ook thans nog volstrekt niet uitgemaakt, wat schooner is: de morgen- of de avondstond. De meesten schenken den palm aan den morgen, waarschijnlijk omdat men hem zeldzamer aanschouwt, en ook omdat in die verklaring zekere *bluf* — vergeef ons het woord! — gelegen is, tegenover hen die onnoozel genoeg zijn om te gelooven, dat men alleen prijzen of laken kan wat men door en door kent en bestudeert. Dat weet de negentiende eeuw wel beter.

Wij voor ons komen er evenwel rond voor uit — al moest men dan ook meenen dat wij nog nooit de zon zagen opgaan — dat wij de voorkeur geven aan den avond. Niet aan den guren herfst-avond, met zijne zwarte wolken en gierende windvlagen; niet aan den donkeren winter-avond, die ons overvalt, terwijl wij nog aan ons dagwerk zijn; maar aan den kalmen zomer-avond, als het frissche koeltje de felle zonnestralen vervangt, en ons

ligchaam de rust geniet, waarnaar het gedurende de hitte van den dag vergeefs heeft gehaakt.

Op zulk een avond — zie, men moge dan godsdienstig van gemoed zijn, en gaarne stichting en opwekking tot een hooger leven zoeken — op zulk een avond kost het toch moeite om den tempel van hout en steen binnen te treden, en zich tusschen wanden te besluiten, waartusschen reeds den ganschen dag eene menigte verzameld is geweest: dan moeten zich bij de behoefte om God te vereeren, andere redenen voegen, die ons bewegen om in plaats van de zoele avondlucht de kerk-atmosfeer in te ademen, en dien blaauwen hemel niet anders te aanschouwen dan door de hooge ramen, die meestal de verdienste missen geopend te kunnen worden.

Op den zondag-avond waarvan wij spreken zullen, hadden blijkbaar voor de meesten die bijkomende redenen niet bestaan, want de Oude Kerk te Elsingen was zoo leèg, dat men er „met kogels door schieten kon", zoo als de diender zeide, die hier op post was gesteld om op te passen op de rijtuigen die er niet kwamen, en op de straatjongens die het kerkplein bij voorkeur tot hunne speelplaats kozen. De predikant behoorde tot die verstootelingen der gemeente, die maar niet dierbaar, niet onderhoudend, of niet krachtig genoeg naar den zin der meerderheid konden spreken om volle kerken te lokken, en mogten er al zijn, die beweerden dat hij zoo „lief" preekte, of dat zijne stukken „zoo goed in elkaâr zaten", loop had hij niet en nooit gehad na de eerste zes weken dat hij te Elsingen stond. Thans vooral was de schare dun; in de heeren-banken zag men slechts een enkelen toehoorder, die door het gemis aan buren zich waarschijnlijk op zijne kanapé waande, en werkelijk deed als of hij zich op die, na het diné zoo gezochte, plaats bevond. De dames-banken waren veel beter bezet; men telde er wel twaalf hoorderessen, en in de meer afgelegen gedeelten der kerk stonden of zaten een dertigtal broeders en

zusters der smalle gemeente, terwijl eenige kinderen in de leêge banken schooltjes speelden. Op de kerkeraadsplaatsen zag men ook niet meer leden van dat kollegie dan volgens de reglementen er zitten moesten.

Dominé Revelink had in het zweet des aanschijns zijn dienstwerk volbragt. Flaauw en zwak klonk door het hooge gebouw de slotzang, die enkele voorbijgangers verwonderd deed opzien, dat er thans kerk was, en de gemeente ontving den zegen, en ging uiteen. — Gesticht?— Velen misschien, maar zeker niet allen, althans niet de toehoorder uit de heeren-banken, die aan den uitgang een zestal dames wachtte, aan welke hij onbewimpeld te kennen gaf dat hij „weêr niets aan de preek had gehad". De dames verklaarden dat zij niet hadden *kunnen* luisteren, en de oude dame, de moeder van het vijftal, vond dat dominé Revelink toch heel iets anders was dan Aakje — de troetelnaam van den predikant van Aken — bij wien het steeds zoo vol was, dat niemand in de kerk durfde komen die geen eigen plaats had.

Terwijl de heer met de zes dames aan de eene zijde het gebouw verlaten, rolt aan de andere zijde een klein rijtuig weg, waarin dominé Revelink zelf gezeten is. Naast hem zit eene vijftigjarige dame, klein, en mager, en ziekelijk van voorkomen, en tegenover hem eene van denzelfden leeftijd ongeveer, die sprekend op de eerste gelijkt, of liever gelijken zou wanneer zij ook ziekelijk was. Het waren twee exemplaren van dezelfde type, maar de eene gezond, krachtvol en breed, de andere door krankheid ondermijnd, vermagerd en kwijnend.

De enge ruimte, welke op de voorbank naast de gezette dame openbleef, werd ingenomen door een achttienjarig jong mensch, die het midden hield tusschen een heer en een schooljongen. Hij was de eenige zoon van dominé Revelink, en volgens gewoonte ging hij met zijn vader mede naar de dames Mazaron, waar de dominé sinds jaar en dag den zondag-avond doorbragt, wanneer

hij in de Oude Kerk had gepreekt. Dan wachtte het rijtuigje der dames hem aan den uitgang — dat het trouwens meestal deed — maar in plaats van hem regtstreeks naar zijne woning te brengen, reed het naar de Veegracht, om hem eerst kwart over elven naar zijne eindbestemming te voeren. Op de Veegracht vond hij zijn kopje thee, zijne lekkere flesch — want de kelder der dames Mazaron was goed voorzien — zijne pijp en zijne manilla's, en des avonds een extraatje, dat variëerde naar den tijd van het jaar. Wij zouden evenwel de waarheid te kort doen als wij zeiden dat hij daarom alleen de oude dames bezocht. De Mazarontjes zorgden niet enkel voor den herder, maar ook voor de kudde. Dominé Revelink zag zich, even als zijne kollega's, menigmaal — veel meer dan hem-zelven lief was — verpligt om ook op de beurzen zijner gemeente te werken, en mogt zijn ambtgenoot van Aken naar het scheen een sleutel op ieders geldkist hebben, Revelink kon zich slechts tot weinigen wenden, wanneer deze of gene ongelukkige onder zijne bescherming eene krachtiger hulp noodig had dan de gewone liefdadigheid verleende. Onder die weinigen stonden de dames Mazaron bovenaan. Nooit deed hij te vergeefs een beroep op hare weldadige harten, en voegt men nu hierbij dat zij hem nooit „oversloegen", hoe koud of hoe warm het wezen mogt, uitgenomen als hij de vroegpreek had; en dat zijne twee bundels leerredenen in marokijnen band op haar boekenplankje lagen, dan — dan spreekt het wel van zelf dat dominé Revelink haar lief had boven alle zusteren.

De dames Mazaron vonden, daarentegen, in hem een trouwen zieleherder, een hartelijken vriend, een raadsman in alles, en een onderhoudenden bezoeker. Hij hield haar op de hoogte van al wat er in Kerk en Staat en Stad voorviel, en als er nieuws ontbrak, had hij een schat van ervaringen, die hij alleraangenaamst kon vertellen, en nog eens vertellen, en weder vertellen, zon-

der dat het de dames verveelde. Speelde zijn eigen Ik daar misschien wel wat te groote rol in, zij, die hem zoo gaarne mogten lijden, merkten dit niet eens; en al hadden zij het gemerkt, zij zouden er geen kwaad in gezien hebben, want met dat nieuwerwetsche idee, dat men zoo min mogelijk van zich-zelf moet spreken, hielden zij zich niet op. En zij hadden gelijk: waarover zou Anne-Mie anders den ganschen dag gesproken hebben, als zij niet van hare ziekten en kwalen vertellen kon; en wat zou Sare-Kee in de zamenleving geweest zijn, wanneer haar eigen *ik* ware weggevallen uit hare wijsgeerige beschouwingen over huiselijk beheer, kerk, warmte, meidenbelangen, enz. Wat zou er overgebleven zijn? Bitter, bitter weinig. Och, het waren zulk een paar nulletjes die dames Mazaron, en toch ...

Maar de gele koets houdt op de Veegracht stil. Karel Revelink stapt er uit, hoewel niet dan nadat zijn vader het hem gezegd heeft, en helpt Anne-Mie en Sare-Kee in het afstijgen. Weldra zit het viertal in de voorkamer waar de zon van half elf tot half zeven gestaan heeft, en waar geen raam open mag, want, weet-je: dominé, als hij gepreekt heeft! en bovendien Anne-Mie met haar linker schouder, die van daag weêr niets goed is!

„Ja, ja, dominé! die is weêr niets goed," zegt Anne-Mie, wier gesprek in den regel bestaat in de bevestiging der woorden van hare zuster.

„In de kerk zult gij dezen avond geen tògt gevat hebben."

„Het was er geducht warm," verklaarde Sare-Kee.

„Ja, ja, dominé!"

„De heele kerkeraad zat te slapen," merkte Karel op, welke opmerking met een blik van diepe minachting door zijn vader beantwoord werd.

„Die kerkeraad!" zeide Sare-Kee.

„Ja, ja, dominé! die kerkeraad!"

„Wacht ge nog méér menschen?" vroeg Revelink,

met een blik op de zeven stoelen en vier stoven, die in een kring om de tafel stonden.

„Neef Hermagen, met zijne vrouw en dochters."

„O!"

Dat „o!" was zoo neutraal mogelijk, maar er bleek toch genoeg uit, dat de predikant het volstrekt niet kwalijk genomen zou hebben, als de Hermagens waren t'huis gelaten.

„Wij moesten ze eens vragen," verontschuldigde zich Sare-Kee, „en zij waren allen in de kerk van avond."

„Zoo?"

„Dat vulde nog wat," merkte Karel aan.

„Och met dat warme weêr, dominé!"

„Ja, ja, dominé! met dat warme weêr."

De dames Mazaron wilden de slechte opkomst der gemeente, waaraan Karel in zijne onnoozelheid had herinnerd, goedmaken; maar dominé Revelink was te verstandig om niet te weten dat andere redenen daarvan oorzaak waren, en voor de tweede maal bragt hij het gesprek op iets anders.

„Een treurig sterfgeval van de zuster van dien banksluiter, niet waar?"

„Wat is dat voor een sterfgeval?"

„Die is aan de tering gestorven," antwoordde Karel kort en eenvoudig; maar zulk een antwoord was de bedoeling van zijn vader niet. Zoo kon men alles wel vertellen! Het sterfgeval was „een nieuw bewijs voor de broosheid van 't menschdom" en „eene roepstem voor ieder onzer," terwijl de overledene „een navolgenswaardig voorbeeld van lijdzaamheid" was geweest. Maar éér Dominé Revelink gelegenheid had dit te doen uitkomen werd er gescheld, en weerkaatste de spion de zeven hoofden der zeven Hermagens.

„Eene talrijke familie!" zeide Revelink. „Gij hadt er wel eenigen te huis kunnen laten, bedoelde hij, want dominé Revelink gevoelde voor de bloedverwanten der

oude dames geen bijzonder zwak. Hij zag hen nooit bij zich in de kerk. Dat zij er dezen avond geweest waren, was slechts eene gedwongen beleefdheid: zij wisten dat zij bij hunne nichten met hem in gezelschap zouden zijn. Maar er bestonden ook andere meer gewigtige redenen, die de sympathie van den predikant voor de Hermagens en van dezen voor hem, niet zeer aankweekten. In het publiek noemden *zij* hem een vervelend mensch, en rangschikte *hij* hen onder de ligtzinnige wereld; maar in hun hart beschuldigden de Hermagens den predikant, dat hij de nichtjes afzette, en de predikant de Hermagens, dat zij slechts op de erfenis der oude dames hoopten. Welke der partijen den meesten grond voor hare beschuldiging had... de wereld meende beiden evenveel. Maar de wereld! De wereld meent zoo veel, dat zij niet verantwoorden kan, en ook niet behoeft te verantwoorden, want haar *votum* wordt steeds met gesloten stembriefjes uitgebragt, of, zoo als de oude Heer Smits gezegd heeft: iedereen is niemand, en niemand is iedereen.

De familie nam plaats. De oude heer tusschen den predikant en diens zoon, en vervolgens Marie en Agnes op de stoelen zonder stoven, en Hermine, Magdalena en Antoinette op de stoelen met stoven. Naast Anne-Mie zat mama, maar met eene kleine tusschenruimte voor een stommeknecht met drankjes en glazen. Nicht Sare-Kee zat voor het theeblad, regt tegenover de visite, hetgeen haar de taak om de kopjes uit elkaâr te houden gemakkelijk maakte. Sara-Kee had soms zeer vernuftige invallen, en dat kwam dezen avond vooral goed, want negen menschen op thee te hebben, als men gewoonlijk met twee is, heeft meer bezwaar in dan Sara-Kee wel erkend zou hebben. Het ontvangen zelf was niets, maar die voorafgaande „bedisseling!" Het mooije servies moest voor den dag, dat weder zeven maanden achter slot had gestaan, en de zilveren flesschenbakjes en de zil-

veren trommeltjes, en de massive lampen, en de gециseleerde lepeltjes. En dan voor des avonds! Al die kostbaarheden uit grootmoeders porceleinkas, die, als de groote Lama uit haar geboorteland, bijna het gansche jaar onzigtbaar bleven, moesten ten toon worden gesteld en bewonderd. Als er maar niets brak! De vrees daarvoor was misschien de eenige gewaarwording die de schatten der chinesche nijverheid en de meesterstukken van het ouderwetsche degelijke aan de bezitters inboezemden. Die vrees ging zelfs zoo ver dat de mooiste glazen *nooit* gebruikt werden, en een paar compôtes op eene plaats stonden, waar noch de dames Mazaron, noch de dienstmeid ze konden krijgen. Met schoonmaken kwam er een extra-ladder voor. Intusschen, hetgeen thans dienst deed, was reeds fraai genoeg om besproken te worden, en het gesprek er over was zelfs zeer onderhoudend, daar dominé Revelink een „kenner" was en neef Hermagen den naam had van een geestig mensch te zijn. Oorspronkelijk had men hem misschien geestig genoemd omdat hij geestig was; thans deed hij maar al te vaak het denkbeeld ontstaan dat hij geestig was omdat hij er den naam van had. Hoe dit zij, hij was zeer rijk in opmerkingen over de Chinezen op de schoteltjes, van wie hij allerlei grappigs geloofde.

Hij woog den suikertang, en zeide dat hem dien volstrekt niet hinderen zou in zijn rokzak; het kanapé-kussen vond hij mooi voor een vestje; van het ingelegde theeblad vroeg hij aan zijne vrouw of zij, die alle jaar zoo veel inlegde, dit jaar niet eens theebladen — geene theeblâren, voegde hij er bij — inleggen zou. Neef Hermagen was, in één woord, onuitputtelijk, en elke aardigheid werd door zijne dochters eenparig toegejuicht, door de Mazarons meesmuilende aangehoord, maar door dominé Revelink waarschijnlijk niet begrepen. Zijn zoon waagde ze nu en dan te beantwoorden, maar dan kreeg hij zoo „troef", dat hij al spoedig de pogingen om óók

aardig te zijn, opgaf. Één aardig mensch is dan ook genoeg in een gezelschap. Karel zocht toen zijn troost bij Agnes, die nog in de gelukkige dagen verkeerde, dat zij ieder jong mensch die haar aansprak, voor verliefd op haar hield, en geen hoogeren wensch koesterde dan geëngageerd te zijn vóór dat eene van hare zusters geëngageerd was. Dat dit de verborgen gedachte van elke der dames Hermagen was, willen wij niet beweren; maar elk van haar scheen het toch heel dwaas te vinden als er werk gemaakt werd van eene andere dan van haar zelve. Één ding slechts strekte tot gemeenschappelijken troost, helaas! tot gemeenschappelijke ramp tevens: dat het nooit verder kwam dan tot werk maken: want hoe lief en bevallig het vijftal er uitzag, mijnheer Hermagen stond bekend als een man zonder eenig fortuin. Bovendien, wie er ééne nam, zou steeds de vier andere conduiseren moeten, en zulk een vooruitzigt schrikt óók af — ofschoon niet om een enkelen avond werk te maken van de bekoorlijkste der vijf, en Karel putte zijn achttienjarigen geest uit in komplimenten, in confidences, die door Agnes met de coquetterie eener zeventienjarige werden aangehoord. De zusters schenen volstrekt niet te bemerken dat er eenige notitie van de „kleine meid" genomen werd.

„Muziek maken," hoorde men Karel zeggen.

„Muziek maken? — herhaalde Hermagen — wel, wij hebben hier den muziekant bij ons — en wees op den theeketel.

„Hindert hij je, neef?" vroeg Sare-Kee, niet zonder eenige scherpte.

„Integendeel, nicht! ik hoor het heel graag, veel liever dan trappen schuren," antwoordde Hermagen geestig.

„Het geeft iets gezelligs," oordeelde dominé Revelink, en waarlijk men had wel iets gezelligs noodig, want het elftal was bijeen of het bijeen was gejaagd. Een band, eenheid van gesprek, miste men geheel, en

zoo dikwijls dominé Revelink dien tot stand wilde brengen, verijdelde Hermagen die poging, want hij vreesde dat de predikant dan 't hoogste woord krijgen zou. — „Het geeft iets gezelligs," herhaalde Revelink — „als ik zit te studeren, zou ik niet gaarne den zang van mijn theeketel missen."

„Dus maakt gij uwe preken eigenlijk met je beiden," schertste Hermagen.

„Is 't uw tijd weêr?" vroeg de predikant, als of hij die vraag volstrekt niet hoorde, aan Anne-Mie, die met een lepel in een glas roerde.

„Ja, ze moet weêr haar poedertje gebruiken," antwoordde de andere zuster, „'t is ongelukkig genoeg, zoo altijd te moeten innemen."

„Ja, ja, ongelukkig genoeg, zoo altijd te moeten innemen," herhaalde het slagtoffer van dat ongeluk.

„Och, ik houd wel van innemen," sprak Hermagen, en klokte of hij een glas inschonk.

Nicht Sare-Kee zag vrij onvriendelijk, want ze hield dit voor eene herinnering. Gelukkig werd hare aandacht afgeleid door Magdalena, die vroeg of haar de nieuwe pantoffels bevielen, die ze met zuster Hermine voor de nichtjes had gemaakt.

„Ja, nichtje!" dat is te zeggen, wij dragen ze niet; weet-je, want met die vilten zolen kan men elkaâr nooit hooren aankomen, en we schrikten gedurig van elkander."

„Ja, ja, wij schrikten gedurig, nichtje!"

Hermagen viel meer dan ééne aardigheid hierover in, maar hij bedwong zich, want het was geene zaak voor hem om de nichtjes tegen zich in te nemen. Zijne vrouw was hare naaste bloedverwant, en derhalve hare eenige erfgenaam, als zij *ab intestato* stierven; iets wat Hermagen niet enkel hoopte, maar, zoo veel in zijn vermogen lag, in de hand werkte. Hij bepaalde zich dus tot eene algemeene opmerking over de kracht der gewoonte, die voor de menschen de werking van twee

zintuigen noodig maakte, waar één voldoende zou zijn. De dames Mazaron begrepen daar niets van, en vonden het daarom zeer waar; en dominé Revelink hield eene beschouwing over de merkwaardigheid, dat het ééne zintuig beter werkte naar mate het andere gebrekkig was.

„Van daar dat men 't ook altijd ruikt als men eene kaars heeft uitgeblazen," merkte Hermagen op.

„Maar, dan moet ge toch eens een paar anderen voor de nichten maken," zeide mevrouw, het stuk der pantoffels verder behandelende.

„Dat zal *ik* dan wel eens doen," antwoordde de oudste „en ik hoop er geene zes weken mede bezig te zijn, zoo als de dames hier."

„Nu, wij zijn allen zoo vlug niet als Antoinette," spotte Marie. „Dien mantel, niet waar, dien hebt ge ook zoo vlug gevoerd voor nicht Anne-Mie."

„Toen was ik ziek, en als men ziek is, dan kan men niet veel uitvoeren, niet waar, nicht Anne-Mie?" en vleijend, medelijdend legde Antoinette hare hand op de knie der zieke nicht.

„Neen, neen, nichtje! dat gaat niet, maar van 't najaar..."

„Komen wij eens een ganschen dag bij u werken!" riep Agnes, juist toen Karel een komplimentje maakte waarop zij het antwoord liever schuldig bleef.

Marie hielp intusschen de oudste nicht de theekopjes afwasschen, dat zij te huis altijd van zich afschoof, en zette de glaasjes, en deed een stukje vuur in het komfoor voor den dominé, en maakte zich op allerlei wijzen verdienstelijk. Mama praatte met nicht Anne-Mie over 't geen zij dien avond „gehoord" hadden, en toen, in een oogenblik van stilte, het overige gezelschap dit bemerkte, voegde zich ook de predikant daarbij, en langzamerhand werd het hoofdonderwerp van 't gesprek de preek, die thans liefderijker beoordeeld werd dan in den regel het geval was, en ook met vele andere preken het

geval *is*, wanneer hij die ze uitsprak het niet bijwoont. Als ieder in opregtheid dacht zoo als de Hermagens zeiden te denken, zouden Revelink's beurten veel talrijker scharen gelokt hebben. Natuurlijk had hij in dit gesprek den boventoon, en even als men onophoudelijk naar de klok *moet* luisteren, wanneer men eens het tikken heeft gehoord, zoo schonken allen nu ook, gedurende het verdere van den avond, aan dominé Revelink de aandacht. Althans zij lieten hem aan het woord, maar onder de hand hadden de dames Hermagen menig vriendelijk en vleijend gezegde voor hare nichten, en maakte Karel van de schemering gebruik om aan Agnes te vertellen wat zijn vader niet behoefde te hooren. Van zijn kant maakte hij dan ook volstrekt geene aanspraak om te hooren wat deze zeide. Maar de hoofdtoon der conversatie was statig en deftig, kalm en eenzelvig, zoo als alles bij de dames Mazaron kalm en deftig was. Het bruine behangsel, de bruine verw, het bruine kleed, de bruine meubelgordijnen, de bruine stoelen, en bovenal de dames zelve, schenen het mede te brengen dat men er onmogelijk opgeruimd kon zijn. Die onafscheidelijke stomme knecht met de drankjes, de drie vogelkooijen achter groen saaijen gordijnen, waarvan de bewoners sinds lang hun laatste lied hadden gezongen; de ouderwetsche bureau aan de eene zijde, de nog ouderwetscher kanapé aan de andere zijde der porte-brisée, de dordsche haard, die zomer en winter staan bleef, en dan die gezonde en die zieke jufvrouw Mazaron, die zoo weinig zeiden en zoo weinig dachten, die zoo stemmig gekleed gingen, en zulk een stil gebruik van haar vermogen maakten — dat alles verwekte zulk een zwaarmoedigen indruk, dat men onwillekeurig naar het oogenblik van scheiden verlangde.

De Hermagens gingen dan ook niet voor hun pleizier naar de nichtjes, maar *omdat* het nichten waren; en de banden des bloeds zijn sterk, vooral wanneer er dat onverbreekbare koord eigenbelang doorgevlochten is.

Tweemaal in het jaar bragten zij er *en famille* een avond door, en eenmaal 's jaars kwamen de nichtjes bij hen. Het overige der conversatie bestond in visites. Hermagen zelf *wipte* er het meest aan, en genoot haar vertrouwen in al die zaken waarin de predikant zich niet mengen kon of wilde, als: belastingen, winterprovisie, inkwartiering, schrijfbehoeften, en wat dies meer zij, met uitzondering van finantiële aangelegenheden, die de dames, ondanks het weinigje verstand dat zij van alle andere zaken aan den dag legden, uitnemend zelve behartigden. Van effecten, renten, pachten en aandeelen wisten zij meer dan Revelink en Hermagen welligt zamen en zeker meer dan het vrouwelijk personeel harer gasten.

Eindelijk brak het uur aan dat men aan tafel gaan zou; de porte-brisée ging open; Hermagen gaf zijn arm aan de gezonde, Revelink aan de zieke gastvrouw. Karel volgde met mevrouw, en de vijf jongere dames sloten den trein. Het *soupé* was eenvoudig, maar wat er aan verscheidenheid van spijzen te kort kwam, werd vergoed door het prachtige zilver en kristal, en porcelein, en servetgoed. — Een Enkhuizer Almanak in prachtband — fluisterde mijnheer Hermagen tot zijne echtgenoote, toen men plaats had genomen, en allen bevangen werden door eene huivering, de natuurlijke uitwerking der hooge bedompte zaal, waartegen men de voorkamer verwisselde.

„Mag ik u verzoeken, dominé?" sprak Sare-Kee, en de predikant voldeed aan het verlangen, waarop de boterhammetjes met ansjovis de ronde deden. Toen volgden die met kalfsgehakt, en daarna de salade met paling, vervolgens de taart en, eindelijk, de vruchten, en toen — was de avond ten einde, en konden al de geërfde prachtstukken weder hunne respective plaatsen in de kast innemen. Maar tusschen de boterhammen met ansjovis en de gember-compôte werd er menig glas geledigd, en

lieten de heeren Revelink en Hermagen zich niet onbetuigd aan de verscheidenheid van wijnsoorten die de kelder der dames Mazaron bevatte. De jongeheer Revelink werd zeer beeldsprakig en breedsprakig tevens, en de familie Hermagen ware misschien begonnen zich te amuseren, wanneer zij buiten niet den regen bij stroomen had hooren nedervallen, met het vooruitzigt dat zij te voet naar *Bouw-lust* terug moest. Wat den predikant betrof, hém zou de gele koets wel te huis brengen, en hij bekommerde zich dus niet veel om het weêr. Hij scheen naauwelijks de buijen te hooren, maar praatte met zijne buurvrouw Anne-Mie over het gezin van den banksluiter, dat in oogenblikkelijken nood verkeerde. Toen die zaak afgehandeld was, ontstond er een van die oogenblikken van stilte, die, zonderling genoeg, juist in talrijke gezelschappen het menigvuldigst zijn, en gewoonlijk, zoo als ook ditmaal door Agnes, aan het voorbijgaan van een dominé worden toegeschreven.

„Ik weet niet waarmede wij dien naam toch verdiend hebben," zeide Revelink, half ernstig, half in scherts. „Ik geloof dat wij de gezelligheid evenzeer op prijs stellen als ieder ander, en wij zijn regt dankbaar aan haar die ons dezen avond de gelegenheid gaven om van die liefde tot gezelligheid het bewijs te geven. Mogen onze gastvrouwen..."

„Nu kunnen ze 'er testament wel maken," hoorde men plotseling uit den mond van den jongen Revelink, die volgens gewoonte niet naar zijn vader luisterde, en met Antoinette en Magdalena het lot gadesloeg van een paar muggen, welke na langen tijd heen en weder te hebben gezweefd, hoe langer hoe meer de vlam naderden.

Allen zagen naar Karel, zoodat zijn vader wel genoodzaakt was zijn toast — want daartoe had de ongezochte inleiding gediend — te staken. Het gelaat der dames Mazaron teekende minder toorn dan angst, want

ondanks de eentoonigheid van haar leven, waren zij er even sterk, misschien sterker dan menig ander aan gehecht, te oordeelen althans naar hare vrees voor den dood. Zoo ver ging die vrees, dat zij zelfs niet te bewegen waren om tot datgene over te gaan wat Karel daar zoo onvoorzigtig noemde. Dominé Revelink hield haar wel gedurig het verkeerde van dit verzuim onder het oog; maar Hermagen betoogde dat men voor zijn testament nog altijd gelegenheid genoeg had; hij sterkte haar in die nalatigheid, misschien om haar pleizier te doen, maar misschien ook omdat zonder testament alles aan hem kwam, en mét een testament menig legaatje er af zou vallen, En het waren ook juist die legaten welke in Revelinks pogingen om een uitersten wil te doen maken eene hoofdrol speelden. Voor hem-zelven wenschte hij ze niet, maar als de goede, milde geefsters vielen, zou hij toch gaarne in het bezit der giften blijven. Voor de dames Hermagen knoopte zich aan het woord „testament" het denkbeeld van persoonlijke bevoorregting, en legaatjes aan de oudste, of de jongste, of de liefste. Geen wonder derhalve, dat dit los uitgesproken gezegde aller gedachte bezig hield. Wel volgde de uitlegging maar de indruk bleef, en noch de toast van den dominé, noch de aardigheden van Hermagen waren in staat dien indruk bij de jufvrouwen Mazaron weg te nemen. Die ongenoode gast, welken Karel voor de verbeelding van het gezelschap geroepen had, bleef daar zitten, en het was of nu reeds dat waas van doffe stilte, dat zijne verschijning meestal verspreidt, de kostbaarheden der tafel bedekte, en aller harte omhulde. Het genot, zoo het er al geweest was, verdween geheel, en al zeer spoedig gaf mevrouw Hermagen het sein tot den aftogt.

De regen kletterde; de wind gierde, de lucht was digt bewolkt en donker. Onherbergzaam en koud woei de nachtwind naar binnen, en bluschte bijna het eindje kaars

op den blaker der meid, die de familie uitliet, en hare hand toevallig zoo hield, dat men er het „geschenk in zilver", die flaauwe navolging der Oostersche zeden, in deponeren kon. De oude dames bleven binnen, maar Sare-Kee moest toch nog even te voorschijn komen. Er was eene parapluie te weinig; want de familie Hermagen was maar gedeeltelijk op het slechte weêr gewapend.

„Geef die bruine maar, Jansje!" riep Sare-Kee.

„Die bruine, Jufvrouw?"

„Ja die heel oude, zal ik maar zeggen."

De heel oude parapluie verscheen, en de Hermagens plasten door de natte straten, en de wind joeg hunne kleederen om hen heen, en de regen stroomde op hen neder, en doorweekte al wat niet door de parapluies beschut was. Maar toch waren zij in de open lucht vrolijker dan in die sombere vertrekken hunner bloedverwanten, en Agnes verzekerde dat zij liever hier vernachten zou, dan in die bruine voorkamer.

„ 't Is of er al een doode is," zeide zij.

„ Dan zou dit eene magere erfenis wezen," lachte Marie, die de oude parapluie droeg.

„Wacht maar, dat hebben wij toch!" spotte Antoinette, „het overige zal wel komen."

„ Die malle jongen met zijn testament maken! zag-je wel hoe bang zij werden!"

„Nu, dat geloof ik; ze zijn zoo bang voor den dood als of zij waarlijk nog genot van haar leven hadden."

„Leven! Is dat leven! De menschen weten niet wat genot is; of, als zij 't werkelijk pleizierig vinden om van tijd tot tijd dat moois voor den dag te halen, is dat ook het eenige."

„En de preken van dominé Revelink!"

„Wat is die man vervelend!"

„En wat bedelt hij! Hebt gij wel gehoord hoe hij onder het dessert weêr wat vroeg voor een banksluiter!"

„Ja, daar zijn ze wel van; geven aan de armen doen ze.”

„Als zij maar niet te véél geven!”

Zoo pratende zette de familie den togt voort naar *Bouwlust*, een kwartier buiten de stad gelegen, waar zij eindelijk doornat aankwam, en verzekerde dat zij onder weg wél zoo veel *pret* had gehad als bij de nichten.

Dominé Revelink was een half uur vroeger te huis. Onder weg kreeg Karel eene vermaning over zijn ongepasten uitroep, en Karel zei: „dat de dames ook wel dwaas waren om zich aan zoo iets gelegen te laten liggen. Zij zouden toch wel sterven als het haar tijd was.” Toen hoopte Dominé dat die tijd nog ver af zou zijn, en beiden zwegen verder.

Anne-Mie werd naar bed geholpen, en had een zeer slechten nacht. Dat testament wilde maar niet uit hare gedachten. Sare-Kee ruimde op tot dat de eerste morgenschemering weêr doorbrak. Toen had alles weder zijne oude plaats hernomen, en was het in de woning der Mazarons weêr even eentoonig en geregeld als altijd. Bij het ter ruste gaan nam zij zich vast voor om nooit meer gezellige avondjes aan te leggen.

II.

BOUW-LUST.

Een klein kwartier buiten Elsingen, aan den stillen landweg, las men op een hek, aan den ingang eener tamelijk smalle laan, de woorden *Bouw-lust.* Wanneer men die laan ten einde wandelde, zag men aan de regterzijde eene woning van twee verdiepingen hoog, waarvan de tien ramen aan de voorzijde uitzigt gaven op het vlakke groene weiland dat er voor lag, en de tien ra-

men aan de achterzijde op het vlakke groene weiland dat daarachter zich uitstrekte; met dit verschil evenwel, dat vóór de woning een bloementuin, en achter de woning een moestuin haar van het weiland scheidde. Die woning met hare vele ramen, welke allen van groene zonneblinden waren voorzien, maakte onwillekeurig den indruk van een kaartenhuis, en als men haar op een zonnigen dag voorbijging, zou men waarlijk geneigd zijn te gelooven, dat zij ook aan de bestemming van kaartenhuizen beantwoordde en alleen vliegen bevatte. Vliegen bevatte zij ongetwijfeld; bij duizenden zelfs; maar de hoofdbewoners waren toch menschen, en wel de familie Hermagen. De Hermagens noemden dit hun buiten: de onpartijdige aanschouwer doopte het met den naam van optrekje; de kenners verklaarden het een oud, uitgewoond huis, dat meer nadeel dan voordeel aan den tuin gaf. Men moest er een flink, groot heerenhuis zetten, dan was de grond iets waard.

Mijnheer Hermagen verlangde niets liever dan dat, en hij was ook niet anders van plan. Hij beantwoordde in dit opzigt geheel aan den naam van zijne plaats; maar tusschen *lust* tot bouwen en *geld* tot bouwen lag eene breede kloof, die slechts aan te vullen was door de lijkkist der dames Mazaron. Men moest de teekenportefeuille maar eens openen, die in de groote achterkamer stond — gewoonlijk de bibliotheek genoemd naar de vrij schaars voorziene boekenkast — dan zou men eens zien welke huizingen hier al *konden* oprijzen als eens de aarde die oude bloedverwanten bedekte. Men had kust en keur in allerlei bouwstijlen, en bij elke teekening behoorde een plattegrond voor den aanleg der tuinen. Men had er in den Elizabeths-stijl en den Byzantijnschen, den Griekschen en den oud-Hollandschen, in den Oosterschen stijl met een plat dak en open gaanderijen, ja, zelfs de Gothische bouwtrant was niet vergeten. Dit laatste echter was meer een liefhebberij-stukje

van den heer Hermagen, want wij verzuimden nog te zeggen dat hij al die gebouwen zelf teekende, en op die wijze de studiën van zijne jeugd — hij had lang bij een architect gewerkt — te gelijk met de idealen van zijne toekomst onderhield.

Zoo lang echter de nichten in leven bleven, kon er niets van die plannen komen. Zijn inkomen was maar juist toereikend om zijne uitgaven in evenwigt te houden met zijne inkomsten, en liet hem niet de minste afwijking van het streng-noodzakelijke toe. Integendeel, hij was gedwongen om alles aan te grijpen wat een eerlijk en fatsoenlijk man aangrijpen kan, om in datgene te voorzien wat wel niet tot de behoeften behoorde, maar waar een „eerlijk en fatsoenlijk man" toch ook niet buiten kan blijven. Wie, zoo als Hermagen, in beschaafden kring wil converseren, zijne dochters muzijk-les wil doen geven, en een parasol laten dragen, zijn vrienden een flesch wijn wil schenken, goed gekleed en behoorlijk gevoed wil zijn, en geene schulden wil maken die hij niet betalen kan, moet, als hij geen fortuin heeft, vernuftig overleg aan onvermoeide werkzaamheid paren. Hermagen was dan ook een ijverig arbeider in de maatschappelijke mijn, waarin ieder zijn goud zoekt, en exploiteerde vlijtig elke aâr, die zijn scherpe blik ontdekte. Hij had het zoo ver gebragt, dat zijne gezamenlijke bij-baantjes zijne hoofdbetrekking in finantiëel belang overtroffen, en zoo lang hij in de kracht des levens was, twijfelde hij er niet aan, of hij zou voor zich en de zijnen kunnen zorgen. Maar de toekomst!... Hij had wel eens gehoord van menschen die voor den kwaden en den ouden dag wat overlegden, maar dat was in den goeden ouden tijd, toen de dochters naar den naaiwinkel gingen, en de huismoeders geene meid hielden. Op de dagen die komen zouden was hij dus slecht voorbereid, maar tusschen dat verschiet en het heden rezen zijne nichten Mazaron, die een

gouden gloed wierpen over die anders zoo droevige toekomst. Kwamen die te vallen, dan zou niet enkel de oude woning voor eene nieuwe plaats maken; dan zou niet enkel de moestuin, waarin thans alles geplant werd wat eetbaar was, tot een verhevener doel worden ingerigt; dan zouden ook, op het weiland, de twee geiten niet langer de eenige viervoeten zijn, en de vijftig kippen, wier eijeren eene bron van inkomst waren, niet meer behoeven aangehouden te worden. Maar bovenal zou dan Hermagen zijn geest en zijn ligchaam rust kunnen geven, en met een vierde van zijn dagelijkschen arbeid tiendubbele inkomsten genieten. Het fortuin, dat thans strekte om in sombere eentoonigheid twee oude ongehuwde dames te doen leven, en de protégés van een dominé te ondersteunen, zou dan welvaart en onbekrompenheid schenken aan een gansch gezin, dat het waarlijk wel verdiende — althans in zijne eigen oogen.

Wij zijn wat uitvoerig geweest in onze schets van hetgeen de Hermagens van de toekomst verwachtten; men vergeve het ons: die toekomst besloeg dan ook zulk eene aanzienlijke plaats in het leven der werkelijkheid, en in het gedachtenleven van elk lid van Hermagens gezin, dat wij er wel wat langer bij stil mogten staan. Wij zouden er ons zelfs veel langer mede bezig kunnen houden, want nu gaan wij stilzwijgend voorbij wat mevrouw al, behalve eene linnenmeid, er van verwachtte; hoe, onder duizend andere zaken, die erfenis voor Antoinette eene équipage bevatte; voor Magdalena eene shawl en eene kamenier; voor Hermine een abonnement in de opera, en het lidmaatschap van sociëteiten waar gedanst werd; voor Marie een bonheur de jour in acajou, met de „beste" auteurs; voor Agnes eene pianino, met een muziekmeester, en voor allen eene goede partij. Dat laatste behoorde echter onder de verborgenheden.

Was het nu de familie zoo euvel te duiden, dat zij van de nichten Mazaron wat meer werk maakte, dan

wel juist met hare neigingen overeenkwam, en dat zij zoo vreeselijk bedroefd niet was, toen — korten tijd na het avondpartijtje — nu Anne-Mie vijf weken na den dood harer zuster, die aan de gevolgen eener gevatte koude bezweek — misschien veroorzaakt door het uitlaten der familie op den gezelligen avond — op het punt scheen om het slagtoffer te worden van haar geschokt zenuwgestel.

„Krakende wagens duren het langst," was steeds de leus van Hermagen geweest, die hij de zieke nicht tot troost gaf, als zij zich over haar toestand beklaagde; en bij zich-zelven had hij die spreuk niet zelden herhaald, wanneer hij aan het oogenblik dacht waarop de gouden toekomst zou aanbreken. Dat spreekwoord had zich ook thans bewaarheid; Sare-Kee, die zich wel eens beroemde dat zij nog nooit onder dokters handen was geweest, was bezweken, en de sukkelende Anne-Mie leefde nog — zoo het althans leven heeten mogt: want gedurende de vijf weken die na den dood harer zuster verloopen waren, verkeerde zij onophoudelijk in de overtuiging dat zij den anderen morgen niet halen zou. De Hermagens en Revelink toonden om strijd, dat men in nood zijne vrienden kennen leert; en geen dag ging er voorbij dat de laatste er geen bezoek bragt: geen uur dat niet een paar der eersten in de ouderwetsche woning gevonden werden. Beurtelings waakten zij bij de overgebleven zuster, en die niet wist, of vergeten kon, dat zij de eenige erfgenamen der Mazarons waren, moest erkennen dat kinderen niet liefderijker voor hunne moeder konden zorgen.

„Weet ge wel, Leen! — zoo was de huisnaam van Magdalena, „dat het eene zware taak begint te worden!"— zeide Hermine, die den vorigen nacht had gewaakt, en thans na eenige uren rust bij hare zuster beneden kwam.

„Ja, zeker weet ik het," antwoordde Magdalena, „en geloof dat ik het voel ook. Ik ben tegenwoordig niets prettig. Mijn *teint* gaat geheel weg."

„Er zijn evenwel voorbeelden," vervolgde de zuster, terwijl zij het werk nederlegde en opstond om haar eigen gelaatskleur eens te bezien, en tevens dat gevoel te verdrijven, dat zich na een slapeloozen nacht telkens van ons meester maakt — „er zijn evenwel voorbeelden, dat menschen jaren lang bleven sukkelen zoo als nicht Anne-Mie."

„Hé! als dat te voorzien was!...."

„Dan?... Eene *soeur de charité*," zeide Hermine los weg.

„*Hier* kan dat niet; bovendien, wat zou dominé Revelink wel zeggen, en nicht Anne-mie zelve?"

„Dat zou alles wel schikken; maar gij hebt gelijk, *wij* moeten oppassen, en niemand anders."

„Zou het zonde zijn, Mine?"

„Wat? Dat wij oppassen? Wel zeker niet."

„Oppassen, nu ja; maar gij zult toch wel eens verder denken."

„Wel, dat spreekt van zelf," antwoordde Hermine, „maar zonde zie ik daar niet in. Als wij het einde verhaastten — maar dat doen wij niet. Wanneer nicht sterft, erven wij, en men zou geen mensch moeten zijn om dat geheel te vergeten."

„Als wij eens niet erfden, zouden wij dan ook zoo lief voor haar zijn?"

„Niet erven!" riep Marie uit, die bij deze woorden binnen kwam — „waar denkt ge aan, Leen! Papa moge er zich niet over uitlaten, maar *dit* heb ik toch gemerkt dat er geen testament is."

„Och, kind! daar spreken wij niet van," hernam de oudere zuster, met zekere minachting, „ik begrijp niet waar gij u mede bemoeit!"

„Ik wel; of meent ge dat de erfenis voor u alléén zal wezen? Dan hebt gij 't glad mis. Ik leg zelfs 't eerst aan de beurt; over zeven weken ben ik jarig, en papa heeft mij altijd belooft, als hij het doen *kan*..."

„Papa zal zich wel eens tweemaal bedenken eer hij u dien bonheur de jour geeft. Er zijn andere dingen waar wij allen iets aan hebben."

„Juist: een bal, een concert, niet waar?" — hernam Marie bits. „Op uwe jaren moest men daar niet meer aan denken."

Magdalena was vier-en-twintig jaren, en de hatelijkheid kon dus niet zeer diep grieven; maar toch bleef het antwoord niet uit, en een half uur later hadden de zusters hevige rusie gehad, en waren zij voor den ganschen dag gebrouilleerd.

Wij bedriegen ons: zij zouden onder gewone omstandigheden den ganschen dag gebrouilleerd zijn geweest, maar in dagen als zij thans doorleefden, viel er te veel voor, dat haar tot elkander bragt. Hermine was juist naar de keuken gegaan om voor het middagmaal te zorgen — want het was hare week — en Magdalena zat, met het hoofd in de hand, voor het geopende raam, naar de bloemen te turen, terwijl Marie, om te toonen hoe weinig zij om hare zuster gaf, een der meest gedruischmakende stukken op de piano speelde, toen Agnes met haastige schreden de laan van *Bouw-lust* aflegde, en reeds op een afstand wenkte dat er iets belangrijks was gebeurd.

„Ik zou de piano maar sluiten, Marie!" sprak ze met zekere waardigheid, in het volle bewustzijn van het gewigt van haar persoon, als overbrengster eener belangrijke tijding.

„Is nicht?..." begon Magdalena.

„Papa komt niet t'huis eten, en mama ook niet," ging Agnes voort, met de gedempte stem die haar rol medebragt.

„Wanneer is nicht gestorven?"

„Een uur geleden. Kalm en zacht," zegt mama, en de bidder is er al. Papa heeft gezegd dat wij nog maar niet zouden sluiten."

„Me dunkt dat wij 't wèl moeten doen," hernam Hermine. „De menschen kunnen van den weg ons huis toch zien."

„Heeft mama ook iets gezegd van rouw?" vroeg Magdalena.

„Ik heb er niet over gesproken, maar zes maanden rouwen zal toch wel noodig zijn."

„Wij moesten er met ons beiden maar heen gaan, Leen!" zeide Hermine.

„Volstrekt niet, er is niemand noodig op 't oogenblik," antwoordde de jongste, gedeeltelijk uit jalouzij dat de oudere zusters daardoor weder een voorregt zouden hebben.

„In een sterfhuis zijn *altijd* menschen noodig," hernam Hermine weder met eenige pretensie.

„Daarom ga *ik* er ook heen, zoodra wij gegeten hebben," gaf Agnes ten antwoord, en toen Hermine hare schouders ophaalde, en Magdalena de gordijnen liet vallen, zonder op die woorden te letten, vertelde Agnes aan Marie hoe nicht Anne-Mie gestorven was, en vooral welke diensten zij, Agnes, in de laatste uren al bewezen had. Die mededeeling was natuurlijk ook voor de oudere zusters bestemd, maar 't spreekt van zelf, dat die naar het gesnap van zoo'n kleine meid niet luisterden, of ten minste niet schenen te luisteren.

De dames Hermagen harmonieerden onderling niet minder dan andere dames; maar zij waren openhartig, en verbloemden de kleine grieven, die zij telkens tegen elkander hadden, niet. Van daar dat er dikwijls getwist werd, maar twisten tusschen zusters leiden zelden tot haat, en het krachtigst bewijs daarvan was gelegen in het verschijnsel dat de zusters die gisteren de hevigste rusie hadden gehad, heden elkander ondersteunden, en morgen voor de helft neutraal bleven in den twist tusschen anderen. Het was, indien wij het kleine met het groote mogen vergelijken, de verhouding van de

groote mogendheden onderling, en men zag allerlei onverwachte combinaties, en even onverwachte tegenpartijen. Maar, wat het zonderlingste was, de meeste oneenigheid sproot, zoo als nu, voort, niet uit wangunst over hetgeen men had, maar over hetgeen men zou hebben; niet uit afkeuring van hetgeen men deed, maar doen zou, wanneer eenmaal de erfenis was gevallen. Verstandiger ware het dus geweest als zij maar gezwegen hadden over die gedurige oorzaak van geschil; maar zoo geheel vervulde zij de harten der dames, dat zij er niet over zwijgen konden, en naauwelijks was het viertal aan tafel gezeten, of men begon al weder over de nichten Mazaron, die men nu nooit weêr zien zou, en die toch wezenlijk zoo kwaad niet waren geweest: zij wisten alleen niet hoe zij haar geld gebruiken moesten — gelukkig! want thans zou de familie Hermagen gelegenheid hebben om dat te toonen.

„Als er nog eens andere bloedverwanten waren!" zeide Agnes op eens, en als schrikte zij-zelve van die woorden, bleef haar vork halverwege tusschen bord en mond.

„Welk eene dwaze gedachte! Daar zouden wij toch wel van weten!" meende Marie.

„Ja, maar *als* zij er eens waren?" herhaalde Magdaena. „Die broer?"

„Welke broer?"

„Wiens portret op de slaapkamer hangt, met dat blaauwe rokje, en een bouquet in zijne hand."

„Is dat een broer?" vroeg Agnes.

„Dat *was* er een," stelde Marie de zusters gerust. „Papa heeft mij eergisteren nog verteld dat die al twintig jaren dood moet zijn."

„Ik weet er nog méér van!" riep Hermine. „Toen ik bij de nichten was om haar die bruine japon te helpen keeren, ge weet wel dat oude streepje, precies een behangsel, waarin Sare-Kee er uitzag als een wandelend ledikant..."

„De menschen zijn nu dood," bestrafte haar Magdalena.

„Nu, dat doet er niet toe! ga voort, Mine! wat zeide ze toen?"

„Wel, toen vroeg ik van wien dat portret was; ik wist het heel goed, maar ik vroeg het zoo maar eens om een praatje te maken. En toen zeide Sare-Kee dat het een broer was. En toen vroeg ik of die nog leefde, wat ik ook wel beter wist; en toen schudden beiden het hoofd, en zuchtten zij zwaar. En toen vroeg ik hoe hij gestorven was. — Op zee — antwoordde Anne-Mie, kort af; maar toen ik hetzelfde aan papa vroeg, gaf hij ten antwoord: dat die broer een heel zonderlingen dood moest gehad hebben."

„Misschien heeft hij zich opgehangen?"

„Of verdronken?"

„Dan had papa het wel gezegd, neen, het zal wel iets anders zijn."

De dames gisten nog eene poos naar de oorzaak van den dood van dien broeder, en zoo kwamen zij weder op de erfenis; en het vraagstuk: wie er bij de begrafenis koffij zou schenken, maakte, in stede van dessert, een belangrijk onderwerp van geschil uit.

Toen de avond gevallen was, kwam papa te huis. Hij was dood moê, want den ganschen dag was hij in beweging geweest, om de noodige beschikkingen te maken. Hij klaagde zeer over dominé Revelink, die onophoudelijk toespraken hield en wenken gaf — hij had beter gedaan wanneer hij ook de handen eens aan 't werk had geslagen. Het was intusschen zeer waarschijnlijk, dat Hermagen dit nog minder gaarne zou hebben gezien.

Drie dagen gingen er om, waarin men ophoudelijk een van de Hermagens op den weg tusschen *Bouw-lust* en de woning der Mazarons ontmoeten kon. Met verbazingwekkende snelheid waren allen in den rouw, zóó snel zelfs, dat sommigen meenden dat het rouwgoed

reeds gereed had gelegen, want gansch Elsingen wist dat de Hermagens „aan het erven kwamen." De doodadvertentie en andere stukken waren allen door Hermagen onderteekend; de aangiften werden door hem gedaan, en er was geen sterveling die het in twijfel trok, of de eigenaar van *Bouw-lust* wel de wettige erfgenaam was.

Immers Hermagens echtgenoote was de eenige dochter der eenige zuster van de moeder der dames Mazaron, die, ten overvloede, ooms noch tantes had gehad. Elsingen was wel groot, maar ook dáár vond men specialiteiten, die bijzonder sterk in de genealogie waren, en precies wisten te vertellen, hoe de man die het fraaije huis op de Vorstengracht bewoonde, aan zijn geld gekomen was, en hoe de oude kantoorbediende, die nog altijd in den jas van zijn overleden patroon liep, eigen rijtuig had gehouden, en de schoonmaakster van mevrouw R. eene eigen zuster was van mevrouw S., die driemaal zoo voornaam was als mevrouw R. zelve. Er waren er die niet enkel alle familie-relatiën, maar ook alle familie-geheimen kenden, en 't spreekt van zelf, dat bij hen ook de Hermagens en hunne betrekking tot de Mazarons naauwkeurig waren geboekt, terwijl onder de aanmerkingen er bij was geschreven: dat de oude dames steeds groote vrees aan den dag hadden gelegd om haar testament te maken, hetgeen een zwaren slag aan het privaat-armenfondsje van dominé Revelink zou toebrengen. De *diable boiteux* kon niet meer van de zaken weten dan de genealogen te Elsingen. Ja, zij wisten zelfs dat de dames, toen zij nog in Amsterdam woonden, dus meer dan twintig jaren geleden, een broeder hadden gehad, van wien men echter nooit meer iets gehoord had. Sommigen zeiden dat hij in eene zaak van valsche wissels betrokken was geweest; anderen, en die waren digter bij de waarheid, dat hij eene chocolade-fabrijk had gehad, die gefailleerd was. Van hem-zelven had men echter nooit meer iets gehoord, dus — was hij dood.

De familie Hermagen had de honneurs bij de condoleantie-visites waargenomen. Bijna niemand had ze gebragt. Waarom ook? De Mazarons waren nu toch uitgestorven, en de Hermagens bragt het maar in eene moeijelijke positie: zij hadden zich geweld moeten aandoen om bedroefd te schijnen. Eindelijk kwam de dag der begrafenis. Even deftig als de oudste zuster, werd nu ook de jongste naar 't kerkhof gereden; de doodgraver kreeg dezelfde fooi, en de bidders, en de dragers, en de koetsiers ook, en daarmede viel het scherm over de twee oude jufvrouwen, de trouwe volgsters van dominé Revelink, van wier weldaden menigeen spreken kon, en van wier zonderlinge, eentoonige levenswijze menigeen sprak.

Mijnheer en mevrouw Hermagen zaten in de achterkamer, en spraken geen woord. Er viel niet veel te zeggen, althans niet veel wat te dezer plaatse en ure passende was. Al wat hen omringde zou het hunne worden, of liever was reeds het hunne.

Als Machiavelli gelijk heeft, dat de zoon eer den dood van zijn vader dan het verlies zijner bezittingen vergeet, kon het niet wel anders, of de Hermagens moesten meer denken aan hetgeen zij wonnen dan aan hetgeen zij verloren hadden. Antoinette en Magdalena volgden het ouderlijk voorbeeld, en zaten zwijgend bij het half gesloten raam. Karel Revelink die, met zijn eersten hoed op, de lijkstaatsie was gevolgd, en met de Hermagens was binnengegaan, maakte zich gereed te vertrekken, iets dat hij reeds voorlang zou gedaan hebben, als hij er niet zoo tegen had opgezien om zijn hoed op te zetten. Eindelijk was hij er toe besloten, en rees hij al half van zijn stoel, toen een vrij hevige ruk aan de schel, zoo als misschien nooit een sterfhuis ten deel viel, hem weder deed neêrzijgen.

„Dat is volstrekt niet zoo als 't hoort!" merkte Hermagen aan.

„De menschen hebben ook voor niets eerbied," liet mevrouw volgen, en de dames zagen nieuwsgierig uit wie er nu nog eene visite maken kon. Die nieuwsgierigheid werd lang op de proef gesteld, want de oude Jans kon de menschen verbaasd lang laten wachten — onze lezers zullen zeker minder nieuwsgierig en geduldiger zijn.

III.

MIJNHEER MAZARON.

In eene dier lange, digt ineen gebouwde Amsterdamsche straten, waar de huizen zoo hoog zijn, dat men aan de zuidzijde geen last van de zon, en aan de noordzijde geen last van den wind heeft, woonde op de tweede verdieping, in twee kleine vertrekken, die beide het uitzigt op een bedompt binnenplaatsje gaven, een oudachtig heer, met zijne twintigjarige dochter. De buren kenden hem niet — welke Amsterdammer zou al zijne buren kennen, en vooral zulke buren die zich door niets kenmerken, en wier naam niet het geringste winkeltje voor den geest roept; de bakker, de tabaksverkooper en de boekhandelaar in de buurt waren, met de jufvrouw bij wie het tweetal woonde, misschien de eenigen die wisten dat hij mijnheer Mazaron heette, en dat hij vroeger in „goeden doen" was geweest. Maar dat was al zóó lang geleden, dat er niet het minste spoor meer van zigtbaar was. Het tweetal gaf zich dan ook de moeite niet meer om nog in de schaduw van den stand te leven, waarvan het de zonzijde niet langer genieten mogt: vader noch dochter ontzag zich om op klaar lichten dag die boodschappen en verrigtingen te doen, welke met de vormen van een gezeten koopmansgezin weinig zouden overeenstemmen. Alleen de wandeling, op het uur waarop men berekenen kon dat zij gegeten

hadden, getuigde dat Mazaron eens een tijd had gekend, waarin dit tot zijne uitspanningen behooren *mogt*, en geen automatisch terugkeerende arbeid zijn tijd eischte. Zoo trouw was hij in die gewoonte, en zoo onverzettelijk legde hij denzelfden weg af, dat de kaailoopers aan den Buitenkant hem nooit meer vroegen om hem naar boord te roeijen, en de schoenpoetser aan de Oude Brug hem nooit meer aanbood om zijne schoenen te poetsen — wat zij echter altijd hoog noodig hadden. Davida Mazaron scheen die uren als het voornaamste gedeelte van den dag te beschouwen; want door niets anders was zij te bewegen om haar kort blond haar van de zes papillotten te bevrijden en haar jak tegen een jasje te verwisselen. Een half uur na de wandeling zag men haar weder met de zes papieren knotjes en het donkere jak, dat frischheid noch bevalligheid had. 't Was jammer, want met een weinig werk van haar toilet te maken, had zij er zeker niet slecht uitgezien; maar thans bedierf het ensemble den indruk, dien anders de levendige blaauwe oogen, het fijne neusje, de lagchende trek om haar mond, en de doorschijnende gelaatskleur ongetwijfeld gemaakt zouden hebben. Maar voor wie zou Davida Mazaron toilet hebben gemaakt? Wie zag haar als zij die sombere bovenkamer in orde bragt en schoonmaakte? Niemand dan haar vader, en deze was met geheel andere zaken bezield dan met het toilet zijner dochter.

Dat bewezen die stapels papieren, en die lijvige boeken, die op, en onder, en naast eene kleine tafel voor een der ramen verspreid lagen in zulk eene wanorde, dat geene andere dan Mazarons dochter een aanval met schuijer en stofdoek wagen zou. Maar haar was die taak goed toevertrouwd; reeds tien jaren lang ruimde zij daar op, en rangschikte zij alles met zoo veel „kennis van zaken", dat haar vader terstond kon terugvinden wat hij bij het staken van zijn arbeid ge-

bruikt had. Geene bladzijde uit eenig historisch of heraldisch werk was omgeslagen, geene genealogische aanteekening onder eene andere geschoven; alles was slechts gezuiverd van stof en tabaksasch, welke laatste de onafscheidelijke omgeving van mijnheer Mazaron vormde.

Tot die bezigheid gebruikte zij gewoonlijk het uur na de wandeling, waarin haar vader bij een boekhandelaar in de buurt de couranten las, die na de lezing door de geabonneerden terug waren bezorgd. Nieuw waren ze dus niet, maar toch nieuw genoeg voor Mazaron, die er alleen de belangrijke voorvallen in de aanzienlijke familiën, of de verschijning van heraldische werken, in nazag. Al het overige doorliep hij slechts om zich te overtuigen, dat er niets van zijne gading in stond. Gewoonlijk was een goed uur voor hem voldoende, soms duurde het wel eens langer, als hij aanteekeningen had te maken; nooit kwam hij vroeger te huis.

Op een middag in het begin van Mei echter, overviel hij zijne dochter plotseling te midden van haren arbeid.

„Al t'huis, vader?" vroeg Davida verwonderd, terwijl zij juist de Montgommery's van de asch zuiverde, die over de wapens van dat geslacht verspreid lag.

„Ja, kind! Ik had haast om u wat te vertellen: uwe andere tante is óók dood."

Davida legde de Montgommery's op tafel, en den stofdoek er boven op, en zette zich op den stoel tegenover haar vader neêr.

„Tante Anne-Mie óók dood!" herhaalde zij peinzend.

„Dus zal er dan eindelijk iets van de uitgave van mijn werk komen! Thans zal ik uitgevers genoeg vinden: want de kosten neem ik nu voor mij."

„Maar..."

„O, dat komt te regt: mijn werk *moet* debiet hebben, als 't maar goed is uitgevoerd; binnen drie jaren zijn die kosten gevonden, en na tien jaren ben ik een ver-

mogend man. Ik had het al lang kunnen zijn, als ik maar een uitgever had kunnen overhalen."

„Maar, vader! thans zijt ge *toch* een vermogend man, al geeft gij uw wapenboek niet uit."

„Niet uitgeven! zou ik daarvoor dan mijn gansche leven gearbeid hebben? Neen, neen; en dat zou ondankbaar zijn ook, David! om het werk waarvan ik alles verwachtte, op te geven, nu dat werk alles van mij verwachten kan."

„Maar het heeft u *laten* wachten?"

„Dat was *zijne* schuld niet; dat was de schuld van de uitgevers," vervolgde mijnheer Mazaron, terwijl hij met eene uitdrukking van onbeschrijfelijk genoegen de zeven portefeuilles, waarin de vrucht zijner nasporingen geborgen waren, te voorschijn haalde en naast elkander op de tafel zette, juist of het reeds werkelijk boeken waren.

„Wien zou ik er nu mede begunstigen, David?"

Davida wist het niet, en mijnheer Mazaron noemde nu eene reeks van uitgevers, wier namen hij commentariëerde, op grond der correspondentie, die hij met hen over zijn wapenboek gehouden had. Zijne dochter stoorde hem in die overweging door de vraag: wanneer en hoe tante Anne-Mie was gestorven, en of hij wel zeker wist dat de erfenis hem ten deel zou vallen. Als er eens een testament was!

„Dan zou er een executeur-testamentair zijn, en de advertentie is slechts onderteekend door Hermagen," antwoordde Mazaron. „Maar wij zullen er heengaan: wij zullen er heengaan — dan kan ik te gelijk met een uitgever te Elsingen spreken. Of zou ik-zelf maar een patent nemen?"

Davida dacht aan geheel andere zaken. In hare verbeelding waren die sombere achterkamers reeds ontruimd, en woonde zij in een der fraaije huizen op de Keizersgracht. Haar leven, zoo slaafsch en eentoonig, zoo vol onbevredigde behoeften, en zoo arm aan genot, had

plaats gemaakt voor het leven dat zij had leeren kennen uit de romans, die zij, den een na den ander, las, terwijl haar vader aan zijn nooit voltooiden arbeid voortwerkte. Hoe veel honderd boekdeelen zij al verslonden had en van welk gehalte ze al waren, was onmogelijk te zeggen: rijp en groen, goed en kwaad, waren elkander in bonte afwisseling opgevolgd, en hadden haar hoofd met eene wereld bevolkt, waarin zij zelve niet meer t'huis was. Gelukkig dat zij die wereld ook als een afgesloten terrein beschouwde, en elke neiging om haar leven der werkelijkheid naar dat der romans te regelen, of niet bij haar opkwam, of zonder gevolg bleef, daar zij weêrhouden, ja, geboeid werd door de huiselijke zorgen, die op haar alleen rustten, en door onophoudelijk geldgebrek dubbel wogen. Mazaron toch moest leven van hetgeen hij met zijne wetenschap en zijne pen verdiende. In Engeland of Frankrijk had hij zeker niet enkel een uitgever voor zijn werk, maar ook een bestaan in zijn heraldische kennis gevonden; hier leefde hij vergeten en onbekend, en werd slechts enkele malen geraadpleegd — door rijtuigschilders of parvenus, die zich een wapen wilden doen maken. Daarvan alleen kon hij onmogelijk bestaan; maar zijne studie had voor hem de kennis van vreemde talen noodzakelijk gemaakt, en hij had er nu en dan eenige lessen in het Spaansch aan te danken, hetgeen, gevoegd bij de enkele vertaling, waarmede hij soms begunstigd werd, ongeveer voldoende was om hem en zijne dochter in het leven te houden. Hij leefde oneindig soberder dan in de dagen dat zijne chocolade-fabrijk nog niet gefailleerd was; maar toch gevoelde hij zich oneindig gelukkiger. Tegen koopmanszorgen was hij niet bestand; hij ging er gebukt onder en verloor er den moed bij; ofschoon hem toen nooit erger te wachten stond dan de armoede, die hij thans leed, leed zonder wrevel en zonder klagen. Zijne wetenschappelijke nasporingen, hoe moeijelijk en vruchte-

loos vaak, drukten hem niet ter neêr, deden nooit zijn ijver verflaauwen, niettegenstaande zij veel meer tijd en inspanning eischten dan de behartiging zijner zaak, en, of hij er in slaagde of niet, onbeloond bleven.

Onbeloond voor de wereld althans: maar er bestaan nog andere belooningen dan die welke de wereld geven kan, en de gefailleerde chocolade-fabrijkant genoot die in ruime mate. Zelfvoldoening, bevredigde weetlust, eer — al heeft men ze ook slechts in eigen oogen — zie, dat waren drie zaken die de uitnemendste AAA, of welk merk zijne koekjes gedragen mogten hebben, nooit gegeven hadden. En eens zou zijne volharding ook voor het oog der wereld daarmede beloond worden. Eens zou zijn wapenboek het licht zien waaraan hij reeds twintig jaren en langer arbeidde, en waarvoor hij te vergeefs een uitgever zocht. Dat oogenblik was nu ophanden, en het was hem dus wel eenigzins te vergeven, dat hij meer daaraan dacht dan aan den dood zijner zusters, met wie hij reeds twintig jaren — toen zij hem voor 't laatst geld hadden geweigerd om zijne zaak staande te houden — in onmin had geleefd. Zij waren oorzaak van zijn bankroet, en dit was op zijne beurt oorzaak van haar vertrek en van de vlugt van Mazaron, die evenwel, nadat er schikkingen gemaakt waren, een paar jaren later was terugekeerd, maar zonder daarvan aan zijne zusters kennis te geven. Zij hielden hem voor dood, en hij voelde zich niet geroepen om haar het tegendeel te doen weten: zijn trots verzette er zich tegen, om nogmaals hare hulp in te roepen; maar iets anders was het, om in hare nalatenschap te treden. Toen Sare-Kee gestorven was, had hij reeds op het punt gestaan om zich naar Elsingen te begeven; maar hij was daarvan nog weêrhouden door de gedachte dat hij Anne-Mie dan weder ontmoeten zou. Thans, nu ook deze gestorven was, belette hem niets om zich in het bezit der nalatenschap te stellen, en zijn wapenboek in het licht te geven.

„Wij gaan van nacht op reis, David!" zeide Mazaron, en begon terstond zijn werk op te ruimen, als of er op het heden geen morgen volgen zou.

„Wij? van nacht?"

„Wel zeker, gij gaat mede; er moet toch iemand in dat huis zijn, als ik de uitgevers opzoek."

„Ja, maar, vader! van nacht! Gij begrijpt toch dat ik zoo niet kan gaan, en gij-zelf ook niet."

„Wat mij betreft, ik ben goed genoeg gekleed voor een stadje als Elsingen; maar, kindlief!..."

„Ja, wezenlijk, vader!..."

„Welnu, mijn kind! blijf dan hier tot ik u kom halen, en zorg intusschen voor uwe kleeding."

„Hoe veel mag ik besteden?" vroeg Davida, zoo als zij altijd vroeg, wanneer haar toilet eenige aanvulling eischte, en dan was mijnheer Mazaron steeds gewoon op een strookje papier uit te cijferen wat er voor zijne dochter kon worden afgezonderd. Ditmaal gaf hij haar onbegrensd krediet: het wapenboek zou nu worden uitgegeven.

Denzelfden nacht nam hij plaats in de diligence naar Elsingen, waar hij den anderen morgen aankwam. Aan het bureau nam mijnheer Mazaron een jongen, die hem naar de woning zijner zusters geleiden zou, onder voorwaarde dat hij met hem de straten zou doorgaan waar drie hem bij name bekende uitgevers woonden; dat was onder de hand waar te nemen. De jongen begreep dat tot maatstaf zijner diensten de tijd zou strekken, dien hij met den vreemdeling op pad was, en geen wonder dus dat mijnheer Mazaron Elsingen eene zeer groote stad vond, en, naar rust verlangende, vrij hevig aan de schel trok van het sterfhuis.

Mijnheer Mazaron mogt, van het oogenblik af dat hij het doodberigt zijner zuster gelezen had, meer om zijn wapenboek dan om deze gedacht hebben, thans, nu hij zich in de woning bevond van haar, met wie hij als kind

had gespeeld en als jongeling had omgegaan, en die hij thans op aarde niet weêr zou zien — thans sprak de stem des bloeds, en hij beefde van ontroering, toen hij aan de oude Jans vroeg: of er ook iemand in huis was?

„De familie, mijnheer! Wien mag ik aandienen?" En de oude meid keek hem aan met een wantrouwenden blik, want hij was niet van 't allooi van hen die condoléance-visites maakten.

„Jan Mazaron; maar wacht, ik zal mij-zelven wel aandienen," zeide hij, en stapte de meid voorbij, die zulk eene handelwijze voor een armen bloedverwant — want daarvoor moest zij hem na het hooren van zijn naam wel houden — nog al vrijpostig vond.

Bij het binnentreden van den vreemdeling rees de familie op, nam haar gelegenheids-gezigt aan, en wachtte de condoléance.

„Mijnheer Hermagen? Mevrouw Hermagen? De dames Hermagen? De jongeheer Hermagen?" vroeg Mazaron, een voor een aanziende.

Mijnheer Hermagen knikte toestemmend, met uitzondering bij de laatste vraag, en was overtuigd, dat er nu eene aanspraak in alle vormen zou volgen.

„Ik ben Jan Mazaron, van wien gij ongetwijfeld mijne zusters wel hebt hooren spreken."

„Nooit," antwoordde Hermagen, zóó droog, zóó koud, zóó afstootend, dat bij Mazaron een oogenblik — maar een ondeelbaar klein oogenblik slechts — de gedachte oprees, of hij zich ook soms vergissen kon. Die gedachte week echter onmiddelijk en hij vervolgde:

„Dan zal ik mij-zelven moeten bekend maken; ik ben Mazaron van Amsterdam, jongste broeder van mijne overleden zusters Anne-Maria en Sara-Cornelia, wier dood-berigten ik in de courant gelezen heb. Ik kom u in de eerste plaats mijn dank betuigen voor uwe bemoeijingen, en voorts..."

„Met je verlof, mijnheer!" viel Hermagen hem in

de rede, „de eenige broeder mijner nichten Mazaron, de *volle* nichten mijner vrouw, mijnheer! is sedert twintig jaren dood."

„Daar zullen wij nu maar niet over twisten" sprak de heraldicus zeer bedaard. „Er zijn méér voorbeelden van, dat men menschen voor dood hield, die levend waren. Het geslacht van de Brederode's is volgens de meeste geschiedschrijvers uitgestorven, en toch zou ik niet gaarne den kost geven aan al de afstammelingen die er nog van in leven zijn."

„Ik zie niet in wat Brederode hiermede te maken heeft — ik geloof dat zijne tegenwoordigheid zoo wel als de uwe hier volkomen overbodig is," antwoordde Hermagen, die geestig begon te worden.

Mazaron haalde een gesloten brief uit zijn zak en vertoonde het lak. „Dat is het wapen van de Mazarons, mijnheer! zoo als gij wel weten zult, en nu geloof ik dat de zaak uitgemaakt is."

„Wel nu nog fraaijer!" riep mevrouw uit, „omdat dit cachet gelijk is aan het onze, zou het uitgemaakt wezen dat gij een Mazaron zijt. Elke *chevalier d'industrie* kan zoo iets laten namaken."

„Dat is waar, mevrouw!" hernam de broeder, „en dat zou niet eens strafbaar wezen: want 't is een dwaalbegrip van de menschen, dat men tegenwoordig het wapen niet zou mogen voeren dat men goedvindt; maar dat is hier het geval niet."

De dames lachtten ongeloovig, ofschoon het haar was aan te zien dat zij zich geenzins op haar gemak gevoelden: ook Hermagen begon te beseffen dat hij met geen bedrieger te doen had; het uiterlijk voorkomen van den vreemdeling was daarmede geheel in strijd, en zijne oogen en gelaatstrekken zeiden meer dan eenig wapen ter wereld. Hij begon dus van ophelderingen en bewijzen te spreken, waarvan Mazaron eerst niets wilde hooren; maar langzamerhand zag deze toch in, dat dit het eenige

middel was om in het regtmatig bezit van de nalatenschap zijner zusters te komen, en op dezelfde koele wijze waarop hij gekomen was, verliet hij de familie weder. Vóór hij aan de deur was, keerde hij zich nog even tot Hermagen:

„Weet gij ook waar deze heer woont?" vroeg hij, den brief weder te voorschijn halende, die met het wapen der Mazarons was gesloten.

„De boekverkooper? wacht, dien zal ik u wel eens wijzen," sprak Karel Revelink, blijde dat hij eene gelegenheid had om de Hermagens te verlaten, en volgde, na een kort afscheid, den uit de lucht gevallen erfgenaam.

„Zij zullen mooi het land hebben!" sprak hij, buitengekomen, op zijne losse, bevallige wijze om zich uit te drukken.

„Welke *zij?*"

„Wel de Hermagens. Ze hebben steeds gedacht dat zij alles erven zouden, en nu krijgen ze niets."

„Niet?"

„Wel neen, er is geen testament; de oude Hermagen heeft er genoeg op getamboerd, dat de dames geen testament zouden maken: nu heeft hij juist wat hem toekomt."

„Ge schijnt niet veel van de familie Hermagen te houden."

„Neen."

„Waarom maakt gij er dan eene visite."

„Uit beleefdheid."

„Kent gij hen goed?"

„Of ik! door en door."

„Wat zijn het voor menschen?"

Karel hing nu een tafereel op, dat verre van gunstig was, en dat Mazaron tot nadenken bragt; iets wat hij zelden deed over andere dan historische of heraldische zaken. Hij begon er gevaar in te zien, om het huis zijner zusters langer door de Hermagens te doen bewaren, en begreep dat er maatregelen moesten genomen worden, die hem tegen kwade praktijken van die zijde waarborg-

den. Hij vond ook in het geheele gedrag van Hermagen veel dat wantrouwen wekte: er was, meende hij, nog geene oproeping van schuldeischers en schuldenaars geschied, en naar zijn persoon, wiens dood dan toch niet bewezen was, had men nog niet het geringste onderzoek gedaan; wat toch een eerste vereischte was. Mazaron vergat echter dat hij de couranten eerst las wanneer zij drie dagen oud waren. Hij vond het daarom geraden om, vóór hij zich naar Amsterdam begaf, ten einde daar de bewijzen van zijne identiteit te halen, te zorgen, dat men zich niet inmiddels van zijn eigendom meester maakte, en de jonge Revelink, die op dit terrein te huis was, leende hem daarbij getrouw zijne hulp. Hij bragt hem ook in kennis met den „oudste", zoo als Karel bij voorkeur zijn vader noemde, en voor het eerst sedert vele jaren vond dominé Revelink dat zijn zoon nog tot iets goeds in staat was. Met den broeder der overledene dames toch bragt hij hem tevens het uitzigt in huis dat zijn privaat-armenfondsje niet geheel verstoken zou blijven van een gedeelte der nalatenschap van de Mazarons. Hij vroeg den broeder der lieve vriendinnen bij zich te logeren, wat deze aannam; onder voorwaarde dat hij zijn David mogt medebrengen. Dominé Revelink vond niets aangenamer, en een paar dagen later scheidden de twee als oude vrienden.

„Een paar honderd jaar geleden, Karel! zou die man misschien voor altijd zijn erfenis kwijt zijn geweest," sprak dominé Revelink, toen zijn zoon den vreemdeling op de diligence had gebragt. — „Hoe dankbaar moeten wij de Voorzienigheid wezen, dat wij in eene beschaafde, goed geordende maatschappij leven!"

„Dat zullen de Hermagens niet zeggen!" meende Karel, en bij de familie Hermagen heerschte dan ook eene gemoedsgesteldheid die geenszins strekte om *Bouw-lust* een aangenaam verblijf te doen zijn, en treuriger werd naar mate het meer en meer bleek dat Mazaron de

regtmatige erfgenaam was. De woning der oude nichten, waar zij zich reeds zoo te huis gevoelden, werd door hen ontruimd; en daarmede deden zij afstand van alles wat hun zoo vele jaren lang als toekomstig eigendom had toegeschenen, en wat zij zich gedroomd hadden, wanneer eens het fortuin der nichten in hunne handen zou zijn overgegaan. De teekeningen van *Bouw-lust* zoo als het worden zou, die in de laatste dagen door allen — maar zonder dat de een het voor den ander weten wilde — menigmaal waren bekeken, bleven nu in de portefeuille, de piano en de opéra, de linnenmeid, en de bonheur de jour, de équipage en de toiletten, en alle verdere idealen, die de respective verbeeldingen zich hadden afgemaald, waren in het niet verdwenen, en zij misten zelfs het vooruitzigt, dat eens toch de nalatenschap in hun bezit moest komen, want Mazaron had een kind: een stamhouder.

Is voor elk lijden een troost, voor elken drenkeling is een stroohalm. Die stroohalm was niet de hoop dat Mazaron een gewaande broeder was, noch de kans dat die David zou sterven., maar de onbestemde gedachte dat eene der dames Hermagen langs dien weg de schoondochter worden kon van den wettigen erfgenaam; want dat men eene dame David kon noemen, daaraan hadden de Hermagens niet kunnen denken. Dit uitzigt was echter, uit den aard der zaak, geen gemeenschappelijk uitzigt, en het werd dan ook door de dochters niet in gemeen overleg behandeld; het had echter ten gevolge dat de familie minder openhartig was in haar oordeel over Mazaron, en veel minder ten zijnen nadeele zeide dan de goede vrienden en kennissen die haar na de onverwachte verschijning bezochten. Al spoedig toch hadden de goede vrienden en kennissen geweten dat die lang verbeide erfenis niet aan de Hermagens zou ten deel vallen, en zij hadden haar beklaagd, zoo als gewoonlijk onze goede vrienden en kennissen ons beklagen

wanneer ons iets ontgaat wat zij ons niet gegund zouden hebben. De familie speelde *bonne mine à mauvais jeu*, en noodigde zelfs den bloedverwant, dien zij van ganscher harte op den bodem der zee wenschten, bij zich te logeren. Mazaron sloeg dit af, maar beloofde haar een bezoek te brengen, zoodra hij weder in de stad kwam. Tot dus verre toch waren alle zaken door tusschenkomst van dominé Rovelink met de familie afgedaan.

Met gespannen verwachting werd dat bezoek te gemoet gezien, en toen een klein briefje de familie verwittigde, dat de heer Mazaron in de stad was en thee zou komen drinken, heerschte er den ganschen dag op *Bouw-lust* eene ongekende drukte. Niet enkel moest de kwade indruk, door de eerste ontmoeting veroorzaakt, worden uitgewischt: neef moest voor altijd worden gewonnen; de familieband moest onverbreekbaar worden toegehaald, en voor hem zoo wel als voor zijn zoon David moest de omgang met de Hermagens eene intime, aangename conversatie worden. Die taak was zwaar maar geenszins te zwaar, nu zij voor een groot deel rustte op vijf jonge dames met vrolijke harten en aardige gezigtjes, en volbragt zou worden onder de leiding van den opgeruimden Hermagen en zijne zorgende wederhelft. *Bouwlust* en zijne bewoners zagen er dan ook zoo vrolijk uit als of zij door geene teleurstelling waren getroffen, en de optreding van Mazaron eene heugelijke gebeurtenis was. De vetste hanen waren geslagt voor het *soupé*, de mooiste kroppen en de grootste aardbeziën uit den moestuin geplukt, en de kelder had zijn besten, of liever zijn eenigen schat opgeleverd. Eindelijk zag men eene vigelante de smalle laan oprijden; mijnheer en de jongste dochter snelden naar buiten, en weldra traden neef Mazaron en zijne Davida de woning binnen.

Eene dochter! Dat was weder eene teleurstelling, en daarmede verdween de laatste straal van hoop. Misschien was het om die reden dat de dames Hermagen

zoo weinig ingenomen waren met haar nichtje, dat zij haar toilet zoo belagchelijk vonden, en dat zij elkaâr in vertrouwen mededeelden, zoo dikwijls zij om deze of gene oorzaak de kamer verlieten, dat het onmogelijk was, met dat wezentje een gesprek gaande te houden. Hermagen had dezelfde moeite met zijn neef; over zijne zusters mogt hij niet spreken, dat verbood de kieschheid; over de nalatenschap nog minder; over *Bouw-lust kon* hij niets zeggen, dat stond in te naauw verband met zijne vervlogen idealen; van de historie en de heraldiek wist hij te weinig; dominé Revelink was bij zijn neef in een te goed blaadje; en het verleden van dien neef bleek al zeer spoedig eene zaak te zijn van te teederen aard om er over uit te weiden. Het gesprek stootte dus gedurig op deze dan op gene klip, en als de heer des huizes, volgens gewoonte, aardig was, dan zagen vader en dochter hem zoo verwonderd aan, als of zij niet wisten dat er scherts op de wereld bestond. Neef Mazaron was een zeer droog mensch en Davida een meisje zonder eenig begrip van conversatie, en daarop leed elke poging om hun hart te veroveren schipbreuk, en stuitten al de vleijerijen en komplimentjes der jufvrouwen Hermagen af.

„Komaan, David!" sprak Mazaron, toen hij zijn derde glas wijn uitgedronken had en op zijn horologie zag.

„Wat! gij wilt toch niet vertrekken, neef?"

„Zeker, 't is onze tijd," en hij klopte zijn pijp uit, en rees op, welk voorbeeld door zijne dochter terstond werd gevolgd.

„Gekheid! gekheid!" riep mevrouw, „wij hebben er op gerekend dat gij blijven zoudt!"

„Onmogelijk: ik heb aan dominé Revelink beloofd te huis te zijn."

„Maar die weet toch waar gij zijt. *Bouw-lust* is geen roofnest of moordhol!" lachte Hermagen.

Als rooven en moorden geene misdaden waren,

had hij het er bij deze gelegenheid gaarne toe ingerigt.

„Neen, neen; maar hij zou mij met zijn zoon te gemoet komen."

„Welnu, wacht hem dan hier, dan blijven zij ook soupéren."

Maar Mazaron was onverzettelijk, en ondanks den geur der gebraden haantjes en verdere bestanddeelen van het soupé, die zich door den gang verspreid had, verlieten vader en dochter *Bouw-lust*, zoo effen en koel als zij gekomen waren.

De Hermagens staarden hen na, zoo lang zij de donkere gestalten op den donkeren weg onderscheiden konden. Zij zagen hoe twee andere gestalten hen te gemoet kwamen, en zich bij hen voegden, en hoe het viertal, in twee partijen verdeeld, den togt voortzette, tot dat het eindelijk uit het gezigt verdween.

„Daar *gaat* de erfenis!" dachten zij.

„Dat zal wel de eerste en de laatste keer zijn, dat zij hier komen!" zuchtte mevrouw.

Hermagen antwoordde niet, maar bleef peinzend met de hand onder het hoofd zitten, terwijl hij werktuigelijk zijn pijpendopje om de steel liet rondwentelen.

„Vrouwtje! vroeg hij op eens, uit zijne mijmering ontwakende, en op zijn gewonen vrolijken toon, „heeft neef Mazaron de haantjes medegenomen?"

„Maar, lieve!..."

„Nu, des te beter, kind! dan zullen we ze opeten zonder hem!"

„Maar, vader! ik begrijp niet hoe gij er nog mede lagchen kunt! Al onze plannen zijn nu onuitvoerbaar, al onze idealen vernietigd!"

„Dat zie ik niet in. Plannen en idealen zijn beide zaken der toekomst — stel u dus maar voor, dat die toekomst nog dezelfde is, dat de nichtjes Mazaron nog in leven zijn. Voor meisjes met zoo veel verbeeldingskracht als gij, is dat eene dood eenvoudige zaak."

„*Ik* heb zoo veel verbeeldingskracht niet," morde Antoinette.

„Niet? En gij hebt u toch tien jaren lang allerlei idealen geschapen, die u gelukkig maakten. Kom, kom, kinderen! het najagen is grooter dan 't bezitten, en wie weet hoe veel leed het fortuin der Mazarons ons berokkend zou hebben. Thans heeft het u slechts genoegen gegeven."

„En u ook," zeide Agnes. „Wat hebt gij menig zondagje doorgebragt met het teekenen van plannen voor *Bouwlust!*"

„Wanneer huurt gij nu de linnenmeid, moeder?" plaagde Marie.

„Als gij uw bonheur de jour krijgt, kindlief!"

„En Agnes hare piano."

„En Hermine in onze eigene loge zit!"

„Dat is nu alles voor die nicht met haar jongensnaam."

„Die nooit naar hare erftantes heeft omgezien,"

„En ze nooit heeft opgepast!"

„En nooit iets voor haar gewerkt heeft!"

„Ik wil toch niet in hare plaats zijn," zeide Antoinette den neus ophalende, „foei, wat een meisje!"

„Geen zweem van smaak! — Geen begrip van conversatie! — En welk een brutaal gezigt!" vervolgden de andere zusters, en voor het eerst van haar leven, misschien, spraken zij in volkomen harmonie over de erfenis der dames Mazaron.

Langzamerhand begon men de geheele zaak uit een ander oogpunt te beschouwen: men lachte om al de plannen die men gesmeed, en de opofferingen die men zich getroost had. Men at de haantjes, en dronk den fijnen wijn: en 't bleek duidelijk dat men op *Bouw-lust* gelukkig kon wezen, al moest het ten eeuwigen dage in zijn tegenwoordigen toestand blijven.

IV.

NICHT DAVIDA.

Twee jaren zijn er voorbijgegaan. In het sterfhuis der dames Mazaron woont eene zeer burgerlijke familie; want toen het ouderwetsche huisraad er uitgenomen was en de ouderwetsche ornamenten, en kleeden, en gordijnen, waren verdwenen, bleek het dat die deftige woning hare beste dagen had gehad. De erfgenaam had haar daarom verkocht, even als de meeste meubels; maar het porcelein en het zilver, dat slechts bij hoogtijd werd gebruikt, en het glaswerk, dat nooit te voorschijn kwam, en al die fraaiheden, welke ook hij in de ouderlijke woning had gekend, waren thans in Amsterdamsche kasten opgesloten.

Het is bij den broeder niet veel vrolijker dan 't was bij de zusters; ofschoon men er niet meer in een huishouden der vorige eeuw verplaatst wordt. Er heerscht integendeel eene groote weelde van meubels en sieraden, die allen tot den nieuwsten tijd behooren, maar door hun gebrek aan onderlinge harmonie eer aan een boelhuis dan aan eene woning uit den aanzienlijken stand doen denken. Denzelfden indruk maakt Davida, die, in een toilet even kostbaar als smakeloos, die *salons* bewoont. Men zou bijna zeggen dat zij er in hare papillotten op die Amsterdamsche bovenkamers nog beter uitzag, en zeker las men toen nooit dien vervelenden trek op haar gelaat, die er nu onafgebroken over heerschte. „Die vrouw verveelt zich" — was de eerste gedachte welke Davida opwekte, en, helaas! zij was maar al te zeer gegrond. Toen het fortuin harer tantes de voordeur was ingekomen, waren de lust en de noodzakelijkheid om bezig te wezen, de achterdeur uitgeslopen, en de

ledigheid met haar geheelen aanhang was binnengedrongen. De Ledigheid en hare onafscheidelijke vriendin Verveling hadden zich in de woning gevestigd, en haar kwelduivels voerden er den boventoon. Davida las niet meer — zij had *alles* gelezen. Zij werkte niet — daarvoor had zij twee meiden en een kamenier. Om het huishouden te regeren was zij te rijk. Als zij uit wilde gaan — miste zij gezelschap, want haar vader had het te druk met de uitgave van zijn wapenboek. Conversatie had zij niet; behalve de jufvrouw bij wie zij boven gewoond had, en met die kon zij toch niet in het publiek komen. Thans begon de lectuur van vroegeren tijd vruchten te dragen: de piëtistisch-philanthropische dames uit de engelsche romans, en de geëmancipeerde uit de fransche, vereenigden zich in haar geest tot een wanstaltig geheel; maar de gelegenheid om dat voorbeeld in toepassing te brengen, bleef haar ontbreken en eenzaam, ontevreden en verlangend naar hetgeen zij toch nooit bereiken zou, bragt zij haar leven in weelde door, terwijl haar vader, even onvermoeid en ingetogen als voorheen, zijn arbeid voortzette.

Hij morste nog even erg met asch als vroeger, en maakte nog evenveel aanteekeningen, en las nog evenveel boeken; maar thans kocht hij ze, en de ruime bovenkamer was aan alle zijden met mahonijhouten kasten met glazen deuren bezet, waarachter de kostbaarste werken hunne prachtbanden vertoonden. De zeven portefeuilles waren tot negen uitgedijd, en het prospectus van zijn arbeid was gansch Europa door verzonden. Dat prospectus had Mazaron meer geld gekost dan hij vroeger in een gansch jaar verdiende, en zijne bibliotheek was meer waard dan zijn werk ooit op zou brengen. En nog moest de eerste letter gedrukt worden. Maar die letter *zou* worden gedrukt; hij was er nu zeker van; hij had een uitgever die met lust de zaak behartigde, en beginnen zou zoodra de kopij maar gereed was. Mazaron

legde er de laatste hand aan, dat deed hij nu al sedert zestien maanden; maar hij wilde zijn werk volledig maken, en hij bekommerde er zich dus niet over, of het een jaar korter of langer duurde, eer het in 't licht verscheen.

Het naderde thans evenwel met rasse schreden zijn einde; reeds was hij aan het aanvullen van de Z, en leefde zijn geest in de poolsche en russische aristokratie. Wat ging hem nu het werkelijke, stoffelijke leven aan: David had alles wat zij verlangen kon, behalve conversatie misschien, maar die had *hij* immers evenmin, en vroeger had zij toch ook geene conversatie gehad. Zoo redeneerde Mazaron, en spon zijn genealogisch-heraldisch web, dat hij slechts weinige uren daags staakte. In die uren sprak hij echter meer over de adelijke geslachten van vroeger eeuwen, dan over den tegenwoordigen toestand zijner dochter. Davida, die voorheen met hem medegedacht had, en den gang zijner studiën had gevolgd, vond haar vader thans vervelend met al zijne oude familiën, en de verstandhouding, waarin zij vroeger leefden, maakte plaats voor wederkeerige onverschilligheid.

„'t Wordt tijd dat het afkomt, vader!" sprak zij, op een namiddag dat Mazaron weder een tafereel had opgehangen uit de geschiedenis der familie die hij behandelde, „'t wordt tijd dat het afkomt, want zóó is 't geen leven voor mij."

„Niet?" vroeg de heraldicus verwonderd. „Hé, wat ontbreekt u dan?"

„Alles!"

„Maar, kindlief, gij kunt immers beschikken over..."

„Over geld, ja, maar dat is ook al. In plaats dat ge conversatie aanknoopt, ziet gij geen schepsel, en brengt gij mij nergens."

„Ik wist niet dat ge daar pleizier in hadt. Maar als dat zoo is, dan... dan zal ik er mijn werk van maken zoodra mijn wapenboek af is."

„En wanneer is dat af?”

Mazaron zweeg; het kon nog wel zeven jaren duren eer de laatste aflevering in het licht verscheen, en vóór dien tijd mogt hij niet zeggen dat zijne taak was voltooid.

„Ge moest eens een logéetje vragen, sprak hij na eenige oogenblikken. „Een van de nichtjes Hermagen.”

„Dank-je wel: dan zitten wij zamen te huis; ik wilde uitgaan, en twee dames staan in dat opzigt gelijk met ééne.”

„Ja, een broêr kan ik haar niet geven; maar misschien hebben zij hier kennissen, met wie gij dan ook kunt uitgaan.”

„Ik zal ze eens schrijven,” antwoordde Davida, en den anderen dag reeds kregen de Hermagens een brief uit Amsterdam, met uitnoodiging aan twee der nichten om er eenige weken te komen doorbrengen, en Davida „den tijd, die voor haar zoo allervervelendst was, te helpen dooden.”

„Een mooije recommandatie!” riepen de dames Hermagen als uit éénen mond.

„En dan met den zomer in Amsterdam!”

„Als het nog winter was kon het gaan, maar nu is *Bouw-lust* op zijn liefst.”

„Met dien duffen Mazaron, en die nare Davida eenige weken door te brengen!”

Dat moest wel een vreeselijk vooruitzigt zijn, anders had het zoo veel tegenkanting niet ondervonden. De dames Hermagen toch deelden in het zwak van alle dochteren Eva's, dat zij gaarne haar persoon eens verplaatsten in eene wereld die voor haar nieuw is, en — wat nog meer zegt — waarin zijzelve nieuw zijn. Te Elsingen kende men haar zoo goed, en, gelijk van alles wat men jaren lang kent, in de zedelijke zoo wel als de stoffelijke wereld, zag men meer hare schaduw- dan hare lichtzijde. Als logées, daarentegen, zouden

zij, even als het nieuwe, alleen in hare lichtzijde verschijnen. Maar de Hermagens wisten dat haar licht daar schijnen zou voor niemand, en de uitnoodiging werd met eenparigheid van stemmen „gewezen van de hand." Toen evenwel het hoofd van 't gezin er op aandrong, ten einde niet elke relatie met de Mazarons te verbreken, werd er een nieuw voorstel gedaan om nicht Davida op *Bouw-lust* te noodigen, dat, na lange oppositie van de zijde van mevrouw, eindelijk werd aangenomen. Weinige weken later was Davida, met drie koffers, twee hoedendoozen, en zoo veel goud, zilver en edelgesteenten of zij regtstreeks uit Peru kwam, bij de familie Hermagen gelogeerd.

Nicht Davida was veel veranderd sedert zij voor het eerst op *Bouw-lust* verscheen. Zij was eene groote dame geworden, en zag uit de hoogte neder op het burgergezin in welks midden zij nu leefde. Zij miste den tact — en van wien zou zij dien geleerd hebben — om de zuinige levenswijze der Hermagens te eerbiedigen, en te zwijgen over haar eigen overvloed. Maar van de andere zijde ontbrak haar de gaaf om dit op eene wijze te doen dat zij zich-zelve niet belagchelijk maakte, en zoo wel voor Hermagen als voor zijne dochters was nicht Davida eene milde bron van genoegen. Wezenlijke grootheid had de dames zeker jaloersch gemaakt, en fijne schimp had Hermagen misschien gekwetst; maar die grove grootspraak, die bluf — als wij het zoo noemen mogen — waartegen men zich op de naïfst mogelijke wijze verdedigde, deed niemand zeer. Mevrouw was de eenige die het van eene andere zijde beschouwde; maar noch de moederlijke vermaningen van deze, noch de ervaring dat zij gedurig de dupe harer nichten was, bragten eenige verandering in haar gedrag. Zij bleef zich verbazen dat de meisjes-zelve de groenten uit den tuin plukten, dat neef zelf hout kapte en eene tuinbank timmerde, dat nicht steeds in haar ochtendjasje

liep, en dat men de eijeren en appelen voor geld overdeed, en van de opbrengst kleeren kocht.

Als men uitging, werd alles op het zuinigst overlegd, en in de oogen van Davida leed men steeds gebrek. Gelukkig waren de Hermagens hare eenige kennissen niet: Dominé Revelink wist beter wat eene Davida Mazaron toekwam; als hij geen predikant was geweest, zou hij nog wel meer voor haar hebben gedaan. Thans kweet zijn zoon Karel zich van die taak; en gingen er al een of twee Hermagentjes mede, het was alleen voor den vorm: de beleefdheid werd slechts aan Davida bewezen: zij was de hoofdpersoon. Dat deed zij hare nichten dan ook genoeg gevoelen.

„Nu ja, Davida, wij zijn er u ook regt erkentelijk voor!" antwoordde Hermine, toen de logée dit weder na eene invitatie van Karel Revelink te kennen gaf.

„Wij hebben geen enkelen zomer zoo veel pleizier gehad als nu gij hier zijt," vervolgde Marie gemoedelijk.

Davida glimlachte genadig.

„Wat zou ik áándoen van avond?" vroeg ze.

„Ik zou bijna zeggen: álles, want álles is even mooi wat ge hebt."

„Ja, dat is het voordeel als men vermogen heeft. Ik kan mij niet begrijpen hoe gij met dezelfde japonnen driemaal durft uitgaan."

„Wij hebben er al eens over gedacht, om telkens onze japonnen onderling te verruilen; dan zou het schijnen dat wij allen eene groote garderobe hadden."

Davida haalde haar neusje op.

„Wij zullen van avond maar wat ver achter u blijven," zeide Marie.

„Juist niet," hervatte Hermine, „wij komen zeer digt bij u: dan valt uwe japon meer in het oog."

„Doe, zoo als gij wilt; als maar niet die Mijnheer Handelaar bij ons komt; die man is zoo vreeselijk burgerlijk."

„Vindt-ge?" vroeg Hermine, een weinig blozend. „Revelink houdt niets van hem."

„En hij niets van Revelink," antwoordde Hermine droog.

„Revelink is heel galant, hij heeft altijd discours; hij is goed gekleed; hij komt overal; ik zie niet in wat men tegen hem hebben kan."

„Neen, dat is waar!" erkenden de zusters nu te gelijk. „Wat zou men tegen Revelink kunnen hebben!"

Karel Revelink behoorde tot de *jeunesse dorée* van Elsingen. Men beweert wel eens dat de appel niet ver van den stam valt: maar hier zou toch niemand in den levenslustigen jongeling, voor wien 't genot de eenige gedragsregel scheen te zijn, de zoon van een predikant herkennen. Hij leefde, volgens zijne eigene verklaring, geheel „voor zijn pleizier" — 't is toch gemakkelijk dat de menschen zoo juist hun levensdoel kunnen bepalen — en bekommerde zich om niets anders dan om zijne dagen zoo vrolijk en vrij mogelijk door te brengen. Door middel van zijn zakgeld, dat dominé Revelink — die oordeelde: men moest de jeugd niet aan te enge banden leggen — zeer ruim had gesteld, en van zijn salaris als notarisklerk, nam hij alle genoegens waar, ook die waartoe niet alleen zijn zakgeld en salaris minder eigenaardig bestemd waren, maar ook geheel ontoereikend bleken, ten gevolge waarvan Karel Revelink diep in schulden was geraakt.

In Elsingen, waar alles bekend was, bleef ook dit geen geheim, en de familie Hermagen wist het evenzeer; maar men kon de beleefdheid, in naam van dominé Revelink aangeboden, niet weigeren, en Davida kon toch ook niet alleen gaan. De Hermagens gaven dus toe, en troostten zich met het denkbeeld dat met het vertrek van Davida alles wel weder in orde zou komen. Dat tijdstip begon te naderen; de dag was reeds bepaald, en in de laatste week moesten allerlei plannen, die tot hiertoe

niet tot werkelijkheid hadden kunnen komen, nog ten uitvoer worden gebragt. De laatste week van het verblijf eener logée is, wat het weêr betreft, meestal de mooiste, en het deed Davida dus leed, dat zij nu reeds vertrekken moest. Maar de oude Mazaron verlangde naar hare tehuiskomst, en de Hermagens naar haar vertrek. De eenige die haar nog gaarne zou zien blijven, was haar getrouwe cavalier, Karel Revelink, met wien zij dien laatsten avond voor het laatst zou uitgaan.

Revelink kwam op het bepaalde uur, zoo schitterend en toch zoo deftig, zoo prachtig en toch zoo eenvoudig, dat de dames, ondanks de weinige genegenheid die zij voor hem gevoelden, niet konden nalaten eenige belangstelling te wijden aan zijn toilet en voorkomen. Het viel Antoinette daarbij echter in het oog dat hij bijzonder bleek was, en Magdalena had opgemerkt dat hij niemand aanzag terwijl hij sprak. Mijnheer Hermagen had hem bij het binnenkomen en heengaan eene hand gegeven, en verklaarde: niet te weten dat eene hand, die zòò doodkoud was, zòò beven kon, en zulk eene bevende hand zòò doodkoud kon wezen.

„De jongen maakt op mij den indruk of hij eene misdaad heeft begaan," sprak hij, binnenkomende, nadat hijzelf het viertal in het rijtuig geholpen en het portier gesloten had. — 't Is goed dat het voor het laatst is. Ik wil mijne kinderen niet meer met hem medegeven."

„Hij zal ons ook niet meer vragen, vader!" antwoordde Antoinette. „Als Davida vertrokken is, zien wij hem niet meer."

„Zoo, zou hij met onze nicht medereizen?" — vroeg Hermagen, schertsend.

„Wie weet het? Het zou mij niet verwonderen als Karel Revelink nicht Davida ten huwelijk vroeg."

„Dan is er maar één paar bedorven," mompelde de oude Heer, en begaf zich naar zijne kamer.

Maar de dames spraken voort, en vertelden elkaâr

wat zij al hadden opgemerkt, dat tot bevestiging kon strekken van hare meening, dat Karel en Davida het eens waren. Antoinette durfde wedden, dat hij nicht naar Amsterdam zou brengen; Magdalena twijfelde er niet aan, of de oude Mazaron zou zijne toestemming geven; en Agnes beweerde: dat dominé Revelink zeer blijde mogt zijn, dat zijn zoon zulk eene partij deed, daar niemand anders hem tot man zou willen hebben. Mevrouw meende echter dat het beter zou zijn als Davida een degelijken echtgenoot kreeg, en Karel Revelink naar de Oost ging, die, in de schatting van mevrouw Hermagen, alleen door losbollen en slaven was bewoond.

„Met zulk een man kan Davida niet gelukkig wezen,'' zeide mevrouw.

„Och, dat zal ze toch wel nooit zijn; ondanks al haar geld,'' oordeelde Antoinette.

„*Wij* hadden het beter kunnen gebruiken!'' zeide Magdalena, maar zonder zweem van spijt; want al die plannen welke men op het vermogen der nichten Marazon had gebouwd, waren in het vergeetboek geraakt.

„Och, kinderenlief! dan waart gij misschien even dwaas als nicht Davida.''

„Hé, ma! hoe kunt gij dat zeggen!'' riep Agnes; want dat was al zeer ongeloofelijk.

Zonderling, terwijl wij het telkens gewaar worden dat niemand straffeloos de aanraking met den gouden staf der fortuin weêrstaat, meent toch ieder voor zich dat *zijn* hart vrij zou blijven van dien invloed. Mevrouw Hermagen ook; zij sprak wel voor hare dochters, maar niet voor haar-zelve.

Het was reeds laat toen de dames te huis kwamen. Revelink trad nog even binnen om afscheid te nemen, omdat hij den volgenden dag welligt geene gelegenheid zou hebben. Dat afscheid was veel koeler dan de dames Hermagen verwacht hadden, en versterkte haar in de overtuiging, dat Revelink hare nicht wel conduiseren

zou. Maar toen zij het den anderen dag van dominé Revelink, die de logée vaarwel kwam zeggen, trachtten uit te vorschen, bleek deze er niets van te weten.

Des namiddags bragt de familie gezamenlijk Davida naar de stad; Hermagen hielp haar in de diligence; de conducteur blies zijne krachtige dissonanten, en met een verligt hart keerde men naar *Bouw-lust* terug.

„Doe het hek maar goed digt, meisjes!" zeide de oude Heer. „Als er ooit weêr eene vigilante met koffers komt, is er niemand t'huis!"

Mevrouw was het geheel met hem eens, en de dames riepen eenparig: dat zij zulk eene logée niet meer wenschten.

Drie dagen later kwam er reeds een brief uit de hoofdstad.

„Kom aan, nicht is toch dankbaarder dan ik dacht," zeide Hermagen, het wapen der Marazons verbrekende, „of heeft zij ook iets vergeten?"

„Zij heeft de meid geen fooi gegeven," antwoordde Agnes.

„Zoo? Nu, die zit er al vast niet in," vervolgde de oude heer, den brief verder ontvouwende. „Wacht eens die is van Marazon-zelf... Wat drommel! de diligence is aangekomen zonder Davida... „ik heb ze ook gisteren te vergeefs gewacht"... Wat is dat! Davida is nog niet t'huis... Lees gij het eens, Leen!"

Magdalena las den brief voor. Neef Mazaron had zich op den afgesproken tijd naar het bureau der diligence begeven, maar hij had niets van zijne dochter gevonden, dan een paar koffers, die hij al driemaal had doorzocht, zonder schijn of schaduw van een brief te vinden. Hij vond dat te onbeleefd van Davida, om aan geen misverstand te moeten geloóven, en verzocht dus mededeeling van den dag waarop zij de reis maken zou.

„Maar ik heb haar toch zelf op de diligence gebragt!" riep Hermagen, „haar en vier koffers en twee hoedendoozen en een reistas. — Dan is zij weggeloopen!"

„Geschaakt, pa! geschaakt door Revelink!" riep de eene.

„Nu herinner ik mij," liet de ander volgen, „dat zij volstrekt niet wilde dat wij haar hielpen pakken. Wij hebben er nog mede gespot, dat zij vreesde dat wij iets zouden achterhouden."

De oude Heer Hermagen keek zeer bedenkelijk.

„Ik heb geen Revelink gezien," zeide hij.

„Maar hebt gij hem in de stad gezien?"

„Ook niet; anders loop ik den jongen nog al eens tegen 't lijf; hij is altijd op straat. Wij zullen maar terstond eens naar dominé Revelink gaan."

Het was zaturdag, en dominé Revelink zat aan zijne preek. Het was dus moeijelijk gehoor te krijgen; maar om het gewigt der zaak werd Hermagen eindelijk toegelaten, en na een half uur wachten verscheen de Predikant.

„Neem 't mij niet kwalijk, dat ik u stoor, dominé!" begon Hermagen, „maar — is uw zoon t'huis?"

„Dat zou de huishoudster u beter kunnen zeggen — ik geloof het niet; 't is zoo wat zijn kantoortijd."

„Ja, maar is hij in de stad?"

„Dàt denk ik wel. Waarom niet?"

„*Ik* geloof het *niet* dat hij in de stad is."

„Wel mogelijk; hij doet meer van die uitstapjes, en ik heb het dezer dagen nog al druk met huisbezoek en beurten, zoodat ik hem niet juist gemist heb."

„Maar 's middags?"

„Och, hij eet nog al eens buiten 's huis."

„En 's avonds?"

„Ja, zie-je, mijnheer Hermagen! men kan zijne jongens aan geen touwtjes leggen. Meestal zit ik 's avonds

in mijne studeerkamer. Maar, mag ik vragen: wat gij eigenlijk met mijn zoon hebt uitstaan?"

„Niets, dominé! niets; ik heb alleen een vermoeden, dat hij met mijne nicht de wijde wereld in is!'

„Wat zegt ge! Wel te duiker! Kom, kom! Dat is niet mogelijk! Naatje!" en de Dominé schelde en riep te gelijk de huishoudster, die weldra verscheen, en verklaarde: dat zij den jongenheer sinds woensdag niet gezien had.

„Wel te deksel! dan is hij weg! En met Davida, zegt-ge? Jongen, jongen! Maar — maar — hoe weetge 't?"

„Ik weet het niet; ik vermoed het maar. Mijne nicht is woensdag-middag vertrokken, en tot heden toe niet in Amsterdam gearriveerd."

Dominé Revelink kon zijne verbazing niet meester worden. Eindelijk sloeg Hermagen hem voor, om op *zijne* kosten naar Amsterdam te gaan, en de zaak verder te onderzoeken.

„Heel goed, waarde vriend! heel goed. Ik zou maar aanstonds gaan."

„Ja, maar — dan heb ik een klein verzoek, ik heb mijn huishouden, en ben niet zeer bij kas. Er moet altijd een fonds zijn voor de loopende uitgaven, begrijpt-ge?"

Het was waar wat Hermagen daar zeide. Zijne inkomsten en uitgaven stonden zoo juist in evenwigt, dat er geen reserve-fonds bestond. Waarvan zou hij 't ook hebben aangelegd?

Dominé Revelink begaf zich naar zijne slaapkamer, om uit de ijzeren kist het noodige geld te krijgen, maar bleef zoo lang weg, dat zijn bezoeker begon te meenen dat hij in verstrooijing weder aan het werk was gegaan. Eindelijk echter kwam de predikant terug, maar bleek en ontsteld, en met een bankbiljetje tusschen de vingeren, dat hij bevend aan Hermagen overreikte.

„De politie moet er niet in gemoeid worden, hoor

mijnheer Hermagen! Wij moeten dat onder ons laten blijven — geene politie! Volstrekt geene politie! Zoek mijn zoon op, bid ik u, en breng hem t'huis."

„Maar, als hij niet wil?"

„Dan — dan... Dank God dat gij geen zoon hebt, mijnheer Hermagen!" sprak de predikant, terwijl hij met beide handen zijn gelaat bedekte.

„Kom, Dominé! hij is jong; wij hebben allen onzen tijd gehad," troostte de eigenaar van *Bouw-lust.* „Als hij met het meisje trouwt, is alles in orde — dan rangeert hij zich geheel."

Dominé Revelink schudde treurig het hoofd, en wischte zijne tranen weg.

„Neen Hermagen! een jongen die steelt!"

De predikant kon niet verder spreken. Hij had reeds te veel gezegd, en op hetzelfde oogenblik berouwde 't hem een ander deelgenoot van zijn geheim te hebben gemaakt. De ijzeren kist bevatte slechts effecten en één bankbiljet; de overigen waren verdwenen. Op den woensdag-avond toen Karel voor het laatst met de logée uitging, had dominé Revelink gepreekt, en zijne sleutels in zijn huisjas gelaten; daar had zijn zoon misbruik van gemaakt, en nu verklaarde het zich waarom hij toen zoo bleek en zoo koud was geweest, en zulk een akeligen indruk op Hermagen gemaakt had.

„Wij willen er het beste maar van hopen, Dominé!" sprak Hermagen, heengaande, „zoodra ik iets weet, schrijf ik 't u; en vreemden zullen wij er niet inmengen." Had die rampzalige den gewonen weg maar gevolgd — dacht hij in zich-zelven — Marazon zou hem zijne dochter niet geweigerd hebben.

V.

MEVROUW REVELINK.

Eenige weken zijn voorbijgegaan. Wij zijn weder op *Bouw-lust* te midden der familie Hermagen.

„En was het toen afgeloopen?"

„Ja, toen was het afgeloopen," antwoordde Hermagen op die vraag van eene zijner dochters, terwijl hij zich gemakkelijk in zijn armstoel uitstrekte, dat hij wel doen mogt na de reis van welke hij een paar uren geleden was teruggekeerd.

„Wat dacht gij, Marie!" vroeg Handelaar, die, met Hermine's hand in de zijne, tegenover hem was gezeten, „dat er eene bruiloft zou zijn aangelegd?"

„Eene bruiloft wel niet," antwoordde Marie, „maar eene collation of zoo iets; al ware 't enkel voor de getuigen."

„Dat zag er wel naar uit," sprak Handelaar, „Mazaron en Revelink schenen te wedijveren wie het somberst en ernstigst zou wezen."

„'t Zou mij niet mogelijk zijn geweest," voegde Hermagen er bij, „aan eenige partij deel te nemen. Ik ergerde mij te veel aan het onbeschaamde gezigt van Revelink, en had te veel medelijden met Davida, die het slagtoffer van hare dwaasheid en domheid is geworden. Laat-je toch nooit schaken, meisjes!" vervolgde hij schertsend tot zijne dochters.

„Och, vader! wij zouden het doen om u het genot van een reisje te geven," lachte Agnes.

„Een mooi reisje om zulk een knaap uit Gent te halen! Gelukkig nog, dat ik middelen had om hem mede te krijgen! — Marie!" zeide hij tot zijne gade, „ik had niet gaarne gewild dat men *ons* huwelijksreisje zoo verstoord had."

Mevrouw Hermagen had dat óók niet graag gewild, zeide zij, en haalde toen op van hare huwelijksreis naar Driebergen en Zeist, de eenige die zij ooit had gedaan. Maar Hermagen had nu Brussel en Antwerpen gezien, en sprak thans met deernis over dat schamele reisje door Utrecht. Allen luisterden naar zijne wel wat sterk gekleurde verhalen, en toen begon Handelaar ook te vertellen van 't geen hij gezien had, hetgeen mevrouw gedurig met hare ervaringen op 't stuk van reizen vergeleek, zoodat men van Zeist naar Berlijn, en van Weenen naar Driebergen werd verplaatst.

„Ik zou wel in de plaats van Davida willen zijn," begon Antoinette.

„Zóó?" lachten de overigen, „Dat is opregt! wij niet."

„Dan zou ik Parijs toch zien!"

„Ei? Ei?" spotte Handelaar. „Als ik 't maar geweten had, dan had ik Revelink een wenk kunnen geven!"

„Dat zou niet gebaat hebben," sprak Magdalena, „want hij heeft alles gedaan om den bruidschat."

„En die zal hier niet groot zijn," zeide mevrouw Hermagen, en toen ze dat zeide, trok Hermagen een gezigt als of daar een diep geheim door verraden was, en de dochters en Handelaar schertsten er mede, terwijl Davida en Revelink niet gespaard bleven.

„'t Is toch een heele togt naar Parijs!" begon Mevrouw weder. „Toen wij naar Driebergen gingen, hadden wij vier koffers bij ons."

„Davida heeft er zeker wel vijf-en-twintig. Reken maar eens wat zij medebragt toen zij hier kwam, en nu gaat zij voor een heel jaar van huis."

„Ja, maar ze moest hier ook geschaakt worden!" lachtte Agnes.

Hermagen zeide nu dat de bekendheid, die al het gebeurde, in weerwil van zijne geheimhouding, gekregen had, eene voorname reden was, waarom Revelink en zijne vrouw een tijd buiten 's lands gingen; dan kon het voorgeval-

lene in het vergeetboek raken. Na zijne terugkomst zou het echtpaar bij den ouden Mazaron gaan inwonen, en Revelink werk van eene betrekking maken. Vooreerst leefde hij maar van het vermogen van zijn schoonvader, in afwachting dat deze verzameld zou worden tot de geslachten, wier geschiedenis en wapenen hij aan de vergetelheid ontrukte.

Het scheen evenwel dat in den laatsten tijd de oude heraldicus minder smaak in zijn werk begon te vinden. Terwijl de familie Hermagen gezellig en opgeruimd hare dagen op *Bouw-lust* doorbragt, met den pas verklaarden minnaar van Hermine, was Mazaron alleen gebleven in zijn groot huis, en men zag hem minder dan vroeger aan zijne schrijftafel, maar des te meer peinzend tegen den schoorsteen of het raam geleund, en soms liet hij het eindje pijp, zijne onafscheidelijke gezellin, naast zich liggen, zonder er aan te denken. Thans was, ja, zijne dochter wettig gehuwd; en 't was een steen van zijn hart, dat de angst en kommer, die in de laatste weken, door 't verdwijnen zijner Davida, hem vervuld hadden, op die wijze waren geëindigd; maar al dacht hij in den regel weinig aan de wereldsche zaken, nu toch konden geene wapens en blazoenen de vraag uit zijnen geest bannen: of Davida gelukkig zou zijn? Die vraag kwam gestadig in hem op, en dan *kon* hij niet meer werken. Dan kwam er een nevel over de schitterendste wapens, en de historie zelfs van het beroemdste geslacht werd verduisterd door die donkere periode uit zijne eigen geschiedenis. Had hij, die de eer en den roem van lang gestorven familiën aan het licht zou brengen, niet beter gedaan met voor de eer van zijn eigen naam, en voor het geluk van zijn eigen kind te zorgen? Het was te laat! Dat besef pijnigde hem onophoudelijk, en vaak werd bij die overdenking zijne ruime studeerkamer hem te eng. Dan liep hij door zijn groot huis de rijk gemeubelde vertrekken uit en in, waar enkel stilte heerschte, en hoe vol

en overladen zij waren met pracht en weelde, toch eene koude en kelderachtige lucht hem te gemoet kwam. Ook dáár vond hij afleiding noch rust, en niet zelden verliet hij dan zijne woning, en dwaalde onwillekeurig naar den Buitenkant, waar hij vroeger zoo getrouw zijne wandelingen deed, en de sloeproeijers en schoenpoetsers hem nog kenden. Soms dacht hij zich dan terug in den tijd toen hij met moeite het dagelijksche brood verdiende, en verpoozing zocht en vond in die wandelingen, meest alleen, maar dikwijls ook met Davida — met Davida! Helaas *zij* was niet meer bij hem. Dat stiet hem in de werkelijke ledigheid terug, en treurig keerde hij telkens huiswaarts, om weder te beproeven of hij zijne groote taak kon voortzetten; maar de lust en liefde voor den arbeid zijns ganschen levens waren verdwenen; slechts werktuigelijk vervolgde hij dien, en de uitgever voorzag reeds dat er niets anders van in het licht zou komen, dan het prospectus, dat nog altijd in de hoofdsteden van Europa zwierf.

Zoo gingen dagen, en weken, en maanden om. Het wapenboek vorderde weinig, doch Mazaron had het daarom noch geenszins opgegeven; als zijne dochter maar eerst terug was, dan zou hij wel weder lust voor zijn arbeid krijgen. Lust, ja; maar kracht? Al geeft men steeds aan het hoofd de eer, ook het hart heeft zijn deel, en een groot deel, aan elken menschelijken arbeid, en als het werktuig geleden heeft, dan is van het werk niet veel te verwachten. Dat Mazarons hart geleden had, dat zag men hem aan bij den eersten oogopslag. Wie zou gedacht hebben dat er nog zoo veel gevoel huisde in dien ouden, droogen heraldicus?

Eindelijk kwamen Davida en haar echtgenoot terug, maar toch niet de ijver en kracht van den ouden Mazaron. Hij zette zich wel aan de schrijftafel, en opende zijne portefeuilles wel weer, maar de eerste week vlotte het niet, en de tweede week nog minder. Dat

schreef hij aan andere oorzaken toe, en besloot eene week of vier te rusten; maar de vier weken werden er zes, en de zes werden er twaalf, en de uitgever maakte scheurpapier van de prospectussen, en schreef aan zijne correspondenten om geene bestellingen meer op het werk aan te nemen.

„Le grand mal!" zeide Davida, toen haar vader op een namiddag haar weder zijn nood klaagde. „Ik zie niet in waarom gij dat werk zoudt voortzetten."

„Maar, ik heb er mijn gansche leven aan besteed."

„Des te erger; dan hadt gij 't al veel eerder moeten staken. Het heeft u nooit anders dan moeite, en in den laatsten tijd een schat van geld gekost."

„Dat zal zijne rente wel opbrengen, Davida! als het maar in het licht is verschenen."

Davida haalde hare schouders op.

„Ik zou er maar niet meer aan denken," sprak zij, en om hem daartoe behulpzaam te wezen, legde zij hem een paar rekeningen van haar toilet voor.

„Al weer geld! Weet gij wel dat ge veel verteert?"

„Welnu, waartoe anders heeft men geld dan om het te verteren?"

„Maar dat kan zoo niet blijven. Revelink moet zelf voor u gaan zorgen."

„Mijn hemel, vader! gij weet toch dat hij niets liever wil dan dat; maar handelszaken raadt gij-zelf hem af, en anders is er niets."

„Ik ontraad hem niets dan zaken waarvan hij geene kennis heeft. In allen gevalle — als hij maar niet zoo veel geld verkwistte!"

„Verkwistte! Men moet toch leven naar de wereld waarin men verkeert. Dat wij uitgaan, spreekt van zelf, en dat wij menschen zien, is natuurlijk. Ik vat niet waarom gij over die dingen valt — als gij geen geld hadt, à la bonheur, maar thans!"

„Ja, maar..."

„Welnu, als wij u te veel zijn, *wij* hebben nooit gevraagd om bij u te komen inwonen; *wij* hebben nooit verlangd op uwe kosten te leven!" viel Davida hem in de rede, en zij had gelijk. Het een zoo wel als het ander was geheel vrijwillig door Mazaron toegezegd, of liever opgedrongen; want Revelink had zich voorgesteld, toen hij haar schaakte, om buiten 's lands te leven, eerst van 't geen hij-zelf had medegenomen, en later van 't geen Mazaron aan zijne dochter geven zou. Zij-zelve had zijn voorgewend plan, om in den vreemde een bestaan te zoeken, te romanesk gevonden om er niet de voorkeur aan te geven. Maar de beide vaders waren verstandiger geweest, en Mazaron had hun alles beloofd wat zij verlangden, en nu maakten zij van die beloften een onbegrensd gebruik. Zoo dikwijls Mazaron zich beklaagde, werden zijne toezeggingen hem voorgehouden, en dan zweeg de oude man. Hij wilde nog liever zijn laatsten penning geven, dan weder van zijne dochter gescheiden zijn.

De jonge mijnheer en mevrouw Revelink leefden dus onbekommerd op den rijksten voet. Was Davida's toilet voorheen reeds prachtig, nu kende het in weelde geene perken. Doch het fortuin der Mazarons was zoo groot, dat er iets van gevorderd mogt worden.... Wat hadden de Hermagens er een genot van kunnen hebben!

Hermine kreeg niet eens een bruidschat toen zij de echtgenoote van Handelaar werd; maar dit belette niet dat kort te voren ook Agnes verloofd was, en dat in de bruidsdagen Antoinette een parure kreeg van een zeer bekenden onbekende. „Ik wist wel," zeide mijnheer Hermagen, „als er maar één schaap over de brug was, zouden de anderen wel volgen."

„Wij moesten eene kennisgeving aan neef Revelink zenden, George!" sprak de bruid, terwijl haar verloofde, door zijn aspirant-zwager geholpen, de huwelijks-communicatiebrieven gereed maakte."

„Waarom?" vroeg Handelaar. „Ik zie er geene reden toe. Ik ben niet voornemens met die menschen omgang te houden."

„Ja, maar 't is toch familie."

„Wie weet wat ze u in 't huwelijk geven!" — zeide Magdalena. „Ik zou 't maar doen, George!"

„Wij hebben hunne cadeaux niet noodig, en dat zou wel de laatste reden zijn, waarom ik aan dien Revelink schreef. Maar eene bruid moet haar zin hebben — daar ligt de brief al."

„Geschreven namen!" hernam de bruid, en zette den naam, dien zij geene twee weken meer dragen zou, onder dien van haren bruidegom. „Wacht, ik zal er nog een post-scriptum bijzetten," en zij schreef: „Hoewel zij er zich niet mede vleijen durft, zou toch eene mondelinge felicitatie van nicht Davida zeer aangenaam zijn aan hare nicht

Hermine."

„Foei, dat meent gij niet! Als gij mijne vrouw waart, zou ik den brief verscheuren! Maar geniet thans uwe vrijheid nog maar eens!" schertste Handelaar, waarna hij den brief sloot, de twee cachetten er op afdrukte, en het adres schreef.

„Hé, leven die menschen nog?" riep Revelink uit, toen hij den brief gelezen had. „Zie eens hier, Davida, je nicht Hermine is de bruid — en zij inviteert je op de bruiloft."

„Hermine is nog de beste," antwoordde Davida, die, al bekende zij het zich-zelve niet, iets, dat naar dankbaarheid zweemde, in zich voelde ontwaken, toen zij dat ongevraagde bewijs van aandenken las. Zij genoot tegenwoordig slechts beleefdheid en betaalde diensten: vriendschap en genegenheid waren haar vreemd.

„Gij begrijpt wel wat dat beduidt?" vervolgde haar echtgenoot, „de menschen willen een presentje."

„Welnu, dat moesten we hun geven!"

„Zend hun dan maar geld, dat zullen zij het best kunnen inschikken: wat hebben die Hermagens gevlast op de nalatenschap uwer tantes! Maar die is hun ontgaan, en ze zijn nog even schriel als voorheen."

„Ik geloof toch dat zij gelukkig zijn, Karel! Zij zijn zoo vrolijk."

„Zoo houden zij zich voor u om hun spijt te verbergen."

„'t Is mogelijk!" hernam Davida, met een zucht, „maar ik heb sedert mijn verblijf te Elsingen niet hartelijk meer gelagchen."

„Ik houd ook niet van dat insipide gelach; bovendien zij lachten slechts uit zenuwachtigheid — misschien van spijt."

„Ik zou toch nog wel eens willen mededoen! Willen wij eens naar Elsingen gaan, Karel?"

„Zijt ge dwaas!" antwoordde Revelink, „wat zouden wij in Elsingen doen? Gij hebt immers hier uwe conversatie, uwe vrienden?"

„Die bevallen mij niet."

„Dat spijt me voor je, Davida! maar 't is ook moeijelijk het u naar den zin te maken. Te Parijs beviel de conversatie u óók niet; vóór wij getrouwd waren, hadt gij in 't geheel geene vrienden, en dat droeg uwe goedkeuring ook al niet weg."

„Als *gij* maar wat meer bij mij waart."

„Kom, kom, kind! De wittebroodsweken zijn om, en een man kan niet altijd t'huis zitten."

„*Altijd* wil ik ook niet; maar gij gaat elken avond uit."

„Ik mag toch de couranten op de sociëteit wel gaan lezen?"

„Ja maar gij speelt er."

„Waarom niet? Ik maak graag een partijtje, en vader noch gij hebt idée van spelen. Bovendien, Davida! wij zijn overeengekomen dat elk van ons zijn eigen weg zou bewandelen; ik begrijp dus niet wat gij van mij verlangt."

Beide zwegen. Davida had nog altijd den brief van het bruidspaar vóór zich; zij las nogmaals dat korte postscriptum, en dacht zich daarbij op *Bouw-lust*, waar thans de bruidsdagen gevierd werden; en zij vergeleek die met haar eigen bruidsdagen, zonder vreugd of feestelijkheid. Zij herinnerde zich die vlugt en die achterhaling, en dien terugkeer bij haar vader, en die droefgeestige plegtigheid van haar huwelijk. En toen die ballingschap in eene stad, waar zij niemand kende, en waar de levenswijze haar tegenstond, en, eindelijk, die terugkomst in de vaderlijke woning, en dat leven zonder... — ja, zij wist niet wat er aan ontbrak, want zij had Revelink lief, en was wel met haar vader, maar iets ontbrak er..... misschien was er wel iets te veel. Op de bovenkamers in de enge straat was zij gelukkiger.

„Zend hun maar vijf-en-twintig gulden?" zeide Karel, toen hij, na eenige oogenblikken het vertrek verlaten te hebben, geheel gekleed om uit te gaan, terugkeerde.

„Gaat gij uit?" vroeg zijne vrouw, zonder op die eerste woorden te letten.

„Ik wenschte dat gij dat onderwerp nu liet rusten," antwoordde hij wrevelig. „Mij dacht dat wij er straks genoeg over gesproken hadden. Verveelt gij u alleen, ga dan naar boven bij uw' vader, die zit ook alleen." En hij verliet de kamer, en kort daarop hoorde men de huisdeur digtslaan.

Er was weinig noodig om Davida, in de gemoedstemming, waarin zij thans verkeerde, te doen weenen. Zij weende lang en hartstogtelijk, en de avond was reeds verre gevorderd toen zij zich naar de kamer van haar vader begaf, die, al arbeidde hij niet, het grootste gedeelte van den dag daar te vinden was.

„Nog bezig, vader?" vroeg zij, en hare stem klonk als in die dagen dat zij nog met hem alleen leefde, en in haar geest zijn arbeid deelde.

„Ja, David," antwoordde de oude man, haar den

naam gevende, dien hij haar vroeger steeds gaf. „Ik heb de portefeuilles weêr eens opengemaakt, niet voor mij, want ik ben er te oud voor geworden: maar ik heb er een plan mede: als Karel mijn werk eens voltooide. Hij behoeft maar te regelen, te schikken, niets meer; alles is er — ten minste het grootste gedeelte, en het weinigje dat er nog rest, zou ik zelf dan nog misschien wel kunnen doen."

„Zou *ik* u niet kunnen helpen, vader?"

„Gij? wel neen, David! dat is geen vrouwenwerk. Maar als uw man het deed, dan zou hij wat meer t'huis zijn, en iets nuttigs doen. Gij moest er hem eens over spreken."

„Hij zal niet willen, vader!"

„Niet willen!" herhaalde de oude man driftig, „maar hij wil toch wel leven van mijn geld, niet waar? Hij is het verpligt, David! Hij *moet* het doen, als hij een greintje eergevoel in zijne ziel heeft."

„Welnu, ik zal het hem voorslaan," antwoordde Davida, om een einde aan die teedere kwestie te maken, en toen zette zij zich naast haar vader neêr, en terwijl zij met het hoofd op zijn arm leunde, las zij een paar regelen met de duidelijke fransche hand van haar vader geschreven. Zij herinnerde zich er eenige bijzonderheden bij, die Mazaron haar in vroeger jaren verteld had, en zij deelde die op vragenden toon mede.

„Juist, David! juist," sprak de heraldicus, zijn arm om haar henen slaande; en hij vulde aan wat zij nog vergeten had, en kwam toen op een ander geslacht, dat in eene andere portefeuille geborgen was, en langzamerhand lagen al de portefeuilles geopend op tafels en stoelen, en zaten vader en dochter weder verdiept in het boek, dat voorheen het brandpunt van hun leven was geweest. Het was of die oude tijd wedergekeerd, en daarmede ook het gevoel ontwaakt was, dat Mazaron in die dagen bezielde. Hij gevoelde weder lust, en ijver, en

kracht om den reuzen-arbeid ten einde te brengen, en sprak over zijne geliefde studie met een vuur, dat in de laatste jaren bij hem scheen uitgedoofd.

„Dat moet gij méér doen, David!" zeide de oude man, toen de pendule middernacht sloeg, „gij moet méér hier komen des avonds, dan zal *ik-zelf* nog wel volbrengen wat er ontbreekt, en dan zullen wij weêr eens gelukkig zijn, David!"

Mazaron kuste zijne dochter hartelijk goeden nacht, en voor het eerst wachtte deze de tehuiskomst van Revelink niet in den salon af.

Davida nam het zich ook voor om, zoo mogelijk, elken avond haar vader gezelschap te houden. Elk genot dat wij smaken, nemen wij ons in den regel voor spoedig te herhalen, en voor haar waren die uren voorzeker uren van genot geweest. Maar mijnheer en mevrouw Revelink leefden in de wereld. De volgende drie avonden gingen zij uit; op den vierden avond ontvingen zijzelven; den vijfden was zij te vermoeid, en van dat goede voornemen kwam vooreerst niets, en kwam nimmer iets.

Het is eene oude spreuk, maar zeer zeker pleit dit niet tegen hare waarheid, dat, even als de lamp, vóór haar het licht begeeft, eene laatste heldere flikkering afwerpt, ook de menschelijke geest, na jaren lang steeds in kracht te hebben verloren, een oogenblik uit die toenemende dofheid ontwaakt, wanneer het uur nadert, dat zijn licht op aarde voor altijd zal worden gebluscht.

Weinige maanden later was Jan Mazaron zijne zusters in het graf gevolgd.

„Ik weet niet of ik u feliciteren of condoleren zal, Revelink!" sprak een van diens vrienden, toen hij weder voor het eerst in de sociëteit kwam. „Er wordt toch niets aan dien ouden man verloren; maar misschien wordt er wel wat gewonnen door zijn' dood, hé?"

Revelinks vriend knipoogde veelbeduidend, en gaf door

eene eigenaardige mimiek te kennen, dat hij zeer wel het antwoord begreep, dat hij kreeg:

„Och, de man was niemand in den weg.”

„Hij deed niets meer in zijn laatsten tijd, niet waar?”

„Zoo wat bladeren in oude boeken,” antwoordde Revelink onverschillig, „daarmede heeft de man zijn gansche leven doorgebragt. Nuttelooze studie.”

„Heraldiek is het, niet?” vroeg een derde zich in 't gesprek mengende.

„Juist — ja, daar zijt gij ook nog al sterk in.”

„Dat niet, maar 't is altijd een aardig vak. Ik heb eene gansche verzameling wapens in lak; hoe ik er aan kom, weet ik zelf niet, maar nu ik ze eenmaal heb, wil ik er wel eens méér van weten. Uw schoonvader had zeker eene goede bibliotheek over zijne liefhebberij.”

„En portefeuilles vol aanteekeningen.”

„Die zou ik wel eens willen zien.”

„Gij kunt ze krijgen, dan ben ik ze kwijt, want ze zijn niet meer dan stofnesten. Laat ze maar eens halen.”

De dilettant-heraldicus zond, volgens afspraak, eenige dagen later, zijn' oppasser met een kruiwagen. Juist was Davida in de bibliotheek, toen Revelink de portefeuilles te voorschijn haalde om die mede te geven.

„Laat gij ze inbinden?” vroeg zij, met een blik van dankbaarheid; want het deed haar goed, dat hij, die anders zoo onverschillig was voor haars vaders studie, die hulde bewijzen wilde aan het werk, waaraan hij zijn gansche leven gewijd had.

„Inbinden!” herhaalde hij, „die prullen! Ik heb ze aan een' vriend gegeven. Dat ruimt op.”

„Weggeven! De portefeuilles van vader weggeven! Dat nooit!”

„*Gij* zult er toch niet meer in lezen?”

„Dat is de vraag niet, maar ik heb liefde voor dat werk. Ik heb het zien worden; het was mijn vaders

eenige bezigheid en eenige uitspanning. Als jongeling is hij het begonnen, als man heeft hij er zijne beste krachten aan besteed, en als grijsaard was dat boek nog zijne eenige verpozing, zijn laatste genot; het was zijne laatste gedachte op zijn sterfbed."

„Wees nu niet kinderachtig! dat was eene manie van uw vader, meer niet; en of dat boek nu nutteloos hier ligt, of dat een ander het heeft, zal wel hetzelfde zijn."

Maar Davida bleef er zich met kracht tegen verzetten en hoe Revelink ook betoogde, dat hij een gek figuur maakte, door ze niet mede te geven, en dat de portefeuilles nergens toe dienden; Davida hield vol, en de oppasser vertrok met een ledigen kruiwagen, en de boodschap, dat mijnheer de boeken niet vinden kon. Revelink was intusschen de man niet om zijn wil op te geven. Eenige weken daarna werden, bij afwezigheid van Davida, de portefeuilles het huis uitgedragen, en de vrucht der onvermoeide studie van Mazarons gansche leven werd het eigendom van een dilettant-heraldicus. Maar het werd ook de onoverkomelijke klove tusschen de echtgenooten Revelink. Dat boek, waarvan Mazaron eens zijn geluk afhankelijk stelde, werd thans de oorzaak van het ongeluk zijner dochter. De twist, die ten gevolge van het wegschenken der portefeuilles plaats had, bleef onverzoend, en van het oogenblik af, dat Revelink en zijne gade in het volle bezit der vaderlijke nalatenschap waren gekomen, waren geluk en genot te gelijk met hunne liefde geweken. Beide volgden van toen af hun eigen pad: hun huwelijk was voor God ontbonden, want de ziel van het huwelijk, de liefde, was uit beider hart geweken.



VI.

DE PEETVADER.

Weêr was de lucht helder en hoog, en weêr stroomde de menigte, zoo als op den avond, waarmede wij ons verhaal aanvingen, wel voorbij de Oude kerk, maar traden slechts zeer weinigen er binnen om deel te nemen aan het flaauw ruischende gezang, dat binnen de wanden werd aangeheven En toch is 't dominé Revelink niet meer, die in dit namiddaguur is opgetreden: dominé Revelink heeft zijn laatste preek gehouden — 't was jammer, want de gemeente bemerkte nu, dat hij op 't eind van zijn leven zoo slecht niet preekte. Dominé van Aken staat op den kansel, maar de dagen zijn voorbij dat men hem Aakje noemde, en zijne kerken overvloeiden van hoorders. Hij heeft volstrekt geen loop meer; de vroegere bewonderaars van zijn talent zijn dood, of zij aanbidden de nieuwe zon. Of zijne preken daar aanleiding toe gaven, of de mindere opkomst oorzaak was van het minder gehalte zijner leerredenen, genoeg dat men, bij eene namiddagbeurt van dominé van Aken, even als voorheen bij die van dominé Revelink, „met kogels door de kerk kon schieten."

Ook ditmaal vinden wij er maar weinige dames, en enkele mannelijke toehoorders. In de heerenbanken zitten er slechts twee. In den een, al is hij veel verouderd, herkent men terstond den voormaligen eigenaar van *Bouw-lust*, met zijn goedhartig, vrolijk gezigt, waaraan de grijze haren thans echter eene eerwaardigheid geven, die het vroeger nooit bezat. Naast hem zit zijn schoonzoon Handelaar, aan wiens voorkomen de jaren evenmin kwaad hebben gedaan. Hermine, zijne gade, die in de damesbanken hare plaats heeft, is breeder geworden,

maar zij heeft nog hetzelfde vrolijke gezigtje van voorheen, en hem, wie dit vergeten mogt hebben, wordt de herinnering gemakkelijk gemaakt door een tienjarig meisje, voor haar gezeten, dat een sprekend evenbeeld harer moeder worden zal. Er zitten in dezelfde bank nog twee kleinen, elkaâr onophoudelijk de pepermentjes en eau-de-cologne presenterende, die zij voor deze buitengewone gelegenheid hebben medegekregen. Als zij wat al te druk zijn, worden zij vermaand door eene in zwarte zijde gekleede dame, tante Leen, die, na bij Agnes in zekere omstandigheden het huishouden te hebben waargenomen, thans bij hare zuster Hermine logeert, in afwachting dat zij bij Antoinette eenige maanden gaat doorbrengen. Antoinette was gehuwd met een kapitein der infanterie, die nu met majoors-epauletten in het doophekje zit, naast een jeugdig man, met een verbrand gelaat, en iets boerachtigs in zijne kleeding. De jonge man is de tegenwoordige eigenaar van *Bouw-lust*, en de echtgenoot van Agnes. 'tIs zijn eerste kind, dat te gelijk met den eersten zoon van den majoor gedoopt wordt, en, even als deze, vader Hermagen tot peet heeft. Mevrouw Hermagen is niet in de kerk; de oude vrouw komt na haar laatsten aanval van beroerte niet meer uit; maar zij heeft toch niet gewild dat Marie om haar te huis zou blijven, die anders meestal den zondagmiddag bij haar doorbrengt. In de week is Marie den ganschen dag bezig met de opvoeding van een viertal moederlooze baronnetjes en baronnesjes, en in Elsingen wil men al weder weten, dat Maria met der tijd nog de beste partij doen zal. Voor Magdalena heeft men de hoop opgegeven, sedert zij secretaris is van een liefdadigen vrouwenkrans, zieken bezoekt, armen ondersteunt, bewaarscholen helpt oprigten en besturen, en geen middagpreek meer overslaat.

Maar zij heeft toch een goed en opgeruimd hart behouden, en al plaagt de oude Hermagen haar soms, en al noemen Handelaar, de majoor, en de eigenaar van

Bouw-lust haar de katechiseer-jufvrouw, allen houden toch van haar, en zien haar liever komen dan gaan.

De middagpreek is geëindigd; de kinderen, ook de kleinkinderen van Hermagen, zijn gedoopt, en de vier koetsen met de koetsiers met witte handschoenen rijden voort, de stad door, en den weg naar *Bouw-lust* op. Zij rollen de overige kerkgangers, die te voet kwamen, voorbij, en deze staan een oogenblik stil om den stoet der gelukkigen gade te slaan, op wier lot dominé van Aken had gezinspeeld. Onder die voetgangers is ook een kleine, in diepen rouw gekleede, vrouw. Ondanks zich-zelve werpt zij een blik in die rijtuigen, en beantwoordt met een blik, die hart en ziel doorboort, den groet, dien de gelukkige vaders en de dankbare moeders hare nicht Davida Mazaron toewerpen.

Langzaam en peinzend vervolgt zij haren weg; *zij* heeft geen haast om hare stille vertrekken in Elsingen te bereiken. Haar wacht geen doopmaal, geene gelukwensching — haar wacht niet eens de handdruk der vriendschap, de groet der genegenheid. De weduwe van Karel Revelink leeft stil en afgezonderd van de wereld, van het kleine kapitaal, dat haar schoonvader eens voor de armen verzamelde, en waarvan hare tantes den grond legden. De Predikant had weinig vermoed, dat hij het voor zijn kind bewaren zou. Maar zijn zoon had niets nagelaten, toen eene korte en hevige ongesteldheid hem had weg gerukt, in den bloei des levens. In den bloei? Neen, bloeitijd had dat leven niet gekend, dat geene enkele vrucht had voortgebragt, geene enkele schoone herinnering had nagelaten. Zelfs zijne weduwe beweende hem niet.

De vier rijtuigen rolden de laan van *Bouw-lust* in. Het was 't vroegere *Bouw-lust* niet meer. De moestuin was een fraaije boomgaard geworden; de bloemtuin naar den laatsten smaak aangelegd, met voliéres en een eenden-vijver; en in het land er achter graasden thans, in

plaats van de eenige geit, een achttal lakenvelders, en draafden een paar bruintjes. Het gebouw-zelf was vernieuwd en veranderd; de *lust* had zich praktisch geopenbaard, en, ofschoon de teekeningen altijd in de bibliotheek bewaard waren gebleven, had geene er van tot model gestrekt. Hermagen had er dan ook niets over te zeggen gehad: onbezwaard had hij zijn huis en grond aan zijn schoonzoon verkocht, onder voorwaarde dat hij er een gedeelte van zou blijven bewonen, en er de rente zou kunnen verteren van den koopprijs — het eerste kapitaal, dat hij zich in zijn zestig-jarig leven vergaard had. Maar Hermagen had geen cent schuld; het bewonderenswaardig evenwigt had hij tot den laatsten dag in stand gehouden. En thans, nu drie zijner dochters gehuwd waren, en de beide overige door zijne nalatenschap tegen armoede zouden behoed zijn, leefde hij van zijne renten, en had hij zijne „baantjes" van de hand gedaan. Natuurlijk tegen eenige vergoeding van hen, aan wie hij ze bezorgd had, en die vergoeding werd geheel „geabsorbeerd", zoo als hij het in zijne administratie-taal uitdrukte, door de geschenken aan zijne kleinkinderen en ongehuwde dochters.

„Wel wijfje! zoo ver hebben wij het nooit kunnen brengen met onze kippenbroeijerij!" zeide Hermagen tot zijne echtgenoote, toen hij de rijke en sierlijke tafel overzag; want Agnes had haar best gedaan, of liever de beurs van haar man, en te regt. Het was meer dan tien jaren geleden, dat vijf zusters aan dezelfde tafel waren vereenigd, en de oude luî al hunne kinderen om zich gezien hadden.

„Ja maar, vader! gij krijgt ook niet elken dag twee naamgenooten," — antwoordde Agnes op de loftuiting van haren vader.

„Gelukkig niet!"

„Nu, dat zegt gij maar; gij zijt er toch wat mede in uw schik!"

„Dat geloof ik, kind! en toch werd mij eens toegevoegd: „Dank God, Hermagen! dat gij geene jongens hebt!" Nu, als ieder zulke dochters heeft als ik, heeft men ook geene reden van klagen. En vooral niet, als men er zoo goed afkomt," eindigde hij lagchend. „Niet waar, vrouw?"

„Och, Hermagen!..."

„Nu, zie zoo ernstig niet. Is het niet waar?"

„Ik dacht aan heel iets anders — ik dacht aan hem, die u geluk wenschte dat gij geene zonen hadt."

„Dat was dominé Revelink, meen ik," sprak Handelaar — nu, met *zijn* zoon is het dan ook bedroefd afgeloopen; maar als *gij* een zoon hadt gehad, zou hij beter door de wereld zijn gekomen."

„Kom, kom, Handelaar! wij zijn te oud om elkaâr komplimenten te maken," glimlachte Hermagen, ofschoon hem het komplimentje niet onaangenaam was.

„Neen, in vollen ernst: ik meen het."

„Welnu, dan zal ik eveneens in vollen ernst bekennen: dat ik er nu — ziet ge, *nu* — mij-zelven ook mede geluk wensch."

„Geen wonder, zulke drie schoonzonen!" — schertste Marie.

„Dat nog daar gelaten, kindlief! maar als ik een jongen had gehad, was hij de echtgenoot van Davida Mazaron geworden!"

Mevrouw Hermagen knikte toestemmend.

„En ziet ge, kinderen! ik geloof niet dat wij er over te klagen hebben, dat het fortuin der Mazarons in andere handen is gekomen dan de onze."

„In wiens handen is het nu?" vroeg de majoor.

„Ik geloof, majoor!" dat het er mede gegaan is zoo als het gaan zal met het bataillon dat gij kommandeert, en waar gij, na verloop van eenige jaren, niets meer van zien zult.

„Dan behoeft gij voor uwe kleinzonen althans niet bang

te zijn, vader! dat zij door *dat* fortuin ongelukkig worden," sprak Handelaar, en stelde een dronk op de doopelingen in, die nu uit de wieg genomen werden, en met de respective bakers de ronde deden — eene plegtigheid, blijkbaar meer ten gerieve der bakers dan van de zuigelingen of de familie.

„De reis heeft hem geen kwaad gedaan, majoor!" zeide Hermagen, want de majoor was met zijne vrouw voor de doopplegtigheid uit eene andere provincie gekomen, opdat de peetvader zijn tweevoudig peetschap te gelijk zou kunnen aanvaarden. — De reis heeft hem geen kwaad gedaan, maar de Hermagens kunnen tegen reizen, niet waar, vrouw? Op uwe reis naar Zeist en Driebergen...

„Och, Hermagen! dat is al zoo lang geleden!"

„Maar gij spreekt er toch gaarne van."

„Ja, ja, moeder!" plaagden de dochters — vertel ons nog maar eens van uwe reis!

Maar mevrouw gaf geen gehoor aan dien wensch, die evenwel het gesprek tot de dagen van voorheen terug bragt, en weder een aantal oude voorvallen ter tafel deed komen, natuurlijk ook nicht Davida."

„Heb gij ze wel gezien, Leen?" vroeg Marie.

„Zeker! ik zie ze elken zondag-middag."

„Ik zou haar nog wel eens willen ontmoeten," zeide Antoinette. — Hoe leeft zij?

„Heel sober. Gij weet dat Revelink alles verspeeld heeft, en het armenfonds van den dominé het eenig middel van bestaan zijner weduwe is."

„Wij moesten er iets aan doen!" zeide de oudste; maar Magdalena wenkte haar, dat Agnes zich dat reeds ter taak had gesteld. Ook Mevrouw Hermagen verloor hare nicht niet uit het oog, en Magdalena bragt menig uurtje met de weduwe van Karel Revelink door, die, dank zij haar, ook andere zorg dan materiëlen onderstand ontving.

„Ik heb nog altijd vijf-en-twintig gulden van haar liggen, Leen!" fluisterde Hermine achter haar echtgenoot om — gij weet wel dat geld, dat zij mij in mijne bruidsdagen zond. Handelaar wilde er niets voor koopen, en zeide: dat er wel een tijd zou komen, waarin Davida behoefte daaraan had. Morgen zal ik ze u geven, met de interest er bij.

„Wist gij wel dat ik zulk een goed profeet was?" vroeg Handelaar, maar toen bij dat woord „profeet" Magdalena ernstig zag, vervolgde hij: — „Nu, zusje! kijk er maar niet boos om; ik zal 't goed maken met uwe bewaarschool... Hè, ja, Leen! waarom geeft gij uwe nicht daar geene plaats bij?"

„Wie zegt u dat ik dit niet doen zal? Misschien is die zaak reeds verder gevorderd dan gij denkt."

„Dat zou een goed werk zijn; maar is zij er toe geschikt, Leen?" vroeg Hermine.

„Och, drie jaren van armoede, na tien jaren van rijkdom, maken den mensch beter dan tien jaren van rijkdom na een leven van armoede."

„Schrijf die op, Magdalena!" zeide Mijnheer Hermagen, die de laatste woorden gehoord had — 't is eene goede bladvulling in een tractaatje, en als het blad nog niet gevuld is, schrijf er dan achter: 't fortuin dat ons ontgaat, is soms méér waard dan 't fortuin dat men krijgt.

OVER DE HEINING.

GESCHIEDENIS VAN EEN VOGEL DIE NIET VLIEGEN KON.

Ik roep uwe verbeeldingskracht te hulp, waarde lezers. Waarschijnlijk zal ik ze in deze bladzijden meer noodig hebben; waarschijnlijk zult ge iets meer moeten zien, dan ik u doe zien. Voor 't oogenblik echter verg ik niet veel van haar; zij behoeft zich slechts het vertrek te denken van den schoenlapper Slikman, het vertrek, dat huiskamer, slaapkamer, provisiekamer en salon tevens is, en zoo eivol met allerlei soort van voorwerpen, dat ik geen geduld heb om ze u voor te stellen.

Slechts op één voorwerp moet ik u wijzen, omdat uwe verbeeldingskracht het welligt niet daar plaatsen zou, en 't moet er toch noodzakelijk zijn, want 't is mijn hoofdfiguur: de vogel, die niet vliegen kon. Den ganschen dag huppelde hij de kamer rond en zette zich bij Slikman of zijne vrouw neêr, of zocht zijne plaats op het wiegekleed van den kleinen knaap, die met zijn besmoezeld gezigt en in den bonten omslagdoek, waarin moeder hem tegen de koû beveiligde, u zeker weinig

aanvallig zou schijnen, maar voor de ouders het ideaal van kinderlijke ontwikkeling was.

Als Slikman een vrachtje had, want hij was natuurlijk ook kruijer, dan zat het dier op den driestal van zijn baas, en als zijne vrouw naar een van hare schoonmaakhuizen was, scheen hij het liefst de leuning van haar stoel tot zitplaats te kiezen. Het had de gezelligheid lief, maar als de buurvrouwen kwamen praten of een van de kollega's van Slikman eens opsteken, dan bleef het op een afstand en verschool zich eindelijk in een donkeren hoek naast den schoorsteen, vanwaar hij niet te voorschijn kwam, voor dat de rust was hersteld.

't Is wel wat misbruik maken van de aandacht, om ze in te roepen voor een vogel, en dat nog wel voor een vogel, die niet vliegen kan. Trouwens dat kan niemand mij euvel duiden; wij zijn in onze zamenleving gewoon de vogels met lamme vlerken te patroneren, en met égards te behandelen, al zijn zij ook van eene andere natuur dan de vogel van Slikman. Hem hebben wij lief, even als zijn meester en meesteres hem lief hadden, die het dier voor geen geld zouden willen missen. Dat zeiden ze althans, maar de verzoeking was niet groot; niemand bood er wat voor.

Wie weet evenwel, als er eens een goed bod naar gedaan werd, of zij het beest niet zouden verkocht hebben, want geld en schoenmakers wonen altijd een heel eind uit elkanders buurt.

Toch vinden ze elkaar soms.

Daar kwam hij te huis, vader Slikman, wel wat boven zijn theewater, wat hij anders nooit was, want hij hield niet van borrels, maar zoo vrolijk en vriendelijk als zijne vrouw hem in geen weken had gezien, „hij had wat getrokken." De buren vertelden elkaar dat het de honderdduizend was; 't was maar een tientje van een twintigje er van. 't Was dus de honderdduizend en toch was het de honderdduizend niet. Slikman en zijne vrouw

telden het geld elkander voor, en zij telden het na, en zij waren zoo geheel ingenomen door hun schat, dat zij bijna den kleine in de wieg vergaten. Gelukkig dat de stumpert een goede keel had — en die had hij!

Slikman had dezen dag geen rust op zijn driestal, dat féliciteren van de menschen was toch zoo aardig; hij was het middenpunt van aller gesprekken, maar als die felicitaties voorbij waren — en dat was nog het beste — dan zou het geld toch nog zijn eigendom zijn, van daag en morgen en overmorgen en altijd!

De schoenlapperij was in een poort, geheel aan het eind, nog een hoek om, als iedereen dacht dat hij reeds aan 't eind was. Op den platten grond der stad was de hoek dan ook vergeten en het terrein getrokken bij den tuin van Mr. van Lossen, een der aanzienlijkste bewoners van een der aanzienlijkste straten. Ook hier raakten de uitersten elkander. Uitersten! Neen dat waren ze nu niet meer: de Slikmans zouden nu wel niet zóó rijk, maar toch *haast* zóó rijk als van Lossen zijn.

„We blijven in dat krot niet wonen," zeide Slikman, tot zijne vrouw, toen hij 's avonds een weinig op zijn verhaal was gekomen.

„Ik heb al gedacht, als ik er eens in water en vuur bij begon," antwoordde zijne echtgenoot.

Slikman deed een paar trekken aan zijne manilla, die weêr uitgegaan was, want manilla's rooken is eene kunst op zich zelf, en terwijl hij met zijne harde, zwarte vingers het fijne tabaksblad kneep en kneedde, sprak hij: „water en vuur? ja, dat was zoo kwaad niet, maar toch, al dat vreemde volk gedurig in huis — ik heb er niet veel zin in."

Vrouw Slikman had er wel zin in. Zij, die met de zeden en gebruiken onzer armenwijken bekend zijn, begrijpen waarom: de eigenares der water- en vuurnering, de zoogenaamde koffijvrouw, is het middenpunt van de geheele buurt, hare woning het rendez vous van ieder

die wat te vertellen heeft of wat weten wil. Er zijn evenwel nog andere, maar eenigzins denkbeeldige voorregten aan verbonden: eene winst namelijk van honderd percent, zeer duidelijk te berekenen, maar zeer moeijelijk te verwezenlijken. Daar evenwel de Slikmans nu nog aan 't berekenen waren, gaf de schoenmaker toe, onder voorwaarde, dat men niet te ver uit de buurt zou gaan; want kruijer zou hij blijven, dat had hij altijd gezegd, en schoenmaker ook. „Hij was niet van die menschen, die, omdat zij geld gekregen hebben, zich hun vorig ambacht schaamden. Volstrekt niet!"

„Maar hoe nu met dat beest?" zeide Slikman; „als den ganschen dag de deur open en digt gaat, heb-je er te veel naloopen aan."

„Eigenlijk hebben we er ook zoo veel genot niet van," meende zijne vrouw.

„'k Heb toch hart voor het dier."

„Ik ook: we zouden 't in de binnenkamer kunnen zetten."

„Binnenkamer?" vroeg Slikman; „je denkt er toch niet aan om meer dan één kamer te nemen?"

„Maar we kunnen toch niet altijd bij dat glommende, rookende vuur zitten."

„Wij hebben hier lang genoeg gezeten *zonder* vuur."

„Reden te meer om het nu wat beter te hebben."

„Als we zóó beginnen!" zeide de schoenlapper.

„Is 't dan beter je geld aan drank en manilla-sigaren te besteden!"

„Omdat ik je nu niet dadelijk een koperen theestoof heb gekocht"....

„Ik zeg niets van een koperen theestoof: ik sprak er al niet meer van, mensch! maar dat is zeker, als de vrouwen wat willen, dan kan het niet, en als jelui mans iets in je hoofd hebben gezet, dan moet het er maar door. Heb ik niet gezien dat je al aanstonds geld hebt uitgeleend"....

„Ik heb geen geld uitgeleend."

„'t Is wel"!

„'t Is niet!"

„Ik heb het gezien."

„Je kunt het niet gezien hebben"...

Het gesprek werd al heftiger en heftiger; het eene verwijt volgde het andere en eindelijk.... eindelijk verzoenden zich Slikman en zijne vrouw. Echtgenooten verzoenen zich altijd, en hoe meer twist zij hebben, zooveel te spoediger volgt de verzoening en ook weêr een nieuwe twist, totdat ten laatste de eene twist de verzoening of althans de uitdelging wordt van de andere.

Den anderen avond reeds zouden de Slikmans de water- en vuurnering betrekken, want de nieuwe eigenaars verlangden evenzeer naar de zaak als de oude naar het geld, en handelshuizen van den tienden rang zijn spoedig overgenomen.

Het laatste vrachtje had Slikman op zijn wagen geladen en hij keek nog eens rond of er nog wat vergeten was. Niets; alles was er.... hè ja, de vogel?

„De vogel?... gunst heb-je dien niet?"....

„Neen, wel neen; ik dacht dat gij hem hadt"....

„Ik, mensch? heere neen; ik heb 't beest niet meer gezien."

Men keek nog eens rond en nog eens, en zocht; maar de avond begon te vallen en Slikman wilde nog voor den donker over zijn. Men zou morgen nog eens komen kijken, en de schoenmaker sloeg zijne helmzeelen aan den kruiwagen en reed voort. Zijne vrouw zag nog eens om naar 't verlaten huis en — naar de heining, die de poort van van Lossens muur scheidde.

Een half uur te voren had men kunnen zien hoe vrouw Slikman een ladder genomen had, tegen de heining was opgeklommen en het dier er op had nedergezet: even had zij geluisterd en toen zij zeker was, dat zich niemand in den tuin bevond, had zij het dier een duwtje

gegeven — en dat lastige beest, waarover zij gisteren rusie hadden gehad, was verdwenen. Haar man *woû* geen binnenkamer geven; zij *kon* het dier niet altijd naloopen. Bovendien als zij vogels wilden hebben, konden zij ze krijgen met de vleet: zij hadden geld genoeg.

't Is jammer dat gij Mr. van Lossen niet kent... of neen gij kent hem zeker. Een klein, blozend, gezet mannetje, met glinsterend zwarte oogen en een onverstoorbaren glimlach op het gelaat. Een glimlach, zeg ik: zie Mr. van Lossen eens goed en naauwkeurig aan, dan zult gij zien, dat het geen glimlach is: op een afstand schijnt het zoo en de meeste menschen zullen het ook wel voor een glimlach houden; maar van nabij bekeken is het een akelige, lijkachtige trek, die onbewegelijk zijn gelaat ontsiert.

't Is schemeravond. Van Lossen zit in zijn tuinkamer met de deuren wijd geopend, zoodat hij het vrije uitzigt naar buiten heeft. Maar 't is hem minder te doen om het gezigt dan wel om de lucht, want het was een copieus diné, dat hij met zijne vrienden Slaapman en van Sufhuizen had gebruikt. Zij waren het ook waard: men zou moeijelijk drie mannen kunnen vinden, die zulk eene grondige gastronomische kennis bezaten als zij. Maar thans waren zij verzadigd en beheerscht door dat gevoel van voldaanheid dat de gastronoom verwerft, wanneer hij, des spijzens moede, zijn glaasje rijnwijn slorpt en zijne havanna rookt. Zij genoten de rust voor het ligchaam en de kalmte van geest, die zoo zachtkens zich van den gastronoom meester maken en hem de wereldsche wederwaardigheden zoo gemoedelijk doen overdenken; want dat gevoel van voldaanheid deelt zich ook langzamerhand mede aan zijn geest, en 't is of er geene pligten meer op hem rusten, geen arbeid hem

meer wacht. Alles is gedaan, voleindigd tot den einde toe.

Zoo zat daar ook het drietal en tuurde naar den gouden gloed der avondzon, die voor hen — ongetwijfeld expresselijk voor hen — de wolken kleurde en de toppen der boomen en de daken der huizen en den toren daarachter verlichtte

„De lucht is aromatisch," zeide Slaapman.

„Aromatisch," herhaalde van Lossen.

„Ja zeker aromatisch," bevestigde Sufhuizen, en het drietal genoot een poos lang het bewustzijn dat de lucht aromatisch was, want 't is het privilegie van dien toestand der voldaanheid, dat zich niet twee, drie gewaarwordingen te gelijk aan ons opdringen, maar langzaam en rustig elke gewaarwording in het bijzonder kan worden genoten.

„Heb je hier geen nachtegalen?"

Toen Sufhuizen die vraag deed, vereenigde Slaapman zich daarmede met een blik van gelijke beteekenis. Van Lossen schudde het hoofd, en zeî: „'t Is te druk."

„Hier?"

„Neen bij de buren."

„'t Is jammer, 't zou nog al aardig wezen als je hier nachtegalen kondt laten slaan."

„Hebt ge wel eens nachtegalen gegeten?" vroeg Sufhuizen. De twee anderen knikten toestemmend.

„'t Beest heeft meer naam dan het verdient," zeide van Lossen.

„Geüsurpeerde reputatie."

„'t Is het eenige niet, dat een geüsurpeerde reputatie heeft."

„Net niet. Daar heb-je dien Steinberger van Reus."

„Slecht goed."

„Nooit echt."

„Nooit."

„Kom je nog wel eens bij Reus?"

„De man woont hier zoo digt bij — twee huizen verder — ik moet dus wel, maar men schrikt om er te komen."

„Met al die kinderen?"

„Met al die kinderen."

„Dat is huiselijk geluk," zeide Slaapman meesmuilend.

„Ook al geüsurpeerde reputatie," antwoordde van Lossen, terwijl zich boven den lijk-glimlach een klein plooitje vormde, dat den wezenlijken glimlach moest voorstellen, maar veel van een glimlach had het niet.

Het drietal zweeg, huiselijk geluk — dat was een begrip, waarmede men zich lang kon bezig houden.

„Weet je nog wel, Slaapman," begon de gastheer, na eene lange poos stilte, „hoe ik ook nog eens op 't punt stond om een huwelijk aan te gaan."

„Gij waart dwaas dat je 't niet deedt: 't was waarlijk een partij, die ieder je benijdde. Jong en rijk en mooi."

„Waarom hebt je 't afgemaakt, van Lossen?" vroeg Sufhuizen.

Van Lossen haalde de schouders op: — „'k Weet niet, enfin 't is lang geleden; maar 't zijn van die dingen, die iemand nog zoo wel eens voor den geest komen."

„Dat doen ze."

„Natuurlijk."

„Vindt ge niet, dat het koel wordt?"

„Een beetje."

„Jongen ja, en ik moet me wat in acht nemen."

„Ja man, dat moeten we allemaal: ik heb van deze week weêr een vermaning gehad."

„Dan zullen we maar laten sluiten."

Van Lossen schelde een knecht, en terwijl deze de resten van het diné opruimde, slenterden de drie heeren den tuin in.

„Je zegt, dat ge geen nachtegalen hebt, wat is dat dan voor een dier," vroeg Slaapman, wijzende op den vogel, die niet vliegen kon, en die ineen gedoken op een tak zat.

„Dat ? . . . Dat is een . . . ik weet waarlijk niet. Kiesch! kiesch ! kiesch !"

Maar 't stomme dier bleef zitten.

„Ik geloof dat hij niet vliegen kan," merkte Sufhuizen aan en trad naar den boom toe. Het dier schoof naar het andere einde van een tak, wipte er een hooger, en toen nog een hooger, en bleef daar zitten, waarschijnlijk overtuigd, dat de heeren hem toch niet krijgen konden.

„Ik geloof, dat hij voor ons onbereikbaar is."

„Och, wat zouden we er aan hebben, 't beest is te mager om te eten," merkte Slaapman aan.

„Daar!" zeide van Lossen, „dáár! dáár!" en met een tuinlat joeg hij den vogel al verder en verder, tot hij eindelijk op de heining wipte en aan de andere zijde er fladderend afviel.

De heeren maakten een partijtje en gingen naar huis: van nachtbraken hielden zij niet: een mensch moest zijn rust hebben.

Toen van Lossen alleen was, dacht hij nog even aan den vogel en hoe mager hij was en toen aan de nachtegalen, die men ook niet eten kon, en aan de geüsurpeerde reputatie en zijn vriend Reus en diens echtgeluk.... en toen zuchtte van Lossen en blies zijn licht uit en hij droomde dien nacht dat hij weder den vogel wegdreef met zijn tuinstok, maar de vogel zag er juist uit als die jonge, rijke, mooije partij, die hij maar voor 't grijpen had. De vogel stortte met zoo veel geweld naar beneden, dat van Lossen wakker schrikte... bij het doorbrekende morgenlicht. Hij keek rond; alles was stil en rustig. „Ik ben ook wel gek," bromde hij, „ik moest toch begrijpen, dat die heele verschijning maar een dinde truffée was." En hij keerde zich om en sliep weêr in.

De slag, die van Lossen gewekt had, was veroorzaakt door de tuindeur van zijn buurman Gartenmeester.

Ik zal mij niet onvoorzigtig uitlaten over de erfzonde, maar ik geloof toch wel, dat er iets van aan is. Hoe kwam het anders dat Gartenmeester zoo geheel den naam regtvaardigde, dien zijn grootvader ook al gedragen had, en dien dezen naar regt en billijkheid in Duitschland had verdiend. Er zijn familie-kwalen, familie-deugden, familie-ondeugden en familie-neigingen, die niet te miskennen zijn, al slaan zij nu en dan ook al, zoo als de vatbaarheid voor de kinderpokken, een geslacht over.

De kleinzoon van den Gartenmeester, die aan den tuinbouw zijn naam en zijn fortuin te danken had, was een even hartstogtelijk liefhebber van bloemen en gewassen als zijn grootvader. Zijne serres waren beroemd en als hij gewild had, hij had op alle tentoonstellingen de medaille kunnen behalen. Maar Gartenmeester wilde niet.

Daar was slechts één prijs, dien hij begeerde, neen waarnaar hij smachtte, met zielsverlangen smachtte: de uitgeloofde prijs voor de blaauwe dalia! Hij had van alles beproefd; allerlei combinatiën aangewend, allerlei kleuren van stolpen gebezigd, maar de dalia's verkozen maar niet blaauw te worden. Of zijne tropische en inlandsche gewassen nu al geprezen werden — de blaauwe dalia, mijnheer! de blaauwe dilia kwam niet, en hij keek dan ook in de laatste jaren niet meer om naar al dat andere goed. Gelukkig had Mevrouw Gartenmeester ook de bloemen lief; en zij had lang genoeg de studiën van haar man gevolgd om de zorg voor den tuin op zich te kunnen nemen. Vroeger hadden zij hun levensgeluk er in gevonden en, bij gemis van kinderen, koesterden zij voor de bloemen en planten de liefde, die zij anders dezen zouden schenken. Maar die tijden waren voorbij: „mijnheer zocht naar zijne blaauwe dalia."

„Zeven dagen en zeven nachten," mompelde hij bij zichzelven, toen hij, bij het doorbreken van den morgen, zijne tuindeur uitstapte en regelregt naar de serres ging, vol hoop dat, nu de terme fatal verstreken was, de bloem,

die dezen morgen ontluiken zou, de lang gewenschte blaauwe dalia zou zijn. De buitendeur der serre stond open. Toen Gartenmeester er binnen trad, huppelde er een beestje voor zijne voeten, maar hij zag er niet naar; haastig opende hij de binnendeur en ging naar zijne dalia — die *niet* blaauw was.

„Al weêr mis!" riep Gartenmeester treurig en zonder de andere planten een blik waardig te keuren verliet hij de serre. Daar buiten huppelde de vogel die niet vliegen kon, en sprong voor zijne voeten uit, maar Gartenmeester had geen gedachten voor iets anders dan voor de blaauwe dalia en lette op de planten niet, die hem van alle zijden omringden en waar doorheen de vogel zich een pad baande. De eerste stralen der zon deden de dauwdropjes schitteren en het morgenkoeltje dreef de geuren voor zich henen; en de bloempjes ontsloten zoo frisch en bekoorlijk, maar — 't waren geen blaauwe dalia's.

En de vogel huppelde voort en verder voort en wipte in den rozenboom tegen de heining, den lievelingsboom van mevrouw Gartenmeester, en hij sprong van tak tot tak, hooger en hooger, tot hij eindelijk het hoogste punt had bereikt. Daar trok hij de aandacht van Gartenmeester, die met een „vort! beroerde spreeuw!" een bloembol, naar hem toewierp. De bol trof eene der fraaiste rozen, dien morgen pas ontloken, en de vogel liet zich aan de andere zijde van de heining vallen.

Gartenmeester keek met een knorrigen blik naar de afgevallen roos: 't was maar een roos! Straks zou zijne vrouw treurig haar oprapen en den ganschen dag er stil om zijn... Maar 't was maar een roos en „mijnheer zocht blaauwe dalia's."

De vogel was aan de andere zijde in 't gras gevallen.

„Heere gunst! kijk eens wat een lief diertje.'



„Allemensig! en hij kan niet vliegen!"

„Toe, geef mij 'em!"

„Neen laat ik hem eens hebben!"

„Hier! hier is een kooi voor 'em."

„Wacht wij zullen hem een rood bandje om doen als hij dan wegvliegt...."

„Maar hij kan niet vliegen."

„Ja, maar hij kan toch stappen en huppelen."

„Kijk... kijk... daar gaat ie! Houd 'em! houd 'em!"

En zij hadden hem weêr, de vijf kinderen van mijnheer Reus, die in hun nachtgoed in den tuin speelden, want kinderen zijn zoo druk als zij wakker worden, en groote menschen hebben nog een oogenblik rust noodig — als zij uitgeslapen zijn. Daarom werden zij maar in den tuin gelaten, als zij zoo vroeg kwamen spoken.

Mevrouw tikte eens tegen de ruiten der slaapkamer, dat de kinderen toch zooveel geweld niet zouden maken om een vogel; zij moesten hem maar laten vliegen; zoo'n beest gaf maar aanleiding tot krakeel en geharrewar.

„Zoo'n half doode musch," zeide mijnheer, even naast zijn scheerspiegel kijkende, „wat voor genot kan dat nu aan de kinderen geven?"

„Ma, hij leeft!" riep de jongste met wijd geopende armen en zijn hoofd verrukt naar boven stekende, terwijl zijne oogen vonkelden van genot.

„Stil, jongen, met je geschreeuw zou-je maken, dat ik me in mijn kin sneed," riep Reus wrevelig. „Dat zou me van daag heel weinig bevallen."

„Dat is waar ook; ik dacht nog zoo om gisteren avond, dat ik waarlijk de invitatie van heden vergeten had."

„Vergeten," bromde Reus: „als wij bij uwe familie moeten zijn, vergeet ge 't nooit."

Mevrouw gaf geen antwoord. 't Is niet aangenaam geen antwoord te krijgen als men knorrig is; een hongerig mensch laat niet gaarne zijn bord wegnemen. Reus

vroeg dan ook op nog knorriger toon, waar die vervloekte sleutel weêr was.

De „vervloekte" sleutel was de sleutel van de kleêrkast, waarin mevrouw haar sleutelbos legde, omdat „die meiden" niet te vertrouwen zijn. Maar in die kleêrkast waren ook kleedingstukken van mijnheer, en 't sprak van zelf, dat zij den sleutel maar bij zich hield om hem van zijn kleêren te versteken. 't Was zoo klaar als de dag.

„De sleutel is hier," antwoordde zij met gemaakte onderdanigheid.

„Je hoeft me niet voor den gek te houden."

„Dan moet ge u zoo dwaas maar niet aanstellen."

„Ik weet niet wat je bezielt van morgen."

Wij wel: le lendemain d'une fête, eene fameuse partij! en mevrouw had weêr al haar geld verloren.

„Denkt ge dat ik 't zoo pleizierig vind als je speelt zoo als gisteren avond: negen gulden vijftig neêr te passen."

„Ik houd ook niet van spelen, dat weet je wel."

„'t Doet er niet toe, *als* je speelt, moet je goed spelen."

„Als je zoo aan 't spel verslaafd zijt als gij, is 't een genot misschien, maar voor mij is 't een straf."

„Je kunt toch niet eeuwig naar bals en concerten gaan."

„Daar zorgt gij wel voor: ik heb geen toilet meer om mede voor den dag te komen..."

„Alloh jongens! schei er dan toch uit met je geschreeuw! Waar zit de meid nu weêr, dat die rekels alleen zijn?"

„Die praat zeker weêr met den bakker!" Mevrouw schelde, dat het ijzerdraad bijna sprong en mijnheer stoof naar beneden, gaf den oudsten een oorveeg, den jongsten een schop en wierp den vogel, die niet vliegen kon, over de heining. Hij stootte zich in zijne drift gevoelig tegen het beschot, zoodat zijn trouwring 't vel

van zijn vinger haalde. Toen kregen de jongens nog eene extra bedeeling, en de meid werd intusschen door mevrouw onder handen genomen.

De biljetten waren gedrukt, de groene voor de gewone leden, de blaauwe voor de dames, de roode voor de leden „buiten af" en de witte voor de eere-leden. Ook dat was evenwel zoo terstond niet goedgekeurd: eene langdurige discussie was er geweest of men niet liever de roode aan de eere-leden en de witte aan de leden buiten af zou zenden; toen had de secretaris allerlei argumenten aangevoerd voor de verdeeling door hem gemaakt en onder de hand te kennen gegeven, dat hij, als men voortging op die wijze zijne administratie te bemoeijelijken, de „brui van den boel gaf." Daarop hadden leden geklaagd over gezagsaanmatiging en misbruik van magt; de eere-president was bemiddelend opgetreden en de biljetten kwestie was geschikt; maar zij bleef toch broeijen even als menige andere kwestie. Die andere kwestiën broeiden nog veel meer, al was het zoo ver niet gekomen dat de eere-president tusschen beiden treden moest: want het waren kwestiën van naamsopvolging en rolverdeeling, en juist omdat het persoonskwestiën waren, had men er minder van bemerkt. Het vuur was daarom evenwel niet minder heftig en dreigend.... die zelfverloochening in 't publiek is een mooije zaak, maar naderhand.... maar dat weet het publiek niet, het publiek ziet alleen de verloochening.

Thomas van Schysen à Gysen — hij schreef zijn naam altijd vol uit: dat stond nog al fatsoenlijk, vooral op de programma's — was er met de rolsverdeeling goed afgekomen. Geen wonder; geen een kon zoo goed een vadermoorder, landverrader, valschaard, giftmenger of eedbreker vertegenwoordigen; met zijne stem alleen verkondigde hij het reeds, zoodra hij op het tooneel kwam,

dat *hij* eigenlijk een valsche verrader was en men moest zich verbazen hoe die andere acteurs nog vier bedrijven lang hem zoo konden vertrouwen.

Maar dat spreekt van zelf, de wereld toch is doof en blind: dat had zij ook getoond tegenover Thomas van Schysen à Gysen, toen nog eenvoudig mijnheer Gysen uit den kousenwinkel. Men had altijd gemeend; dat hij van niets anders verstand had dan van kousen; maar toen waren de rederijkers opgestaan. De Kamer „In het Bloemkorfken onder de zinspreuk „Door geneught tot deught," had zich geconstrueerd, en de kousenkooper Gysen had zich aangesloten en zich nu als Thomas van Schysen à Gysen bekend gemaakt. Niet evenwel de eerste maal dat hij optrad, ook niet de tweede en de derde, maar langzamerhand, in verhouding tot de verandering, die in hem zelven plaats greep. Want de kousenkooper was eensklaps, toen hij eenige malen was opgetreden, een beroemd man geworden. Het publiek stampte als hij optrad en juichte den man toe, dien het voorheen volkomen gelijk had gesteld met alle andere kousenkoopers en winkeliers. Als dan Gysen na een avond van succès den anderen dag, als een gewoon man, in 't koffijhuis kwam — vroeger kwam hij er zeer zelden; maar nu moest hij altijd den een en ander spreken en de beroemdheid verdwijnt zoo geheel binnen de wanden onzer eigene kamer — als hij dan het koffijhuis binnen trad en met zijne vrienden en bewonderaars aanzat, dan kon hij toch ook zoo maar niet over de gewone zaken spreken, over de kousen, den oorlog, een bankroet of een sterfgeval. Dan werd er „kunst" gesproken, „kunst!" Leve de kunst! De maatschappij (negatie, linkerhand van het ligchaam) is volstrekt zoo materieel niet — volstrekt niet. Daar is (affirmatie, regterhand naar beneden en langzaam naar boven) een element in de zamenleving . . . . .

Laten wij er maar over zwijgen.

Als Gysen dan naar huis stapte in 't volle bewustzijn van zijne kunstliefde en zijn talent, nam hij onwillekeurig zijn verraders-houding aan: de menschen, die hem tegenkwamen, kenden hem zeker allen, ja zij moesten hem kennen; ieder had ten minste éóne voorstelling bijgewoond en bij hunne t'huiskomst zouden zij zeker zeggen: wij hebben den verrader van Schysen à Gysen gezien. O die heerlijke kunst! En wie het niet zeker wisten — zij konden het toch gissen; de witte handschoenen moesten hen al op den weg helpen, en als hij sprak, al zeide hij maar hoe laat het was, kon men 't al zien, dat hij uiterlijk welsprekend was.

En nu waren de biljetten weder gedrukt: de domme secretaris had Gysen met een ij geschreven, en *al* de biljetten waren fout, *allemaal.* Maar enfin de kunstenaars loopbaan heeft hare doornen. Hij zou wel weêr succès hebben, maar „ze moesten dan ook niet denken, dat het niemendal was." De kunst meneer!... eerst de keus, dan de studie; zonder studie komt men er niet; zonder studie zou hij, Gysen, óók maar een kousenkooper gebleven zijn. En dan het van buiten leeren. Over dag had de zaak hare eischen; slechts ter sluiks kon er een uurtje af, behalve den dag der voorstelling en den dag er na; die waren er geheel mede gemoeid. 's Avonds ging 't beter: de administratie eischte wel veel tijd, maar een mensch moet voor zijne hoogere ontwikkeling óók wat overhebben.

Hij stapte zijn tuin op en neder, met zijn „Stuk" in de hand reciterende, gesticulerende en memoriserende. Wij zeggen niet dat hij de boomen aansprak of tot de bloemen zich keerde: een goed acteur ziet zijn publiek niet; hij ziet slechts zich zelf en hoort slechts zich zelf en moet zich zelf blijven, 't is een les der welsprekendheid, maar eene gevaarlijke les, omdat de toepassing zoo ligt ook elders zich openbaart. Hij zag en hoorde niets dan zich zelven, allerminst den vogel, die niet vlie-

gen kon — en die ook niet hooren kon, of liever geen begrip had van verzen en verzen opzeggen: al even weinig als jufvrouw.... *me*vrouw meenen wij, *me*vrouw van Schysen à Gysen. Deze bekreunde zich volstrekt niet om de kunst, maar als de avond der opvoering daar was, ja dan had zij toch ook gevoel voor talent, voor wezenlijk talent. Als zij daar op de allervoorste bank zat, en precies wist hoe al die heeren met witte handschoenen heetten, en wie eigenlijk het best was en wie eerst een ander stuk zou doen, en wat er nu volgen zou en als al de heeren of ten minsten velen — en velen van de eersten van de stad — haar kwamen komplimenteren over 't voortreffelijke spel van Gysen, en als zij dan, inwendig bevend van genot, een nederig antwoord gaf...

't Is maar jammer dat er slechts zes opvoeringen waren en drie honderd negen en vijftig dagen, dat er niet werd opgevoerd.

Gysen verpletterde het dier bijna met een verraders stap; een magnifiek moment, breed aangegrepen, de vuisten gebald, met de vingers naar achteren; het hoofd een weinig gebogen en uitgestrekt; gelaat grijnzend.

De vogel schreeuwde en ontkwam maar juist en verschool zich in een hoek. Gysen vestigde een minachtenden blik op het dier en wierp het over de heining — uit barmhartigheid.

Alle vogels mogten wel wenschen dat zij zoo vielen als deze. Een waar luilekkerland was het voor gevleugelde en gesnavelde dieren. Daar stonden op eene oppervlakte van eenige vierkante ellen allerlei groenten en vruchten; kropsalade en aardappelen, princessenboontjes en karoten, en eene menigte andere zaken meer, die allen in 't huishouden te pas kwamen. Morellen groeiden er daarom ook en komkommers en augurken:

't was wezenlijk een voordeelig tuintje en er was zooveel partij van getrokken als mogelijk was.

Jufvrouw Smit was er dan ook met regt trotsch op, en als er van de nichten kwamen, moesten ze altijd eens tuinen en zij prezen jufvrouw Smit altijd hemelhoog — als zij er bij was. Als ze er niet bij was, waren zij het meer eens met de jongeheeren en jongejufvrouwen Smit, dat de tuin erg vervelend was.

Jongeheeren en jongejufvrouwen Smit, zeggen wij, want jufvrouw Smit heette van zichzelve Groen, maar zij had den heer Smit gehuwd, een soliden, besten jongen, met wien zij zeven jaar geëngageerd was geweest. Eigenlijk maar zes, want na drie jaar was het een jaar lang afgeweest: toen had jufvrouw Groen een anderen galant gehad, maar die andere galant was minder bestendig in zijne liefde, en — hoe gelukkig dat oude liefde niet roest! — jufvrouw Groen was weder de verloofde van den heer Smit en, drie jaar later, deze haar echtgenoot geworden.

Jufvrouw Smit had geene benijdenswaardige positie in de maatschappij; haar man was bediende bij een bankier; den ganschen dag ging hij met geld om en schreef elken dag fabuleus groote sommen op, en zelf had hij maar juist genoeg om niet van honger om te komen. 's Morgens om acht ure was hij de deur al uit; in 't middaguur kwam hij éven eten en den avond was hij geheel kwijt met het houden van particuliere administratiën. Ja, jufvrouw Smit had een hard lot; zij moest altijd maar alleen zijn; een ander had nog iets aan haar man, maar zij niet. En als hij dan t'huis kwam, had hij op zijn best een vriendelijk woord voor haar; dan zeî hij altijd maar, dat hij te moê was om te praten. Als zij dan den ganschen dag in haar huishouden was bezig geweest — want, mensch, er hoort wat toe om met een klein tractement eene huishouding te dirigeren! — dan kon zij 's avonds niet eens een gezellig

praatje houden; en sprak zij over de meid of over dat engagement van nicht Saar, dat geen stand zou houden, dan zeide haar man dat het hem onverschillig was. Zij stond maar voor alles: Smit bemoeide zich met niets. 't Was een leven. En 't zou nog gaan als men 't met de meiden maar wat beter trof; maar tegenwoordig *was* er geen meid meer te krijgen. En de bleekers worden ook elk jaar slechter. De slagers of althans het vee, ook, en de melk sloeg telkens eene halve cent op; en „voor een huishouden zegt dat heel wat." Zij sloeg ook wel eens af, maar „dat geeft niets in een huishouden." Als zij haar tuintje niet had, zou ze er in 't geheel niet komen. Zij werkte er altijd maar zelf in, want aan de meid kon zij zoo iets niet overlaten, en Smit had er geen pleizier in. Eigenlijk was hij er ook niet voor berekend, want als hij zondags al eens een schop aangreep, dan bedierf hij meer dan hij goed maakte. Ook in andere opzigten was hij zeer onhandig: hij kon geen kind vasthouden en geen latje aanspijkeren; en of zijne vrouw er hem al over onderhield, het baatte niet. Alles kwam maar weêr op hare schouders.

Zoo bleek het nu, dat hij den laatsten zondag, toen hij morellen zou knippen, niets dan onrijpe had gegeven en de rijpe laten hangen. 't Is waar, 't was heden zaturdag, maar *die* en *die* en *die* moesten toch zondag al rijp zijn geweest....

Wat was dat voor een dier? Jufvrouw Smit hield het voor een roofvogel. Een arend, neen een arend was grooter. Dan een „adelaar" of een havik, maar wat het ook voor een dier was, morellen at hij, dat was duidelijk, en als ze hem zijn gang liet gaan, at hij den heelen tuin misschien leêg. Jufvrouw Smit riep de meid:

„Durf jij dat beest wegjagen, Leentje?"

„Ik jufvrouw?.... 't Is een vogel, hij zal wel wegvliegen," en de meid zwaaide met een stuk waschgoed; 't dier schoof wel een eind op, maar bleef op denzelfden tak.

„Zie-je wel dat het dier niet vliegen kan?... Vast heeft mijnheer het gekocht."

„Maar jufvrouw"....

„Hoe zou het anders hier komen. *Ik* breng zulke beesten niet in den tuin."

„Kan 't ook van de buren zijn, jufvrouw?"....

„Van de buren? Niemand houdt zoo'n beest.... als 't maar geen schorpioen is."

„Gunst, jufvrouw, een schorpioen, wat is dat voor een dier?"

„Dat zijn vergiftige dieren, Leentje, en *als* 't er een is, dan is alles bedorven wat ik in den tuin heb. Toe, haal maar eens spoedig den luiwagen."

Maar Leentje had niet veel lust om zoo'n giftig dier te gaan jagen. Gelukkig gaf de jufvrouw haar niet veel tijd daartoe; al spoedig werd de meid naar haar werk gezonden. Smit moest het zelf maar doen.

„Wat doen?" vroeg Smit, toen zijne vrouw hem met die mededeeling verwelkomde.

„Wel dat beest uit den tuin jagen: ik weet niet hoe je er aan komt."

„Ik? Een beest in den tuin? Wat voor beest?"

„Nu als ge 't dan niet weet, ga dan zelf maar eens zien, of moet ik dat ook al doen."

„Maar kind, me dunkt, 't is uw tuin."

„Daar hebt je 't weêr: een andere man zou 't niet dulden, dat zijne vrouw altijd maar in weêr en wind in den tuin werkte, maar *ik* moet maar."

„Maar, schat, als ik er kom, dan zeg je dat ik er niet in hoor, en dat ik den boel bederf."

Smit was intusschen opgestaan en naar den tuin gewandeld. Met een stoel klom hij tegen de heining op en greep zonder moeite het stomme dier, dat zich gewillig vangen liet.

„Zou je 'm zijn hals niet omdraaijen?" vroeg jufvrouw Smit, op een afstand toekijkende.

„Me dunkt, schat, 't is nog al een aardig diertje."

„Een aardig diertje! 'k heb met eigen oogen gezien, dat hij morellen at....als je weêr morellen knipt, Smit, neem dan de rijpen en niet de roode."

Smit streelde den kop van het dier.

„Wat woû je nu daarmede doen?" vroeg zijne vrouw, nader bij tredende.

„Ik.... och.... 't is mij onverschillig. Zouden wij 't niet houden, Jet, voor de jongens?"

„Ben-je nu heelemaal mal, Smit! Ik weet wel op wie 't neêr zou komen. De jongens kijken er na een paar dagen niet meer naar om; en jij ook niet: dan zou ik het weêr mogen verzorgen."

„Kom, laten wij 't dier maar houden; ik neem het voor mijne rekening. Je weet, ik heb vroeger altijd vogels gehouden....."

„Nu, ik wil dat beest niet in mijn huis hebben. Als je 't den hals niet wilt omdraaijen, gooi het dan maar over de heining: hij zou mijn geheelen tuin vernielen."

Smit streelde het dier nog eens, maar zijne echtgenoote was onverbiddelijk. Hij keek toen naar de heining aan de eene zijde, de heining van Gysen: neen, die waren ook de ware menschen niet; dan maar aan den anderen kant. Hij plaatste zijn stoel tegen de heining aan de overzijde, klom er op en zette den vogel voorzigtig op den tak van den eenigen boom, dien jufvrouw Monij in de wereld had.

Één boom was genoeg op het plaatsje, dat jufvrouw Monij haar tuin noemde, en waar, uit de openingen tusschen de gele klinkers, hier en daar eene kleurlooze plant oplook, die heel veel overeenkomst had met de aardappelen, welke in onze kelders wortel schieten. Die boom was haar vreugd en haar lust; zij kon er bijna de bladeren van tellen, en als er een takje was afgewaaid,

zag zij met den eersten oogopslag wáár het had gezeten.

Even zoo was het ook in het huishouden van jufvrouw Monij gesteld: zij hield van orde en 't viel haar niet moeijelijk die orde te handhaven, want zij was alleen. Zij had kind noch kraai op de wereld. Vroeger had zij, naar alle waarschijnlijkheid, ouders gehad, maar niemand kon zich van dezen meer een voorstelling maken. Ja, men kon zich niet eens eene voorstelling maken van Jufvrouw Monij zelve, in den tijd dat zij er nog niet uitzag als thans. Vrage: *had* jufvrouw Monij er ooit anders uitgezien dan thans? Daar was wel grond om dit aan te nemen, maar toch kwam men in verzoeking om te gelooven, dat jufvrouw Monij nooit anders geweest was dan de jufvrouw Monij, die van 's morgens elf ure tot 's middags vier, zoo regt als een kaars, voor haar half open geschoven gordijntje zat, met haar donker groenen japon aan, met haar octavo boek voor zich en haar snuifdoosje binnen haar bereik.

Hoeveel geld jufvrouw Monij had was even geheim als haar leeftijd. Terwijl sommigen beweerden, dat zij schatrijk was, meenden anderen dat zij ondersteund werd door vermogende familie; de eersten beriepen zich op hare gewoonte om alles contant te betalen, de laatsten omdat zij geen krediet had daar zij bij anderen betaalde.

Daar waren nog meer geheimzinnigheden in het leven en de handelingen van jufvrouw Monij, bij voorbeeld hoe zij alles wist, terwijl niemand haar iets scheen te vertellen; hoe zij iedereen kende en toch zelden verder kwam dan de kerk; hoe zij alles vooruitzag, zelfs dingen, die niet gebeurden; maar bovenal, hoe zij altijd zoo opgeruimd was en nog aardig kon wezen. De aardigheden waren wel een weinig verjaard, wat ouderwetsch, maar zoo'n enkel avondje waren zij toch wel aan te hooren, en als jufvrouw Monij maar zoo kraak zindelijk en zoo kleingeestig netjes niet ware, zou men haar waarschijnlijk niet zoo alleen laten.

Elken morgen liet zij hare kamer vegen en stoffen en boenen, of zij in geen veertien dagen onderhanden was genomen; en zelf poetste zij al de ornamentjes en borstelde zelfs het lampenkleedje in den tuin uit. Zij was er juist aan bezig en wendde half het hoofd om, om niet al de denkbeeldige stof in 't gezigt te krijgen, toen zij eene hand boven in den boom zag, welke hand daar voorzigtig een vogel neêrzette.

Jufvrouw Monij bloosde... zoo'n attentie! Die mijnheer Smit! Ach, dat die man ook zoo'n vrouw moest hebben! Zij zuchtte even, sloop toen naar de heining en nam het diertje op. Zeker wist mijnheer Smit dat haar kanarietje gestorven was; de kooi er van was ledig; 't diertje morste wel wat, maar zij had een grooten kartonnen bak onder de kooi laten maken en rondom de tralies van onder stond ook kaartenblad... zoo'n lief diertje; en zij streelde het en zette het in het kooitje, waar het voor ieders oog was verborgen.

En toen den anderen morgen jufvrouw Monij naar haar vogeltje omzag, lag het met de pootjes naar boven in zijne kooi. 't Dier was bezweken.

De oude jufvrouw wischte een paar tranen weg en smoorde een zucht, minder om 't beest dan wel om de ras verwelkte attentie. Evenwel, was het dier al dood, daar was toch zoo heel veel niet aan verbeurd; 't was meer de attentie; en als de vogel opgezet was, kwam het toch vrij wel op 't zelfde neêr. Ja dat was nog beter: opgezette vogels morsen niet.

En 't beest werd opgezet en in de kooi geplaatst; maar de kartonnen bak en het kaartenblad bleven; dan zag men nog minder dat het dier niet leefde.

Ziedaar de geschiedenis van den vogel, die niet vliegen kon, maar die wel verdreven kon worden.

Waarde lezer, misschien.... maar neen gij begrijpt mij wel; zoo niet, dan vraag ik verschooning, dat ik u met zulk eene vertelling heb opgehouden.

ACHTER DE GLAZEN DEUREN.

I.

Het is zaturdag-avond, de avond der drukte bij uitnemendheid. Overal wemelt de woelige menigte door elkander, vooral in de hoofdstraten, waar de gasvlammen een helder licht verspreiden en de prachtige winkels koopers en kijkers heenlokken. De laatsten vormen de meerderheid, zoo als zij trouwens ook de meerderheid uitmaken in onze maatschappij. Vooral voor die winkels hoopt zich de menigte zamen, waar de uitgestalde artikelen „geprijst" zijn; niets trekt meer aan dan de prijzen, want materialisten zijn wij allen in meerdere of mindere mate, en zoo wij al het eerst op de aesthetische waarde letten, onze tweede vraag geldt toch altijd de stoffelijke waarde. Dat wist de heer Thomson ook. Van daar dat de meeste artikelen, die voor zijne breede winkelramen lagen ten toon gespreid, een cijfer droegen, inzonderheid die, welke binnen het bereik vielen van het groote publiek. Het groote publiek nu, dat daar schortjes voor dertig centen, foulards van één gulden en kantjes en linten van eenige stuivers hangen zag, moest natuurlijk tot de overtuiging komen, dat bij

Thomson alles even goedkoop was, en, hetzij dit, hetzij andere eigenschappen daarvan oorzaak waren, zeker was de zaak van Thomson eene der meest bekenden en bloeijendsten in de stad. Meest altijd stond de winkel vol, en de heeren met hun onberispelijk toilet en coiffure, zoowel als de dames met hare hooge japonnen en hare scharen aan lange linten, waren met hun elven onophoudelijk in beweging, om de koopers ten dienst te staan.

De grootste drukte was thans evenwel voorbij; Thomson hield niet van zaturdag-avond-klanten, en zijne bedienden nog minder. Eenigen van hen waren reeds verdwenen, de anderen borgen met de hun eigenaardige behendigheid wat er op de toonbanken was blijven liggen, en een der jongste bedienden was reeds bezig de voorbereidende maatregelen te nemen tot sluiting der winkelramen. Thomson zelf stond tegen een der pilaren geleund, en keek gedachteloos naar het wegruimen van eene partij shawls, die een uur lang het onderwerp der beschouwingen van een paar dames hadden uitgemaakt, en eindelijk waren ter zijde geschoven onder het weinig belovende vooruitzigt, dat „mevrouw wel eens nader zou aankomen."

„Niets genomen ?" vroeg Thomson met een sterk duitsch accent: want ondanks zijn engelschen naam was hij een geboren Duitscher, zoo als zijn scherp geteekend, bleek gelaat terstond deed vermoeden en zijn levensloop allezins staafde. Als loopjongen begonnen, had hij zich tot bediende opgewerkt, en door onvermoeiden ijver, spaarzaamheid en overleg, en met behulp van al de eigenschappen, die den meesten Duitschers aangeboren schijnen, zich eindelijk zelf gevestigd, nadat hij met de dochter van zijn laatsten patroon was gehuwd. Dat huwelijk had hem, zoo al geen fortuin bezorgd, toch gelegenheid gegeven om het te maken: de schoonzoon van den patroon der ouderwetsche, soliede firma Fraterhuis

en Zoon genoot terstond het crediet van zijnen grootvader, en dit, gevoegd bij eene kleine huwelijksgift, had Thomson in tien jaren tijds tot den man gemaakt, die hij op dit oogenblik is.

„Zijn er die blaauwe bij, die bij mevrouw Tel zijn weest?" vroeg hij, toen de bediende hem met den gewonen duitschen glimlach het besluit der twee dames had medegedeeld. — „Die blaauwe zijn nog niet terug, geloof ik," antwoordde Heinrich met een accent, zoo mogelijk nog duitscher dan dat van zijn patroon. „Is het wel, Williams?" — „Neen!" antwoordde vrij stug mijnheer Williams, een jeugdige Brit, met een scheiding in het midden en een paar stijve, van voren sluitende boorden, die met de breede omgeslagen boorden, van zijn confrater een even sterk contrast opleverden, als de karakters der respectieve heeren zelven. Dat „neen!" ging vergezeld van een beweging, die, in woorden overgebragt, beteekenen moest: „Waar bemoeit hij zich mede!"

De patroon had die beweging opgemerkt, en dwaalde schijnbaar rigtingloos langs de toonbanken, tot hij achter den jeugdigen Eilander stond.

„Mijnheer Williams," zeide hij, „de gewoonte van mijn huis brengt mede, dat men zijn patroon eerbiedigt. Het is hier niet, zoo als in die *groote* londensche winkels." Thomson drukte op het woord *groot;* want hij wist dat de moeder van Williams een klein winkeltje had in de City. „*Daar* is misschien elke bediende een heer. *Hier* is men bediende, en als men dat niet wil zijn, dan staat ieder de weg open om heen te gaan, in afwachting dat die weg hem gewezen wordt."

Williams zweeg en ging voort met opruimen.

„Ik heb u hier genomen uit medelijden, master Williams!" vervolgde Thomson op scherpen toon; „louter uit medelijden; want gij kendet niets van de zaak, en gij kent er nog niets van. Tracht dus liever het voorregt, dat u geschonken is, tot uw eigen nut aan te wen-

den, dan het op die wijze in de waagschaal te stellen."

En de patroon wandelde verder, alsof hij den geheelen Williams had vergeten. Voor hen, die de toespraak slechts gezien en niet gehoord hadden, had zij ook niets van eene vermaning. Thomson hield niet van beweging maken; maar zijne scherpe teregtwijzigingen drongen des te dieper door, en lieten wonden na, die veel langer pijn deden.

„De kragen zijn gesorteerd, — niet waar, Lotte?" vroeg de patroon, als in het voorbijgaan, aan een der jongste winkeljufvrouwen, die reeds sedert een half uur gereed was, en met verlangen het oogenblik verbeidde, dat zij naar huis zou mogen gaan. Morgen toch was het zondag — een prachtige zondag beloofde hij te zijn — en Lotte moest haar japon nog afmaken, waarvoor een groot deel van den nacht vereischt werd. Geen wonder dus, dat zij schrikte op die vraag, die zij intusschen zoo kalm mogelijk bevestigend beantwoordde. — „Zijn ze?" herhaalde Thomson, met iets spotachtigs op zijn gelaat. „Ei, laat ze me dan eens zien!"

Er was geen enkele kraag gesorteerd.

„U is gewoon..." begon Lotte blozend, want zij zag het gevaar dat haar dreigde. — Ja, wat ik zoo wel eens doe, om de taak mijner bedienden te verligten, geeft hun geen regt dit van mij te eischen; en jufvrouw Lotte zal niet meenen, dat *ik* een van hare *galants cavaliers* ben."

Lotte lette niet op het vreeselijke fransch van haren patroon, en zij had ook geen regt om zich beleedigd te achten; Thomson wist er meer van; zij begreep alleen, dat haar vrije zondag op het spel stond. Vijf minuten later was hij verloren; want sorteren moest bij daglicht geschieden, en vóór maandag-morgen dienden de kragen gesorteerd te zijn. Heinrich zou ook komen — Heinrich was in zoo verre het evenbeeld van zijn patroon, dat er voor hem slechts twee zaken op de wereld be-

stonden; zijn eigen persoon en zijn vak — en master Williams werd ook vriendelijk verzocht, als het hem gelegen kwam, zoo goed te willen zijn, een paar uren aan de zaak te willen geven. De beleefdheid der uitnoodiging was slechts eene der geestige wijzen van Thomson, om zijn' bediende diens afhankelijkheid onder het oog te brengen.

Het sloeg tien ure: koopers zouden er wel niet meer komen; de toonbanken waren opgeruimd, alles geborgen, en op een wenk van den patroon zetten de jongste bedienden de luiken voor: de winkel was gesloten. Een voor een kwam thans het geheele personeel in het afgeschoten hokje, dat Thomson zijn kantoor durfde noemen, en zoo beperkt was, dat alles er opzettelijk voor was vervaardigd en er maar juist in paste. De boekhouder, een Hollander, die aan voorbeeldelooze naauwgezetheid volstrekte smakeloosheid paarde, zoodat hij in de zaak van Thomson tot niets anders geschikt was dan om als cijferzettende controleur gebezigd te worden, verscheen eerst. Zijne audientie duurde wat langer dan gewoonlijk; want het was de laatste dag van het trimester, en Nolsen gaf een uitgebreider verslag dan gewoonlijk over den stand van zaken. Die stand was gunstig, en de bedienden ondervonden het: aan den boekhouder en de twee oudsten werd een verhooging van salaris toegekend, en aan de overigen, ook aan Williams en Lotte, eene gratificatie. Thomson wist dat men zijne bedienden zoo streng kon behandelen als men verkoos; maar, om hen te behouden en voor de zaak — niet voor den patroon — hart te doen hebben, moest men nooit aan hun loon komen. „Liefde voor den patroon," plagt hij te zeggen, „is eene ziekelijke eigenschap van bedienden; bedienden *lieven* den patroon toch niet, al behandelt hij hen ook als zijne kinderen; maar als hun belang er in betrokken is, zorgen zij voor de zaak, en daardoor bloeit zij, — niet door de liefde."

Terwijl de bedienden op elkander wachtten, werd er aan den knop der winkeldeur gedraaid, en toen de jongste de deur opende, schoof er een lang mager man binnen, die blijkbaar bij allen bekend was, ofschoon geen hunner het oirbaar achtte eenige intimiteit aan den dag te leggen. Hij bleef dan ook op eenigen afstand tegen de toonbank leunen, totdat allen, op Heinrich na, vertrokken waren, en Thomson hem bij zich riep.

„Drie-en-dertig gulden zeven-en-dertig en een halve cent, mijnheer Dalberg!" zeide de patroon zonder eenige inleiding. „Wat er in de pot staat, zal Heinrich u ter hand stellen. Uw salaris loopt tot woensdag vóór acht dagen. Ziet ge?" Hij telde hem de geldstukken voor en begon in een zijner boeken te bladeren. — „Patroon!..." begon Dalberg. — „Ik ben uw patroon niet meer, mijnheer, en ik ben het misschien nooit geweest," voegde hij er sarkastisch bij. „Wij waren concurrenten, mijnheer Dalberg! U deed uw eigen zaken — maar met *mijne* klanten." — Ik beken, mijnheer...." — „Niet noodig, mijnheer Dalberg! gij hebt reeds alles bekend, en ook zonder dat wist ik de gansche zaak. Wij zijn nu van elkander af, mijnheer Dalberg!" Thomson boog zich weder voorover en scheen zijn voormaligen bediende te hebben vergeten. — „Zou ik u een getuigschrift mogen verzoeken?" vroeg deze, na een oogenblik zwijgens. — „Een testimonium? Wel neen, gewis niet." — „Maar zonder dat kom ik nergens teregt." — Thomson haalde de schouders op. „Ik mag mijne confraters niet bedriegen; zoo ik u een testimonium gaf, zou het zijn om ze te waarschuwen voor den bediende, die zijn patroon onderkruipt." — „Ik heb toch vijf jaren bij u eerlijk gediend." — „Eerlijk dat weet ik niet; dat gij vijf jaren mijn brood gegeten hebt maakt uwe handelwijze nog erger." — „Mijnheer Thomson," zeide Dalberg met eenige verheffing van stem, „Ik heb voor dat brood mijne diensten geleverd. Gij kunt mij niet wei-

geren daarvan schriftelijk bewijs af te geven." — Toch weiger ik dat, mijnheer Dalberg!" — „Ik heb eene oude moeder, die in mij haar eenigen steun heeft," hernam de voormalige bediende op zachten toon. — „Een fraaije steun! als ik voor alle ouders moest zorgen, zou mijne zaak even spoedig vallen, als zij door de mènées van zulke steunen te gronden zou gaan. Die oude moeder had u maar wat beter begrippen van eerlijkheid moeten inboezemen. Mijn laatste woord, mijnheer Dalberg: een testimonium geef ik niet, en het beste voor u zou zijn, een ander vak te kiezen. — Heinrich!"

Heinrich verscheen, en de patroon begon met dezen over geheel andere zaken te spreken, zonder in het minst meer acht te slaan op zijn voormaligen bediende en huisgenoot, die nu eens dreigde, dan smeekte, totdat hij plotseling op zijn patroon aanviel en hem bij de keel wilde grijpen. Maar Thomson ontsprong den greep; Heinrich schoot tusschenbeiden, en er ontstond in het enge vertrekje eene worsteling, die echter ras geëindigd was. Dalberg was spoedig de deur uitgeworpen, en het voorval had geen andere gevolgen, dan dat een paar der matglazen ruiten van de kantoordeur ingestooten werden.

„Zal ik het aangeven?" vroeg Heinrich. — „Wel neen, wel neen; houd het bedrag der ruiten maar af van zijn aandeel in den pot, en laat Koos zorgen dat de glazenmaker morgen vóór kerktijd hier is. Zulke dingen, mijnheer Heinrich, moeten niet publiek worden. Het publiek heeft er niets mede te maken; men zou mijn winkel voor een moordhol gaan houden, en de deur zou eene curiositeit worden. Zorg slechts dat die man niet meer bij mij wordt toegelaten: zulke menschen kunnen gevaarlijk worden, zeer gevaarlijk.... Och niets, niets!" vervolgde Thomson op wreveligen toon, toen door de zacht geopende deur een kinderhoofdje naar binnen werd gestoken, en de vraag klonk: „Wat is er, pa?"

De deur werd weêr even zacht gesloten, en jufvrouw

Thomson kreeg van haar dochtertje, als resultaat harer expeditie uit de huiskamer naar het kantoor, ten antwoord dat er niets gebeurd was.

„Wie is er bij pa?" — „Heinrich."

Jufvrouw Thomson zocht nog een oogenblik in hare verbeelding naar hetgeen er gebeurd kon zijn; maar de verbeeldingskracht van jufvrouw Thomson was niet bijzonder ontwikkeld, en de belangstelling in hetgeen haren echtgenoot overkwam ook niet zóó groot, om er zich zwaar om te bekommeren. Zij zette dus hare godsdienstige overpeinzingen, onder leiding van een der meest orthodoxe theologische auteurs, rustig voort, en dacht aan de gebroken ruiten niet meer.

Ook Dalberg was ze spoedig vergeten. Zijn aanval van drift was geweken; en hij vond zichzelven een dwaas, daar hij nu voor goed de kans had verspeeld, om ooit een getuigschrift te bekomen van den patroon, wiens zaken hij bijna vijf jaren lang bestuurd had. En zoo men informatie naar hem nam, zou die zeker na het voorgevallene niet gunstiger luiden. Toch *moest* hij een bestaan hebben: bovendien had hij eene oude moeder te onderhouden, waardoor hij belet werd dat bestaan overal en in alles te zoeken, waar hij het zou kunnen vinden. Nu reeds had hij het vaak trachten te verkrijgen langs wegen, die hij niet zou durven belijden, en alleen aan zijne bekwaamheid en geslepenheid had hij het te danken, dat drie jaren lang zijne handelingen niet ontdekt waren. En ook thans was slechts het toeval schuld, dat een der kisten, voor hem bestemd, zijnen patroon in handen was gevallen.

Terwijl hij het noodlot verwenschte, dat plotseling een einde had gemaakt aan zijne ongeoorloofde speculatiën, die juist eenige welvaart in zijne kleine woning begonnen te verspreiden, dwaalde hij de al stiller en stiller wordende stad door, en sloeg eindelijk een dier zijstraten in, die het midden vormen tusschen de bedrij-

vige handelswijken en de armenwijken bij uitnemendheid.

Ook daar stond een manufactuurwinkel, waarvan de eigenaar eene firma vertegenwoordigde, die bij de grootvaders van het thans levende geslacht reeds bekend was. Eene respectabele firma, maar respectabeler op papier, dan wanneer men in dien afgelegen hoek den somberen, lagen winkel zag met zijne uitgebouwde smalle ramen en zijne ouderwetsche inrigting. Fraterhuis was zelf bezig zijne luiken te sluiten, en in het twijfelachtig licht eener half neêrgedraaide gaspit scheen die lange, magere gedaante, met hare grijze jas en pet, roode pantoffels en paarsche polsmofjes, eer tot de vorige dan tot deze eeuw te behooren. Toch was Fraterhuis nog in den bloei des levens, voor zoover men het woord *bloei* mag bezigen van den schralen, bleeken man, die dag aan dag op zijn pantoffels in dien donkeren winkel klanten afwachtte, welke slechts, als droppels uit den schoorsteen eener stoomboot, nu en dan daar werden opgevangen, en wier bestede penningen even snel verdwenen als die droppelen verdampen. Het was de bloei eens heesters op de kale heide, welks taaije vezelen onwrikbaar vastgeworteld zijn in den grond, die voor elk ander gewas vruchtbaarheid mist. Ieder ander zou sinds lang de van ouds bekende firma J. Fraterhuis en Zoon aan den meestbiedende verkocht of geliquideerd hebben; Fraterhuis hield haar in stand en verbeeldde zich — neen, de wereld der illussiën is niet enkel ontsloten voor de dichterlijke naturen — en verbeeldde zich nog, dat zijne stadgenooten haar nog altijd boven aan de rij stelden. Zij kwamen er wel niet koopen, maar zijne confraters intrigeerden dan ook op allerlei wijzen. Hij was wel duurder, maar *zijn* goed was dan ook solider; de huizen, waarvan *hij* het ontving, hadden al een halve eeuw en langer bestaan. Zijn winkel was wel minder prachtig, maar waren het niet de koopers, die de pracht moesten

betalen? Hij had wel geen bedienden; maar wie zorgt beter voor eene zaak dan de eigenaar zelf? Zoo met zichzelven redenerende, had Jan Faterhuis altijd gelijk; tegenover anderen en in het oog van anderen meestal ongelijk.

Aan het eind van den winkel, vier trappen hoog, ziet men de glazendeuren der woonkamer, die met zorg tusschen de plaatsjes en keukens, ook der buren, is uitgespaard. Het is er over dag zeer donker: maar dat merkt men 's avonds niet, en Fraterhuis vindt haar het gezelligste plekje ter wereld. Als de kinderen naar bed zijn, zet zijne vrouw de lamp op het bureau, waaraan het hoofd der firma zijne boeken houdt, en neemt zelve zoodanig plaats, dat zij den geheelen winkel overzien kan. In vroeger jaren hielp zij zelve wel; maar met een permanenten zuigeling — het is nu de zevende, die deze rol vervult — gaat dit slecht. Zij kan nu niets meer doen, dan haar man door „kijken" helpen, en ook thans, terwijl hij op straat de ijzeren bouten voor de luiken brengt, ziet men, door de staatsiegordijnen van de deur der woonkamer, de silhouet van jufvrouw Fraterhuis, die toeziet dat niemand binnensluipt. Dit noemen Fraterhuis en zijne vrouw „zamen sluiten," en die gewigtige werkzaamheid wordt nooit verzuimd. Er zijn slechts zeven perioden in hun echtelijk leven geweest, waarin de medewerking aan anderen, bij voorkeur aan de baker, werd toevertrouwd. Jufvrouw Fraterhuis zou zoo gaarne meer doen voor haren man, maar — zoo *zeven!*

„Nog niet gesloten, mijnheer Fraterhuis?" klonk de stem van Dalberg. — „Het is wat laat geworden met den zaturdag," antwoordde Fraterhuis vriendelijk; Fraterhuis was altijd en tegen ieder vriendelijk, ook tegen hen, van wie hij niet hield, en daaronder behoorde het geheele personeel in de zaak van zijnen confrater en schoonbroeder, deze zelf niet uitgezonderd. — „Ja, de zaturdag is een drukke dag."

Fraterhuis knikte toestemmend: dan werd altijd de winkel gedaan; en vóór het slaan van negenen kon de meid toch niet beginnen.

„U zult het altijd nog al druk hebben, zoo alleen?" — „Ja, mijnheer Dalberg! maar of daarom mijne zaken er slechter door gaan, wil ik niet zeggen. Geen boodschap beter dan die je zelfs doet, zooals mijn vader altijd zeide. Mijn zwager Thomson denkt er anders over maar het endje zal den last dragen.... Ik zeg het natuurlijk niet van u," liet Fraterhuis terstond volgen; want hij herinnerde zich bij tijds, dat ook Dalberg bediende was bij Thomson. — „Neen, neen, u hebt gelijk, mijnheer! Maar als men op zekeren leeftijd komt, zoo als ik, dan ziet men het beter in, hoe jonge bedienden de zaken van hun patroon benadeelen, ook zonder het zelf te weten. Enfin ik ben er nu het slagtoffer van....." — „Het slagtoffer?" vroeg Fraterhuis, zijn winkel binnentredende. — „Ja, mijnheer, ik had ze te veel in de gaten, die duitsche en engelsche jongelui; en de patroon is ook een Duitscher, zoo als ge weet." Dalberg van zijne zijde wist dat dit voor Fraterhuis eene ongeneeselijke grief was, en die herinnering was dan ook voldoende om in diens oogen geheel zonder schuld te zijn. — „Dat is hij, door en door: hij kan zich geen denkbeeld maken van hollandsche soliditeit en goede trouw." — „Juist, mijnheer! Enfin, het was toch mijn plan om mijne eigene zaken te beginnen." — „Dus... is u niet meer bij Thomson?"

Dalberg maakte eene mine, alsof het hem ten hoogste verbaasde, dat iemand hem verdenken kon nog bij den patroon te zijn, in wiens zaak hij vijf jaren had doorgebragt. „Wel neen, mijnheer! sinds lang niet meer. Zoo als ik zeide, ik ga zelf beginnen." — „En waar dat?" — „Dat ben ik nog niet met mij zelven eens; het hangt ook eenigzins af van mijne moeder. De goede ziel heeft haar geld op hypotheek gegeven, en om die nu plot-

seling op te zeggen, dat mag je als eerlijk man niet doen." — „Neen, zeker, dat mag je als eerlijk man niet doen," beaamde Fraterhuis. — „Nu ben ik zoo wat „commissionair," vervolgde Dalberg, en als het mij blijft gaan als tot nu toe, zou ik bijna mijn plan, om eene vaste zaak te beginnen, opgeven."

Eene vaste zaak, — ja, het was wel solide; maar als er van die hooge wissels kwamen, en als de klanten niet betaalden, of zelfs niet kochten, waarvan moesten ze dan betaald worden? En dan al die lasten, waar men op zit! Fraterhuis zag peinzend voor zich; als hij de firma Fraterhuis en Zoon niet vertegenwoordigde, zou hij wenschen de commissionnair Dalberg te zijn.

„Wil je wel gelooven, mijnheer Fraterhuis," vervolgde de gewezen bediende van Thomson, terwijl hij zich achteloos half op de toonbank zette en met zijn horologieketting speelde, „wil je wel gelooven, dat ik soms waarlijk niet weet waar ik de artikelen van daan moet halen?" — „Zoo?" — „Ja, daar zijn van die artikelen, die minder voorkomen, misschien zijn ze hier en daar wel te krijgen, maar het is een drommels zoeken." — „Waarom kom je nooit zoo eens bij mij?" — „Bij u, mijnheer Fraterhuis? Bij u? Ik dacht dat *gij* althans aan zulke dingen niet deedt. Bij eene soliede zaak, als de uwe, durft men met dergelijke vragen niet komen; wat gij hebt is voor uwe klanten." — „Dat is te zeggen," antwoordde het hoofd der oude firma, in wiens binnenste een heftige strijd gevoerd werd tusschen den lust om den reuk van soliditeit te behouden en de zucht om door Dalbergs hulp zijne zaken uit te breiden, „dat is te zeggen, als ik er iemand pleizier meê doen kon. Om elkaar pleizer te doen, zijn wij op de wereld, zoo als mijn vader altijd zeide." — „Precies, mijnheer Fraterhuis, dat is mijn leer ook, en mogt ik iets voor u kunnen doen, dan hebt ge maar te spreken. Ik ben intusschen maar een klein commissionnairtje; evenwel

— permitteer me dat ik het zeg, er was van uwe zaak zoo ontzettend veel partij te trekken." — „Kom je, Jan?" riep jufvrouw Fraterhuis, de glazendeur even openend. — „Ja, schat! dadelijk.... Weet je wat, mijnheer Dalberg . . . ." Fraterhuis zweeg; er was hem een plan voor den geest gekomen, een prachtig plan, maar geheel in strijd met de reputatiei der oude, soliede firma, en hij aarzelde om het voor te slaan. — „Hoor eens, mijnheer Fraterhuis! ik geloof dat wij elkaar verstaan, maar we moeten er eens bedaard over spreken. In de week hebben wij het beiden te druk; convenieert het u morgen? Ik houd er anders ook niet van om op zondag zaken te doen." — „Nood breekt wet, zegt mijn vader altijd, maar dan toch na kerktijd?" — Natuurlijk, natuurlijk," antwoordde Dalberg, als kon het niet in hem opkomen een zondag-morgen de godsdienstoefening over te slaan. „Twaalf ure?" — „Laten wij één ure zeggen, dan hebben wij koffij gedronken."

Dalberg had er de voorkeur aan gegeven om dit ten huize van zijn nieuwen patroon te doen, en reeds aanstonds te beginnen met van diens zaak „ontzettend partij te trekken," maar daarop bestond geen kans meer. Het was toch al wèl zoo.

Vijf minuten later was de winkel van Fraterhuis gesloten; de gaspit geheel uitgedraaid, en hij zelf tegenover zijne vrouw gezeten in de kleine huiskamer, die hem nu gezelliger scheen dan ooit. Als dat met Dalberg eens gelukken mogt! „Willem is nu dertien; ik zal hem dan in de zaak wel noodig hebben, en gebruiken kunnen ook," sprak Fraterhuis, terwijl hij weder opstond, want het plan vervulde hem zoo geheel dat hij vruchteloos poogde zijn gewonen arbeid te doen.

Jufvrouw Fraterhuis antwoordde niet; de zuigeling sluimerde juist in, en als zij sprak zou hij wakker schrikken; zij neuriede het slaapliedje voort, maar tevens rigtte zij hare vriendelijke oogen met eene uit-

drukking van innige deelneming op het magere gelaat van haren echtgenoot. Men moest waarlijk gelooven, dat zij in dat gelaat iets anders zag dan de hoekige vormen en vale kleur.

„Doe eens even
„'t Wiegkleed open."

neuriede zij, en Fraterhuis voldeed terstond aan dien wenk; en toen zijne vrouw het wichtje had toegedekt en het kleed er over heen geslagen, legde hij zijne beide handen op hare schouders, en zeide met bevende stem: „Kind, als God het wil, dan zijn wij er door de hulp van Dalberg uit." — „Als die Dalberg maar geen schurk is." — „Dalberg? Vijf jaren lang eerste bediende bij mijn zwager! Maar in dien moffenboel kan niemand het uithouden." — „Zou je er toch niet eens naar informeren!"

Fraterhuis haalde de schouders op: „'t Zou niet veel baten!" — „Je kunt niet weten." — „En als Thomson dan eens zegt, dat hij oneerlijk is?" — „Wel, dan breekt ge met hem." — „Dus zou ik dan moeten aannemen dat het waar is!" merkte Fraterhuis op, die aan onwetendheid de voorkeur gaf boven de kans om zijn uitzigt op eene herleving zijner zaken te verliezen. Maar zijne vrouw hield aan, en eindelijk gaf hij toe; ja meer nog, hij besloot nog vóór den nacht naar Thomson te gaan; zijn vader had altijd gezegd: „Stel nooit tot morgen uit, wat gij heden doen kunt."

De heeren Thomson en Fraterhuis waren zwagers; de eerste had de eenige zuster van den laatsten gehuwd, en aanvankelijk zelfs waren er sporen van eenigen omgang tusschen de beide manufacturiers te ontdekken geweest; maar naarmate de zaak van Thomson een hooger vlugt had genomen en die van Fraterhuis meer en meer achteruitging, waren ook de minachting van de eene en de jaloezij van de andere zijde gestegen, en nu

zagen de zwagers elkander bijna nooit dan in de woning van den ouden heer Fraterhuis, waar zij zelden met elkander spraken, of, waren zij er toe gedwongen, liever het weêr dan de manufacturen ten onderwerp namen. Bij elkaâr kwamen zij nooit dan bij zeer gewigtige gelegenheden; geboorte of sterfgevallen. Toch kon de wereld niet zeggen, dat zij gebrouilleerd waren, ofschoon bij beiden op den bodem des harten de wensch school, liever geslagen vijanden of volkomen vreemdelingen voor elkaâr te zijn, dan tegenover elkander te staan in die gedwongen positie, die te weinig vijandig was om te verzoenen en te weinig vriendschappelijk om te brouilleren.

Terwijl Fraterhuis op weg was naar zijn zwager en nadacht over hetgeen hij hem zeggen zou, was ook deze door den loop zijner gedachten naar den ouderwetschen winkel en diens eigenaar gevoerd. Zijne bedienden waren vertrokken; ook Heinrich was, volgens zijne gewone verdeeling van den zaturdag en zondag, waardoor beiden in een smolten, nog eens „even" uitgegaan. en de patroon zat alleen in het enge kantoortje, dat zich aan het einde van den winkel bevond, en door welks stukgestooten ruiten hij juist het uitzigt had op de dubbele glazen deuren daar tegenover. Zij waren thans geheel opengezet; jufvrouw Thomson hield van luchtverversching, na den ganschen dag opgesloten te hebben gezeten in die binnenkamer, die naast den winkel gelegen was. Zij zat daar aan de ronde tafel met hare twee dochtertjes, die terwijl mama hare stichtelijke overpeinzingen voortzette, met haakwerk bezig waren. Hare blonde kopjes werden verlicht door het heldere schijnsel der gaspit, dat aan die binnenkamer, uit het kantoor gezien, iets fantastisch gaf, — iets van een visioen des huiselijken levens. Thomson kon er de oogen niet van afwenden. Toch, ging hij er niet heen; toch liet hij tusschen die huiskamer en zijn kantoortje den som-

beren afstand, gevormd door den winkel met zijne toonbanken, stapels manufacturen en gedrapeerde stoffen. Het was of hij die kloof niet kon overschrijden, die hem verwijderd hield van zijne vrouw. Die toonbanken schenen onoverkomelijke sluitboomen: zij werden thans hoe langer hoe hooger en steiler, en de stapels doozen en de pakken, die er op lagen, maakten er als 't ware rotsen van, die elkander hoe langer hoe meer naderden. En toen was het of die shawls en uitgehangen stukken vormen aannamen, vormen van gevleugelde reuzen, die zich tusschen hem en de woonkamer plaatsten, en met hunne wijd uitgestrekte armen terugdreven en beletteden aan dien kleinen gezelligen kring deel te nemen.

Hij zag het bleeke, nog schoone gelaat zijner vrouw en de blondgelokte hoofdjes zijner kinderen... *Zijne* vrouw? *zijne* kinderen? De reuzen op hunne rotsen, maakten dien eigendom tot eene illusie. Neen, het was zijne gade niet, — slechts eene vrouw, die door een maatschappelijk verbond zijne echtgenoote heette, maar wier hart niet voor hem klopte, aan wie hij, zachtst genomen, onverschillig was; en die kleine Agathe en Nelly — zij waren bang voor hem; ze vermeden hem, waar zij konden. Welk regt had hij ook op hare liefde? Hij had zich om haar evenmin bekommerd als om zijne gade; hij had slechts geleefd voor die reuzen op hunne rotsen, die hij zelf in het leven had geroepen. En *hoe* had hij ze in het leven geroepen! Zie, daar kwamen zij weder voor zijnen geest, die jongelingsjaren van onverpoosden arbeid, van onbegrensde spaarzaamheid; daar zag hij zijne kleine achterkamer weder, waar hij slechts den nacht doorbragt, en waar zelden eene lamp ontstoken, nooit een haard aangelegd werd. Daar zag hij weder dien somberen winkel van Fraterhuis, waar hij met den zoon en de dochter des huizes zijne dagen achter de toonbank doorbragt, en des avonds, niet zelden ook des mid-

dags, de gastvrije tafel deelde, totdat hij als zoon van den huize werd aangenomen, om weinig tijds later een „tak" van de firma te vestigen. Maar de tak had zich weldra van den stam losgerukt: langzaam en met beleid, en trok nu zelf de sappen, die den ouden boom eenmaal voedden. Fraterhuis en Zoon was eene vergeten firma geworden; hare klanten evenwel hadden den eersten stoot gegeven aan de bloeijende zaak van Thomson. Daar stond weder de oude Fraterhuis voor hem, en het klonk hem nog in de ooren: „George, ik heb u het liefste gegeven, dat ik op aarde had, mijne eenige dochter — ik heb u in eene zaak gezet — is dit nu mijn loon?"

En toen namen de reuzen op hunne rotsen eene dreigende houding aan; zij schenen hem te naderen en te herhalen: „Is dit nu zijn loon?" Toen werden de rotsen nog steiler en hooger, en zij drongen zich om hem henen, en de reuzen breidden hunne armen uit om hem te verpletteren; en een hunner nam het gelaat aan van Dalberg, en vroeg: „Mij hebt gij broodeloos gemaakt, en hebt gij niet het zelfde gedaan, ja meer nog dan ik deed?" En een ander vroeg hem met de stem van Agathe: „Hebt gij niet alles aan mij te danken? Zoo niet uit liefde, dan toch uit bevredigde hebzucht, moest gij mij geven wat der vrouw toekomt!" — En zijne kinderen riepen: „Weet gij het nog, vader, wat grootvader u toevoegde, toen hij het laatst hier was: „Mijne dochter maakt gij ongelukkig en mijne zaak hebt gij ondermijnd!"" En toen klonk het van alle zijden en uit alle hoeken: „George Thomson, hoe zult gij dat verantwoorden!"

Een schellen aan de winkeldeur maakte een einde aan het visioen; want een droom was het niet, maar eene van die mijmeringen, die onzen geest overmeesteren, zoodat wij de kracht niet bezitten ze af te breken, en die niettegenstaande onzen wakenden toestand, vorm en gedaante aannemen. De schel deed ze verdwijnen en riep

Thomson tot de werkelijkheid terug. Hij stond op, maar hij had den moed niet den winkel door te gaan; hij durfde die reuzen op hunne rotsen niet voorbij. Bovendien wie kon het wezen? als het Dalberg eens was. Maar 't kon ook zijn, dat het zijne zaak gold, en 't zou zijne schade kunnen wezen, als hij niet opende. Er werd weder gescheld; maar vóór dat Thomson nog tot een besluit gekomen was, hoorde hij reeds de stem zijner vrouw aan de deur, wier vraag, wie er buiten was, hij thans duidelijk door de gebroken ruit verstond.

„Ik, Fraterhuis," klonk het antwoord.

Het slot werd omgedraaid; maar toen de deur open ging, was de gaspit in het kantoor uitgebluscht en de deur op slot.

„Is je man niet t'huis?" vroeg Agathe's broêr. — „Ja... Neen, toch niet; ik dacht dat hij t'huis was, maar ik zie geen licht. Neen, de deur is ook gesloten; hij is zeker uitgegaan." — „Weet ge dat dan niet van elkaâr?" vroeg Fraterhuis, met een in den broeder vergeeflijke onbescheidenheid. — „George heeft het altijd druk; 't kan zijn, dat hij nog dezen of genen moest gaan spreken." — „Neen, zeg het maar, Agathe, dat Thomson je aan je lot overlaat en zelf er zijn pleizier van neemt." — „Thomson houdt niet van uitspanningen, dat weet ge wel: wij zijn in geen zes jaar uit geweest zamen." — „*Zamen?* Juist, Agathe..." hernam Fraterhuis medelijdend. „Maar daarvoor kom ik niet hier. Het is uwe zaak, dat gij u door hem laat verwaarloozen, en hij zelf heeft het te verantwoorden... Arm kind!"

Agathe gaf geen antwoord. „Zeker weet zij, dat ik haar hooren kan," dacht Thomson. Zij ging haren broêr voor naar de huiskamer. Dáár was zij vrijer in haar spreken, meende haar echtgenoot, en hij legde zijn oor voor de gebroken ruit.

„Dankje," sprak Fraterhuis, toen zijne zuster hem een

stoel aanbood. „Je weet wel dat ik hier geen visites meer maak."

Agathe scheen dat gezegde niet te verstaan; althans, zij gaf weder geen antwoord.

„Weet ge ook waarom Dalberg is weggezonden?" — „Ik geloof omdat... ik weet het niet," viel zij zichzelve in de rede. — „Weet ge *dat* zelfs niet! en hij woonde hier vijf jaar in huis?" — „Gij weet wel, Jan, dat ik mij nooit in de zaken van Thomson meng." — „Dalberg wil bediende bij mij worden." — „Wel nu, dan zijt gij zelf het best in de gelegenheid om het te weten te komen. Wat zegt hij wel?" — „Dat Thomson door zijne bedienden bedrogen wordt, en dat uw man een Duitscher is, die van de Hollanders niet houdt. Nu, dat laatste weten we; dat heeft hij aan zijne familie genoeg getoond." — „Hoor eens, Jan! ik kan u in deze zaak niet raden; doe wat gij goedvindt. Dit is zeker, dat Dalberg een knap mensch is en zijne zaken verstaat; maar nu hij door Thomson weggezonden is, zullen er wel redenen zijn om hem niet onbepaald uw vertrouwen te schenken." — „Nu, dan zullen wij het maar eens met hem beproeven."

Niet het geheele gesprek was in het kantoortje hoorbaar; Thomson kon wel de woorden van zijn broêr, maar slechts enkele uitdrukkingen zijner vrouw opvangen. Die enkele uitdrukkingen waren echter voldoende voor hem, om te begrijpen, dat Agathe eenstemmig van oordeel was met haren broeder; dat zij voor Dalberg partij trok en dat zij het hield op de hand der „Fraterhuizen." Dat had zij altijd gedaan, en dat was de reden, waarom hij niet van haar hield; dat alleen. Thomson had groot gelijk; hij gevoelde het nu duidelijk, dat hij voor zijne vrouw was zóó als hij wezen moest; zij verdiende niet beter; eene vrouw moet partij trekken voor haren man; maar zij — was en bleef eene Fraterhuis; ook zij misgunde hem den bloei zijner zaak; ook zij zou gewild hebben,

dat hij de gehoorzame dienaar, ja misschien wel de bediende was gebleven van haren vader. Neen, neen! Thomson had regt en reden om onverschillig voor zijne vrouw te zijn. Het was al mooi, dat hij niet erger was.

Weinige minuten later was Fraterhuis vertrokken, en toen Agathe, na de deur gesloten te hebben, in de huiskamer terugkeerde, vond zij daar haren echtgenoot, die zwijgend aan het soupé deelnam. Ook zij sprak geen woord. Wat had zij hem te zeggen? De dagen der verwijten en huiselijke twisten waren reeds voorbij; zij hadden toch niet gebaat. De tijd der wederzijdsche onverschilligheid was aangebroken; elk had geleerd zich in eigen kring bezig te houden, en die kringen liepen zoo zeer uiteen, dat er voor het gezellig gesprek geen punten van aanraking meer waren; de band, die ze zamen moest brengen, de liefde, ontbrak.

Thomson bladerde in zijn notitie-boekje; zijne vrouw las bij zichzelve voort. — Zoo eindigde de laatste zaturdag van het gunstige kwartaal voor de Thomsons.

II.

Weder loopt het kwartaal ten einde; weder is het zaturdag, die drukke, woelige zaturdag, met zijne kassiersbriefjes, zijne nota's van leveranciers, zijne afbetalingen en zijne inkoopen. Bij Fraterhuis echter gaan de kassiersknechts voorbij; zijn naam komt slechts zelden meer voor op de boeken van hunnen patroon; vroeger — nu ja, dat is 's werelds loop. Ongelukkig maar zij, die er het slagtoffer van zijn! Nota's had hij niet meer te zenden; betalingen geschiedden in den winkel van Fraterhuis bij den inkoop, maar die inkoopen werden hoe langer hoe schaarscher. Wie ging er tegenwoordig die zijstraat nog door? En zoo men er al doorging, wie lette

dan op den winkel van Fraterhuis, waarvan de gevel nog geheel in den smaak viel der gebouwen vóór vijf-en-twintig jaar. De menschen gingen voorbij, de vreemdelingen zoowel als de kassiersknechts en de oude klanten. En Fraterhuis zag hen gaan; hij kon ze bij name noemen, de dames, die voorheen nooit anders dan bij hem haar linnengoed zouden gekocht hebben, — de heeren, wier foulards en dassen, en handschoenen, en boordjes, en bretels — Fraterhuis verkocht nog bretels! — voorheen allen uit zijn winkel afkomstig waren, maar hem herkenden zij niet meer, en zijn winkel scheen voor hen niet meer te bestaan.

Peinzend sloeg hij de voorbijgangers gade, terwijl hij met zijn eene been op den winkelstoel rustte, en zijn gelaat op de geopende hand steunde, het wijsje, dat hij op de toonbank trommelde, was geenszins in overeenstemming met zijne droevige overpeinzingen; en zoo hem al eenig gezelschap afleiding mogt kunnen geven, allerminst was het dat van zijn commissionnair, die aan de andere zijde van de toonbank zich op een stoel had uitgestrekt, dien hij op twee pooten in evenwigt hield, in welke oefening hij groot talent aan den dag legde.

„Het gaat niet, Dalberg!" zeide Fraterhuis, het langdurig stilzwijgen afbrekende. — „Zou je *dat* denken?" antwoordde deze met eene familiariteit, die hij zich zeker tegenover zijn vroegeren patroon niet zou hebben veroorloofd, maar tegenover Fraterhuis behoefde hij de vormen niet zoo naauw in acht te nemen. — „Neen, jongen! ik wil niet zeggen, dat de schuld aan u ligt, maar... enfin, ik had er me andere dingen van voorgesteld!" — „Kan ik het helpen? Ik heb aanvankelijk genoeg mijn best gedaan om uw voorraad aan den man te brengen; maar laat ons de zaken bij haar naam noemen, mijnheer Fraterhuis! de menschen willen niet meer gediend zijn van de ouderwetsche firma; er moet wat nieuw leven in." — „Wat gij verkocht hebt, is nog niet betaald,"

vervolgde Fraterhuis. — „Hoor eens! handel is eene zaak van vertrouwen: wie maant, verliest dat vertrouwen; bovendien, er zijn naauwelijks drie maanden verloopen sinds wij zaken deden." — „Maar het is verkocht à contant." — „Nu ja, we weten allen wat dat beteekent; het is om den schijn niet te hebben, dat men onder de markt afzet. Evenwel, zoo als gij wilt, mijnheer Fraterhuis! als gij ons accoord wilt verbreken, dan wil ik u niet dwingen." — „Dat is te zeggen, verbreken — dat is wat hard gezegd; maar ik zie er geen voordeel in, om u behalve de percenten nog salaris uit te keeren." — „Percenten krijg ik van iedereen," merkte Dalberg aan, „en geloof mij, met de waren van anderen doe ik betere zaken."

Beiden zwegen weder een poos. Fraterhuis, die *a* gezegd had, dacht na over de beste wijze om *b* te zeggen; hij hoopte, dat Dalberg hem daartoe aanleiding zou geven. Maar Dalberg was juist beducht voor die *b*. Hij had alle reden, om zijne relatie met Fraterhuis gaande te houden, zoowel om het salaris, dat trouwens niet groot was, als om de verpligting, waarin hij anders verkeeren zou, om tot eene vereffening van zaken over te gaan, wat hem volstrekt niet gelegen zou komen.

„Ik geloof waarlijk dat het zaak is, dat wij scheiden, mijnheer Dalberg!" begon Fraterhuis weder.... „Pas op val niet!" — „Geen nood, mijnheer Fraterhuis!" antwoordde de commissionnair, terwijl hij het evenwigt van zijn stoel herstelde, dat hij door eene onvoorzigtige beweging bijna verloren had: „als je het goed aanlegt, heeft een stoel aan twee pooten genoeg." — „Ja, als je het goed aanlegt," herhaalde Fraterhuis, zonder na te denken over hetgeen hij zeide, evenmin als over de wijsgeerige opmerking van Dalberg. — „Het komt maar neêr op het evenwigt," vervolgde deze.

Fraterhuis knikte en staarde de voorbijgangers na, nog altijd peinzende over zijn *b*.

„In den tijd, dat ik nog reiziger was, heb ik dikwijls een aardig kunstje vertoond: een naald op een kurk, en daarop een stuiver, en dan een paar vorken — heb je dat ook wel eens gezien, mijnheer Fraterhuis?"

Fraterhuis zag hem verwonderd aan; hij geraakte hoe langer hoe verder van zijn *b*.

„Wij deden meer van die kunstjes, die alleen gebaseerd waren op het evenwigt. Een mooi ding, het evenwigt, er is geen zaak zoo zwak, *zoo zwak*, zeg ik, of er kan een betrekkelijk zware last op rusten, als je den boel maar in evenwigt houdt." — „Mijnheer Dalberg, ik begrijp je niet." — „Niet? Dat verwondert me van u, een man, die de dingen toch in den regel zoo goed doorziet. Daar is maar één ding, waarvoor gij een minder juist oog hebt — de waarde uwer zaak."

Deze dubbele vleijerij maakte Fraterhuis oplettend en genegen om verder te hooren; Dalberg liet er zich dan ook niet toe uitnoodigen.

„Zie," ging hij voort, „daar zijn honderd middelen, om eene rustende zaak weder in beweging te brengen: in de eerste en voornaamste plaats door het publiek te lokken. Het publiek wil geen soliede winkels met soliede gevels meer. Maak een gevel, die in het oog springt; ferm met spiegelglas en koperen balustrades." — „Geld!" viel Fraterhuis hem in de rede. — „Geld? alsof het terstond moest betaald worden! Gij betaalt met de meerdere verdienste, die het afwerpt. Hypotheek...." — „Het is een huis van mijn vader, en hem behoef ik niet eens van eene hypotheek te spreken; dat strijdt met zijne denkbeelden van soliditeit. Vraag het hem zelf maar; daar komt hij juist." — „St! St! Laten wij liever morgen de zaak nog eens bepraten; nu geen woord er meer over: oude lui hebben zulke zonderlinge denkbeelden," sprak Dalberg, terwijl de oude Fraterhuis langzaam de deur opende, en met een netje met visch in de hand den winkel binnentrad.

Fraterhuis Senior was de type van burger renteniertjes, die, na een wel besteed leven, hunne schaapjes op het drooge hebben gebragt, en nu de wereld nog een poos blijven aankijken, met de onwrikbare overtuiging, dat zij in hunnen tijd beter was en het zachte bewustzijn, dat het hun vrijstaat overal aanmerkingen op te maken. Hij had de wereld gekend in een tijd, dat ze soliede was, want nu was zij volstrekt niet soliede meer, daarvoor kon hij tallooze bewijzen aanvoeren, en in de eerste plaats hare verwaarloozing van de firma Fraterhuis en Zoon. Dat deed eene soliede wereld niet! Maar de firma Fraterhuis en Zoon moest toonen, dat zij niet met die wufte wereld medeging; dat *zij* althans nog wist wat soliditeit was — al moest zij dan ook gedoemd zijn om, als een achtergebleven schildwacht van een sinds lang voortgerukt leger, op haar post te sterven. Ging de zaak niet vooruit, ze had zich toch nog staande gehouden; en als de nood wat al te hoog scheen, dan kwam de oude man liever met een deeltje van zijne overgelegde penningen voor den dag, dan te dulden, dat de firma zelve haar crediet zou benadeelen door geld op te nemen of leeningen te sluiten. Hij bragt aan het huishouden van zijn zoon nog menigen steun, de aardappelprovisie en de turf waren voor zijne rekening, en een aantal vaste kleine uitgaven werden altijd uit zijne beurs voldaan; maar met het zwak, aan oude menschen eigen, wilde hij niet als een regt toekennen, wat eene vrije daad van zijne zijde moest blijven: hij hield er van de dankbaarheid bij zijnen zoon in stand te houden. Sinds tien jaren had hij hem jaarlijks met een gekwiteerde rekening *verrast*, maar de oude man hield van verrassingen, zoo zelfs, dat de grootste verrassing, die hij zijnen zoon had kunnen bereiden, voorzeker geweest ware, dat hij die rekeningen eens vergat te kwiteren.

„Een maaltje, Jantje?" vroeg hij, terwijl hij het visch-

netje omhoog hief, waarin eene zoô snoek en baars zichzelve verstikte.

Fraterhuis was wel een weinig verlegen over zijn vader die zelf zijn vischnetje droeg; maar Dalberg scheen gelukkig geheel in de beschouwing van eenige monsters manufacturen verdiept.

„Graag, vader, als ten minste mijne vrouw geen vleesch op schotel heeft," antwoordde hij, zich tusschen het netje en den commissionnair plaatsende. Fraterhuis wist zeer goed dat er dien middag geen vleesch op schotel was, evenmin als gisteren of eergisteren; vleesch is dan ook maar een artikel van weelde — voor de Fraterhuizen.

„Je moet ze zelfs maar eens onder handen nemen," vervolgde de oude. „Kijk zoo! hier snijd ge ze open." En hij wees zijn zoon, met al de ingenomenheid, die hij zelf voor zijn koopje had, hoe de snoeken en baarzen moesten behandeld worden. „Een mooi zootje," ging hij voort tot Dalberg, die even van zijne monsters opkeek. — „Is u een amateur van den hengel?" vroeg de commissionnair, die beleefd genoeg was om niet te willen onderstellen, dat de oude heer ze zelf had gedragen. — „Ik heb ze gekocht," was het drooge antwoord, vergezeld van een vrij scherpen blik. — „A, pardon! dat wist ik niet." — „Blijf je familiaar meê eten, mijnheer Dalberg?" vroeg Fraterhuis Junior, om de zaak weêr in het gelijk te brengen. — „Merci, mijn waarde heer Fraterhuis! Ik heb mijn diné al besteld. Hij spijt me; voor een anderen keer houd ik mij aanbevolen." — „Anders, het is gemeend," zeide Fraterhuis goedig. — „Ik ben er overtuigd van; maar ik dineer in het *hôtel d'Angleterre*, en daar moet ik mijn diné opzeggen, als ik niet kom." Dalberg haalde zijn horologie uit, en daar hij zeide nog vóór het diné eenige zaken te moeten doen, verliet hij de heeren Fraterhuis, onder belofte, als het hem mogelijk was, dien avond nog eens aan te komen.

De oude Fraterhuis zag hem zwijgend na, met een blik, waarin zijne gansche meening omtrent de hedendaagsche wereld lag opgesloten. „Een windbuil, Jan!" zeide hij. — „Vindt ge, vader?" — „Zóó zijn ze tegenwoordig allemaal." — „Och vader, dat zit meer in de vormen: het is een knap mensch." — „Is hij? Doe je zaken met hem?" — „Hij heeft mij al van eene menigte stukken afgeholpen." — „Zoo; en betaald?" — „O, wat dat betreft, het is soliede." — „Soliede!" hernam de oude man: „soliede? Enfin, men noemt tegenwoordig alles soliede, wat men in mijn tijd er alles behalve voor houden zou. Maar het is *uw* zaak.... Gaat er nog al wat om tegenwoordig?"

Fraterhuis Junior haalde de schouders op.

„Wacht maar, houd het zoo nog maar een paar jaar vol, dan zult ge den een na den ander zien springen; ze *kunnen* het niet houden. Alles gaat maar op krediet; de een zoekt den ander te overtreffen, totdat de zaken plotseling een einde nemen; dan vallen ze, en gij blijft staan."

De jonge Fraterhuis schudde ongeloovig het hoofd. Tegen ieder ander hield hij de zelfde stelling vol; maar tegenover zijn vader schaarde hij zich aan de zij van hen, die hij gewoonlijk bestreed.

„Mijn zaak gaat achteruit en die van anderen neemt in bloei toe." — „Van anderen? *Alle* zaken lijden tegenwoordig, en als Thomsom eerlijk te werk was gegaan, zou de zijne reeds lang gevallen zijn; maar door onderkruipen en onder de markt werken.... Maar ik zal me er niet boos om maken; is je vrouw achter?" Met die woorden klom de oude heer de trappen naar de woonkamer op, waar zijne schoondochter met haar zevental om zich henen zat, omringd van een chaos, zoo als slechts eene woonkamer op een zaturdagmiddag kan opleveren.

Grootvader was niet zeer welkom; hij moest van allen handjes hebben en de verschuldigde „eerbiedsbetoo-

ningen" genieten om daarna met moeder te gaan praten, die juist de jufvrouw verbeeldde in een allerdruksten manufactuurwinkel, zoo als de allerstoutste verbeeldingskracht, allerminst de verbeeldingskracht van een Fraterhuis, zich niet zou kunnen voorstellen. De kinderen hielden veel van grootvader, maar zouden nog meer van hem gehouden hebben als hij dien zaturdagmiddag maar ware weg gebleven. En hij wilde niet eens mede koopen. „Grootvader deed den ganschen winkel stilstaan!"

Marie, de oudste, sloop naar voren, en deelde die laatste opmerking fluisterend aan haren vader mede; en Fraterhuis die nog alijd peinsde over zijne eigene plannen en die van den commissionnair zag in die woorden iets meer dan eene kinderlijke grief. Uit den mond der kinderen hoort men de waarheid, dacht hij: want het *was* waarheid: den ouden slenter volgende, ging hij met den dag achteruit; er moest een einde aan komen.... en in Fraterhuis' geest rees voor de eerste maal het denkbeeld, om iets te wagen.

Iets wagen! Hij, Fraterhuis, zou iets wagen! Wat — dat wist hij nog niet; maar *iets* zou hij doen. Hij gevoelde al het gewigt van dat onbestemde besluit; maar hij gevoelde tevens, dat hij al zijn moed bijeen moest houden, en in dit bijzonder geval zijne vrouw geen kennis van de zaak moest laten dragen. Zij zou hem aan het wankelen kunnen brengen. Dalberg en hij slechts moesten er van weten. Iets wagen! Het was of Fraterhuis zich een anderen Fraterhuis gevoelde, een wagende Fraterhuis! een Thomson de Tweede; want ondanks zijne antipathie jegens zijn zwager, kon hij zich toch niet ontveinzen, dat een Thomson met een bloeijende zaak toch wel een Fraterhuis met eene kwijnende zaak gold. Nevelachtig rees hem voor den geest hoe het huis er uit zou zien, als eenmaal de fortuin van weleer haren intrek er weder genomen had. Het is zonderling, hoe de geest, bij die voorspiegeling eener toekomst, waarvan

hij zich geen denkbeeld kon maken, het liefst bij ondergeschikte bijzonderheden verwijlt, en ook nu zag Fraterhuis vooral de koperen balustrade en speciaal den koperen knop, die voor de winkeldeur zou komen. In zijne huiskamer zag hij niets ander, dan de houding van een zekeren Fraterhuis, met de eene hand in den zak en de andere een onzigtbaren bediende bevelen gevende; en die koperen knop en die gebiedende houding kwamen hem telkens weder voor den geest, zoo als soms een paar regels van een onbeduidend vers halsstarrig terugkeeren, ook bij de ernstigste inspanning om ze te verdrijven.

Wat dien bloei zou doen bereiken, daarover dacht hij het minst; dat zou hij met Dalberg alleen bespreken; maar daarvoor was de zaturdag-avond de minst geschikte; dan was zijne vrouw den ganschen tijd in beweging, en de schoongemaakte en schoon te maken kinderen waren onophoudelijk om hem heen. De zondag-morgen was beter; dan was jufvrouw Fraterhuis naar de kerk, even als hij zelf gewoonlijk, maar ditmaal zou hij er de preek maar aan geven — hij had toch geen dominé tot klant! Gelukkige onafhankelijkheid!

Den volgenden morgen ging jufvrouw Fraterhuis alleen naar de kerk. Dat was sinds jaren niet gebeurd, en zij was er ook volstrekt niet over gesticht. Wat zouden de buren wel zeggen! En het was juist een dominé dien beiden zoo gaarne hoorden. Het is waar, hij kocht wel nooit iets bij hem, erkende jufvrouw Fraterhuis; maar als een dominé bij al zijne getrouwe volgers koopen moest, waar zou het dan heen moeten? Fraterhuis evenwel hield vol: het was de eerste van de maand; de zaken met Dalberg eischten meer werk; gisteren was hij opgehouden door vader en de vischhistorie; kortom, hij *kon* niet naar de kerk gaan. Vruchteloos hield zijne gade hem nog voor, dat eene week, die men als heiden begon, noodzakelijk heidens zou zijn, — dat de zondag een doop was voor de aangebroken week — haar man *kon* niet, en beweerde,

dat het verrigten van noodzakelijken arbeid de beste godsdienst was. Nu, *hij* moest het weten; een ieder was verantwoording schuldig voor zijne eigene daden.

Een half uur nadat jufvrouw Fraterhuis vertrokken was, ontving haar man het verwachte bezoek van Dalberg. De commissionnair zag er uit zoo als het den man betaamt, die in het *hôtel d'Angleterre* dineert, onberispelijk van toilet en het sprekend tegenbeeld van zijn patroon, die intusschen voor den zondag zijne zwarte das met eene witte en zijne roode pantoffels met een paar laarzen verwisseld had. Men moet toch iets doen om zijn zondag te vieren.

Weldra waren de beide heeren in diep gesprek, waarvan de uitkomst leiden moest tot den koperen knop der balustrade en de gebiedende houding van den patroon. Wij zullen dat gesprek niet in al zijne bijzonderheden mededeelen; de lezer zou er even weinig aandacht voor hebben, als jufvrouw Fraterhuis „na al het gebeurde" voor de preek had. Fraterhuis luisterde en maakte bedenkingen; Dalberg betoogde en weêrlegde de bezwaren. Het was immers slechts te doen om voor het oogenblik geld te hebben: met het geld maakt men geld; het kwam er dus slechts op aan, aanvankelijk zonder geld geld te maken, en wat was eenvoudiger! Dalberg koos bij voorkeur algebraïsche formules, want een x en y konden veel meer doen dan een mijnheer Fraterhuis en een Dalberg: x trok op y ten bedrage van a; y accepteerde en x disconteerde; maar tegen den vervaldag trok y op x voor een bedrag van a plus het disconto, en nu accepteerde x en disconteerde y. Het was immers dood eenvoudig. En intusschen werd met die a gewerkt en klanten gelokt en des noods onder de markt verkocht, totdat de klandisie groot genoeg was om de behoorlijke winsten te trekken, en dan werd a gedelgd, en de heeren Fraterhuis en Dalberg waren er boven op. Het plan was wel aan eenige bedenkingen onderworpen; Dalberg echter had

dien morgen niet alleen bijzondere zorg voor zijn toilet gehad, maar zich ook op het gesprek gewapend, en na lang redeneren en tegen redeneren, was het verbond gesloten en de eerste stap gedaan naar den koperen knop en de gebiedende houding.

Het sloeg twaalf uur.

„Ik zou wel vragen of ge koffij woudt blijven drinken, mijnheer Dalberg, maar zondags ben ik gewoon bij mijne oude lui te gaan. Dat is zoo sinds jaren onze gewoonte, als we uit de kerk komen." — „Eene goede gewoonte, mijnheer Fraterhuis! Ik ga ook altijd zondags bij mama de koffij gebruiken, maar de kerk — enfin, ieder heeft zoo zijne inzigten." — „Ik hoop toch, mijnheer Dalberg...." — „Zeker, zeker, mijnheer Fraterhuis! Maar, zie je, ik kan de dominés niet uitstaan. Overigens, de godsdienst is eene respectabele zaak, en ik heb sympathie voor hen, die ze met het hart waarnemen, zoo als gij bij voorbeeld en uwe vrouw."

En Fraterhuis was met die lofspraak te veel in zijn schik, om op zijne beurt geen sympathie te betuigen voor hen, die, ook zonder naar de kerk te gaan, Gód dienden; en de heeren scheidden, beiden overtuigd, dat zij door eene concessie te doen in strijd met hun geweten, een groot blijk van verdraagzaamheid en waren godsdienstzin hadden gegeven.

Toen Dalberg hem verlaten had, trok Fraterhuis haastig zijn zwarten rok aan, zocht zijn stok, dien hij alleen op den dag des Heeren droeg, en spoedde zich naar de kerk, om zijne vrouw te halen. Maar de kerk was reeds uit, en jufvrouw Fraterhuis was al sinds een kwartier in het „salet" van hare schoonouders aan de koffijtafel gezeten, toen haar man de kamer binnentrad.

Ook de oude Fraterhuis was in pontificaal, en zijne vrouw had zich in haar zwart zijden japon gedost, die sinds tien jaar nooit anders dan op zondag te voorschijn kwam; dan werd ook de zilveren horen uit de kast ge-

haald — in de week hoorde zij slechts door een koperen — en het kapje met de kanten strook, en de hooge koffijkan met de vergulde kopjes, en eene menigte andere dingen, waar men in de week geen spoor van zag. Dan werd ook het koffijblad in het „salet" klaar gezet, waar de schuifgordijntjes opengeschoven werden, totdat de middagkerk aanving, want onder kerktijd paste die wereldschgezindheid niet, of liever, de ouders van den ouden Fraterhuis hadden ze onder kerktijd ook toegeschoven gehouden en die gewoonte werd nog gehandhaafd.

„Niet getempeld, Jan?" vroeg of zeide de oude heer, toen hij zijn pijp had opgezocht en een sigaar voor zijnen zoon neërgelegd.

Fraterhuis schudde het hoofd, en keek aandachtig naar het vlammetje, waarmede hij zijn sigaar aanstak.

„Je hebt veel verloren," vervolgde de oude heer, natuurlijk in de verwachting, dat zijn zoon vragen zou, waar de dominé „het over gehad had." Jan Fraterhuis scheen hierin evenwel minder belang te stellen; hij bepaalde zich tot een koel „zoo!" en vroeg of vaders sigaren niet wat vochtig waren. De oude Fraterhuis wist het niet; hij rookte nooit sigaren. Toen volgde er weder een pauze, die den zoon de overtuiging gaf, dat men vóór zijne komst reeds over zijn te huis blijven had gesproken, en nu het groote woord van vader wachtende was. Het groote woord liet zich evenwel nog wachten, en Fraterhuis verdiepte zich weder in de beschouwing van den koperen knop en de gebiedende houding. Het lag hem telkens op de lippen om zijn vader deelgenoot te maken van de schoone vooruitzigten; maar — oude menschen hebben zulke zonderlinge begrippen omtrent sommige dingen.

„Is die Dalberg vroeger niet bij Thomson geweest?" vroeg de oude Fraterhuis op eens; blijkbaar begreep hij dat het te huis blijven van zijn zoon in eenig verband stond met zijne verhouding tot den commissionnair. — „Ik

meen wel ja." — „En waarom is hij er vandaan? — Zóó weet je het niet?" vervolgde de oude, na een schouderophalen van zijnen zoon: „Dat is niet voorzigtig, Jan, een bediende te nemen, zonder getuigschrift — je hebt immers geen moeijelijkheden door hem ondervonden...? Ben je daarom misschien te huis gebleven?"

Die laatste vraag klonk geheel anders dan de eerste woorden van den ouden man, en nu gevoelde Fraterhuis Junior zich dan ook buiten staat, om bij zijne korte antwoorden te volharden. „Neen, volstrekt niet vader!" antwoordde ook hij op vertrouwelijker toon; „maar ik moest mijne zaken eens naloopen; het is de eerste, en gisteren, met den zaturdag, was er nog al drukte... met de kinderen, en..." — „Zoo, jongen, goed als er maar geen zwarigheid is," hernam de oude heer vriendelijk, „en *als* er zwarigheid is, dan kunt ge niet beter doen dan opgaan; dat verligt altijd. Maar het blijft jammer, dat ge er niet geweest zijt; niet waar, Kee?" — „Erg jammer, ja, vader!" antwoordde jufvrouw Fraterhuis. Ik mag toch die preekjes uit het oude testament wel," voegde zij er bij, om haren man nog meer spijt te doen gevoelen.

Maar Fraterhuis wilde geen berouw hebben.

„Ik had toch nooit zooveel achter dien geolieden steen gezocht," zeide de oude heer weder tot zijne schoondochter.

Fraterhuis *moest* berouw hebben. — „Ken jij die geschiedenis, Jan?" — „Van den geolieden steen? Neen, vader."

Nu was hij veroverd; de oude Fraterhuis begon hem de preek te vertellen. Eerst den droom met de engelen op de ladder en daarna den steen, dien Jakob oprigte, en waarover hij olie uitgoot, om hem den Heer te wijden. Waar de oude heer struikelde over de juiste woorden, kwam zijne schoondochter hem te hulp, die eindelijk haren bijbel opsloeg en het acht-en-twintigste hoofdstuk van Genesis begon voor te lezen. Vader en dochter

gevoelden zeker niet al het plastische der treffende voorstelling; zij hadden meer een open hart voor Jakobs dankbaarheid, en vonden vooral de schildering van de engelen op de ladder zeer stichtelijk. Fraterhuis Junior daarentegen had eene bui van ongeloof; om zijn niet ter kerk gaan te verdedigen, meende hij het beste argument gevonden te hebben in eene afkeuring der preek. Hij vond die gevleugelde engelen op een ladder eene ongerijmdheid, en Fraterhuis Senior zoowel als diens schoondochter schenen nu juist in de ladder een steunpilaar van hun geloof te zien. De nabetrachting ontaardde meer en meer in eene discussie over de waarheid der oud-testamentische verhalen, die even halsstarrig in al hunne bijzonderheden werden verdedigd als onbesuisd, met voorbijzage der beteekenis, werden betwist. Beide partijen werden op alle punten geslagen: want niets stijft het ongeloof meer dan de onhandige verdediging, en niets ondermijnt het meer dan zijne eigene redelooze overdrijving. En telkens werd er een nieuw punt in discussie gebragt, met hetzelfde treurig gevolg; neen, met nog treuriger, want de gemoederen begonnen zich te verbitteren, en de argumenten werden langzamerhand meer personeel.

„Ja, ja, jongetje," sprak de oude heer eindelijk, „het is bij u ook zoo als met die hoogmoedigen, die zichzelven tot hun god hebben gemaakt; maar eens zal de tijd wel komen, dat je het beter inziet, dat ge het zult ondervinden: „Als ik ten huize mijns vaders *in vrede* zal wedergekeerd zijn, zoo zal de *Heer* mij tot een God wezen.""

Vóór dat Fraterhuis Junior die laatste woorden van het kapittel had bestreden, hetgeen hij nu zijne taak achtte, maakte het binnentreden van een ander lid der familie een einde aan den twist. Agathe kwam vroeger, even getrouw als de Fraterhuizen, des zondags bij de oude lui koffij drinken, maar die gewoonte was uitzon-

dering geworden. Thomson, wien het verveelde elken zondag allerlei verwijten over zijne ongodsdienstigheid te hooren, was al sinds jaren weggebleven, en om niet in de moeijelijkheid te komen van dat wegblijven op zondag te verschoonen, was hij ook in de week niet gekomen; slechts nu en dan, bij buitengewone gelegenheden, verscheen hij in de woning zijner schoonouders, maar liet het aanhouden van den band bijna geheel over aan zijne vrouw. Intusschen, ook deze kwam al minder en minder; het griefde haar, gedurig verwijten te hooren over het gedrag van Thomson, dien zij niet wilde afvallen en toch ook niet kon verdedigen. Niet te min had zij telkens getracht partij voor haren man te trekken, en dit had haar nog meer van de oude lui vervreemd dan de groote voet, waarop zij en haar echtgenoot leefden, en de kostbaarheden, welke zij, die toch altijd maar de vrouw van een manufacturier was, zich aanschafte.

Ook nu had jufvrouw Thomson een toiletje, dat grootere waarde had dan de kleederen van al de vereenigde Fraterhuizen te zamen, den zilveren horen van moeder er onder begrepen. Als *zij* niet prachtig gekleed kon gaan, wie zou het dan kunnen doen! Haar man had een der beste winkels uit de stad... „Als die zaak met Dalberg gelukte, zou Cornelia niet voor haar onder behoeven te doen," dacht Fraterhuis Junior: „dan zouden ook *zijne* kinderen als juffertjes kunnen gekleed gaan, en geene bonte overkielen behoeven te dragen; dan zou hij ook kunnen doen wat Thomson deed; maar hij zou niet, als zijn schoonbroêr, alles voor eigen genot besteden; zijne vrouw en kinderen zouden er in deelen; zij zouden welvaart genieten en uitspanning en geluk. Die koperen knop der balustrade en de gebiedende houding..."

„Kom, jongen! de zaken zullen wel beter gaan," sprak de oude vrouw, die naar het gelaat der anderen het gesprek volgde, of althans meende te volgen, en nu uit

het peinzend ernstig gezigt van haren zoon meende op te maken, dat men over den toestand van den winkel had gesproken, en Agathe op de hoogte er van bragt: „het zal wel gaan, jongetje, als je den Heer maar vreest."

Fraterhuis schrikte wakker uit zijne mijmering. Dat uitzigt strookte zoo weinig met den loop zijner gedachten. Het zou beter gaan, als hij Dalbergs plannen ten uitvoer bragt... Den Heer vreezen! den Heer vreezen.... Wat deed de Heer voor hem?" En toen voegde de oude Fraterhuis er door den horen bij: „Als ik ten huize mijns vaders in vrede zal wedergekeerd zijn, zoo zal de Heer mij tot een God wezen; niet waar, Mie?" — „Ja, zeker," zeide de oude vrouw, met het hoofd knikkende „dat heeft de dominé van morgen ook gezegd." — „Er is immers geen zwarigheid?" vroeg Agathe, den een na den ander vragend aanziende. — „Volstrekt niet," antwoordde jufvrouw Fraterhuis, die, als elke vrouw, gaarne het woord opnam voor haren man, als het in zijn voordeel kon wezen, of liever, *opdat* het in zijn voordeel zou wezen: „het gaat tegenwoordig bijzonder goed, niet waar, Jan? Gisteren verkochten wij nog voor negen-en-tachtig gulden vier-en-dertig — was het geen negen-en-tachtig gulden vier-en-dertig, Jan? — aan den kapitein van Geesel." — „Kapitein van Geesel? Is dat niet de zoon van den ouden van Geesel?" vroeg Fraterhuis Senior. „Pas dan op, Jan! het zijn kwade betalers." — „Ja, als Thomson aan kwade betalers wilde leveren, konden wij elk kwartier voor negen-en-tachtig gulden vier-en-dertig verkoopen," zeide Agathe met een glimlachje. — „En voor u komt er zoo'n sommetje niet op aan, niet waar?" vroeg jufvrouw Fraterhuis spotachtig. „Maar, zie je, wij zijn maar burgermenschen; *wij* doen zulke groote zaken niet; wij houden ons maar laag bij den weg: maar kwade betalers, daar kan niemand tegen: die zal Thomson ook wel hebben." — „Och, ik bemoei me zoo weinig met mijn mans zaken," antwoordde

jufvrouw Thomson met geveinsde nederigheid. „Bij ons gaat zooveel om, dat Thomson zelf er het oog niet op houden kan."

Jufvrouw Fraterhuis sloeg de oogen ten hemel, om hare meening over zulk eene noodlottige drukte te kennen te geven: zóó moest de zaak wel te niet loopen. Hier vond zij een bondgenoot in haar vader, die eveneens van oordeel was, dat een handelaar zelf zijne zaken moest nagaan; anders.... enfin, hij zou van Thomson maar niets zeggen; hij had al zooveel van hem gezegd, elk moest weten wat hij deed, want elk had zijne eigene daden te verantwoorden. Maar dat Agathe hem nog kon voorspreken, dát begreep hij niet.

„Jan en George moesten maar weêr compagnons worden," merkte de oude vrouw op, die hare eigen opvatting van den draad van het gesprek gevolgd had, en dit als het punt in kwestie beschouwde. — „Jan zou er vriendelijk voor bedanken," gaf jufvrouw Fraterhuis ten antwoord. „Wij verdienen met eere ons brood, en wij willen van niemand afhangen."

Jufvrouw Thomson deed of zij de opmerking niet hoorde, en de heeren Fraterhuis bogen zich te gelijk naar den horen, om de oude vrouw van die ongerijmde dwaling terug te brengen.

„O zoo!" sprak ze: „zijn zij het eens? dan behoeft het niet meer; des te beter: vrede en eendragt onder elkander, niet waar kindertjes?" En zij knikte zoo vriendelijk Jan en Agathe toe, als in de dagen, toen zij nog te zamen aan haren schoot hun lekkers deelden. Maar die dagen waren lang voorbij; daar was te veel gebeurd sedert zij beiden achter de zelfde toonbank stonden; elke schrede voorwaarts van de eene was bijna gelijktijdig met eene schrede achterwaarts van den ander, en zoo het al mogelijk ware geweest, dat dit toenemend verschil in welvaart hen niet van elkander had verwijderd, beiden waren gehuwd, en wat de zuster in den broeder zou vergeven heb-

ben, dat vergaf de schoonbroeder niet, en wat de broeder in de zuster gaarne vergoelijken zou, de schoonzuster had er te scherper oog voor. Hun huwelijk had beiden nog verder van elkander verwijderd: toch sluimerde er op den bodem des harten, zoowel van hem als van haar, een gevoel, dat noch verschil van fortuin noch de inmenging van echtgenooten geheel had kunnen dooden. Daar *is* eene stem des bloeds; en zoo zij bij velen verstomd is, wijt het hun zelven niet, maar dengenen, die gesteld waren om aan die stem kracht te geven, opdat zij later zou kunnen spreken. Wijt het den kinderen niet, zoo de wereld hen van elkander vervreemdt, maar wijt het aan de ouders, die hen niet leerden elkander lief te hebben. Zie, *dat* had de oude Fraterhuis wel gedaan, en zijne vrouw ook, in dien ouden tijd, toen zij nog geen horen noodig had om hare kinderen te verstaan, en niet, zoo als nu, gissen moest, om dan zoo deerlijk de plank mis te slaan, omdat zij slechts spreken kon naar hetgeen zij hoopte, niet naar hetgeen zij hoorde.

Maar nu misten hare woorden toch niet alle uitwerking; zij maakten, althans voor het oogenblik, een einde aan den twist der zusters, die, hoe zacht en verdraagzaam misschien van aard, haar vrouwelijk gemoed toch niet konden verloochenen, als het deze kwestie gold. De oude Fraterhuis zeide dat moeder groot gelijk had; dat eendragt altijd het beste was, en het gesprek verliet dit doornachtig terrein, om op een onzijdiger te worden voortgezet, waar de beide dames slechts zeer in de verte elkander bestookten.

Weldra stond jufvrouw Thomson op: zij had beloofd nog een eindje met hare dochters te wandelen.

„Waarmeê zij te koop loopt," voegde jufvrouw Fraterhuis voor zichzelve er bij. Fraterhuis wilde ook opstaan, maar hij kon niet: de zaak met Dalberg lag hem op het hart; hij zou er zoo gaarne eens van beginnen; hij had nooit geheimen voor zijn vader gehad, maar *dit*,

dit moest geheim blijven. Hij voorzag het antwoord en besefte tevens, dat al de argumenten van Dalberg, die hij zichzelven als overtuigend had opgedrongen, zijn vader niet overtuigen zouden. Hoe had hij met meer gerustheid gewaagd, als zijn vader met hem waagde; maar het lag in den aard der zaak: dat hij alleen moest handelen, — alleen, hij die nog nooit alleen gehandeld had.

„Je hebt iets op het hart, Jan!" zeide de oude Fraterhuis, toen hij zijne dochter had uitgelaten, met wie hij nog een kwartier in den voorgang had gesproken. — „Ik, vader? Niemendal." — „Het is niet zoo als het hoort, Jan!" — „Maar vader, ik verzeker u...." — „Neen, neen jongen! daarvoor kennen we elkaâr te goed," viel de oude man hem in de rede; „je verzwijgt iets voor me."

En de zelfde Jan Fraterhuis, die zoo straks nog bij zichzelven niets liever wenschte dan zijn vader te vertellen wat hij voornemens was, werd nu boos, omdat deze niet geloofde dat hij *niets* te vertellen had. „Wel nu, vader," zeide hij wrevelig, „als ik wat heb, dan behoef ik dat toch niet te vertellen: ik ben oud en wijs genoeg om voor mijne eigen zaken te zorgen, en ik heb nu lang genoeg een winkel alleen gehad, om te weten wat ik doen en laten moet."

De oude Fraterhuis gaf geen antwoord op dien wreveligen uitval; het was de geest der eeuw, dat jongelui zoo tegenover oude lui zich stelden: in zijn tijd gebeurde dat niet; maar wat zou het hem baten, of hij er zich al boos over maakte? daarmede was de eeuwgeest niet overwonnen. „Denk er nog maar eens goed over," zeide hij, zijn zoon de hand gevende, waarna hij met eene verzuchting over den tijdgeest de voordeur sloot.

Fraterhuis en zijne vrouw wandelden zwijgend naast elkander voort: hij was te zeer vervuld met al hetgeen

er dien morgen was voorgevallen, en zijne vrouw dacht aan het toilet van hare schoonzuster. Fraterhuis redeneerde met zichzelven, en bragt de wanhopigste bewijzen bij, dat hij gelijk had tegenover zijn vader, en hij was al een goed eind op weg om zich te overtuigen, dat het doel de middelen heiligt, dat godsdienst eene heel goede zaak was voor het algemeen, bijzonder voor oude menschen, maar toch voor vele personen, speciaal voor hem, Jan Fraterhuis, eene belemmerende overtolligheid; dat vader niet meer op de hoogte was van zijn tijd, en bovendien zeer bemoeiziek; dat de achteruitgang van de zaak geheel en al voor diens rekening kwam; dat de oude heer geen verstand had van de middelen om haar weêr in orde te brengen, en dus ook geen regt om er naar te vragen.

Niettegenstaande hij dus onbepaald gelijk had, vond Fraterhuis toch niet veel vrede met zich zelven. Hij stapte naast zijne vrouw voort, en zij naast hem, terwijl beider geest eene geheel verschillende rigting volgde. Hij had haar niets te zeggen, en zij hem niet, totdat ze hem plotseling de zeer gemoedelijke vraag deed: „Geloof je ook niet, Jan, dat Thomson en Aag, als zij zamen wandelden, zóó wandelen zouden?" — „Dat is te zeggen," antwoordde Fraterhuis, „*als* ze zamen wandelen; maar dat doen ze niet." — „Ik geloof niet, dat hij haar ooit van zijne zaken vertelt: heb je wel gemerkt, dat ze er niets van wist?"

Fraterhuis had het gemerkt.

„Als ze van elkaâr hielden, zou dat het geval niet zijn," ging zijne vrouw voort. „Geloof je ook wel, Jan?" — „Er kunnen zaken voorkomen, die men zoo niet aan vrouwen vertellen kan," antwoordde hij met een geheimzinnig gezigt. — „Slechte zaken? Maar Jan dan zijn wij vrouwen er immers om u te troosten en moed in te spreken?" — „Neen, slechte zaken niet." — „Goede zaken dan? Maar zijn wij vrouwen dan niet de

eersten, die regt hebben om ze te weten, omdat ze ons het meeste pleizier doen?" — „Och, gij begrijpt me niet: onzekere zaken, meen ik. Een koopman, kind," vervolgde hij op gewigtigen toon, „een koopman doet zaken, waarvan hij den uitslag niet kent, die meê en tegen kunnen loopen, vat je." — „Neen, Jan, volstrekt niet. Weet je nog wel wat je dien avond tegen mij zeidet, toen Dalberg voor het eerst bij je was geweest? „Als God het wil, zijn we er nu boven op." Dat waren je eigen woorden." — „Wel nu?" — „Als het goede zaken waren, dan hadt ge ze mij nu ook al verteld.... Waarlijk, je deed beter..." — „Kom, vrouw, ik begrijp niet wat je in 't hoofd haalt: als het zóó moet gaan, zou ik liever zien, dat je niet meer bij de oude lui gingt, — wat drommel is dat!"

Die laatste uitroep, de krachtigste vloek, dien Fraterhuis zich ooit veroorloofde, was het onmiskenbaar bewijs, dat hij, voor zoover dit met zijnen aard overeenkwam, op zijn stuk stond; en jufvrouw Fraterhuis zweeg, en beiden stapten weder zwijgend naast elkander voort; hij, op nieuw zichzelven betoogende, dat hij ook thans gelijk had, — zij, gedrukt door het bewustzijn, dat zij twist had gehad, en in haar gevoel was het of die twist nooit meer kon worden bijgelegd. Zij droomde van nog heviger twisten, die zouden volgen, van huiselijke tweedragt, zoo als die tusschen Thomson en Agathe, van — kortom, van een somberen tijd, vol van oneindig grooter onaangenaamheden dan de zaturdag-avond-overpeinzingen na eene schrale week, en de mijmeringen over den stand der zaak na een trimester zonder verdiensten. Hij — dacht aan welvaart zonder geluk.

In die stemming kwamen zij te huis, ze aten, en dronken thee, en knorden op de kinderen, die ruzie hadden, en eindelijk zaten ze alleen, Fraterhuis voor zijn bureau, wat hij zondags nooit deed, zij aan de ta-

el, met een boek voor zich, zoo onbegrijpelijk, dat zij telkens en telkens de bladzijde herlas, en dan nog niet wist wat zij gelezen had.

Die koperen knop der balustrade werd hoe langer hoe flaauwer, en de gebiedende houding verloor hoe langer hoe meer hare aantrekkelijkheid.

Plotseling stond Fraterhuis op, boog zich over zijne vrouw en gaf haar een kus, die haar verschrikt deed opspringen.

„Maar Jan...." — „Ja vrouw, nu is het uit! Ik wil niets meer van de gansche zaak weten. Als Dalberg morgen komt, zal ik zeggen, dat hij een schelm is; dat zal ik. Al de Dalbergen op de wereld, en de mooiste zaken, zijn mijn huiselijk geluk niet waard, — wat drommel is dat!" — „Had Dalberg je dan iets voorgeslagen?" — „Schelmstreken, vrouw, allemaal schelmstreken; daarom durfde ik ze niet vertellen; nu voel ik het; daarom heb ik woorden met vader gehad. Als ik ten huize mijns vaders *in vrede* zal wedergekeerd zijn, — ja, ja, zoo moet het loopen, en al gingen de zaken ook met reuzenschreden achteruit, zoo is het nog beter dan met dien Dalberg."

En nu verhaalde Fraterhuis haar het geheele gesprek van den commissionnair, en het was zeer laat toen zij naar boven ging; maar jufvrouw Fraterhuis had toch geen slaap gekregen, hetgeen voor eene moeder van zeven kinderen allezins vermelding verdient.

Fraterhuis droomde dien nacht noch van den koperen knop, noch van de gebiedende houding, en den anderen morgen vóór het ontbijt had hij reeds een half uur op stoep bij zijn vader doorgebragt, die daar, ouder gewoonte, elken ochtend zijne lange pijp rookte, tot groot genoegen van de buren.

III.

Thomson was op reis geweest. De groote najaarsreis was volbragt, waarnaar eene menigte dames hare wintertoiletten hadden doen wachten en waarvan het einde met verlangen was te gemoet gezien. Maar geen dagbladen of strooibiljetten hadden zijne terugkomst vermeld; Thomson hield niet van Amerikaanschen *puff;* het was genoeg dat zijne bedienden eene week lang vertelden, dat hij „elken dag" gewacht werd, en dat zijne reis werkelijk het resultaat had de uitstalling van artikelen, die men bij anderen niet vond. Met het bewustzijn, dat zijne reis daaraan had beantwoord en de volgende week zijne winkelramen en toonbanken prijken zouden met inderdaad nieuwe artikelen, stapte Thomson op een zaturdag-avond zijn winkel binnen.

Heinrich snelde, als de oudste bediende, hem te gemoet en kreeg eene hand, voor welk bewijs van minzaamheid, wat Thomson betrof, ten minste eene scheiding van zes weken werd vereischt. De andere bedienden ontvingen eenen groet, alsof hij hen eerst dien middag had verlaten. Master Willlams wreekte zich over die beleediging bij voorraad, door, zoodra hij den patroon zag binnenkomen, op een ladder te klimmen en al zijne aandacht te wijden aan eene doos, die juist aan een anderen kant stond, dan waardoor Thomson zijne *entreé triomphale* maakte. De eerste gang van dezen was naar het glazen kantoortje, waar hij zich terstond aan de schrijftafel nederzette, om, terwijl hij zich stuk voor stuk van zijn reis-equipement ontdeed, van Heinrich verslag te ontvangen van hetgeen er gedurende zijne afwezigheid voorgevallen was.

Alles was zijn ouden gang gegaan, en het verslag was dus vrij kort. „En gij, mijnheer?" vroeg Heinrich, toen hij alles had verteld, met den gewonen glimlach

zijnen landaard eigen. — „Ik? O, ook goed, ook goed.... Morgen zullen we de zaken eens uitpakken: zeg maar aan de anderen, dat zij morgen vroegtijdig hier komen. Nu ben ik te moê — zes-en-dertig uren aan één stuk doorgereisd. Ja, ja, Heinrich! de heeren bedienden hebben het gemakkelijk: zij blijven achter de toonbank, en wij moeten er maar op uit."

Heinrich erkende al het voortreffelijke van den toestand der bedienden boven dien des patroons; slechts voor zichzelven voegde hij er bij, dat die reisjes voor den patroon dan ook wel zoo winstgevend waren als voor de bedienden.

„Verder niets?" vroeg Thomson. — „Och neen! in de zaak althans niets, en daarbuiten ook niet veel; behalve dat Dalberg, dien gij u nog wel herinneren zult, den een en ander heeft opgeligt; men zegt zelfs dat hij valsche wissels heeft gemaakt, maar hij is bij tijds gevlugt." — „Zoo?" zeide Thomson, met een grijnzend glimlachje: „en Fraterhuis?" — „Ja Fraterhuis schijnt er ook de dupe van te zullen wezen. Ik geloof dat gij Dalberg maar juist ter goede ure weggejaagd hebt."

Daar was eens een zekere George Thomson, die als bediende het zelfde deed wat Dalberg gedaan had. Als die George Thomson nu ook eens plotseling ontslagen was zonder eenig getuigschrift, en verpligt ware geworden eene oude moeder te onderhouden, wat had hij met zijn kennis en aanleg dan wel gedaan? Maar die George behoorde tot zulk een lang verleden tijdvak, dat Thomson zich zijner niet eens meer herinnerde en zich dus ook niet met de beantwoording dier vraag bezig hield.

„Hij heeft immers van mijn naam geen misbruik gemaakt?" vroeg hij. — „Voor zooveel tot hiertoe gebleken is, niet. Maar Fraterhuis zal er een geduchten slag door krijgen; Dalberg heeft diens halven winkel verkocht en het geld niet verantwoord." — „Wat behoeft

hij ook met zulke menschen te beginnen!" zeide Thomson droog. „Nu, morgen zal ik er wel wat meer van hooren. Laat nu maar sluiten, en morgenochtend tijdig aan het werk."

Toen Heinrich vertrokken was, bergde Thomson de voorwerpen, die voor den reiziger onmisbaar, maar voor hem, die aan zijn eigen haard leeft, lastige overtolligheden zijn; hij nam zijn notitie-boekje en eenige brieven, en begaf zich, na zijn kantoor zorgvuldig te hebben gesloten, naar de huiskamer, om onder het genot van een glas wijn het resultaat zijner reis eens vlugtig op te maken.

Jufvrouw Thomson was daar niet. De plaats, waar zij gewoonlijk zat, droeg ook niet het minste spoor, dat zij dien avond in de huiskamer had doorgebragt. Zou zij uit zijn? Dat was hare gewoonte niet zaturdags avonds; bovendien had zij van Heinrich kunnen vernemen, dat hij dien avond te huis werd gewacht. Het is waar, hij had haar zelve niet geschreven; maar op reis heeft men wel andere dingen te doen dan brieven te schrijven aan zijne vrouw. De meid zeide dan ook, dat de jufvrouw te huis was, en dat zij haar reeds kennis had gegeven van mijnheers komst.

„Dan zal zij wel komen," dacht Thomson, schoof de tafel wat digter bij de kanapé, waar hij zich opuitstrekte, plaatste zich zoodanig onder het bereik van het lamplicht, dat hij zien kon en begon te cijferen, nu en dan zijn glas vullende: de zes-en-dertig uren aan één stuk gaven hem regt op een glas meer dan gewoonlijk, of liever een aantal glazen meer, want wijn was een artikel van weelde, dat slechts zelden in zijn eigen huis op tafel kwam.

Een uur ging voorbij, en nog verscheen Agathe niet. Thomson, die in zijne cijfers verdiept zat, cijfers, die de aangenaamste gewaarwordingen bij den koopman verwekten, had het te naauwernood bemerkt. Toen zijne berekeningen geëindigd waren, begreep hij echter, dat

zijne vrouw wel eens bij hem had kunnen komen. Zij was bij de kinderen, had de meid gezegd, en de kinderen waren niet wel. Kinderen zijn zoo dikwijls ziek; van daag zijn ze in doodsgevaar en morgen beter; zij kon toch wel even beneden gekomen zijn, om hem te verwelkomen. Of verlangde zij misschien, dat hij naar haar toe ging, — hij, die zes-en-dertig uren achtereen gereisd had, en den hemel dankte — neen, den Hemel danken, deed Thomson niet — maar in ieder geval regt blijde was, dat hij eindelijk op een stoel zat? Was dat de verschuldigde hoogachting aan haren man betoonen? Was dat eene houding, die eene vrouw betaamde? In geen zes weken had ze hem gezien.... Moest hij haar misschien gaan condoleren over de verliezen, die haar broêr geleden had? Of moest hij maar dadelijk zieke kinderen gaan oppassen, die waarschijnlijk koû hadden gevat of hun maag overladen? Zij kon dan toch wel even naar beneden komen, al was het maar om hem te zeggen wat de kinderen schortten. De trap was zoo hoog niet — of was hij niet waard dat men even naar beneden kwam?

Thomson vulde nogmaals zijn glas en peinsde voort over het onverantwoordelijke gedrag zijner vrouw; en hoe langer hij peinsde, zooveel te meer werd hij overtuigd, dat het van hem niet te vergen was, na eene reis van zes-en-dertig uren, naar boven te gaan. De zes-en-dertig uren kwamen hem in al hunne bijzonderheden weder voor den geest: hij zag weêr de woelige spoorwegstations; hij zat weder in vigilantes, op stoombooten en treinen; daar stapte hij weêr in den nachttrein, de bel werd geluid, en de trein stoof voort, en voerde Thomson ver, van zijne huiskamer, van Agathe en van zijne kinderen.

Plotseling deed de conducteur het portier open en riep hem bij zijnen naam. Hij moest er uit; er waren zieken in den trein: maar hoe *kon* hij er uit? de trein

was nog in vollen gang. Straks, straks, bij het eerste station. De conducteur drong er op aan; de conducteur begon te weenen en te jammeren — „Voort, kerel! maak dat je weg komt!" En de conducteur verdween en sloeg het portier achter zich digt, en de trein stoof weêr voort, eindeloos voort.

De opgaande zon is een prachtig schouwspel, als ge er getuige van zijt in de vrije natuur, die zich nooit laat verrassen, maar altijd in hare volle schoonheid verrijst uit hare sluimering, wier toilet nooit geschonden of ontsierd is, en die heden geen spoor meer vertoont van de vermoeijenis van gisteren. De natuur volgt dan ook eene zeer gerangeerde levenswijze. Anders is het met ons, anders met onze maatschappij. Wat voor gas- en waslicht bestemd werd en daarbij diende, is niet berekend meer voor het zonlicht; en als de doorbrekende dageraad door spleten en gaten in onze bewoonde vertrekken binnendringt, dan ziet er daar alles even ontredderd of nietig uit, en er zijn een paar uren daglicht en een paar nijvere handen noodig, eer onze wereld weder, uitwendig althans, in harmonie schijnt met de wereld des lichts.

Thomson althans, toen hij door een slag der voordeur gewekt werd, zag er, bij de stralen die in zijne huiskamer drongen, juist zoo uit als hij zich gevoelde, en zoo als men in den regel zich gevoelt, na een nacht op de kanapé doorgebragt. De flesch had bij het volle daglicht het zelfde voorkomen als de smaak van den wijn voor den ontwakende, en hij grilde tegen het nog half gevulde glas, dat hem den vorigen avond zoo goed had gedaan. Dof en vuil was bij het zonlicht het zelfde glas, dat bij de lamp zoo bekoorlijk schitterde, en de lamp zelve, die tot eene naauw merkbare pit was neêrgedraaid, was niets anders dan een vet, naar olie ruikend en met olie bevlekt ding.

Maar die slag, die slag van zijne voordeur? Hij had hem toch duidelijk gehoord; dat was geen werk van

zijn droom geweest. Dommelend stond hij op en opende de kamerdeur. Alles was stil in den winkel, die in eene flaauwe schemering was gehuld, zoodat men er wel de eigenaar van wezen moest, om terstond te zien, dat daar althans niets bijzonders had plaats gehad. Dan had hij het zich dus waarschijnlijk toch verbeeld — droomen hebben soms zeer veel van de werkelijkheid, even als de werkelijkheid soms zeer veel van droomen heeft. Maar het was toch tijd, of liever het was *nog* tijd, dat hij eene betere rustplaats opzocht dan de kanapé. Hij wierp een vlugtigen blik in de huiskamer en begaf zich naar boven.

Ook boven had de zon haren weg reeds gevonden. Op het portaal schemerde het reeds, en in de slaapkamer was het dag; want de luiken waren niet gesloten en de gordijnen nog half opgehaald. Maar slechts met moeite was zij doorgedrongen in de slaapkamer van Thomsons dochtertjes, waar de lamp nog flaauw brandde en een aantal voorwerpen bescheen, die terstond de overtuiging gaven, ook wanneer de eigenaardige lucht dit niet reeds had verraden, dat de slaapkamer thans eene ziekekamer was. De zware damasten gordijnen bedekten het gansche raam, om voor haar, die in de beide ledikantjes sliepen, den nacht zoo lang mogelijk te doen duren, en den slaap, die maar juist met zijne weldadige hand de oogen had toegedrukt, niet ontijdig te verdrijven. Tot zóó lang had de doctor gewacht. Toen achtte hij het gevaar geweken; de ziekte scheen een keer te zullen nemen, en hij durfde nu de moeder alleen laten, van wie hij niet had willen scheiden, zoo lang zij elk oogenblik kinderloos worden kon. Hij had den geheelen nacht bij haar doorgebragt, al kon hij weinig anders meer dan de ziekte gadeslaan en de natuur behulpzaam wezen. Maar de vader was nog altijd uit de stad; en, hoe gewoon ook aan zieken en stervenden, de doctor kon het niet over zich verkrijgen, om aan de moeder alleen de zorg

voor de zieken op te dragen. Maar nu sliepen zij: de slaap zou wel wat duren, en morgen zou zijne eerste visite weder bij haar zijn. Onder die belofte was hij zachtkens de trappen afgeslopen, den winkel door, en hij had zelf de voordeur achter zich toegetrokken en daardoor Thomson uit zijnen slaap gewekt.

Thomson trad de ziekenkamer binnen. Agathe zag op en legde haren vinger op den mond.

„Ziek?" vroeg Thomson, met eene heesche stem, zich slaperig vooroverbuigende. — „Bid God, dat hij ze behoudt!" antwoordde Agathe somber, terwijl hare tranen die woorden bijna onhoorbaar maakten. „Ga nu heen, en stoor de rust niet; het is de laatste hoop!" — „De laatste hoop?" prevelde Thomson... „Wat... wat hebben ze dan?" — „Ik bezweer u, ga heen!" hervatte Agathe, met zooveel klem, dat hij de deur uitschoof en zich naar zijne slaapkamer begaf. Hij zette zich op een stoel, besluiteloos of hij terug zou keeren; maar ze sliepen toch, de kinderen, en ze waren wel meer ziek geweest; een nacht wakens maakt de menschen zoo zenuwachtig, en als hij waakte zou hij morgen buiten staat voor zijn werk wezen! Zes-en-dertig uren aan één stuk en morgen den geheelen dag ontpakken en sorteren! De zaak moest toch voortgaan; de reuzen op hunne rotsen hadden niets met huiselijke omstandigheden te maken. En Thomson lag reeds onder de dekens, en dacht nog eene poos aan de laatste hoop, die al spoedig alleen de hoop werd, en de hoop komt meestal uit, meestal. Ja, het zou alles wel schikken. En hij sliep. Hij had vergeten wat zijne vrouw gezegd had, God te bidden voor het behoud zijner kinderen; maar zes-en-dertig uren aan één stuk, en morgen den ganschen dag ontpakken en sorteren!

De maatschappelijke morgen, dien onze beschaving een paar uur later doet aanbreken dan de morgen der natuur, begon. De stad ontwaakte, en, is ook de zon-

dag-ochtend minder woelig dan de ochtenden der werkdagen, er vertoonden zich toch overal sporen van leven, ook in de woning van Thomson. De luiken werden echter niet afgenomen, om het publiek geen aanstoot te geven, en slechts zooveel licht aangebragt als noodig was voor de bedienden, die nu, onder leiding van Heinrich, aan het ontpakken en uitzoeken en schikken gingen. Tegen kerktijd kwam ook de patroon beneden, en van dat oogenblik af heerschte er in den winkel eene onverpoosde bedrijvigheid, maar eene zwijgende, ernstige bedrijvigheid, alsof men, in plaats van kostbare nieuwe stoffen, lijken wegruimde. De patroon hield niet van scherts, en dien dag het allerminst. Hij was nog te vermoeid van zijn zes-en-dertig uren aan één stuk. Slechts nu en dan, wanneer men buiten het bereik zijner oogen en ooren was, bleek het dat het werk niet zoo ernstig behoefde te zijn, en dat, ondanks de schemering en het stuursche gelaat van Thomson en het werken op zondag, de bedienden en winkeljufvrouwen toch nog jong van hart en hoofd waren.

Toen na een paar uren van kalmte en rust, de straten weder wemelden van kerkgangers en equipages en huurrijtuigen, die pijlsnel voorbij rolden, alsof men vreesde anders den indruk der godsdienstoefening niet in zijn geheel te huis te brengen, gaf Thomson verlof om koffij te gaan drinken, waarvoor in de huiskamer alles gereed was gezet. Hij zelf zou naar boven gaan; maar juist toen hij op den ondersten trap stond, kwam Agathe gekleed beneden.

„Gaat ge uit?" vroeg hij verwonderd. „En de kinderen?" — „De kinderen slapen; Betje is bij hen, en ik ben nu vier dagen en vier nachten onafgebroken op de ziekenkamer geweest; ik heb behoefte aan frissche lucht en," voegde ze er bij, terwijl zij voortging, „aan menschen, om mijn hart uit te storten." — „Agathe!" riep Thomson haar volgende.

Maar zij gaf geen antwoord; zij keerde zich niet eens om, en een oogenblik later trok zij de voordeur achter zich digt.

Dat was de zelfde slag, die hem des morgens had doen ontwaken, en nu kreeg Thomson een flaauw denkbeeld van hetgeen er gebeurd was; ook die verschijning van den conducteur werd hem nu verklaarbaar. Maar het was toch vreeselijk onvoorzigtig de voordeur des nachts ongesloten te laten. Met één valschen sleutel had men binnen kunnen komen en den halven winkel leêg stelen. Voortaan zou hij beter zijne maatregelen nemen, dat men niet in- en uitliep, zoo als men wilde. De kinderen — de kinderen beterden immers reeds, anders zou Agathe ze niet verlaten hebben; het was zoo erg niet; angst, noodelooze ongerustheid, daarvoor mogt men zijne zaak niet prijs geven aan den eersten den besten dief, die van de gelegenheid gebruik wilde maken. En waar was ze nu heen? Weêr naar de Fraterhuizen, altijd naar de Fraterhuizen! Het kwam toch niet te pas voor eene gehuwde vrouw om hare bloedverwanten meer aan te hangen dan haar wettigen man. Ook daarin moest verandering komen.

Het was onder die gedachten, dat Thomson in een hoek der huiskamer zijne koffij dronk, tot groote teleurstelling der bedienden, die zich ook zelfs in dit uur van vrijheid door zijne tegenwoordigheid belemmerd gevoelden. De een was al spoediger dan de ander bereid om het werk weêr aan te vatten; des te eer zou het geëindigd zijn, en misschien zou men nog van de laatste uren van den schoonen vrijen dag, welligt de laatste schoone zondag van den herfst, gebruik kunnen maken. De toeleg gelukte: de middag was nog slechts half verstreken, toen alles was gedaan wat er kon gedaan worden; het overige moest op den maandag-morgen wachten.

„De jufvrouwen, die er op gerekend hebben," zeide

Thomson, opzettelijk de minst aangename uitdrukking kiezende, „kunnen voor haar wintertoilet een mantel, japon of doek krijgen; maar van het goed van verleden jaar, hoor je? Heinrich! geen patronen van dit jaar: zult ge er voor zorgen? Aan de heeren kunt ge ook een pantalon of vest geven, of wat ze verlangen."

De bedienden bogen en prevelden eene soort van dankbetuiging, die wel zoo hartelijk zou zijn geweest, als de liberaliteit van den patroon met eenige humaniteit ware gepaard gegaan. Maar Thomson begreep, dat dit niet behoefde; de nietigste *col* verbond hen in zijn oog meer aan de zaak, dan de vriendelijkste behandeling een geheel jaar lang.

„En dan hebben we nog een hoop oude dekens en een partij beschadigde sokken; is het niet, Heinrich?" vervolgde de patroon, zonder op die dankbetuiging acht te slaan. „Geef die maar aan de armen." — „Op de gewone manier, mijnheer?"

Thomson knikte, en de welkomst-audientie was afgeloopen. Geen enkel woord van goedkeuring of lof of aansporing: het geschenk moest alles goed maken; daarmede was alles gekocht, wat niet met het honorarium betaald werd. Zelfs de publieke opinie was gekocht met een hoop dekens en sokken. Maar het publiek moest het dan ook weten, en den volgenden dag verkondigden alle bladen de milde gift, waarvan een onbekende de tijding aan de couranten had medegedeeld. Er bleef hem nu nog slechts over de circulaire te doen drukken, waarin de komst der winter-artikelen vermeld werd: daarmede zou Thomson het verdere van den middag doorbrengen; des avonds zou hij de proeven corrigeren... Het zou een drukke dag zijn, maar een welbestede dag toch ook.

Zoo als Thomson vermoed had, was zijne vrouw naar hare ouders gegaan waar de zondagsche koffijkan weder op tafel stond, en de rustdag op de gewone wijze met

de gewone feestelijkheden gepaard ging. Ook haar broeder en schoonzuster zaten er weder; maar in plaats van een ernstig, stichtelijk gesprek, of des noods eene discussie over hetgeen men gehoord had, — want de bui van ongeloof was in Fraterhuis geheel voorbijgedreven — zat het viertal zwijgend tegenover elkander. Elk was te zeer op de hoogte der gedachten van de anderen, en zoo geheel vervuld met één denkbeeld, dan dat het noodig zou zijn nog van gedachten te wisselen. Het was uitgemaakt: de zaak van Fraterhuis kon het niet meer houden; de laatste drie maanden hadden haar den genadestoot toegebragt; er was niets verdiend, en de bemoeijingen van Dalberg hadden haar eene reeks van verliezen bezorgd. Er waren, tijdens de associatie, vrij belangrijke inkoopen gedaan voor rekening van Fraterhuis; Dalberg had de artikelen afgezet, maar het geld er voor was nooit in de zaak gekomen, en Dalberg was verdwenen. De wissels echter bleven niet uit; ja, meer nog: was Fraterhuis niet toegetreden tot de vernuftige, berekeningen van x en y, het bleek nu, dat x die y, ook zonder zijne toestemming, deelgenoot kon maken in verschillende speculaties, waarvan y nu alleen de dupe was. Er waren ook wissels in omloop, onderteekend door handelaars, die ze nooit onder de oogen hadden gehad, en was Dalberg ook de eenige schuldige, zijn naam was een tijd lang zoo zeer met die van Fraterhuis verbonden geweest, dat men waarlijk niet wist, wat men er van moest denken. *Dit* echter stond vast, dat de laatste zweem van krediet der oude zaak verloren was gegaan, en zij nu vooral al hare verpligtingen werkelijk of zoo goed mogelijk moest nakomen, om ook niet meer dan haar krediet — haar goeden naam — te verliezen.

Maar hoe kwam men aan het geld? Reeds telkens en telkens had de oude Fraterhuis zoogenaamde voorschotten gedaan, waarvan de restitutie in een nooit te beleven tijdperk moest plaats hebben. Hij had het gedaan

met liefde; want het gold toch altijd *zijne* zaak, al mogt dan ook, onder andere omstandigheden, zijn zoon hem toegevoegd hebben, dat hij niet meer met de zaak had te maken. Maar eindelijk kon ook hij geen hulp meer leenen, zonder zich zelf en zijne vrouw aan armoede bloot te stellen; er moest een einde aan dien toestand komen; men moest in schikkingen treden met de schuldeischers, en in 's Hemels naam maar geen handel meer drijven met eene maatschappij, die geen gevoel had voor het soliede. De kogel was door de kerk, en onder het treurig besef van hetgeen er gebeuren zou, zat het viertal om de koffijtafel. Maar zoo als zelfs een stervende zijnen doodstrijd tracht te verlengen, zoo wilde ook Fraterhuis geene poging onaangewend laten, die zijn winkel, al ware het dan ook slechts ééne week nog, in stand kon houden; driehonderd gulden den volgenden morgen, dan was men weêr voor veertien dagen gered. Aan drie honderd gulden hing de wereld niet, en driehonderd gulden was toch niet te veel voor het uitstel van executie.

„Ik heb ze niet, jongen!" zeide de oude Fraterhuis voor de derde maal, en hij voegde er nu, als een bewijs zijner onmagt, bij: „Ik kan toch mijn eigendom niet bezwaren?" — „Niet, vader?" vroeg zijne schoondochter zeer naif.

De oude man zag eenigzins verwonderd op, dat men zoo iets vragen kon. Een hypotheek op een zijner huizen! Neen, zelfs het besef van soliditeit was verdwenen. Men begreep niet eens meer wat eigendom was; de socialistische woelingen hadden ook het juist begrip van bezitting en schuld dooreen verward.

„Hoor eens, Jan!" zeide hij: „als de zaak te redden was door het huis te verkoopen, te *verkoopen* zeg ik, ik zou niet aarzelen; maar... enfin, jongen, laten wij er geen doekjes om winden! De wereld is nu eenmaal zoo; tracht haar eens te verbeteren."

Jan Fraterhuis knikte toestemmend, en deed een langen trek aan zijne sigaar.

„Kan je ze niet van Thomson krijgen ?" vroeg de oude vrouw, die in het laatste half uur wel niets van het gesprek gehoord had, maar reeds een half uur geleden was men even ver als thans. — „Thomson ?" herhaalde Fraterhuis Junior, ongeloovig het hoofd schuddende. — „Thomson?" herhaalde de oude heer, en zag peinzend voor zich. — „Thomson ?" herhaalde jufvrouw Fraterhuis Junior: „*ik* zal het hem vragen; hij *moet* het geven, als hij nog een greintje gevoel heeft." — „Je zult het niet krijgen," sprak haar man mismoedig. — „Ik zou er Agathe maar eens over aanspreken," zeide de oude heer; „misschien heeft die nog zooveel invloed op haar man: maar... enfin, het is te beproeven."

Maar Agathe was in geene stemming om haar zulk een verzoek te doen. Naauwelijks had zij plaats genomen, of zij borst in luid snikken uit en gaf aan haar hart lucht, dat sinds vier dagen schok op schok gekregen had, zonder dat zij een enkelen deelgenoot voor hare smart had gevonden. Hare kinderen, op wier behoud zij thans eerst durfde hopen, — de tehuiskomst van haren man, wiens verregaande onverschilligheid door de bijkomende omstandigheden nog veel grooter scheen, — hare eenzaamheid juist in dagen , dat zij zooveel behoefte had aan hulp en troost — dat alles had haar zoo diep aangegrepen, dat zij geen woord kon spreken, voor zij haar vol gemoed in tranen had lucht gegeven. Toen kwam in onzamenhangende woorden het verhaal van al wat haar getroffen had, en de Fraterhuizen vergaten voor een oogenblik de geldzaak, die hen zoo onbepaald had bezig gehouden, en gevoelden, dat er nog grooter lijden kon wezen, en dat nog zwaarder slag hen had kunnen treffen.

Jufvrouw Fraterhuis, die met tranen in de oogen had geluisterd, onder het toedienen van al die huismiddel-

tjes, die in zulke omstandigheden even algemeen aangewend als gekend worden, legde zachtkens hare hand op die van haren echtgenoot, en zag hem aan met de uitdrukking; „Goddank, Jan, dat zóó iets ons lot niet is!" En haar man knikte: voor al de schatten der wereld was *deze* zaak niet meer tot bloei te brengen. De oude Fraterhuis had zijne pijp laten uitgaan en staarde somber voor zich; hier zou het niet baten, al liet hij al zijne eigendommen verkoopen; het was het toppunt van het verderf der tegenwoordige maatschappij. Zijne vrouw schudde meewarig het hoofd; want hoorde zij ook niet alles, men had haar gezegd, dat Agathe's kinderen hard ziek waren, en Thomson niet goed voor haar was.

„Ik wil scheiden," zeide Agathe eindelijk snikkend, toen zij alles verhaald had. „Ik kan het niet langer volhouden; ik zal voor mij en mijne kinderen gaan werken, maar met hem langer te leven kan en wil ik niet."

De Fraterhuizen waren niet zoo diep doorgedrongen in de bepalingen van ons regt, om te weten dat eene scheiding, om zoodanige reden, onmogelijk was. Maar al ware zij mogelijk, het denkbeeld aan zulk een openbaar schandaal vervulde allen met ontzetting, en terstond maakten de woorden van verontwaardiging plaats voor allerlei troostgronden en pogingen om Agathe van dat besluit af te brengen en haar met haren toestand te verzoenen.

„Het is zeker heel erg," zeide de oude Fraterhuis, „ja zeker; ik ken niets treuriger dan een gezin, waar de liefde niet woont: maar zie je, Agathe, je hebt toch nog altijd je kinderen om lief te hebben, en je geniet zooveel wat een ander mist." — „Ik mis het grootste dat eene vrouw kan begeeren: de liefde van haar man." — „Wacht maar, als de drukte van die reis wat voorbij is, dan zal hij wel weder voor u veranderen." —

„Hij is altijd zoo geweest; hij heeft mij nooit lief gehad Hij heeft mij genomen om mijn geld .... O, gij begrijpt niet hoe ongelukkig ik ben!" — „Er zijn anderen die ook ongelukkig zijn, Agathe!" zeide de oude Fraterhuis. „Daar heb je je broêr Jan, die op het punt staat zijne zaak te moeten kwiteren." — „Bij gebrek aan driehonderd gulden," voegde jufvrouw Fraterhuis er zuchtend bij. — „Driehonderd gulden?" zeide Agathe werktuigelijk. „Och dat er mijn geluk voor te koopen ware!" — „Het mijne is er door te behouden," zeide Jan Fraterhuis. „Als ge Thomson...." — „Ik? Thomson geld vragen? thans? in deze dagen? onmogelijk! Al hing er het heil uwer ziel van af, Jan, het kan niet." — „Bedaard, Agathe, bedaard!" kwam de oude man tusschen beiden. „Wie weet of Thomson, zijn ongelijk beseffende, niet juist gretig van de gelegenheid gebruik zal maken, om u een genoegen te doen. Wie weet — want wonderlijk zijn de wegen des Allerhoogsten! — of dit niet juist het middel kan zijn om u weder tot elkander te brengen."

Agathe betwijfelde het; of liever zij *wilde* nu niet verzoend worden, en achtte daarom de verzoening onmogelijk, ondanks de redeneringen van den ouden man en van Jan Fraterhuis, die voor weinige maanden zooveel tegen het eenvoudige geloof van zijn vader wist in te brengen en hem nu in geloofskracht verre overtrof. De oude man stelde nog maar de mogelijkheid; zijn zoon achtte het reeds stellig, en er viel een steen van zijn hart, toen Agathe eindelijk, na een aantal bezwaren. die door haren vader uit den weg werden geruimd, beloofde, dat zij, zoo er eenigzins gelegenheid toe was, George over de zaak zou spreken, — niet evenwel om zich met hem te verzoenen.

Haar bezoek duurde slechts kort; want terwijl zij op de ziekenkamer verlangde naar de toespraak van anderen, was zij zoodra niet bij die anderen, of zij verlang-

de weder naar de ziekenkamer. De geest zoekt te vergeefs rust in de stoffelijke wereld. Ook nu spoedde zij zich huiswaarts. en hoewel het te naauwernood een uur geleden was, dat zij hare kinderen had verlaten, spiegelde hare ontstelde verbeelding haar zooveel voor, dat in hare afwezigheid kon geschied zijn, dat zij haren stap hoe langer zoo meer versnelde, totdat zij bijna ademloos te huis kwam, en zich geen tijd gunde om naar Thomson om te zien, maar terstond de ziekenkamer opzocht. Hare beide dochtertjes sliepen nog, en de slaap was zoo rustig, dat zelfs eene moeder er niet aan twijfelen mogt, of de ziekte had uitgewoed en de eerste schrede op den langen, zwaren weg der herstelling was gezet. Ook de doctor gaf goeden moed. Hij voegde er wel bij, dat men geen hou moest roepen voor men over de brug was, maar hij zag dat groote gevaar niet meer in den toestand der kleinen, en bij zijn heengaan drukte hij Agathe de hand, met de woorden: „Ga nu ook eens om u zelve denken, moeder!" Het was schier met een vrolijk gelaat, dat jufvrouw Thomson in de huiskamer verscheen; want ook vreugde en droefheid is even betrekkelijk, als geluk en ongeluk. Geen wonder derhalve dat Thomson haar met eenige ironie aanzag, en bevestigd werd in zijne meening, dat die ziekte van de kinderen zoo ernstig niet was. Die vrouwen maken ook terstond zooveel beweging!

„Hoe is het met de kinderen?" vroeg hij onverschillig. — „Het grootste gevaar is Goddank geweken; maar van nacht dacht ik niet anders, of ik zou Agathe verliezen."

Thomson haalde de schouders op. „Je moet 's nachts de deur niet meer laten aanstaan," zeide hij droog.

Agathe gaf geen antwoord. Zij wilde niet terugkomen op hetgeen er dien nacht was voorgevallen, en zij had ook niet verwacht, dat Thomson er van spreken zou.

„George," begon zij na een oogenblik stilte, „wilt ge mij een genoegen doen?"

Thomson zag even van zijne courant op.

„Wilt ge mij driehonderd gulden leenen?" — „Zou ik ook mogen weten waarvoor jufvrouw Thomson die som noodig heeft?" — „Om haar broeder voor een bankroet, haar vader voor schande te bewaren."

Thomson maakte een veelbeteekenend geluid met zijne tong. „Ei, ei, is het eindelijk zoover gekomen!" zeide hij meesmuilend. — „Zoover *kan* het komen; maar dat wilt gij voorzeker evenmin als ik." — „Dat zie ik niet in: die failleert, heeft het zichzelven te wijten en ik weet niet waarom ik mijn geld geven zou, om uw broêr voor bankroet te bewaren." — „En mijn vader voor schande." — „Hersenschimmen! dwaasheid! Als je broêr zijne zaken niet goed beheeren kan, spreekt het van zelf dat hij bankroet slaat, en ik zie geene enkele reden om met *mijn* geld kwade zaken in stand te houden. En je oude heer.... Ze hebben het er zeker naar gemaakt om van *mij* geld te krijgen!" — „Maar George...." — „Zet die onzinnigheid nu maar uit je hoofd! Denk je dat ik met mijn geld geen beter raad weet dan concurrenten in stand te houden?" — „Die concurrent is mijn broêr." — Al waart gij het zelf! Ik ben niet gek. Mijn geld...." — „Is *mijn* geld, George, en uw zaak die van mijn vader," zeide Agathe, voor het eerst in haar leven hem aan den oorsprong zijner bloeijende zaak herinnerende. — „Ei, zoo! wel, wel! Hebben ze u dat verteld, terwijl ik op reis was? terwijl ik onvermoeid, dag en nacht, waakte om u welvaart te geven? Ei, ei! wel, wel! En gij hebt dapper mede gedaan! Kom-aan, wij zullen maar weêr uit de stad gaan; dan zijn we vrij; dan kunnen wij praten en kwaadspreken naar welbehagen. Wel, wel!" — „George, ik heb altijd uw partij opgenomen, maar nu...." — „Ja wel, ja wel, *ik* heb de schuld, dat spreekt," ging Thomson voort op spottenden toon; maar eensklaps veranderde die toon, terwijl hij zeide: „Jufvrouw Thomson, voortaan *verbied*

ik je, hoor, *verbied* ik je, om met de Fraterhuizen om te gaan, en als er een hier komt, dan zal *ik* hem de deur uitwerpen." — „Gij ?" zeide Agathe, zich in hare volle lengte oprigtende, zoodat zij ver boven haren echtgenoot uitstak, „gij weet niet wat ge zegt Thomson!" — „Ik weet zeer goed wat ik zeg, en ik zal het doen ook; en," ging hij voort, terwijl hij den arm zijner vrouw met zooveel kracht greep, dat een kreet van smart haar ontsnapte, „en als gij u niet wilt onderwerpen aan het gezag van uw man, dan zal ik u evenmin ontzien als hen; verstaat gij dat, Agathe?" — „Ellendeling !" riep Agathe, zich losrukkende met zooveel hartstogtelijk geweld, dat Thomson zich vast moest grijpen om niet achterover te vallen. „Ik heb u veracht; thans haat ik u! Mishandel uwe bedienden, zoo ge wilt, maar waag het niet weêr de handen aan uwe vrouw te slaan! Terug!" sprak ze op raauwen toon, toen Thomson haar naderde: „terug, mensch! Als gij het nog eens waagdet de moeder uwer kinderen aan te raken, ik zou mijzelve niet meer meester zijn!"

Thomson zag haar aan; hij las op haar gelaat, dat die woorden haar ernst waren, en terstond namen zijne trekken weder die satirische uitdrukking aan, die er voor weinige oogenblikken op te lezen stond. „Heeft papa Fraterhuis u dat geraden?" vroeg hij spottend: „of misschien broêr Jan? Drie honderd gulden of uw leven! Heel aardig uitgedacht, en jufvrouw Thomson is zoo goed zich daartoe te leenen. Het wordt gevaarlijk in huis; wij zullen voortaan maar een revolver mede brenhen, als we in onze huiskamer komen. Nu drinkt maar eens een goed glas water; dat kalmeert."

Thomson ging langzaam den winkel door en de straat op, en liep rond en nog eens rond, zonder te weten waarheen hij ging en waarom hij ging. Vrees — wat zou hij vreezen? Hij was toch niet bang voor eene vrouw? Maar wat dan? Drift — Thomson was nooit

driftig; wrevel — hij was nooit wrevelig dan wanneer hij slechte zaken gedaan had, en hij had integendeel uitnemend goede zaken gedaan. Wat dan? Ongelijk? Hij had geen ongelijk; hij had groot gelijk: hij zou dwaas geweest zijn, als hij zijn geld aan Fraterhuis gegeven had; en die drift van Agathe, — opgewondenheid, zenuwachtigheid waanzinnigheid was het... Toch *kon* hij niet naar zijn huis terugkeeren. Hij had er een lief ding voor willen geven, dat het geen zondag, maar een gewone weekdag was, en zijn winkel vol bedienden en koopers stond. Nu naar huis te gaan? alleen te zijn in zijn kantoor, alleen met zichzelf en zijne herinneringen, met het gezigt op de rotsen met hunne reuzen? dien avond weder over zijne vrouw te zitten...? Neen, het kon niet! Maar waar zou hij heengaan? Bloedverwanten had hij afgezworen; vrienden — hij had geen vrienden buiten zijne zaak; en zijne zaak had voor hem tot dusverre alles opgeleverd wat hij behoefde. Thans evenwel scheen zij ongenoegzaam voor *alle* behoeften; en hij doolde weder rond, de eene straat uit en de andere in, en eindelijk naar buiten, den weg op naar het nabijgelegen dorp, waar eene menigte zijner stadgenooten den zondagavond doorbragt. Hij ging alleen onder de woelige menigte: ieder had zijne bloedverwanten en vrienden; Thomson moest zich met Thomson tevreden stellen, en dien avond kon hij volstrekt niet met hem over weg. Hij ontmoette zijne bedienden en winkeldochters, die allen van hun vrijen zondag-middag gebruik maakten, en hunne schade inhaalden voor den stillen, somberen morgen; maar zoodra zij hem zagen, zwegen zij allen: het gezigt van Thomson was genoeg om voor het oogenblik alle genot te doen verliezen. Bedienden en klanten zag hij, maar nergens vrienden, nergens een hartelijken groet; niemand sprak hem aan, niemand wandelde met hem mede; alleen bleef hij, even alleen als te huis in zijn kantoortje of in de verlaten huiskamer.

De avond was gevallen; het werd al duisterder en stiller op den weg; werktuigelijk dwaalde ook Thomson weder naar de stad, en eindelijk stond hij voor zijne woning. Even als de verbeelding zich soms, door eene geheimzinnige en van ons onafhankelijke werking, het tegenwoordige in het verleden kan denken, zoo was het hem plotseling, of hij nog eens in den zelfden verlaten toestand voor dien grooten winkel had gestaan, waarvan een ander, waarvan Jan Fraterhuis, eigenaar was. Maar toen hij over die speling zijner verbeeldingskracht wilde nadenken, was zij plotseling geheel verdwenen, en zelfs de herinnering er aan was zoo flaauw, dat hij niet eens meer wist waarover hij nadenken moest.

Ware hij een kwartier vroeger te huis gekomen, dan zou zeker de begoocheling nog sterker zijn geweest. Dan had hij Jan Fraterhuis zelf in zijne huiskamer kunnen zien, naast de geopende secretaire, waarvan het blad met allerlei muntspeciën en papier bedekt was; zelfs scheepjes-schellingen en fransche assignaten lagen er bij. Agathe telde het zilver haren broeder uit, en deze nam het werktuigelijk aan, zonder te weten wat hij deed, en zonder te vragen hoe zijne zuster aan dat geld kwam. Thomson zelf zou het niet geweten hebben: wie telt de spaarpotten zijner kinderen na?

„Jan," zeide Agathe, toen hij het geld bij zich stak, en terwijl zij twee briefjes schreef, met de vermelding der som, die zij uit de potjes genomen had: „mijne kinderen weten niet dat ik hun geld wegschenk; ik zal het hun weêrgeven, zoodra ik kan; maar kan ik niet, dan is het een offer van dankbaarheid voor hun herstel, waarover zij later nooit berouw zullen hebben. Zullen ze wel, Jan?"

Fraterhuis hoopte het, en als *hij* er weder eens bovenop was, met woeker zou hij het hun weêrgeven.

„Woeker verlang ik niet; maar zult gij en uwe vrouw mijne kinderen liefhebben? Zult *gij* er voor zorgen, als ik er niet meer zijn zal?" — „Kom, Aag! maak je nu

zoo akelig niet! Ik *zal* ze liefhebben, als mijne eigene kinderen...."

Agathe drukte hem beide handen, en Jan gaf haar een kus, zoo als dien avond vóór haar huwelijk, toen zij, als elke bruid in die zenuwachtige dagen, hare lagchende voorstellingen, ondanks zichzelve, afwisselde met beelden van treurigen aard. Toen ook beloofde hij haar altijd ter zijde te zullen staan, en zij had beloofd altijd zijnen raad in te winnen. Helaas! die dagen waren lang voorbij, die beloften sinds lang verkracht; maar toch niet onherroepelijk was dat verleden verloren: de stem des bloeds verstomt niet.

IV.

Eene prachtige zaak is die van George Thomson; vooral des avonds, als de gaspitten ontstoken zijn en eene zee van licht den ruimen winkel vult en de straat verheldert, zoodat reeds op een afstand de voorbijganger wordt aangetrokken; en, wanneer deze dan onwillekeurig staan blijft voor het schitterende magazijn, moet hij zichzelven verklaren, dat de zaak van George Thomson toch eenig in hare soort is. Alles is even grootsch, op de engelsche schaal; maar men vindt er de duitsche gedienstigheid, de hollandsche soliditeit en de fransche mode-artikelen. Ieder vindt daar wat hij noodig heeft — één uitgezonderd misschien. Althans, op welk uur van den dag men ook Thomson ontmoet, altijd heeft zijn voorkomen dat ontevredene en rustelooze van hem, die iets verlangt wat hij niet bereiken kan. Het blijft hem bij, hetzij hij langs de toonbanken dwaalt en zijne bedienden beveelt en berispt, of de koopers inlicht, met de gewone formulen der beleefdheid, of in het glazen kantoortje zit in het

achtergedeelte van den winkel, van waar hij telkens zijne blikken laat gaan over de nooit ophoudende drukte in de verschillende lokalen. Daar is hij meestal te „vinden;" want wie niet te huis is in den winkel, wordt niet zoo spoedig de kleine, gebogen gestalte gewaar, half achter den hoogen lessenaar verscholen; men moet tweemaal kijken eer men Thomson zelven ziet, al doet ook het gedrag der bedienden terstond vermoeden, dat het oog des meesters over hen gaat.

Ook nu zit hij er weder, turende op een brief, dien hij reeds voor een uur geschreven heeft, maar die nog altijd ongesloten voor hem ligt. Toch bevat hij maar weinige regels. Regts van boven prijkt al de grootheid van den voornamen winkelier.

Gc. THOMSON.
Manufactures. Soieries.
Dentelles.
Modes d' hiver et d' été
Chapeaux. Mantilles.
Manteaux de Cour.

Maar de brief zelf getuigde van al zijne kleinheid. De gedrukte *M* wachtte nog op hare volgletters. Een oogenblik had Thomson in beraad gestaan om er *ijn broeder* achter te voegen; toen was hem het *ijn Heer* beter voorgekomen; maar het *dans le doute abstiens-toi* toepassende, had hij de opvatting der *M* maar aan de vrije uitlegging van den lezer overgelaten.

De brief luidde verder:

„Ik heb de eer U te berigten, dat *wij thans hebben den 7den, en de afspraak was, dat wij den 3den van elk kwartaal zouden afrekenen. U daaraan herinnerende, ben ik de afrekening wachtende.*

En dan weder gedrukt:

Na minzame groete ben ik met hoogachting

UEd. Dienstw. Dienaar
GEORGE THOMSON.

De brief was zeker lang noch gewigtig genoeg, om zoo veel tijd aan de overlezing te besteden; het waren dan ook de geschreven woorden niet meer, welke Thomson las. Van den datum der afrekening was hij opgeklommen tot de som, en van de som tot de oorzaak der schuld. Toen sleepte hem zijne verbeelding mede naar de dagen, dat er nog licht brandde in de huiskamer... Nu was er geen licht meer; neen, het was er donker; maar een der glazen deuren was geopend, en het schijnsel der naaste gaspit viel op den spiegel en de mahoniehouten tafel en den gepolijsten rand der kanapé. Daar lag iemand op de kanapé, een man in reisgewaad; er stond eene wijnflesch voor hem: hij was alleen... neen, aan het hoofdeinde der kanapé stond eene witte gestalte, die den slapende wilde wakker maken.... De winkeldeur werd door een der koopers achter zich toegeslagen, en Thomson schrikte op; het was de slag, die hem ook toen had gewekt, — en hij tuurde weder op zijnen brief.

„Ik heb de eer u te berigten, dat wij thans hebben den 7den...."

Den 7den; dat was de dag na zijne terugkomst van die groote reis; de 7de viel toen op een zondag. Al de bedienden werkten dien dag door; tegen twaalf ure stond de koffijtafel in de huiskamer gereed; toen zat hij daar in dien hoek, waar nu juist het licht viel, en de anderen.... de anderen waren er niet meer; daar stond slechts eene witte gestalte; hij had haar bij den pols vastgegrepen; zij rukte zich los... Thomson's arm maakte ondanks hem zelven eene beweging, alsof eene onzigtbare vuist dien plotseling terugduwde, en weder was hij bij zijn brief.

„Afspraak," — die afspraak telde reeds jaren; maar er zijn voorvallen, die men niet kan vergeten, al tracht men ook vruchteloos de oorzaak te vinden, waarom deze juist, en andere niet, in het geheugen blijven. Het was weder in de huiskamer, dat hij tegenover Fraterhuis stond. De luiken waren gesloten, en Fraterhuis — hij zag het weder — opende eene reet, om te zien wat hij neêrschreef. Eene breede lichtstraal viel op tafel, juist de breedte van die lange kist, welke daar weinige uren te voren was weggedragen. Maar nu stond zij er weder, en de witte gestalte lag er in uitgestrekt.... Toch bleven de twee figuren, Fraterhuis en George Thomson, aan de beide zijden der tafel met den schuldbrief tusschen hen.... de gedachte aan dien brief bragt hem weder tot de zijnen terug, en nogmaals las hij: „dat wij den 3den van elk kwartaal zouden afrekenen."

Hij had reeds vele malen afgerekend; maar eene schuld is niet spoedig afgelost, als de schuldenaar het aan zijn dagelijksch brood ontwoekeren moet. Het ging bij droppels, en Thomson zou zich geschaamd hebben de sommetjes aan te nemen; maar was het geld niet van de kinderen? hij handelde maar als voogd! — als voogd van zijne kinderen — waar waren ze, die meisjes, wier natuurlijke voogd hij was? In de huiskamer was het donker... Vroeger.... ja, daar zaten zij weder, met de blonde hoofdjes gebogen over haar werk, en tusschen haar in zat weder die witte gestalte, en de kinderen zagen op met hare vriendelijke blaauwe oogen, juist oogen.....

„Mijn God, mijn God!" zeide Thomson, op gansch anderen toon dan men het Opperwezen behoort aan te roepen, terwijl hij met zijne hand over het voorhoofd wreef, met zooveel kracht dat er eene lange, roode striem achter bleef. Toen stond hij op; maar het kantoortje was te eng om er afleiding of beweging te vinden, en hij ging er uit en dwaalde weêr door den

winkel, zijne bedienden nagaande en verstrooijing zoekende door hen het leven lastig te maken.

Het komen en gaan van koopers had hem zijn brief en de beelden, die deze voor hem in het leven riep, doen vergeten, en toen de drukte voorbij was en de bedienden zich gereed maakten om op het gewone uur den winkel te sluiten en naar huis te gaan, begaf Thomson zich weder naar zijn kantoortje, om, terwijl de jongste bediende er op wachtte, thans zonder hem verder in te zien, den brief digt te maken en hem mede te geven.

De gaspitten werden neêrgedraaid; de reuzen namen weder plaats op hunne rotsen: maar hunne taak was geëindigd; daar was niet meer te scheiden: de huiskamer was ledig, en toen Thomson zich daar nederzette voor het soupé, was hij alleen, geheel alleen; de dames waren nog niet te huis, en het kon laat worden, had juffer Agathe gezegd.

Uit verveling greep Thomson naar een der prachtig gebonden werkjes, die nog altijd op de étagère in de binnenkamer lagen. Hij opende het, maar even spoedig sloeg hij het boek weder digt; het was vroeger de gewone lectuur van zijne vrouw. Dat moest haar zoo neerslagtig gemaakt hebben; ja, mogelijk waren die vrome boeken wel de oorzaak van haren dood geweest.

Agathe dood! Daar was toch iets onregtvaardigs in, dat *zij* juist sterven moest! Er waren zoovelen, wier verlies gewin zou zijn; daar waren zoo velen die ouder, zoo velen die behoeftig waren; zij kon alles hebben wat zij wenschte; en dan, zij was toch zoo nuttig voor de kinderen, en in zoo'n groote zaak als de zijne moest noodzakelijk eene vrouw zijn. Het was onregtvaardig, dat *zij* juist moest sterven!

Hij nam een ander boek; ook dat was in den zelfden smaak; het derde en het vierde ook. Thomson geeuwde, zette de boeken weder op hunne plaats, en wandelde het vertrek op en neder. Op de piano lagen eenige an-

dere werken; hij nam het eerste, dat hem voor de hand kwam — een Fransch romannetje, met een zeer verdachten titel. Nommer twee was van de zelfde soort; nommer drie ook. Thomson legde ze ter zijde, ook dat waren geen boeken voor hem. Hij kon toch niet meenen, dat hij een werk over zijn vak zou aantreffen? De dames Thomson waren van zoodanige studie al even ver verwijderd als van de rigting harer moeder; die was dan ook al vijf jaar dood! En haar vader — haar vader had voor haar nooit geleefd en scheen ook nog niet voor haar te bestaan. Althans, zij waren slechts zelden te huis; over dag was het haar te vervelend, te doodsch in de huiskamer, en 's avonds daar altijd met haar beiden te zitten, wie kon dat van haar vergen? En in den winkel te helpen, dat was toch waarlijk geen zaak voor de *dames* Thomson. Agathe Thomson winkeldochter! Johanna achter de toonbank! Daarvoor waren zij niet grootgebragt; daarvoor hadden zij te veel talenten, talenten van velerlei aard; talenten, die haar vele kringen openden en haar zelve aan velerlei verzoekingen blootstelden. Mooi en rijk, muzikaal, en vrolijk in gezelschap, en toch uit een stand, dat men niet tegen haar behoefde op te zien; integendeel, dat men haar — eene eer is misschien wat sterk, maar toch eene bijzondere beleefdheid bewees, door haar op straat te herkennen; dat alles te zamen genomen was zeker niet geschikt om de dochters van Thomson dáárheen te voeren, waar eene goede moeder wenscht, dat hare dochters komen zullen.

Terwijl Thomson in zijn kantoortje mijmerde over den brief en de honderden zaken, die deze hem voor het geheugen bragt, zaken die telkens en telkens hem bezig hielden en waaraan zijn geest als vastgeklonken was, deden zijne dochters commissies, die haar door de drukste en vrolijkste straten voerden. De dames Thomson hadden altijd vele boodschappen te verrigten, vele bezoeken af te leggen, en het scheen dat zij geen bijzonder

goed geheugen hadden, want herhaaldelijk zag men haar denzelfden weg volgen. Op bepaalde uren van den dag kon men bijna zeker zijn Agathe en Johanna te vinden; zeer toevallig ongetwijfeld, even toevallig, als de ontmoetingen, en even weinig berekend als de glimlach of het blosje dat, geheel onafhankelijk van hem, die ze ontmoetten, hare bevallige gezigtjes nog bevalliger maakte.

„Het zijn toch verduiveld aardige kopjes," zeide een luitenant van het garnizoen, terwijl hij stil bleef staan tot de Thomsons voorbij waren, en het lorgnet weder vallen liet, waarmede hij ze gefixeerd had. — „Aardig?" herhaalde zijn medgezel: die voor weinige maanden pas den meestertitel had gekregen: „ik pretendeer, dat zij beautés zijn." — „Als zij het zelve maar niet zoo wisten!" — „Tant mieux; anders zag men ze nooit." — „En nu wat te dikwijls. Eigenlijk zijn ze zoo wat de wandelende modeplaatjes van Thomson."

De jongeluî lachten en wandelden langzaam door, even ter zijde wijkende voor een oud burgerman, die ook de dames nastaarde, en zijn blik op de jongeluî rusten liet.

„Si vieilles pouvait!" merkte de luitenant aan, met een spottenden blik op den eerzamen burger. — „Ja, mijnheer! De wereld is bepaald verdorven, zeide de ander, den ouden man aanziende. De oude man knikte toestemmend en vervolgde langzaam zijn weg, nu en dan nog stilstaande en omziende, terwijl hij bij zichzelven herhaalde: „Verdorven, — bepaald verdorven!"

De oude heer Fraterhuis liep niet zoo snel meer als zeven jaar geleden, en de schemering had reeds voor duisternis plaats gemaakt, toen hij op een der buitensingsels de kleine woning bereikte, waar hij zijne laatste jaren doorbragt. Het was zeker nog het mooiste huis van de rij, maar de rij *was* niet heel mooi.

Eene bel zonder zweem van metaalklank kondigde hem

aan, en spoedig werd de deur geopend door een zeventienjarig meisje, met een bleek gelaat, het kenmerk van een huiszittend leven, maar wier uiterlijk toch vriendelijk en vrolijk genoeg was, om de aardigheid van grootvader te regtvaardigen, die haar „jufvrouw Treurniet" noemde.

„Ik heb er anders toch wel reden toe," antwoordde de oudste dochter van Jan Fraterhuis. — „Zoo, kind? wat is er dan gebeurd? Heb je..." — „Ik niet; ga maar meê, grootvader! moeder zal het u wel vertellen." En Marie ging haren grootvader voor naar eene groote tuinkamer, voor zoo ver die naam ten minste nog overeen te brengen was met het bleekveld, dat het terrein bedekte, waar in lang vervlogen dagen een tuin kon aangelegd zijn. Daar zat jufvrouw Fraterhuis met hare zes overige kinderen om de groote tafel, die, even als de stoelen en het verder ameublement, nog uit het winkelhuis afkomstig zijn. De kinderen worden evenwel niet meer door de komst van grootvader van hun werk of spel afgetrokken, om hem handjes te geven en te vragen hoe hij het maakt; de oude Fraterhuis behoort thans tot het gezin; hij heeft zijne eigene kamer, als de jongens wat druk worden, maar liefst zit hij in den grooten stoel in de huiskamer, met zijne lange pijp en een ouderwetsch boek voor zich, eene reis van Cook of Archenholtz, of een werk van Fokke Simonsz.; want die nieuwerwetsche romans, met al die fransche woorden en die kleine letters — maar dat laatste zegt de oude heer niet hard op — zijn geen lectuur voor hem. Soms openbaart zich de verdorvenheid der wereld zelfs in Fraterhuis zelven: hij speelt met de jongens mede! Tien jaar geleden zou hij de mogelijkheid ontkend hebben; maar de oude menschen uit dezen tijd zijn niet meer wat zij voorheen waren.

„Wel, wat is er nu, kind?" vroeg de oude man, toen hij zijn gouwenaar gekregen en zijne pruik tegen een ka-

lotje verwisseld had. — „Och, niets, vader! of eigenlijk wel. Herinnert gij u dien Dalberg nog? U weet wel..." — „Ja, ja, die de zaak te gronde heeft gerigt," antwoordde de oude heer met een zucht. „Het was zoo jammer, kind! zonder hem was zij altijd eene degelijke, soliede zaak gebleven, en met de krisis van verleden jaar zou *zij* het gehouden hebben, al waren er nog tien meer bezweken. Gisteren sprak ik er nog met Lont over. Je kent Lont? Altijd een hupsch mensch; ik ben met zijn vader rustbewaarder geweest; ja, toen *waren* er nog rustbewaarders."

Jufvrouw Fraterhuis zeide vriendelijk, dat zij daaraan niet twijfelde, en vervolgde toen: „Nu, vader! die Dalberg is weêr hier geweest." — „Wat zeg je? Dalberg hier? Schaamt de kerel zich niet? In mijn tijd zou zoo iemand het niet gewaagd hebben weêr onder de oogen van het publiek te komen. Toen hadden schelmen nog schaamte, maar tegenwoordig! Enfin! en wat heeft je man gedaan?"

Vader heeft hem een hand gegeven," zeide de oudste zoon, de „Jan Fraterhuis," die eens bestemd was om de vierde „Jan Fraterhuis" te wezen, op wien de zaak zou rusten; maar ook die toekomst had Dalberg vernield. Want de zaak *zou* staande zijn gebleven, volgens het oordeel der Fraterhuizen, die het geheele tijdvak van achteruitgang vergaten voor die weinige maanden, dat Dalberg door zijne oneerlijke handelingen haar den genadeslag had toegebragt. Dat was altijd nog een troost, dat niet door hunne eigene schuld de Fraterhuizen hunne zaak hadden verloren zien gaan. De aartsschelm Dalberg was er oorzaak van. Maar hoe kon Jan dien man nu nog een hand geven? Dat zou men voorheen niet gedaan hebben.

„En ze zijn zamen weggewandeld," voegde een der dochtertjes er bij. — „Weggewandeld?" — „Ik heb al gedacht, vader, of Jan hem ook naar het bureau van

politie heeft gebragt." — „Maar, moe! dat zou die Dalberg toch wel alleen hebben kunnen vinden," merkte Marie op. — Als Fraterhuis maar niet ... niet .... als hij Fraterhuis maar weêr niet opligt!"

De oude heer keek vrij bedenkelijk bij dat treurige vermoeden; hij was vergeten, dat er niet veel meer op te ligten was, aan hem zoo min als aan zijn zoon. De liquidatie der zaak had het restje van zijn vermogen mede genomen, en de dood zijner vrouw had het nog verminderd, daar Thomson opgekomen was als voogd over de minderjarige kinderen van Agathe, en Thomson hield van orde: het was niet om het geld, maar om de orde, en om de minderjarige kinderen.

De oude man had nu maar juist genoeg om te kunnen leven; maar te laten leven was hem niet meer mogelijk, en hij had daarom maar met lijf en have zijn intrek genomen bij zijn zoon, die de el aan de wilgen had gehangen, en nu gedurende een groot deel van den dag boek hield bij eenige winkeliers, terwijl nu en dan de courant van hem gewaagde als van „iemand, nog eenige uren beschikbaar hebbende en die wenschende te besteden tot het bijhouden van boeken, als anderzins;" hetwelk, overgezet zijnde, beteekent: iemand, een grooter inkomen noodig hebbende, enz.

Voor hem was dus wel het minste gevaar om opgeligt te worden; trouwens, het uitstellen zijner afrekening met zijn schoonbroeder kon dit reeds doen vermoeden. Jufvrouw Fraterhuis besefte dit zelve, en wat zij zeide diende dan ook slechts om niet te zeggen wat haar op de lippen lag. Hij, die in de maatschappij gedaald is tot het standpunt, dat men hem niet meer kan opligten, is daarom niet onvatbaar geworden om anderen op te ligten. Dat was de vrees, die jufvrouw Fraterhuis bezielde.

„Maar, moeder," hernam Marie in hare naïveteit, zou het niet mogelijk wezen, dat Dalberg het kwade goed

kwam maken?" — „Het kwade goed maken? Kind je weet niet wat je zegt!" antwoordde de oude man met vuur. „Wat wil hij goed maken? Kan hij de zaak van Jan Fraterhuis en Zoon weder in het leven roepen? Kan hij een bankroetier...." — „Neen vader, bankroetier is Jan nooit geweest, hij heeft geliquideerd voor vijf-en-zeventig, en ieder zeide dat hij het best voor vijftig had kunnen doen, dat men dan nog reden zou gehad hebben om dankbaar te wezen." „Nu ja, maar vijf-en-zeventig is evenmin honderd als vijftig honderd is. Maar dat zijn gebeurde zaken. Als die Dalberg niet gekomen was, dan zat jij thans in de zaak, Jan!" — „Ja, grootvader! ten minste...." — „Wat ten minste?"

Jan was wel in de vreeze der firma opgevoed, maar langzamerhand was hij die vreeze ontwassen: hij was een esprit fort op dat stuk geworden; en zoo hij al eerbied had voor de illusie van zijn vader en grootvader, hij deelde die niet, en hield zich overtuigd, dat ook zonder de medewerking van Dalberg de schuldeischers vijf-en-zeventig percent zouden gekregen hebben. Maar Jan bezat te zeer de kenmerkende eigenschap van zijn „ras," om iets te zeggen wat een ander aanstoot zou kunnen geven, en hij antwoordde op de vraag van den ouden man:

„Ten minste, grootvader, als ik in leven was." — „Gunst, Jan, wordt-je melancholiek?" vroeg Marie, en de jongeren begonnen te lagchen, dat Jan melancholiek werd; en Jan zelf lachte van den weêrstuit, en jufvrouw Fraterhuis lachtte ook en toen stemde de oude man eveneens in, en allen lachten, zonder juist te weten waarom, ondanks de vijf-en-zeventig percent, het huisje aan den buitenkant, de „beschikbare uren" en de onbetaalde aflossing aan Thomson.

Thomson had misschien wel de geheele som willen kwijtschelden voor zoo'n lach; maar hij was niet te koop voor George Thomson.

Die vrolijke bui belette dat men de voordeur hoorde

openen, en plotseling trad Fraterhuis binnen, op den voet gevolgd door een ander, dien hij als zijn vriend Asherton en Comp., handelaar te Nieuw-York, voorstelde.

De oude man rees van zijn stoel en vestigde een langen, doordringenden blik op den binnenkomende, in wien hij maar al te goed den aartsschelm Dalberg, den verwoester der firma Jan Fraterhuis en Zoon, herkende. Jufvrouw Fraterhuis boog zoo onmerkbaar, dat zij even goed niet had kunnen buigen, en zag haren man aan met eene uitdrukking, die hem genoeg zijn gedrag verweet. Het hielp niet of Fraterhuis al wenkte dat alles in orde was; zij keek weder voor zich, vast besloten om zich in het minst niet met den bezoeker te bemoeijen. De zonen en dochters zagen eenigzins verwonderd den vreemdeling aan; iemand, die zulk een quite gentleman was, *kon* geen schelm wezen. De vrijmoedigheid van een schelm miste hij intusschen niet. Noch de blik van den ouden man, noch de houding der overigen sloeg hem uit het veld, en op vriendelijken, ja hartelijken toon zelfs, zeide hij:

„Misschien zal de naam mijner firma mij onbekender maken bij u, dan ik ben, mijnheer Fraterhuis! Mijn eigenlijke naam is Dalberg; ik heb in der tijd het genoegen gehad zaken met uw zoon te doen. Thans ben ik te Nieuw-York gevestigd; maar nu ik toch in Holland wezen moest, kon ik niet nalaten een bezoek aan mijn ouden patroon te brengen." — „Ik weet heel goed wie ge zijt," antwoordde de oude man strak. — „Zeg liever, wie ge *geweest* zijt," hernam de ander. „Als men jong is, mijnheer Fraterhuis, en het voorregt derft, dat uw zoon genoot en thans zijne zonen genieten mogen, eene goede opvoeding" — jufvrouw Fraterhuis keek iets vriendelijker — „dan staat men aan veel verleiding bloot; en als dan de behoefte er bij komt, als men eene onmenschelijke behandeling ondergaat, zoo als ik van Thomson," — weder werd het gelaat van jufvrouw

Fraterhuis iets helderder — „dan begaat men soms daden , waarover men later opregt berouw gevoelt. Mijnheer Fraterhuis," vervolgde hij tot den zoon des huizes , „dank God dat gij zulk een vader den uwen mogt noemen ; op uw leeftijd stond ik alleen , en veel kwaad heeft mij dat gedaan."

Jufvrouw Fraterhuis wischte een paar tranen weg , en de oude heer vond dat zulk eene openhartige bekentenis toch hare verdienstelijke zijde had. Hij gaf althans een bewijs van toenadering door te vragen , of men te Nieuw-York niet door de laatste krisis had geleden.

„Mijn firma niet , mijnheer ! mijne zaken gaan uitmuntend , en , tot eer der oude firma Fraterhuis en Zoon moet ik bekennen , dat wij veel van haar in toepassing brengen. Het soliede staat bij ons bovenaan , niet het goedkoope, zoo als bij Thomson.... Bah ! wat eene imitatie , als men die zaak met onze Amerikaansche huizen vergelijkt ! Ik hoop u morgen een staaltje van die soliditeit aan te bieden , juffer Marie ! Ik heb uitnemende zijde..." — „Ik draag geen zij , mijnheer !"

Fraterhuis maakte eene knorrige beweging , dat die beleefdheid zoo stug beantwoord werd , en hij maakte het goed , door te zeggen dat het zijne vrouw dan welkom zou wezen.

„Wij kooplui, wij verstaan de zaken beter , — niet waar , mijnheer Fraterhuis ?" antwoordde Dalberg glimlagchend , „en ik vlei mij , dat uw vader dit morgen ook zal erkennen. U begrijpt, mijnheer Fraterhuis ," ging hij voort tot den ouden man , „dat mijn bezoek niet uitsluitend belangstelling in u en de uwen was ; wij hadden nog eene kleine verrekening zamen , uw zoon en ik." — „Dat zal dan voor de vijf-en-twintig percent zijn mijnheer !" antwoordde de oude man. „U weet misschien dat wij geaccordeerd hebben , ja mijnheer , geaccordeerd voor vijf-en-zeventig." — „Dat laat ik aan u over , mijn waarde heer ! maar *wij* zijn in het effen , niet waar, mijn-

heer Fraterhuis?" — „Ja, Mijnheer Dalberg... Asherton. Pardon!" — „O, sans pardon; onder vrienden neemt men het zoo naauw niet. Ik ben jaloersch van uw huiskamer, mevrouw! gij moest eens zien hoe wij ons te Nieuw-York behelpen." — „Och, mijnheer Dalberg, het behelpen maakt ons niet ongelukkig... maar een goede naam en een goed geweten, *dat* is eigenlijk het onmisbare," zeide jufvrouw Fraterhuis.

Dalberg beaamde dit met zooveel kracht en zooveel kalmte, alsof hij zich op dit punt niet het minste te verwijten had, en jufvrouw Fraterhuis had zich nog al voorgesteld, dat deze zet nu eens ter dege raak zou zijn. Hij was dan ook zoo raak, dat haar man haar met een blik van afkeuring aanzag: zij vergat geheel dat Dalberg niet meer was de commissionnair, die zijne zaak bestal, schelmstukken voorsloeg en valsche wissels maakte, maar het hoofd der groote firma Asherton & Comp., een van de eerste huizen in manufacturen te Nieuw-York. Die vrouwen hebben ook volstrekt geen idee van de maatschappelijke zaken!

„Mag ik je ook wat offreren, mijnheer Asherton?" vroeg Fraterhuis, met iets onzekers in zijne stem; als de vreemdeling „ja" zeide, was hij verloren: hij had niets in huis. — „Dank je, mijn waarde! ik gebruik nooit iets. Wij hebben in Amerika de gewoonte om nooit iets te gebruiken, mevrouw!" zeide hij op den zelfden onwederstaanbaar vriendelijken toon. „Wij leven daar geheel voor onze zaken... Als het niet zoo ver af was, zou ik u uitnoodigen om eens een kijkje te komen nemen; maar het is geen reis voor dames." — „Voor ons ook niet meer," zeide Fraterhuis, en hij dacht aan den tijd, toen Amerika voor hem wèl eene reis was... Had hij het voorbeeld van Dalberg maar gevolgd... Neen, toch niet. Neen, neen, honderdmaal neen! Zóó was het toch beter, al had men daar ook huizen met tien koperen balustrades."

Eindelijk maakte de bezoeker zich gereed om te ver-

trekken. Juist stond hij op, toen de gebarsten schel klonk, en Marie met een briefje voor haren vader terugkwam. De Fraterhuizen waren geen physionomisten; waren zij het geweest, zij zouden opgemerkt hebben hoe Dalbergs gelaat in die weinige minuten eene gansch andere uitdrukking kreeg; hoe hij, sprekende, de ooren spitste naar hetgeen er in den voorgang kon gesproken worden, en met welk een schichtigen blik hij naar het briefje keek en, met de vlugheid hem eigen, vorm en adres opnam. Maar even spoedig was die gejaagde trek weder verdwenen, toen hij glimlagchend opmerkte: „Altijd nog dezelfde gemeene hand!" — „En altijd nog dezelfde inhalige schrok," antwoordde Fraterhuis openhartig en met meer vuur dan gewoonlijk, terwijl hij met minachting het briefje van zijn zwager op tafel wierp. Thans *kon* hij hem minachten; hij kon de gansche schuld voldoen." — „Ik wist niet dat gij in correspondentie waart met Thomson," zeide Dalberg schijnbaar achteloos. — „Correspondentie? Goddank niet... Daar, dat is onze correspondentie!" En Fraterhuis hield Dalberg zijn briefje voor, dat deze, onder de verklaring, dat hij niet gaarne iets van dien Thomson meer hoorde, en dus niet lezen wilde, toch met één blik doorloopen had. — „Mesquin," zeide hij, op de opsomming van Thomsons grootheid boven aan den brief wijzende; „dat doen wij Amerikanen beter. En dan in het Fransch! Neen, dat deed de firma Fraterhuis en Zoon niet, en wij in Amerika ook niet." — „Zoo?" vroeg de oude man met meer belangstelling dan voor andere zaken, nu het zijn voormalig vak betrof. „Houden ze er daar ook geen fransche titels op na? — „Nooit, mijnheer! nooit; altijd nationaal." — „Net als de Fraterhuizen," prevelde de oude heer. Ja, nu geloof ik toch dat men in Amerika die verdorven wereld weder op den goeden weg zal brengen." — „Zeker, zeker: een mooi land, mijnheer Fraterhuis! Dáár had uwe zaak gevestigd moeten wezen."

Al de Fraterhuizen erkenden dit, en, zoo tot dusverre Dalberg de verwoester der firma geweest was, thans zag men de schuld meer bijzonder in de verdorvenheid des vaderlands.

Dalberg zocht zijn hoed, en nam afscheid met de zelfde gemakkelijkheid, die jufvrouw Fraterhuis bij zichzelve als onbeschaamdheid brandmerkte en die het gevoel van den ouden heer zoo geheel overstemde, dat hij inderdaad vergat wie Dalberg geweest was.

„A propos!" zeide hij, vóór hij het vertrek verlaten had. „Als je zoon soms lust mogt hebben om naar Nieuw-York te komen, eene goede plaats kan ik hem toezeggen, en vijfhonderd dollars om mede te beginnen. Omtrent den overtogt zou accoord zijn te maken," zeide Dalberg, maar hij wachtte het antwoord niet af. Hij begreep, ondanks al zijne vrijmoedigheid, dat zijn aanbod niet zoo onmiddelijk zou worden aangenomen; dat zijn verleden nu weder op den voorgrond treden zou, en onzeker was het, of in de schaal der Fraterhuizen de toekomst van den zoon of het verleden van diens patroon het zwaarst zou wegen. Aan de voordeur echter herinnerde hij er nogmaals aan, ten blijke dat het goed gemeend was.

„Over drie dagen," zeide hij, „kom ik weêr in de stad. Ik logeer *Hôtel Brittannique*; laat uw zoon mij dan maar het antwoord komen brengen; en als gij zelf lust hebt om me eens op te zoeken, mijnheer Fraterhuis! maar dan geen vergissing in den naam."

Eene vergissing kon aanleiding geven, dat het hoofd der groote Amerikaansche firma Asherton & Comp. voor eenige jaren naar het tuchthuis ging; toch sprak Dalberg die woorden met zijne gewone gemakkelijkheid, zelfs glimlagchend, uit, en verdween, na een laatsten handdruk, in de schaduw der huizen.

Tien minuten later werd de deur weder geopend; Fraterhuis en zijn oudste zoon sloegen den zelfden weg in, en volgden de verlaten straten, die naar het mid-

dengedeelte der stad voerden, tot zij den winkel van Thomson bereikten.

„Wacht maar even, Jantje, zeide Fraterhuis, aan de winkeldeur schellende: „ik zal het zoo lang niet maken daar binnen." — „Wie daar?" klonk de stem van Thomson. — „Doe maar open; ik ben het." — Wie ben je?"

Fraterhuis fluisterde zijn naam door het sleutelgat: hij was bang dat hij, door dien hardop te noemen, alle buren op de hoogte der zaak brengen zou.

„Kan-je nog later komen?" bromde Thomson, de deur openmakende en ging zijn zwager voor naar het kantoortje, waar hij onder het opdraaijen der gasvlam hem iets toevoegde van plaats nemen.

Fraterhuis beantwoordde die uitnoodiging niet. Hij haalde zijne portefeuille te voorschijn, en zeide onder het neêrleggen van een paar bankbiljetten:

„Wij zullen de heele zaak nu maar afdoen, Thomson!" — „Mij is het wel," zeide deze, zonder een zweem van de verbazing, die Fraterhuis verwacht en gehoopt had. De exwinkelier verbeeldde zich een persoon van gewigt te zullen schijnen als hij plotseling zoo veel geld nederlegde: hij vergat dat bankbiljetten voor zijn zwager er geheel anders uitzagen dan voor hem. — „Laat eens zien!" zeide deze, en telde en cijferde een oogenblik. „Je krijgt nu nog zestien en een halve cent — een oogenblik: ik heb geen centen bij me." — „Nu ja, . . ." — „Neen, ik houd van orde." En Thomson borg het geld weg, sloot de lade, stak den sleutel bij zich, en liep naar boven. om de zestien en een halve cent te halen, die zijn zwager nog toekwamen. — Je begrijpt," zeide Thomson, met het kopergeld in zijne hand terug komende, „dat ik er niet op staan zou; maar het is geld van mijne dochters." — „Thomson, je zorgt bijzonder stipt voor het vermogen van je dochters; maar het zou goed zijn, als je ook eens voor haarzelven zorg droegt." — „Zoo?" zeide Thomson droog. — „Ja; vader

heeft ze van avond ontmoet, en hij heeft me opgedragen, u te waarschuwen."

Thomson knikte, alsof men hem de eenvoudigste mededeeling deed.

„Ze gaan nog al veel uit." — „Heb ik je het briefje al teruggegeven?" vroeg de andere, hoewel hij even goed wist als zijn zwager, dat hij dit terstond gedaan had. — „Je begrijpt, *ik* heb er geen belang bij." — „Dan zullen we er ook maar over zwijgen." — „Ik spreek als de eenige broêr van hare moeder, — van Agathe, van wie ik zoo hartelijk veel hield."

Thomson boog even; hij wist wel waarom Fraterhuis zooveel van zijne zuster hield.

„Nu sta ik op een vrijer standpunt tegen over u en ik ben met opzet laat gekomen, om u alleen te vinden en u ernstig op het hart te drukken toch voor de opvoeding uwer kinderen beter zorg te dragen. Zie, Thomson. .. — „Hoor eens, mijnheer Fraterhuis, laat die zaken nu maar gerust aan mij over. Ik houd niet veel van die inmenging van anderen in mijne huiselijke aangelegenheden. Als ik uw raad noodig heb, kom ik u een bezoek brengen." — „Ik heb u gewaarschuwd, Thomson!" — „Goeden avond, Fraterhuis!"

Met die woorden liet George zijn zwager uit en wandelde langzaam naar zijn kantoortje terug, terwijl Fraterhuis, verontwaardigd over zulk eene koelheid, zijn hart lucht gaf aan zijn zoon. Maar daarvoor was Jan niet medegegaan. Dat Amerikaansche plan vervulde hem, en zoodra zijn vader een oogenblik er over zweeg begon hij over het aanbod van de firma Asherton en Comp.

Toen Dalberg drie dagen later een bezoek ontving van zijn voormaligen patroon, was de zaak geheel in orde: het hoofd der Nieuw-Yorksche firma vertrok alleen en — Jan Fraterhuis IV bleef, waar Jan I, Jan II en Jan III gebleven waren.

Hollanders zijn toch laffe wezens, en de Fraterhuizen

inzonderheid, zelfs wanneer het hun fortuin geldt, durven zij niets wagen. Maar de Fraterhuizen vonden zelfs het fortuin te duur gekocht, als het in de leerschool van Dalberg verworven moest worden.

En nu de *vergelding* — in den vorm van een slot?

Waarde lezer! Kan ik u pleizier doen, ik wil u in uwe verbeelding nog twintig jaar verder plaatsen. Thomson is gestorven: er zijn ziekten ook van de ziel, die het ligchaam slopen; ziekten, die de lijder niet begrijpt, of liever niet als ziekten herkent. Toch zijn ze er, en menigeen werd het slagtoffer er van... Maar ik zou pleizier doen, en zoo'n slagtoffer eener zielsziekte is niet pleizierig.

Agathe is gehuwd. Een man, die de wereld lief had boven alles, en daarom het geld, dat voor hem die wereld opende, werd haar echtgenoot: hij is gehuwd met haar geld, en, zoo lang zij schoon was, ook met Agathe. Thans is Agathe's schoonheid verdwenen, en haar geld ook.

Johanna is ook gehuwd, en wel met hem, die na den dood van haren vader, in de zaak kwam, niet uit winstbejag of berekening, maar omdat zijn vader beloofd had voor de dochters zijner zuster te zullen zorg dragen. Thans prijkt de naam FRATERHUIS EN ZOON weder in den gevel.

Daar hebt gij de vergelding — ten uwen genoegen; wij voor ons echter gelooven vastelijk, dat er eene andere vergelding bestaat, die niet na zeven en na tien jaar, niet na twintig of na honderd jaar aanbreekt. Niet de Latijnsche spreuk, die wij als schooljongens van buiten leerden, *Lento gradu...* — ik zal haar liever in het Hollandsch schrijven — „De goddelijke gramschap gaat voort met langzamen tred om zich te wreken; tot dat zij de langzaamheid der wraak door de zwaarte der straf goed

maakt" ; niet, zeggen wij, die heidensche spreuk, maar de leer, dat zonde en straf vereenigd zijn, is ook onze leer, en zoo wij de intrigue, die men in de vorige bladzijden mogt *willen* zoeken, niet uitwerken, het is omdat die intrigue volgens onze bedoeling geene andere strekking heeft dan de lijm, die het doek gespannen houdt.

En niemand kan toch verlangen dat wij de lotgevallen der lijm gaan verhalen!

Maar...

Gij hebt groot gelijk, lezer! Toch zijt ge aan het kortste eind: want *ik* leg hier de pen neder.

NASCHRIFT.

Ook gij, mijn waarde uitgever, geeft mij in bedenking het slot uit te breiden. Vergeef me dat ik niet aan dien wenk voldoe. Ik erken, veel moeite zou het mij niet kosten om de schets nog wat uit te werken, en daardoor het verwijt te ontgaan dat ik te spoedig afbrak. Maar waartoe? Het doel, dat ik mij met mijne schetsen voorstel, is niet den lezer te onthalen op een fijn gedachten knoop, welks ontwikkeling hem boeit, maar uitsluitend hem een blik te doen werpen in het leven om hem heen, en hem te wijzen op maatschappelijke of individuele verkeerdheden of deugden; om hem toestanden te laten zien uit een ander oogpunt, dan hij ze misschien beschouwd heeft; hem eene opmerking mede te deelen, die hij welligt niet had gemaakt. Zoo hij die gebreken en deugden al beter kent dan ik, wat ik gaarne aanneem, — zoo mijn oogpunt het zijne is, mijne opmerkingen reeds dikwijls bij hem opkwamen — wel nu, misschien is het hem dan welkom oude kennissen te ontmoeten.

Ziedaar al wat ik beoog. Van dat standpunt uitgaande, zie ik waarlijk niet in, waarom ik nog meer en nog meer zou vertellen. Want bereikte ik wat ik bedoel,

dan is de uitbreiding onnoodig; bereikte ik het niet, dan is er alle kans op, dat eene voortzetting van mijne schets evenmin zal geven wat ik verlang.

Zijn de karakters der Fraterhuizen en van Thomson niet goed geschetst — zullen zij er dan door winnen, of ik ze nu nog gedurende een paar vel druks opvoer? Zal het iets tot de getrouwheid er van toedoen, als ik beider sterfbed eens ging verhalen? — wat trouwens, naar mijne bescheiden meening, volstrekt geene proef op de som huns levens zou zijn.

Of verlangt men dat ik Agathe en Johanna in haar dagelijksch leven als jonge meisjes had laten zien? Mij dunkt, wat er van te vertellen ware mag geweten worden; maar de schets er van moet toch, zoo ze getrouw is, het kiesch gevoel pijnlijk aandoen; en ik voor mij zie de goede zijde niet in van eene schets der minnarijen van een paar jonge meisjes, zonder moeder en zonder vaderlijk toezigt.

Zou ik met Dalberg naar Noord-Amerika moeten gaan? Ik ben er nooit geweest, en weet van dat land niets dan 't geen ik in boeken vond. Ik zou alleen hun, die er meer van weten, aanleiding geven om mij te kritiseren, en hen, die er even weinig van weten als ik, misschien nog op den dwaalweg helpen. Of zou men alleen een tafereel van de gewetenswroegingen van Dalberg willen? Ik verbeeld me, dat ze bij Dalberg zoo sterk niet waren, om *hem* daarvoor als type te nemen.

Of eindelijk, moet ik Jan Fraterhuis IV voort laten leven? Maar ik zou vallen in de herhaling der type van zijn vader, of inconsequent worden door hem een ander karakter te geven.

In opregtheid dus, mijn waarde uitgever! ik weet hier niets bij te voegen dan alleen dit naschrift, om mij te verdedigen tegenover hen, die uwe meening deelen.



